

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

Вишняков Олександр Вікторович

УДК 339.6:341.24

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ БАГАТОРІВНЕВОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ
ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**
Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання

на відповідне джерело О.В.Вишняков

Науковий керівник:
Булатова Олена Валеріївна,
доктор економічних наук, професор

Київ-2026

АНОТАЦІЯ

Вишняков О.В. Формування багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 – міжнародні економічні відносини. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2026.

Дисертаційна робота присвячена вдосконаленню теоретико-методологічних основ дослідження проблематики міжнародного гуманітарного фінансування та розробці науково-практичних рекомендацій щодо формування багаторівневої системи міжнародної гуманітарної в сучасних умовах.

У дисертаційній роботі удосконалено методологічні підходи до дослідження парадигму гуманітарної діяльності шляхом уточнення її теоретико-методологічного базису за конкретними класифікаційними ознаками, до яких віднесено часовий простір, характер розвитку криз, визначення потреб, акторів гуманітарної діяльності, цілеполягання та концептуалізація гуманітарної допомоги, її організаційний механізм, що доповнює класичну парадигму гуманітарної діяльності парадигмою стійкості, відповідно до якої криза визначається як нова нормальність, характерними ознаками якої визначено: неможливість самостійного подолання людьми кризових явищ, що легітимізує допомогу з боку сторонніх осіб (винятковість), деструктивний вплив на соціально-економічний розвиток із одночасним формуванням засад нового розвитку (амбівалентність гуманітарних криз), що дозволяє визначити подальші наукові розвідки системи міжнародної гуманітарної допомоги.

У роботі запропоновано авторський підхід до оцінки впливу цифрової трансформації країн на результативність міжнародної гуманітарної допомоги, що ґрунтується на розмежуванні результативних індикаторів розвитку системи гуманітарної допомоги та факторних показників цифрової зрілості, і

характеризується застосуванням сформованої дворівневої системи індикаторів, яка дозволяє аналізувати ефективність гуманітарного фінансування країн із урахуванням цифрових умов, у яких здійснюється гуманітарне реагування. Обґрунтовано диференційний вплив цифрових індикаторів на окремі виміри результативності системи міжнародної гуманітарної допомоги.

Обґрунтовано концептуальні засади розвитку міжнародного гуманітарного фінансування шляхом включення до його традиційної моделі (гранти, кредити) нових фінансових інструментів (секьюритізація, хеджування, гарантування, акціонерний капітал, зелені кредити) та диверсифікації джерельної бази фінансування гуманітарних потреб (глобальні фонди, державно-приватне партнерство, нетрадиційні донори), що сприятиме: (1) ефективному розподілу залученого приватного і державного капіталу для досягнення гуманітарного впливу (забезпечення потреб людей і громад, що знаходяться у кризі та вразливості; розбудова стійкості громад, у т.ч. до змін клімату, економічне зростання та розвиток; досягнення цілей сталого розвитку (прямий вплив); зміцнення ринків, розвиток партнерств, мобілізація ресурсів для гуманітарних цілей (непрямий вплив)), (2) скороченню гострого дефіциту гуманітарного фінансування, (3) зміщенню його фокусу з короткострокових проєктів на користь довгострокового фінансування та міжсекторальної співпраці, у т.ч. шляхом розвитку публічно-приватного партнерства, (4) покращенню якості фінансування, (5) посиленню впливу громад для стимулювання розвитку постраждалих від кризи регіонів.

На основі сформованої ієрархії сучасної системи гуманітарного реагування за ступенем охоплення, характером діяльності гуманітарних акторів, обґрунтовано рівні та завдання трансформації системи міжнародної гуманітарної допомоги (визначення та усунення викликів гуманітарної системи, пов'язаних із зменшенням, гуманітарного фінансування, зростанням гуманітарного розриву, зростанням вимог до якісного реагування (I рівень), масштабування ефективних підходів для подальшого прогресу, об'єднання навколо спільних ініціатив, просування якісного

фінансування, розширення локалізації (II рівень), випереджувальне фінансування, інноваційне фінансування, міжсекторальна співпраця (III рівень)), реалізація яких сприятиме досягненню цілей трансформації (досягнення критичної маси якісного фінансування, прозорості та підзвітності, розвиток потенціалу місцевих служб гуманітарного реагування, розширення підтримки постраждалих громад у задоволенні гуманітарних потреб).

У роботі розвинуто концептуальні засади дослідження системи міжнародної гуманітарної допомоги шляхом визначення важелів трансформації міжнародної гуманітарної системи на міжнародному та національному рівнях в контексті досягнення цілей Grand Bargain 3.0, а саме: якісного фінансування (на міжнародному рівні – багаторічне планування в умовах затяжної кризи, гнучкість фінансування, якісний моніторинг та звітності щодо гуманітарного фінансування; на національному рівні – адаптація національних гуманітарних систем до умов затяжних криз; застосування гнучкого фінансування; вдосконалення систем моніторингу та національних систем звітності), локалізації (на міжнародному рівні – розширення фінансування місцевих акторів та розширення їх участі у гуманітарних комісіях, дорадчих радах, агентствах кластерів; де бюрократизація процесів; прогрес у накладних витратах без збільшення звітного навантаження; розширення залучення постраждалих громад; розширення грошової та ваучерної форми надання гуманітарної допомоги; на національному рівні – посилення впливу місцевих служб гуманітарного реагування; масштабування ініціатив донорів щодо зменшення навантаження вимог/ відповідності та розподілу ризиків у партнерствах), запровадження яких зміцнює результативність міжнародної гуманітарної допомоги.

Ключові слова: міжнародна гуманітарна допомога, конфлікт, війна, зміна клімату, криза, нерівність, поствоєнне відновлення, фінансові інструменти, інновації, сталий розвиток, цифровий розрив, виклики та загрози, ризики, безпека

SUMMARY

Vyshniakov O.V. Formation of a multi-level system of international humanitarian aid under the modern conditions. Qualification research work, presented as manuscript.

Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy in the specialty 292 – International Economic Relations – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2026.

The dissertation is devoted to improving the theoretical and methodological foundations for researching the issues of international humanitarian financing and developing scientific and practical recommendations for the formation of a multi-level system of international humanitarian aid in modern conditions.

The dissertation improves methodological approaches to researching the paradigm of humanitarian activity by clarifying its theoretical and methodological basis according to specific classification criteria, which include time frame, nature of crisis development, identification of needs, actors of humanitarian activity, the purpose and conceptualisation of humanitarian aid, and its organisational mechanism, which complements the classical paradigm of humanitarian activity with a paradigm of sustainability, according to which a crisis is defined as a new normality, characterised by the following features: the inability of people to overcome crisis phenomena on their own, which legitimises assistance from third parties (exceptionality), a destructive impact on socio-economic development with the simultaneous formation of the foundations for new development (the ambivalence of humanitarian crises), which allows for the identification of further scientific research into the international humanitarian aid system.

The paper proposes an author's approach to assessing the impact of countries' digital transformation on the effectiveness of international humanitarian aid, based on the distinction between effective indicators of the development of the humanitarian aid system and factor indicators of digital maturity, and is characterised by the application

of a two-level system of indicators that allows for the analysis of the effectiveness of humanitarian financing of countries, taking into account the digital conditions in which humanitarian response is carried out. The differential impact of digital indicators on individual measures of the effectiveness of the international humanitarian aid system is substantiated.

The conceptual foundations for the development of international humanitarian financing are substantiated by including new financial instruments (securitisation, hedging, guarantees, equity capital, green loans) in its traditional model (grants, loans) and diversifying the source base for financing humanitarian needs (global funds, public-private partnerships, non-traditional donors), which will contribute to: (1) effective allocation of private and public capital to achieve humanitarian impact (meeting the needs of people and communities in crisis and vulnerability; building community resilience, including to climate change, economic growth and development; achieving sustainable development goals (direct impact); strengthening markets, developing partnerships, mobilising resources for humanitarian purposes (indirect impact)), (2) reducing the acute shortage of humanitarian funding, (3) shifting its focus from short-term projects to long-term financing and cross-sectoral cooperation, including through the development of public-private partnerships, (4) improving the quality of financing, (5) strengthening the influence of communities to stimulate the development of crisis-affected regions.

Based on the established hierarchy of the modern humanitarian response system in terms of coverage and the nature of humanitarian actors' activities, the levels and tasks of transforming the international humanitarian aid system (identifying and addressing challenges to the humanitarian system related to the reduction of humanitarian funding, the growth of the humanitarian gap, and the growth of demands for a qualitative response (Level I), scaling up effective approaches for further progress, uniting around common initiatives, promoting quality funding, expanding localisation (Level II), pre-emptive funding, innovative funding, cross-sectoral cooperation (Level

III)), the implementation of which will contribute to the achievement of transformation goals (achieving critical mass of quality funding, transparency and accountability, developing the capacity of local humanitarian response services, expanding support to affected communities in meeting humanitarian needs).

The paper develops the conceptual framework for researching the international humanitarian aid system by identifying levers for transforming the international humanitarian system at the international and national levels in the context of achieving the Grand Bargain 3.0 goals, namely: quality financing (at the international level – multi-year planning in protracted crises, flexibility of financing, quality monitoring and reporting on humanitarian financing; at the national level – adaptation of national humanitarian systems to protracted crises; use of flexible financing; improvement of monitoring systems and national reporting systems), localisation (at the international level – expansion of funding for local actors and expansion of their participation in humanitarian commissions, advisory councils, cluster agencies; debureaucratisation of processes; progress in overhead costs without increasing the reporting burden; expanding the involvement of affected communities; expanding cash and voucher forms of humanitarian aid; at the national level – strengthening the influence of local humanitarian response services; scaling up donor initiatives to reduce the burden of requirements/compliance and risk sharing in partnerships), the introduction of which strengthens the effectiveness of international humanitarian aid.

Keywords: international humanitarian aid, conflict, war, climate change, crisis, inequality, post-war recovery, financial instruments, innovation, sustainable development, digital divide, challenges and threats, risks, security

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Вишняков О.В. Гуманітарні кризи та вимушена міграція (п.1.1, с.8-15). *Вимушена міграція українського населення в умовах російської збройної агресії: тренди, виклики, перспективи: колективна монографія/за наук.ред. Т.М. Іванець. Київ: Видавництво Ліра-К, 2025,248с. (12,4 д.а./ 0,42 д.а.).*

Статті у наукових виданнях,

включених до переліку наукових фахових видань України, включених до міжнародних наукометричних баз:

2. Trofymenko M., Bulatova O., Trofymenko A., & Vyshniakov O. (2023). Digital Development and Technological Innovations: Inequality and Asymmetry. *Marketing and Management of Innovations*, 14(3), 215–229. <https://doi.org/10.21272/mmi.2023.3-1> (WoS) (заг. обсяг 1,57 д.а., особисто автору належить 1,2 д.а: проведено оцінку асиметрії цифрового розвитку, систематизовано та проаналізовано показники цифрового розвитку).

3. Вишняков О. В. (2023). Міжнародна допомога і поствоєнна відбудова Європейських країн: досвід для України. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*, (25), 58–66. <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-58-66> (заг. обсяг 0,55 д.а.).

4. Вишняков, О. В. (2023). Сучасна міжнародна гуманітарна система: динамічні зміни в умовах поглиблення гуманітарних криз. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*, (26), 97–103. <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-26-97-103>(заг. обсяг 0,46 д.а.).

5. Вишняков О.В.(2024) Гуманітарні кризи та міжнародна гуманітарна діяльність. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*, (27),77-84. <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2024-14-27-77-84> (заг.обсяг 0,53 д.а.).

6. Булатова О., Вишняков О. (2026). Міжнародне гуманітарне фінансування: напрями, інструменти, важелі трансформації. *Інвестиції: практика та досвід*, (3), 124-131. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.3.124> (заг. обсяг 0,84 д.а., особисто автору належить 0,6 д.а: досліджено особливості існуючої системи гуманітарної допомоги, запропоновано концептуальні засади та важелі трансформації міжнародної гуманітарної системи в контексті досягнення цілей *Grand Bargain 3.0*).

Публікації в матеріалах науково-практичних конференцій (тези доповідей)

7. Вишняков О. Міжнародна технічна допомога в Україні: нормативно-правове забезпечення// Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір: Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, 18 листопада 2022 р. Київ: МДУ, 2022. С.8-9. (заг. обсяг 0,14 д.а).

8. Вишняков О. Міжнародна гуманітарна допомога в Україні: нормативно-правове забезпечення// Актуальні проблеми науки та освіти: Збірник матеріалів ХХV підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2023. С.20-21. (заг. обсяг 0,1 д.а).

9. Булатова О.В. Вишняков О.В., Вимушена міграція в умовах російсько-української війни та гуманітарна допомога //Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 27 квітня 2023 року) / за заг. ред. С. П. Калініної. Київ: МДУ, 2023. С.18-19.(заг. обсяг 0,12 д.а., особисто автору належить 0,1 д.а: охарактеризовано характер вимушеного переміщення українського населення в наслідок війни).

10. Вишняков О. Міжнародна гуманітарна допомога і поствоєнна відбудова країн// Міжнародна безпека у світлі сучасних глобальних викликів: країни Балтії – Україна: єдність, підтримка, перемога: матеріали ІІІ міжнародної

науково-практичної конференції, 08 червня 2023 р. Київ: КНЕУ, 2023. С.271-274. (заг. обсяг 0,14 д.а).

11. Булатова О.В., Вишняков О.В. Вимушена міграція в умовах російсько-української війни: динамічні оцінки та наслідки// Вимушена міграція у XXI столітті: виклики, цінності, рефлексії. Міжнародний науковий симпозиум, 1-3 грудня 2023 р. – Аугсбург, Німеччина, 2023.С.156-158. (заг. обсяг 0,18 д.а., особисто автору належить 0,12 д.а: охарактеризовано динамічні зміни вимушеної міграції у наслідок війни).

12. Булатова О., Вишняков О. Міжнародна гуманітарна система: виклики та напрями трансформації// Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України: матеріали міжнар. Наук.-практ. конф., м. Київ, 7-8 грудня 2023 р. / за заг. ред. М. В. Трофименка. – Київ: МДУ, 2023.С.419-421 (заг. обсяг 0,15 д.а., особисто автору належить 0,1 д.а: охарактеризовано пріоритети трансформації координації гуманітарної допомоги).

13. Булатова О.В., Вишняков О.В. Соціальна нерівність та цифровий розрив //Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку економічних систем: матеріали науково-практичної інтернет-конференції (м. Кропивницький, 8 грудня 2023 р.) / упоряд. І. М. Миценко. Кропивницький : ЦНТУ, 2023. С.74-76.(заг. обсяг 0,14 д.а., особисто автору належить 0,1 д.а: охарактеризовано технологічну складову формування цифрового розриву).

14. Вишняков О. Поствоєнне відновлення національних економік європейських країн// Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір: Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, 15 грудня 2023 р. / За заг. ред. д.е.н., проф. О.В Булатової. Київ: МДУ, 2023.С.256-259. (заг. обсяг 0,21 д.а).

15. Булатова О.В., Вишняков О.В. Фактори гуманітарних криз у сучасному світовому господарстві// Розвиток ринку праці в умовах

глобалізаційних зрушень : виклики для України: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 25 квітня 2024 року) / за заг. ред. С. П. Калініної. Київ: МДУ, 2024. С.19-21(заг. обсяг 0,12 д.а., особисто автору належить 0,1 д.а: охарактеризовано фактори поширення гуманітарних криз у сучасному світовому господарстві).

16. Булатова О.В, Вишняков О.В. Перспективні напрями підвищення ефективності гуманітарної допомоги// Праці XXIV Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання» (03 грудня 2024р.), Вінниця: ДонНУ,2024.С.3-4. (заг. обсяг 0,12 д.а., особисто автору належить 0,1 д.а: охарактеризовано нову ініціативу ЄС - Європейський потенціал гуманітарного реагування).

17. Булатова О.В., Вишняков О.В. Європейський потенціал гуманітарного реагування: інструменти і бенефіціари допомоги // Сучасні виклики для європейського бізнесу: безпека, конкурентоспроможність, екологічність. конференція Дніпро Модуль Жана Моне Європейські практики із зеленої трансформації: уроки для України Проект 101085135- EUGREEN. 2024. С.54-60.(заг. обсяг 0,29 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а: розглянуто основні інструменти Європейського потенціалу гуманітарного реагування).

18. Булатова О.В., Вишняков О.В. Фінансування міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах// Всеукраїнська науково-практична конференція «Зовнішньоекономічні відносини України в умовах російсько-української війни» (23 жовтня 2025 р.), Київ. ННІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2025. С.88-89 (заг. обсяг 0,12 д.а., особисто автору належить 0,1 д.а: охарактеризовано кількісно-якісні виміри міжнародної гуманітарної системи).

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	13
ВСТУП	14
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ	25
1.1. Характер та джерела виникнення гуманітарних криз в умовах сучасних викликів світового господарства	25
1.2. Ієрархія рівнів, структурні компоненти та джерела фінансування сучасної системи міжнародної гуманітарної допомоги	45
1.3. Науково-методичні засади дослідження впливу цифровізації на розвиток системи міжнародної гуманітарної допомоги	60
Висновки до розділу 1	75
РОЗДІЛ 2. ТЕНДЕНЦІЇ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ	78
2.1. Динамічні зміни ландшафту системи міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах	78
2.2. Цифровий розвиток країн як потенціал для використання міжнародного гуманітарного фінансування	94
2.3. Вплив міжнародної допомоги на поствоєнну відбудову європейських країн	108
Висновки до розділу 2	127
РОЗДІЛ 3. ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	130
3.1. Стратегічні підходи формування багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги в контексті досягнення цілей Grand Bargain 3.0	130
3.2. Вплив цифрової трансформації країн на результативність міжнародної гуманітарної допомоги	148
3.3. Концептуальні засади розвитку інноваційних підходів міжнародного гуманітарного фінансування	171
Висновки до розділу 3	185
ВИСНОВКИ	189
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	194
ДОДАТКИ	218

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЄС – Європейський Союз

МОМ – Міжнародна організація з міграції

НУО – неурядові організації

ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку

ООН – Організація об'єднаних націй

ПРООН – Програма розвитку ООН

УВКБ ООН – Управління Верховного комісара ООН у справах біженців

ЕСНО – Департамент цивільного захисту та гуманітарної допомоги

Європейської комісії

ЕНРС – Європейський потенціал гуманітарного реагування

ЕРА – Європейське агентство продуктивності

НРС – Гуманітарний програмний цикл

ІСРС – Міжнародний комітет Червоного Хреста

ІТУ – міжнародний телекомунікаційний союз

ОСНА Управління з координації гуманітарних питань ООН

ОДА – Офіційна допомога розвитку

UCDP – Програма даних про конфлікти в Уппсалі

UNCTAD – конференція ООН з торгівлі та розвитку

UNDSS – Департамент ООН з безпеки та захисту

UNFPA – Фонд з питань народонаселення

UNFPA – Фонд ООН у галузі народонаселення

UNHCR – Агентство ООН у справах біженців

UNICEF – Дитячий фонд ООН

USAID – Агентство з міжнародного розвитку США

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток сучасної системи міжнародної гуманітарної допомоги відбувається в умовах посилення глобальних викликів і загроз. Руйнівні наслідки поширення конфліктів, екстремальні зміни клімату, а з 2022 року й загальна руйнація світового порядку та системи безпеки – стрімко посилили вразливість людей, збільшуючи запит на гуманітарну підтримку. Взаємозв'язок між конфліктом і зміною клімату стає складним гуманітарним викликом. Зміни клімату, катастрофи посилюють як динаміку конфліктів, так і моделі вимушеного переміщення постраждалих та потребуючих гуманітарної допомоги людей. Катастрофічне скорочення гуманітарного фінансування із одночасним стрімким зростанням гуманітарних потреб на тлі загальної невизначеності сучасної світогосподарської системи впливають на ефективність міжнародного гуманітарного реагування.

Дослідження системи міжнародної гуманітарної допомоги мають міждисциплінарний характер і охоплюють широке коло соціальних, політико-правових, економічних аспектів кризових явищ, що потребують відповідного гуманітарного врегулювання. Теоретико-методологічні основи досліджень причин гуманітарних криз, загальної координації надання гуманітарної допомоги в конфліктних ситуаціях заклали в своїх наукових дослідженнях Бейкер Дж., Вокер П., Гордон С., Грей-Мерал А., Грізінгер Д., Дейкцоль Д., Джош Г., Доніні А. Ліщинський І., Лизун М., Лоукок М., МакГвайр Б., Мерз Х., Націос А., Опіц-Степлтон С., Орехова Т., Пітерс, К., Саразен А., Стоддарт А., Хармер, А., Хілхорст Д., Шубхада К.. Дослідженню гуманітарного простору, його учасників та організаційному механізму присвячено наукові розробки, які провели Бейкер Дж., Вагнер Дж., Дойл Б., Елхаварі С., Коллінсон С., Мазу Р., Теннант В., Хілхорст Д., Янсен Б.. Основні рушійні сили сучасних гуманітарних криз (конфлікти, кліматичні зміни, соціально-економічна нестабільність, що є наслідком нерівності та асиметричності розвитку країн) накладаються одна на

одну, створюючи надскладний гуманітарний ландшафт. Як доводять у своїх наукових роботах Булатова О., ван Деурсен А., ван Дейк Дж., Ейнон Р., Коттен С., Куан-Хазе А., Лехман Е., Меш Г., Мушерт Дж., Рагнеда М., Резнікова Н., Оно, Х., Панченко В., Пікетті Т., Робінсон, Л., Стерн М., Хелспер Е., Чен В., Шульц Дж., нерівність (економічна, соціальна, цифрова) стала серйозним випробуванням для світового співтовариства, що унеможлиблює досягнення Цілей сталого розвитку. В умовах гуманітарних криз цифровий розрив стає важливим фактором результативності міжнародної гуманітарної допомоги.

Основні складові та етапи реалізації програм міжнародної допомоги для повоєнного відновлення, її напрями, інструменти та інституційне забезпечення ґрунтовно в різні часи досліджували Байярд П., Доллар Д., Боел Б., Бредфорд де Лонг Дж., Ейхенгрін Б., Узан М., Крафтс Н., Хеллвіг М., Мачадо Б., Падоан П., Сорел Е., Рейнолдс Д., Тарнофф С., Хоган М. На важливість застосування досвіду програм повоєнного відновлення національної економіки, нових інструментів її фінансування у контексті євроінтеграційного курсу України, звертали увагу в своїх працях й вітчизняні вчені Богдан Т., Геєць В., Іванов С., Кістерський Л., Комар Н., Намонюк В., Нестор О., Приятельчук О., Трофімчук М., Чугаєв О., Шнирков О.. Аналіз особливостей міжнародної допомоги у повоєнній відбудові країн, імплементація наявного досвіду із урахуванням інноваційних підходів гуманітарного фінансування набувають особливої актуальності для ефективної реалізації в Україні в контексті її повоєнного розвитку.

Наявні дослідження доводять, діюча система міжнародної гуманітарної допомоги в умовах сучасних глобальних викликів і загроз не спроможна забезпечити стрімко зростаючі гуманітарні потреби. У свою чергу, це потребує її трансформації, нових методів, інструментів гуманітарного фінансування, що сприятимуть її адаптації до нового гуманітарного контексту, зменшенню нерівності. Актуальність досліджень формування багаторівневої системи

міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах зумовила вибір теми дисертаційної роботи, її мету та відповідні завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконана в межах комплексної програми науково-дослідних робіт Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка наукова тема №23БФ048-01 (державний реєстраційний номер 0123U102061) «Міжнародні механізми забезпечення ресурсами стратегічного значення для підвищення обороноздатності України».

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних засад, удосконалення методичних положень та розробка науково-практичних рекомендацій щодо трансформації багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги.

Відповідно до мети дослідження поставлено та вирішено такі задачі:

з'ясувати характер та джерела виникнення гуманітарних криз, що визначають новий формат гуманітарного простору в умовах сучасних викликів світового господарства;

визначити ієрархію рівнів, структурні компоненти та джерела фінансування сучасної системи міжнародної гуманітарної допомоги;

розвинути науково-методичні засади дослідження впливу цифровізації на розвиток системи міжнародної гуманітарної допомоги;

проаналізувати динамічні зміни у розвитку системи міжнародної гуманітарної допомоги, її вплив на повоєнну відбудову європейських країн;

оцінити сучасний характер цифрового розвитку країн у контексті потенціалу розвитку міжнародного гуманітарного фінансування;

обґрунтувати стратегічні підходи формування багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги, рівні, завдання та важелі її трансформації;

оцінити вплив цифрової трансформації країн на результативність міжнародної гуманітарної допомоги;

визначити концептуальні засади розвитку інноваційних підходів міжнародного гуманітарного фінансування.

Об'єктом дослідження є процеси трансформації системи міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах.

Предметом дослідження є структурні компоненти, джерела фінансування та потенціал розвитку багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах.

Методи дослідження. Теоретичним та методологічним підґрунтям дисертаційної роботи стали наукові праці з проблем міжнародної гуманітарної допомоги країнам в кризових умовах. Відповідно до визначеної мети та розв'язання поставлених окреслених задач дослідження у роботі застосовано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів: загальнофілософський діалектичний метод, історико-логічний метод (для пізнання сутності гуманітарних криз, їх класифікації залежно від характеру, джерел виникнення, рушійних сил, п.1.1), наукової абстракції (для визначення теоретико-методологічного базису гуманітарної діяльності, п.1.2, розвитку науково-методичних засад дослідження впливу цифровізації на розвиток системи гуманітарної допомоги, п.1.3), методи аналізу та синтезу (систематизації рівнів, структурних компонентів, джерела фінансування системи міжнародної гуманітарної допомоги, п.1.2.), статистичний (для аналізу динамічних змін міжнародної гуманітарної допомоги і гуманітарних потреб, п.2.1, метод порівняльного аналізу (для оцінки сучасного характеру цифрового розвитку країн у контексті потенціалу міжнародного гуманітарного фінансування, п.2.2), історичний метод (для визначення впливу міжнародної допомоги на повоєнну відбудову європейських країн, п.2.3), структурно-логічного методу (для обґрунтувати стратегічні підходи формування багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги, рівні, завдання та важелі її трансформації, п.3.1, визначення концептуальних засад розвитку інноваційних підходів

міжнародного гуманітарного фінансування, п.3.3), методи економіко-математичного моделювання (для обґрунтування та визначення взаємозв'язку між рівнем цифрової трансформації держав та результативністю міжнародної гуманітарної допомоги, п.3.2).

Інформаційну базу дослідження становили офіційні матеріали, аналітичні матеріали, статистичні бази даних Світового банку, UNCTAD, Міжнародного валютного фонду, Міжнародного телекомунікаційного союзу, Всесвітнього економічного форуму, ЄС, Організації економічного співробітництва та розвитку, міжнародні рейтинги країн світу, що містять складову цифрового розвитку країн, нормативно-правові акти з питань гуманітарної допомоги, офіційні матеріали дослідницьких центрів, університетів тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методологічних основ дослідження проблематики міжнародного гуманітарного фінансування та розробці науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги.

Основні наукові результати, які характеризують новизну виконаного дослідження:

вперше:

запропоновано авторський підхід до *оцінки впливу цифрової трансформації країн на результативність міжнародної гуманітарної допомоги*, що ґрунтується на розмежуванні результативних індикаторів розвитку системи гуманітарної допомоги та факторних показників цифрової зрілості, і характеризується застосуванням сформованої системи індикаторів з метою оцінки ефективності гуманітарного фінансування країн із урахуванням цифрових умов, у яких здійснюється гуманітарне реагування. Запропонований підхід передбачає побудову та аналіз системи економіко-математичних моделей, що дозволяють емпірично перевірити ряд гіпотез про те, що цифровий розвиток і цифрові

інституції не створюють гуманітарну допомогу напряму, але визначають ефективність її доставки, охоплення та фінансової реалізації;

удосконалено:

парадигму гуманітарної діяльності шляхом уточнення її теоретико-методологічного базису за конкретними класифікаційними ознаками, до яких віднесено часовий простір, характер розвитку криз, визначення потреб, акторів гуманітарної діяльності, цілеполягання та концептуалізація гуманітарної допомоги, її організаційний механізм, що доповнює класичну парадигму гуманітарної діяльності парадигмою стійкості, відповідно до якої криза визначається як нова нормальність, характерними ознаками якої визначено: неможливість самостійного подолання людьми кризових явищ, що легітимізує допомогу з боку сторонніх осіб (винятковість), деструктивний вплив на соціально-економічний розвиток із одночасним формуванням засад нового розвитку (амбівалентність гуманітарних криз), що дозволяє визначити подальші наукові розвідки системи міжнародної гуманітарної допомоги;

концептуальні засади розвитку міжнародного гуманітарного фінансування шляхом включення до його традиційної моделі (гранти, кредити) нових фінансових інструментів (секьюритізація, хеджування, гарантування, акціонерний капітал, зелені кредити) та диверсифікації джерельної бази фінансування гуманітарних потреб (глобальні фонди, державно-приватне партнерство, нетрадиційні донори), що сприятиме: (1) ефективному розподілу залученого приватного і державного капіталу для досягнення гуманітарного впливу (забезпечення потреб людей і громад, що знаходяться у кризі та вразливості; розбудова стійкості громад, у т.ч. до змін клімату, економічне зростання та розвиток; досягнення цілей сталого розвитку (прямий вплив); зміцнення ринків, розвиток партнерств, мобілізація ресурсів для гуманітарних цілей (непрямий вплив)), (2) скороченню гострого дефіциту гуманітарного фінансування, (3) зміщенню його фокусу з короткострокових проєктів на користь

довгострокового фінансування та міжсекторальної співпраці, у т.ч. шляхом розвитку публічно-приватного партнерства, (4) покращенню якості фінансування, (5) посиленню впливу громад для стимулювання розвитку постраждалих від кризи регіонів;

науково-методичний підхід до оцінки впливу цифровізації на розвиток міжнародної гуманітарної системи шляхом обґрунтування диференційного впливу цифрових індикаторів на окремі виміри результативності системи міжнародної гуманітарної допомоги: безпосередня та відносно стійка роль цифрової інфраструктури для операційних показників (рівень охоплення населення), допоміжна роль у поєднанні з масштабом гуманітарних потреб для ресурсних показників (обсяги фінансування), для результативних показників (частка профінансованих потреб) вирішальне значення мають макроекономічні обмеження, які повністю не компенсуються розвитком процесів цифровізації, що визначає подальші наукові розвідки міжнародного гуманітарного реагування;

отримали подальшого розвитку:

науково-теоретичні підходи щодо дослідження системи міжнародної гуманітарної допомоги, а саме: на основі сформованої ієрархії сучасної системи гуманітарного реагування за ступенем охоплення (глобальний, регіональний (міждержавний), національний), характером діяльності гуманітарних акторів (міжнародні організації, міжнародні неурядові організації гуманітарної спрямованості (глобальний рівень), міждержавні інституції, що надають допомогу (регіональний), спеціально уповноважені державні органи з питань гуманітарної допомоги, місцеві установи, які надають допомогу, місцеві громадські організації, неурядові організації (національний рівень)), обґрунтовано рівні та завдання трансформації системи міжнародної гуманітарної допомоги (визначення та усунення викликів гуманітарної системи, пов'язаних із зменшенням, гуманітарного фінансування, зростанням гуманітарного розриву, зростанням вимог до якісного реагування (I рівень), масштабування ефективних

підходів для подальшого прогресу, об'єднання навколо спільних ініціатив, просування якісного фінансування, розширення локалізації (II рівень), випереджувальне фінансування, інноваційне фінансування, міжсекторальна співпраця (III рівень)), реалізація яких сприятиме досягненню цілей трансформації (досягнення критичної маси якісного фінансування, прозорості та підзвітності, розвиток потенціалу місцевих служб гуманітарного реагування, розширення підтримки постраждалих громад у задоволенні гуманітарних потреб);

концептуальні засади дослідження системи міжнародної гуманітарної допомоги шляхом визначення важелів трансформації міжнародної гуманітарної системи відповідних рівнів в контексті досягнення цілей Grand Bargain 3.0, а саме: якісного фінансування (на міжнародному рівні – багаторічне планування в умовах затяжної кризи, гнучкість фінансування, якісний моніторинг та звітності щодо гуманітарного фінансування; на національному рівні – адаптація національних гуманітарних систем до умов затяжних криз; застосування гнучкого фінансування; вдосконалення систем моніторингу та національних систем звітності), локалізації (на міжнародному рівні – розширення фінансування місцевих акторів та розширення їх участі у гуманітарних комісіях, дорадчих радах, агентствах кластерів; дебіюрократизація процесів; прогрес у накладних витратах без збільшення звітного навантаження; розширення залучення постраждалих громад; розширення грошової та ваучерної форми надання гуманітарної допомоги; на національному рівні – посилення впливу місцевих служб гуманітарного реагування; масштабування ініціатив донорів щодо зменшення навантаження вимог/ відповідності та розподілу ризиків у партнерствах), запровадження яких зміцнює результативність міжнародної гуманітарної допомоги.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні теоретичні положення, висновки та рекомендації, сформульовані автором у

дисертаційній роботі, можуть стати науково-методологічною основою розвитку системи міжнародної гуманітарної допомоги у контексті сучасних кризових умов розвитку світового господарства, глобальних викликів для країн, повоєнного відновлення України на шляху реалізації євроінтеграційного курсу.

Рекомендації, пропозиції та одержані результати впроваджено в практичну діяльність:

на національному рівні: Міністерством закордонних справ (№ 71/19-091-20072 від 16.02.2026р.) при розробці проєктів та ініціатив Міжустановчої робочої групи з грошових виплат в Україні, Плану гуманітарних потреб і реагування (HNRP) на 2024 – 2025; у законотворчій роботі комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку (№04-16/22-2006/36162 від 19.02.2026р.);

на регіональному рівні: Запорізькою міською радою (№ 02/033-27/00498 від 09.02.2026р.) при підготовці Програми економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2025 рік;

на рівні гуманітарних фондів та організацій : FUNDACIA RAZEM DAMY RADE – DO IT TOGETHER (Республіка Польща) (№7-15/173 від 13.02.2026р.), для переформатування ролей гуманітарних акторів у забезпеченні гуманітарних потреб і попередженні криз, дебіюрократизації процедур надання допомоги, розвитку локально керованих моделей реагування; Фондом Ріната Ахметова (№ 10/26 від 17.02.2026р.) запроваджено підходи до посилення оперативності, координації та локалізації гуманітарного реагування; ГО «Маріуполь.Ренборн» (№4 від 09.02.2026р.) у розвитку державно-приватного партнерства, співпраці із глобальними фондами; ГО «Запоріжжя. Платформа спільних дій» (№6 від 11.02.2026р.) при розробці робочих документів, зокрема «Положення про гуманітарний хаб», «Методика оцінки гуманітарних потреб», «Операційний протокол реагування на гуманітарні виклики», які використовуються як цілісна операційна модель реагування на гуманітарні виклики та реалізації гуманітарних програм; ГО «Криворізька фундація майбутнього» (№2 від 10.02.2026р.) при

реалізації Програми гуманітарної підтримки віддалених і прифронтових громад Криворізького району Дніпропетровської області; ГО «Покровська платформа спільних дій» (№3 від 10.02.2026р.) для вдосконалення систем моніторингу, посилення впливу місцевих служб гуманітарного реагування тощо.

Результати дослідження, зокрема науково-теоретичні підходи щодо дослідження системи міжнародної гуманітарної допомоги, отримані результати аналізу цифрового розриву ефективності гуманітарного фінансування, що виникає в умовах асиметричного розвитку цифрової інституційної спроможності країни, враховані при здійсненні освітнього процесу в Навчально-науковому інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, зокрема, впроваджені кафедрою міжнародних фінансів у навчальний процес при викладанні дисципліни «Світова економіка», розробці кейсів, актуалізації тематики курсових і магістерських робіт (довідка № 048-063 від 17 лютого 2025р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою роботою, в якій викладено авторські розробки щодо формування багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах. Наукові положення та результати, що виносяться на захист, отримані автором самостійно. Внесок автора у спільних наукових публікаціях конкретизовано.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дисертації доповідалися, обговорювалися та отримали схвалення під час науково-практичних конференцій всеукраїнського та міжнародного рівнів: «Зовнішньоекономічні відносини України в умовах російсько-української війни» (Київ, 2025), «Сучасні виклики для європейського бізнесу: безпека, конкурентоспроможність, екологічність» (Дніпро, 2024), «Відновлення України у повоєнні часи: виклики, стратегічні пріоритети, ресурсне забезпечення, потенціал майбутнього розвитку» (Вінниця, 2024), «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне

зростання» (Вінниця,2024), «Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України» (Київ, 2024,2023), «Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку економічних систем» (Кропивницький,2023), «Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України» (Київ, 2023), «Вимушена міграція у XXI столітті: виклики, цінності, рефлексії» (Аугсбург, Німеччина, 2023), «Міжнародна безпека у світлі сучасних глобальних викликів: країни Балтії – Україна: єдність, підтримка, перемога» (Київ,2023), «Актуальні проблеми науки та освіти» (Київ,2023), «Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір» (Київ,2023,2022).

Публікації. Результати дослідження опубліковано в 18 наукових працях загальним обсягом 18,18 друк. арк. (особисто автора – 5,27 друк. арк.), серед яких колективна монографія, 1 стаття у науковому виданні, що має індексування у наукометричній базі даних WoS, 4 статті у вітчизняних наукових фахових виданнях та 12 публікацій у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 248 сторінок друкованого тексту, у тому числі 34 таблиці, 18 рисунків, які наведено на 23 сторінках. Список використаних джерел із 202 найменувань наведено на 23 сторінках і 4 додатків - на 30 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

1.1. Характер та джерела виникнення гуманітарних криз в умовах сучасних викликів світового господарства.

Функціонування сучасної міжнародної гуманітарної системи знаходиться під тиском посилення глобальних проблем. Екстремальні погодні явища та стихійні лиха, які призводять до чисельних людських втрат матеріальних збитків; неготовність країн до кліматичних змін; антропогенна шкода навколишньому середовищу; посилення впливу міждержавних конфліктів; зростання неконтрольованої міграції, дефіцит ресурсів на тлі посилення геополітичної турбулентності та посилення суперництва між найбільшими державами, а з 2022 року й загальна руйнація світового порядку та системи безпеки – все це стрімко посилює вразливість людей та посилює запит на гуманітарну підтримку [166, 200-201]. За таких умов система міжнародної гуманітарної допомоги потребує адекватних змін, нових методів і моделей гуманітарної підтримки, що сприятимуть її адаптації до нового гуманітарного контексту, зменшенню нерівності та асиметрій, що стали серйозним випробуванням для світового співтовариства і що унеможлиблює досягнення Цілей сталого розвитку 2030. Все це актуалізує потребу визначення основних факторів поширення у світовому господарстві гуманітарних криз, що впливають на динамічні зміни у фінансуванні міжнародної гуманітарної допомоги, визначення нових підходів гуманітарного фінансування, шляхів трансформації міжнародної гуманітарної системи в цілому.

Еволюція теоретичного обґрунтування гуманітарної допомоги охоплювала з початку сферу міжнародного гуманітарного права та охорони здоров'я. Наявні

дослідження гуманітарної допомоги мають міждисциплінарний характер [64] і охоплюють широке коло соціальних, політико-правових, економічних аспектів кризових явищ, небезпека, яка пов'язана зі зміною клімату, стосується низки сфер безпеки, включаючи воєнні дії, стабілізацію, безпеку людини, вплив, стійкість та нарощування потенціалу.

Погоджуємось із висновками дослідження (Дейкцоль Д., Грізінгер Д.) [76], які доводять, що існують розбіжності у визначенні та ідентифікації гуманітарних криз, що ускладнює розуміння причин криз, роль відповідних суб'єктів та акторів міжнародних відносин, що задіяні у їх попередженні, врегулювання та відповідному реагуванні. Принципи надання гуманітарної допомоги в конфліктних ситуаціях досліджують Хармер, А., Стоддарт А., Саразен А. [98], звертаючи увагу на їх оновлення, враховуючи все більш складну динаміку збройних конфліктів, високий ризик та обмежений доступ гуманітарних організацій. На емпіричний характер дослідження гуманітарних криз звертає увагу Націос А. [132]. Напрямки розвитку загального механізму координації гуманітарної допомоги розглядає у своїх дослідженнях Бейкер Дж. [51]. Дослідженню гуманітарного простору, його учасників, організаційного механізму присвячено наукові розробки, які провели Вагнер Дж. [195], Хілхорст Д., Янсен Б.[101], Теннант В., Дойл Б., Мазу Р.[160], Коллінсон С., Елхаварі С. [67]. Чисельна кількість сучасних досліджень присвячена аналізу складної взаємодії змін клімату та конфліктів, складний взаємозв'язок сучасних факторів гуманітарних криз досліджували у наукових роботах Абель Г. Дж., Броттрагер М. [46], Гудвін-Гілл Г., МакАдам Дж. [94], Хор К., Келман, І., Мерсер Дж., Гайяр Дж. [105], Лісарральде Г., Борнштейн Л., Робертсон М. [123], Сі С., Опдайк А., Банкі С.[150], Старрідж К., Холлоуей К.[158], Вірасінге С.[197]. Зазначені роботи заклали теоретико-методологічну основу дослідження гуманітарних криз, формування гуманітарного простору, розвитку системи гуманітарного реагування.

Залежно від чинника, дія якого залежить від розвитку природних процесів, наслідком яких стають природні катастрофи, можна виділити наступні види катастроф, наслідком яких стають гуманітарні кризи [107]: геофізичні катастрофи (землетруси, цунамі, виверження вулканів); гідрологічні катастрофи (повені, лавини); кліматологічні катастрофи (посухи, буревії, торнадо); метеорологічні катастрофи (шторми, циклони). Другою причиною виникнення кризових ситуацій, є антропогенний вплив, дію якого можна розділити на два напрями: техногенні катастрофи, спричинені впливом людської діяльності (забруднення, пожежі, екологічна деградація, епідемії та пандемії, виробничі аварії), конфлікти (державний переворот, теракт, громадянські заворушення, масові вбивства, війна). Фактори таких гуманітарних криз мають як історичний, так і соціально-економічний, політичних контекст.

Хвилі спеки, посухи, землетруси, цунамі та вулкани можуть виникати внаслідок антропогенних змін клімату [127, 176, 196]. У результаті поєднання природних та антропогенних чинників виникають вкрай складні надзвичайні ситуації, що мають критичний масштабний вплив (загроза безпеці, здоров'ю, добробуту громадян/ громади/ країни) на великій території. Такі соціально-економічні явища, за яких стійкість руйнується катастрофічно швидко, у наслідок чого громада не може швидко адаптуватись до змін, викликають гуманітарні кризи [157,196]. Ключовими ознаками гуманітарних криз стають масштабне насильство, людські втрати, вимушене переміщення населення, руйнівні збитки для економік – події, що потребують відповідного реагування на значні гуманітарні потреби.

У наслідок криз можливості задоволення людських потреб суттєво скорочуються, що потребує відповідного реагування та гуманітарної підтримки. Такі кризові ситуації можуть бути пов'язані або із природними явищами, або мати техногенний характер. Цілком зрозуміло, що такий розподіл криз за природною та антропогенною ознакою, який представлено у табл.1.1. можна

вважати достатньо умовним, посуха і голод виникають у наслідок зміни клімату, однак останні є результатом впливу людини на навколишнє середовище. Слід зазначити, що деякі дослідники (ван Вассенгофе Л.) [192], відносять війни до окремої категорії, оскільки зазвичай гуманітарні організації не втручаються під час бойових дій.

Таблиця 1.1

Класифікація криз залежно від характеру та джерела виникнення

Характер розвитку	Джерела виникнення	
	Природні процеси	Людська діяльність
Раптовий/ стихійний характер	геофізичні катастрофи (землетруси, цунамі, виверження вулканів); гідрологічні катастрофи (повені, лавини); кліматологічні катастрофи (посухи, буревії, торнадо); метеорологічні катастрофи (шторми, циклони)	Техногенні катастрофи (забруднення, пожежі, екологічна деградація, епідемії та пандемії, аварії на промислових об'єктах: ядерні, хімічні тощо) Конфлікти (державний переворот, теракт, громадянські заворушення, масові вбивства, війна)
Повільний розвиток	Засуха, голод, бідність	Політична криза
Стихійний/ повільний розвиток	Складні надзвичайні ситуації , що мають критичний масштабний вплив на великій території (масштабне насильство, людські втрати, вимушене переміщення населення, руйнівні збитки для економік).	

Джерело: Складено автором на основі аналізу джерел [57, 75-76, 107, 117, 192]

Гуманітарна криза стає певним наративом, який здебільшого розповсюджується через засоби масової інформації, і який спонукає до певних видів допомоги та втручання та використовується для легітимізації конкретної діяльності [76]. Будь-яка криза має амбівалентний характер, оскільки, з одного боку, криза це відповідне деструктивне явище, але ж з іншого – будь-яка криза передбачає початок нових змін, нового розвитку, що може бути пов'язаний як із

матеріальною ситуацією (стихійні лиха, війни), так і з психоемоційним станом задіяних суб'єктів, на яких розповсюджується дія кризи, яка перевищує можливості людей подолати відповідні труднощі. Від так, постраждали від кризи особи потребують відповідної підтримки, допомоги, втручання інших осіб [76,157]. Ускладнений характеру гуманітарних криз, які все більше набувають ознак надзвичайних катастроф за масштабністю та характером впливу, актуалізують питання трансформації гуманітарної допомоги від короткострокового реагування до довгострокових і багатовимірних комплексних заходів.

За експертними оцінками (Вокер П., Джош Г.,Шубхада К.які систематизовано представлено у табл.1.2 [196,с. 15-16] природні лиха, й надалі, зростатимуть як за своєю частотою, так і інтенсивністю. Так, із ймовірністю понад 90% оцінюються природні катаклізми, пов'язані із ерозією узбережжя та підвищення рівня моря; знебарвлення коралів, що має наслідки для продовольчої безпеки в рибозалежних районах; втрата водно-болотних угідь, що сприяє втраті захисту від циклонічних штормів; великим повеннями в мегадельтах Азії та Африки тощо. У свою чергу, це впливатиме на посилення вимушеного переміщення, зниження продовольчої безпеки, посилення дефіциту води. Із високим рівнем достовірності (ймовірність понад 80%) оцінюються кризи, пов'язані із збільшенням площі районів, уражених посухою; зростанням ризиків повеней у наслідок збільшення кількості сильних опадів; зменшенням запасів прісної води з гірських льодовики. Все це посилюватиме тиск на «екосистемні товари та послуги», спричиняючи підрив засобів до існування в кліматично чутливих галузях промисловості, що впливатиме на здоров'я людей (недоїдання, смерть, хвороби та травми внаслідок природних катаклізмів, збільшення кількості захворювань, зміна просторового розподілу інфекційних захворювань).

Зміна клімату сама по собі є продуктом глобалізації; у багатьох відношеннях це перший у світі повністю глобалізований екологічний ризик [195],

а взаємозв'язок між конфліктом і зміною клімату стає складним гуманітарним викликом [186].

Таблиця 1.2

Первинні та вторинні наслідки природних катастроф

Рівень достовірності	Первинні наслідки	Вторинні наслідки
«Дуже високий» (ймовірність понад 90%)	<ul style="list-style-type: none"> - ерозія узбережжя та підвищення рівня моря, - знебарвлення коралів, що має наслідки для засобів до існування та продовольчої безпеки в рибозалежних районах, - втрата водно-болотних угідь, що сприяє втраті захисту від циклонічних штормів, - великі повені в мегадельтах Азії та Африки 	<ul style="list-style-type: none"> - переміщення, - зниження продовольчої безпеки, - дефіцит води в малих островних державах
«Високий» (ймовірність понад 80%)	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення площі районів, уражених посухою, - збільшення кількості сильних опадів, що призводять до ризику повеней, - зменшення запасів прісної води з гірських льодовиків, - тиск на «екосистемні товари та послуги» 	<ul style="list-style-type: none"> - підриив засобів до існування в кліматично чутливих галузях промисловості, особливо в прибережних районах, - вплив на здоров'я (недоїдання, смерть, хвороби та травми внаслідок повеней, штормів, пожеж, посухи, збільшення кількості і просторового розподілу захворювань)

Джерело: Складено автором на основі аналізу джерела [196]

Зміна клімату та катастрофи можуть призвести до конфліктів, у свою чергу, конфлікти можуть посилюють вразливість до зміни клімату та катастроф. Все це свідчить про складний взаємозв'язок сучасних факторів гуманітарних криз, що

характеризується багаторівневими рушійними силами та наслідками [46, 94, 105,123, 139, 150, 158,197].

Глобальне потепління (зростання температури на 1,5°C – стає реальністю), посилює частоту природних катастроф, що призводять до руйнівних наслідків [90]. Посухи, повені, бурі, підвищення рівня моря погіршують продовольчу та водну безпеку, шкодять здоров'ю, змушуючи мільйони людей переміщуватися. При цьому, лише частина «кризових мігрантів» захищена чинним міжнародним, регіональним чи національним законодавством. Навіть там, де існує закон, практика не обов'язково гарантує безпеку для тих, хто переміщується під впливом гуманітарних криз [106]. У свою чергу, це формує нові правові та інституційні виклики [94]. Таким чином, між чинниками переміщення, з конфліктами, змінами клімату формується складна взаємодія, як наслідок:

соціальна нерівність впливає на вразливість людей/громад/країн, яка, у свою чергу, визначає стійкість по відношенню до кліматичних ризиків;

вплив кліматичних змін на виникнення конфліктів і подальші потоки звернення за гуманітарною допомогою пов'язано із до конкретним географічним контекстом та часовим періодом;

нарешті, слід також враховувати, що переміщення людей у наслідок кліматичних змін, соціально-економічної нестабільності, конфліктів перетинається із існуючими мобільностями населення, що формує складні контексти переміщення.

Потенціал зміни клімату та катастрофи посилює як динаміку конфліктів, так і моделі вимушеного переміщення постраждалих людей [139]. З 1980-х років спостерігається глобальне зростання кількості країн, які стикаються одночасно як з збройними конфліктами, так і з природними катастрофами, при цьому рівень випадків катастроф і смертності вищий у країнах, що постраждали від збройних конфліктів, є вище, порівняно з неконфліктними країнами, збройні конфлікти, їх тривалість суттєво сприяють вразливості до катастроф [60].

Основні регіони можливого загострення конфліктів під впливом змін клімату представлено в (табл.1.3) [5].

Таблиця 1.3

**Основні регіони можливого загострення конфліктів
під впливом змін клімату**

Регіон	Кліматичні зміни та конфлікти
Західна Африка	Збідніння населення та посилення внутрішніх конфліктів посилюють розвиток злочинних та терористичних мереж, діяльність яких загрожує безпеці країн уздовж Атлантичного узбережжя (Сенегал, Гвінея, Кот-д'Івуар), які піддаються опустелюванню та підвищенню рівня моря.
Східна Африка	Потенційне загострення конфліктів, пов'язаних із водою, між Ефіопією, Суданом та Єгиптом.
Близький Схід та Північна Африка	Кліматична вразливість країн (Марокко, Туніс, Алжир, Ліван). Загострення конфлікту щодо водних ресурсів у басейні річки Йордан. Події у сфері кліматичної та морської безпеки в Перській затоці
Південна Азія та Західна частина Тихого океану	Кліматична вразливість територій регіону через густонаселеність. Загострення територіальних конфліктів та посилення зіткнення за ресурси через кліматичні зміни.
Латинська Америка	Розвиток напруженості, соціальні заворушення та конфлікти навколо Амазонії, зростаюча кліматична вразливість населення

Джерело: Складено автором на основі аналізу джерела [5]

Міжнародний комітет порятунку виокремлює 17 країн світу (Афганістан, Буркіна-Фасо, Центральноафриканська Республіка, Камерун, Демократична Республіка Конго, Ефіопія, Гаїті, Малі, Мозамбик, М'янма, Нігер, Нігерія, Сомалі, Південний Судан, Судан, Сирія та Ємен), в яких одночасно знаходяться в епіцентрі кліматичної вразливості та конфлікту [199]. На ці країни припадає 10,5% світового населення, вони формують лише 3,5% щорічних викидів парникових газів. Однак саме населення цих країн формує третину всіх людей, постраждалих від стихійних лих, і 71% тих, хто потребує гуманітарної допомоги у світі. Зазначені країни

залишаються проблемними й надалі, оскільки зростання конфліктів, боротьба за переділ ресурсів, загрози продовольчої безпеки, обмеження доступу до водних ресурсів будуть тільки посилюватись. Гуманітарні надзвичайні ситуації завжди частково спричинені людиною, оскільки вплив навіть природних явищ формується економічним, політичним і соціальним контекстом. На виникнення нових складних надзвичайних ситуацій вживатимуть руйнування світового порядку, зневаго до верховенства права, економічна нерівність, корупція, доступність зброї та доступ до зброї масового знищення, нестача ресурсів за посилення загроз продовольчої, екологічної безпеки тощо. Складні надзвичайні ситуації потребують великомасштабної гуманітарної допомоги, однак дуже часто такі ситуації супроводжуються значними перешкоджаннями гуманітарній допомозі (через політичні та військові обмеження), суттєвими ризиками безпеки для працівників гуманітарної допомоги [134].

Суттєвим обмеженням якісного гуманітарного реагування стає нестача гуманітарного фінансування, результатом чого стає звуження кількості постраждалих, кому надається пріоритет у гуманітарній допомозі. Так, серед країн із найбільш гострою за оцінками ООН надзвичайною ситуацією, які систематизовано у табл.1.4, пріоритетне гуманітарне фінансування отримує 83,3% населення, що потребує допомоги у Газі та окупованих палестинських територій, близько половини населення Гаїті (51,6%), Сирії (49,7%). В інших країнах, що гостро потребують гуманітарної допомоги, ситуація із гуманітарним фінансуванням і, відповідно, задоволенням гуманітарних потреб, ще гірше (Судан 41,6%, Південний Судан 41,5%, Ємен 38,1%, Чад 37,5%, Україна 33,4%, Демократична Республіка Конго 31,5%, Афганістан 17,8%).

Важливо зазначити, що відмінності у вразливостях різних громад/ країн визначатимуть характеристики гуманітарних криз. Здатність відповідних спільнот реагувати на кризові ситуації залежить від можливостей конкретних країн. Цілком

логічним є те, що рівень соціально-економічного розвитку країни визначатиме її стійкість та, відповідно, вразливість у наслідок кризових ситуацій.

Таблиця 1.4

Складні надзвичайні гуманітарні ситуації (2025)

Країна	Кількість людей, млн.осіб			Кількість ВПО, потребуючих допомоги, млн.осіб	Гуманітарне фінансування, млрд.долл*		Джерело гуманітарної кризи
	потребують допомоги	цільова група	пріоритет		потреба	пріоритет	
Судан	33,7	20,4	14,0	11,8	2,87	2,1	війна, голод
Сирія	16,5	10,3	8,2	10,8	3,2	2,1	війна, хвороби, природні катастрофи,
Газа та окуповані палестинські території	3,6	3,0	3,0	2,0	4,06	4,06	війна, голод
Ємен	23,1	10,5	8,8	-	2,47	1,42	війна зміна клімату, водний дефіцит
Україна	10,8	4,1	3,6	9,6	2,31	2,0	війна
Афганістан	22,0	17,6	3,9	8,45	1,71	0,38	війна, посуха, землетруси, нестабільність
Демократична Республіка Конго	14,9	7,3	4,7	7,88	1,44	0,94	війна, етнічні суперечки
Південний Судан	9,9	4,1	4,1	3,52	1,46	1,04	війна, голод, повені
Чад	4,0	2,9	1,5	-	0,975	0,68	конфлікт, зміни клімату, голод, біженці
Гаїті	6,4	4,2	3,3	-	0,880	0,68	голод, енергетична криза, нестабільність

-немає даних

*потреби 2026 року

Джерело: Складено автором на основі аналізу джерел [86, 91]

Як результат, економічна вартість будь-якої катастрофи зазвичай значно вища в заможних країнах, тоді як людські втрати, зазвичай, значно вищі в бідніших країнах [57]. Серед основних характеристик гуманітарних криз особливо виділити наступні[132]:

- внутрішньо-політична криза в країні, у тому числі й повний колапс центральної влади,
- збройні конфлікти, що супроводжуються порушенням прав людини у широкому масштабі,
- погіршення безпекової ситуації в країні (загострення продовольчої безпеки, обмеження у задоволенні базових потреб людей),
- загострення економічної ситуації в країні (безробіття, гіперінфляція, стрімке падіння ВВП, економічна криза),
- масова міграція вимушених переміщених осіб, біженців тощо.

Цілком зрозуміло, що у кожному конкретному випадку форми прояви та інтенсивність зазначених характеристик може бути різною. Однак їх сукупність призводить до стрімкого посилення страждань населення через неможливість забезпечення нагальних потреб, державні інституції виявляються неспроможними і нездатні вирішити ці проблеми і, як наслідок, виникає гостра потреба у зовнішній підтримці. Зазначені елементи визначають найбільш узагальнені характеристики гуманітарної кризи [76]. Гуманітарна ситуація пов'язана із людськими стражданнями, що, у свою чергу, потребують відповідної допомоги/підтримки у значних масштабах [112]. Така ситуація може бути пов'язана із природними лихами та катастрофами, конфліктами та іншими надзвичайними ситуаціями, і, відповідно, потребують оперативного реагування та допомоги. Число країн, які переживають тривалу кризу, і кількість країн із високим рівнем гуманітарних потреб суттєво зростає щороку.

Масштаб, складність та характер криз змінюється, формуючи нові загрози для міжнародної гуманітарної системи. Стрімке зростання конфліктів,

природних катастроф, викликаних кліматичними змінами, поширення вимушеного переміщення населення, посилення загроз продовольчої, екологічної безпеки, відсутність прогресу у досягненні Цілей сталого розвитку посилюють затяжний характер гуманітарних криз, тривалість яких у середньому становить десять років, однак гуманітарне планування, фінансування та програмні цикли залишаються короткостроковими без чіткого планування переходу та стратегій виходу [45,с.8].

Таким чином, гуманітарна криза визначається як надзвичайна ситуація, основою якої є природній або антропогенний вплив, що формує критично загрозливу та небезпечну ситуацію для великої групи людей, яка перевищує їх можливості подолати відповідні труднощі, та потребує втручання та допомоги інших осіб. Сучасні гуманітарні кризи мають винятковий та амбівалентний характер, амбівалентність передбачає, з одного боку, деструктивний вплив на соціально-економічний розвиток, з іншого – формує засади нового розвитку. Винятковість визначається неможливістю самостійного подолання людьми кризових явищ, що, відповідно, легітимізує допомогу з боку сторонніх осіб. Міжнародна гуманітарна діяльність складається із допомоги та захисту і охоплює дві складові: по-перше, забезпечення задоволення базових потреб потребуючих, та безпосередньо захист.

Для визначення напрямів розвитку (трансформацій) сучасної системи міжнародної гуманітарної допомоги важливого значення набуває розуміння сучасного гуманітарного простору, яке сприятиме розвитку наявної архітектури гуманітарної діяльності, її координації на національному, міжнародному, глобальному рівнях.

Аналіз наукових досліджень [67,93,101,138,160,195] дозволяє виокремити декілька підходів до визначення гуманітарного простору:

- простір, як середовище, де надання допомоги з боку гуманітарних агентів відбувається відповідно до гуманітарних принципів (агентський простір).

Критично важливою умовою надання гуманітарної допомоги є дотримання гуманітарних принципів, та чітке розмежування між роллю та функцією гуманітарних та військових організацій, їх роллю та функцією, що сприяє створенню безпечного операційного середовища, в якому гуманітарні організації спроможні забезпечити ефективну допомогу. Відповідно, саме здатність гуманітарних агентів надавати гуманітарну допомогу та захист задля задоволення гуманітарних потреб, є визначальною характеристикою. Такий підхід передбачає відокремлення гуманітарної діяльності від політизованого середовища, що, фактично, дуже складно забезпечити, оскільки гуманітарна сфера є достатньо політизованою;

- простір, як середовище, де формується потреба місцевої громади у гуманітарній допомозі у наслідок виникнення кризової ситуації (громадський простір). У цьому контексті, саме постраждала громада, яка здатна відстоювати свої права на захист та допомогу, є ключовою характеристикою визначення гуманітарного простору, як операційного середовища, в якому дотримується право громади на отримання захисту та допомоги, яку ефективно спроможні забезпечувати гуманітарні організації;

- простір, на який розповсюджуються норми гуманітарного права, передбачає чітке дотримання норм міжнародного гуманітарного права, та виконання обов'язків конфліктних сторін, що само по собі вже є дискусійним питанням [67]. Різні суб'єкти гуманітарної діяльності мають власні інтереси та пріоритети, від так, розуміння гуманітарного простору є більш складним і широким. І якщо гуманітарні кризи, що пов'язані із кліматичними змінами, зазнають більше кількісних змін – природні катастрофи стають масштабнішими та більш руйнівними, то характер сучасних воєн і конфліктів характеризується не тільки кількісними, но і якісними змінами.

Із урахуванням вищезазначеного, гуманітарний простір стає динамічною та складною (політичною, військовою, юридичною) сферою взаємодії різних

суб'єктів, їх інтересів, процесів та політик. Таким чином, гуманітарний простір слід розглядати як динамічне середовище, в якому формуються гострі гуманітарні потреби, що виникають у наслідок складної політичної, економічної, військової, ситуації, і потребують проактивної гуманітарної діяльності та допомоги. Це, у свою чергу, передбачає:

по-перше, чітке визначення та пріоритезацію гуманітарних потреб;

по-друге, наявність відповідного правового захисту гуманітарних агентів (організацій), діяльність яких відбувається відповідно до гуманітарних принципів;

по-третє, чітко визначений організаційний механізм гуманітарної допомоги та наявність ефективної гуманітарної екосистеми, що забезпечує доступ для надання гуманітарної допомоги всім, хто потребує.

Таке розуміння сучасного гуманітарного простору сприятиме розвитку наявної архітектури гуманітарної діяльності, її координації на національному, міжнародному, глобальному рівнях.

Слід зазначити, класичний гуманізм традиційно будувався навколо основних принципів нейтральності та неупередженості. Ці принципи, хоч і ніколи не були беззаперечними, домінували в сучасному дискурсі гуманітаризму однак практика доводить, сучасне бачення змісту гуманітарної діяльності є більш мінливим [95]. Поняття рівності пов'язане з гуманітарними принципами, які, у свою чергу, забезпечують фундаментальну основу гуманітарної діяльності в цілому. Із огляду сутності гуманітарної допомоги та критично важливих сфер, які вона охоплює, рівність у гуманітарній діяльності вимагає [187]:

доступ до населення, яке потребує гуманітарної допомоги;

рівності фінансування в усіх гуманітарних контекстах;

включення конкретних маргіналізованих груп населення до гуманітарного реагування;

збалансування охоплення та рівності при збереженні якості;

усунення корінних причин вразливості дітей (дотримання прав дітей).

Гуманітарна діяльність включає допомогу і захист потребуючих незалежно від їх національності і охоплює дві складові: по-перше, безпосередню підтримку, що забезпечує задоволення базових потреб (продукти харчування, медичні препарати, санітарно-гігієнічні засоби), та безпосередньо захист. Основними принципами міжнародної гуманітарної діяльності є фундаментальні принципи міжнародного гуманітарного права, які закріплено у відповідних резолюціях ООН 46/182 та 58/114. Ці принципи є базовими і в діяльності відповідних міжнародних гуманітарних організацій. Так, принципами гуманітарної діяльності, що забезпечують етичну, оперативну та інституційну основу гуманітарної діяльності [58,165,187] є наступні:

гуманність (як моральний імператив дії, що спрямована на полегшення людських страждань, їх запобіганню, в основі гуманітарної діяльності, що визначає її мету й завдання, є забезпечення прав людини, захист її життя та здоров'я, забезпечення поваги до людини),

неупередженість (відсутність дискримінації за будь-якою ознакою в діях гуманітарних організацій, гуманітарна діяльність передбачає надання допомоги виключно на основі потреб (пріоритет – найнагальніші випадки, що створюють найбільшу небезпеку), не роблячи ніяких відмінностей за ознакою національності, раси, класу, статі, релігійних переконань, політичних поглядів тощо),

нейтралітет (зادля забезпечення довіри відповідні гуманітарні організації не мають права надавати переваги будь-якій стороні конфлікту, або бути залученими до суперечок, що мають ознаки політичного, ідеологічного, расового, релігійного характеру тощо), цей принцип відповідним чином корелює із принципом, закладеним у Порядку денному сталого розвитку на період до 2030 року – нікого не залишити позаду,

незалежність (забезпечення гуманітарної діяльності згідно зазначених принципів, відсутність впливу донорів та державних інституцій на діяльність гуманітарних організацій, незалежність гуманітарної діяльності від інтересів будь яких суб'єктів, що мають політичні, економічні, військові чи інші цілі щодо територій, де здійснюється гуманітарна діяльність),

добровільне служіння (гуманітарна діяльність є добровільним волонтерським рухом, і не викликане бажанням вигоди),

єдність (національні представництва міжнародної гуманітарної організації забезпечують служіння як об'єднуюча сила в країнах і спільнотах),

універсальність (універсальність страждання вимагає універсальної відповіді).

Дотримання вищезазначених принципів є важливим елементом ефективної координації гуманітарної діяльності та гуманітарному реагування, в якому основним носієм зобов'язань щодо реагування на кризові ситуації є держава. Сучасні кризи не тільки набувають довготривалих термінів, вони дублюються, набуваючи мультискладного характеру (поєднання наслідків конфліктів, кліматичних змін, економічних спадів), у наслідок чого рівень гуманітарних потреб стрімко зростає, поглиблюючи проблеми нерівності, дискримінації, інклюзії тощо. Так, за даними UNICEF [187] у сучасних кризах питома вага людей з інвалідністю є значно вищою, ніж середньосвітовий показник, який становить 15% населення – Афганістані цей показник становить 65%, в Сирії – 27%. Суттєво зростає рівень порушень прав дітей – у 2023 році було зареєстровано майже 33 тисяч підтверджених серйозних порушень прав дітей у збройних конфліктах, що на 21% більше, ніж у 2022 році, на 35% зросла кількість вбивств та каліцтв (у наслідок жорстких конфліктів у секторі Газа, Буркіна Фасо, Конго, М'янмі, Сирії, Сомалі, Судані, Україні). У 2024 році цей показник зростання масштабів насильства по відношенню до дітей в умовах конфліктів зріз ще на 25% (41,4 тисяч підтверджених порушень). При цьому, ООН [62]

визнає, що зазначені дані не відображають всього масштабу антигуманної діяльності, і може слугувати для визначення тенденцій щодо порушення прав дітей.

Гуманітарні кризи часто змінюють свій характер із часом. Будь-яка криза тягне за собою наслідки, які мають не тільки гуманітарний характер. Затяжні кризи формуються під впливом дії низки факторів (кліматичні зміни, економічні потрясіння, насильство), які можуть бути як причиною, так і стати наслідком дії. Країни світу переживають дуже різноманітні форми криз, відповідно, гуманітарне реагування може суттєво відрізняється між країнами та з часом. Проведення систематичних спільних аналізів ризиків має вирішальне значення для виявлення затяжних криз, «видимість» яких є край низькою [98]. Такі кризи характеризуються вкрай складною ситуацією, що набуває хронічного характеру, коли постраждале населення взагалі не отримує міжнародну допомогу або отримує її вкрай недостатньо, у т.ч. через дефіцит інформації в ЗМІ, відсутність політичних зобов'язань у її вирішенні, низький інтерес з боку донорів. «Забуті» кризи [111] набувають хронічного характеру, посилюючи загострення нерівності. Такі кризи потребують довгострокового фінансування, а не короткострокових негайних гуманітарних проєктів, які не спроможні мінімізувати кумулятивний ефект повторюваних стихійних лих.

Розглядаючи фактори гуманітарних криз, що мають як історичний, так і соціально-економічний, політичний контекст, не можна обійти проблему нерівності, що створює передумови як виникнення криз, так і умов їх подолання. Із точки зору класичної політичної економії проблема нерівності пов'язана із тим, що норма прибутку на капітал, як правило, перевищує темпи економічного зростання (перш за все, це стосується доходу від заробітної плати, на що покладається більшість людей). Результатом цього стала та сучасна крайня нерівність, яка викликає невдоволення та підриває демократичні цінності. Як зазначає Пікетті Т.[141], дестабілізація сучасної моделі глобального капіталізму

пов'язана із соціальними факторами, а сучасне економічне зростання і поширення знань не змінили глибинні структури капіталу і нерівності. Відтак, політика та ідеологія формують причини нерівності, оскільки саме вони визначають сутність відносин власності та розподілу.

Нерівність охоплює більш широкий діапазон від індивідуального до макрорівнів, включаючи життєвий шлях людини, гендер, расу і безпосередньо стосуються найважливіших сфер, які пов'язані із формуванням соціального капіталу [149]. На тісний зв'язок цифрового розриву із соціальною нерівністю вказують Лехман Е. [121], Рагнеда М., Мушерт Дж. [144], оскільки вона стає наслідком відсутності достатніх можливостей у придбання нових інформаційно-комунікаційних технологій, відсутності доступу до якісної інфраструктури, високої вартості при низьких доходах, недостатній (або взагалі відсутній) рівень цифрових навичок, освіти тощо. Із якістю пропускнуої спроможності інтернету пов'язана і сама цінність інтернету, його роль та вплив на життя людей [189]. В умовах пандемії темпи поширення цифровізації зросли ще більше, посилення впливу цифрових активів створило реальні ризики значного зростання залежності від цифрових технологій. У дослідженні впливу COVID-19 [151] визначено не тільки різні темпи економічного відновлення в різних країнах світу від пандемії. Важливим стало те, що нерівномірне економічне відновлення в різних країнах викликало ще більше загострення соціально-економічної нерівності в усьому світі - швидке відновлення для деяких груп і постійне відставання для інших (вірус нерівності). Цифровий розрив посилив ефект метелика, а пандемія, ще більше загострила цифрові та соціальні нерівності що посилює подальшу маргіналізацію суспільства [120].

Технологічну складову формування цифрового розриву характеризують доступ до технологій, розрив у їх використанні (інформаційний ланцюг створення вартості, цифрові навички, рівень знань, структура попиту тощо). Інтеграція цифрових інновацій у виробничі процеси стає актуальним проявом

геоекономічного суперництва [30], це, у свою чергу, впливає на конкурентні відносини на діджиталізованих ринках в умовах загострення проявів техноглобалізму, оскільки використання інструментів політики інформаційно-цифрового та інноваційного неопротекціонізму призводить до викривлення ринків [39].

Цифровий розрив пов'язаний не тільки із суто технологічним доступом, оскільки у глобальному масштабі розрив пов'язаний із соціальним та економічним розвитком країн та регіонів. З іншого боку, наголошують Хо С-С., Ценг С.[103], саме рівень соціально-економічного розвитку є важливим для поширення інформаційних технологій. Ван Дейк [190] виокремлює шість основних факторів цифрового розриву: розрив доступу (безпосередньо технологічна доступність, а також доступність інтернету з точки зору його вартості, якості тощо); розрив грамотності (цифрові навички, цифрова освіта); розрив у використанні (стосується безпосередньо інтернет-активностей – е-комерція, е-освіта, цифрові медіа, ступінь покриття тощо); розрив у ємності (можливості додаткового навчання, розширені навички); розрив участі (електронне самоврядування, безпека, онлайн зайнятість); розрив у результатах (прибутки, соціальні мережі, суспільні блага тощо).

Хікс Р. [99] акцентує увагу, що у наслідок наявного цифрового розриву через хронічну бідність найменш розвинутих країн формується несприятлива цифрова інкорпорація (що дозволяє більш розвинутих і соціально захищеним групам, залученим до цифрової системи, отримувати непропорційну цінність від доступу до ресурсів та їх використання через виключення певних соціальних груп з наявних цифрових систем, відсутність доступу до їх переваг. Подібна диференціація стає наслідком встановлених відносин власності і контролю, за яких певна група отримує відповідні привілеї, у тому числі нерівномірно присвоюючи отриману цінність. Дослідник пов'язує це із тим, що саме ця привілейована група має відповідний контроль над дизайном системи

(безпосередньо проєктує процеси, управляє цифровими системами тощо). Інша привілейована група має обмежений доступ до цифрових систем й через ресурсну нерівність (менший доступ до людського, соціального, фінансового капіталу) у наслідок чого виникає диференційоване використання переваг. Така нерівність може посилюватись й через недосконалі норми й правила (інституційна нерівність), у наслідок чого відбувається так само обмежений доступ до переваг системи для певних груп користувачів. Й нарешті, може мати місце й нерівність відносин, асиметрія залежності в яких визначається характером залежностей між акторами в цифровій системі.

Таким чином, нерівний доступ до інформаційно-комунікаційних технологій, отримання, відповідно, різної корисності та вигід від використання цифрових технологій, у свою чергу, відтворює соціальну стратифікацію. Цифровий розрив стає фундаментальним аспектом соціальної нерівності в інформаційну епоху. Відсутність відповідних певних цифрових навичок обмежує доступ до використання технологій, однак, важливо підкреслити, що нижчий рівень цифрових навичок призводить до нижчого рівня взаємодії з Інтернетом, що, відповідно, стає важливою ознакою цифрового виключення. У складних обставинах гуманітарних криз наявність цифрових навичок стає важливим фактором ефективності гуманітарної допомоги. Використання Інтернету відтворює існуючу соціальну нерівність, оскільки цифрові мережі відтворюють офлайн-структури, а офлайн-людський капітал переноситься в онлайн-світ. Звідси, соціальна нерівність (гендер, інвалідність, раса тощо) виступає як передумова цифрового розриву, який в умовах гуманітарних криз стає важливим фактором результативності міжнародної гуманітарної допомоги. Рівень розвитку цифрової інфраструктури, цифрових інструментів та цифрових навичок населення за сучасних умов впливають на розвиток гуманітарного сектору, результативність гуманітарної підтримки та захисту.

1.2.Ієрархія рівнів, структурні компоненти та джерела фінансування сучасної системи міжнародної гуманітарної допомоги

Стрімке зростання потреб у гуманітарній допомозі, що стає менш ефективною та результативною, актуалізує сучасні наукові пошуки щодо перегляду існуючої системи міжнародної гуманітарної допомоги. Напрямки розвитку загального механізму координації гуманітарної допомоги розглядає у своїх дослідженнях Бейкер Дж. [51]. Через визначення та конкретизацію зобов'язань, які мають взяти на себе гуманітарні організації та уряди країн, Хармер А., Стоддарт А, Сазарен А. [98] розглядають принципи надання адекватної гуманітарної допомоги в численних конфліктних ситуаціях. Аналітичні звіти дослідницьких агенцій та інститутів [155] дають інформаційну базу для визначення джерел, напрямів гуманітарної допомоги, визначення її ефективності та напрямів диверсифікації та розвитку тощо.

Міжнародна гуманітарна діяльність є однією з головних позитивних рис сучасного глобалізованого світу [100]. Кількість, тривалість і масштаби сучасних криз продовжують зростати. Відповідно, стрімке зростання гуманітарної діяльності є наслідком, з одного боку, збільшення кількості і масштабів криз і катастроф, а з іншого – суттєвого зростання попиту саме на гуманітарну допомогу, що забезпечує доступ до забезпечення базових потреб в кризових ситуаціях.

Основними силами і факторами поширення у сучасному світовому господарстві гуманітарних криз виступають: конфлікти, кліматичні зміни, соціально-економічна нестабільність і нерівність. Ці фактори є взаємопов'язаними, накладаються один на одного, створюючи надскладний гуманітарний ландшафт, у якому спостерігається постійне зростання попиту на гуманітарну допомогу.

Зниження ефективності потребує перегляду та відповідної оцінки сучасної системи гуманітарної допомоги [47], перегляду інструментів стратегічного довгострокового планування задля своєчасного ризиків, що є наслідком сучасних викликів та загроз, у тому числі через провали в координації міжнародної економічної політики [29].

У розвитку теоретико-методологічного базису гуманітарної діяльності тривалий час домінувала класична (дюнантистська) парадигма [102], змістовне наповнення якої визначалось, перш за все, гуманітарними принципами, а практичне впровадження забезпечували міжнародні організації гуманітарного спрямування та інші неурядові організації. Із розвитком та ускладненням гуманітарного ландшафту класична парадигма стала доповнюватись радикальною парадигмою – парадигмою стійкості, відповідно до якої криза визначається як нова нормальність, відповідно, першочергове реагування на неї та забезпечення гуманітарної діяльності формують місцеві інституції на населення (волонтери). Відповідно, організаційний механізм гуманітарної допомоги набуває ознак гуманітарної екосистеми.

Порівняльну характеристику класичної (дюнантистської) та радикальної парадигм (парадигма стійкості) представлено у табл.1.5.

Сучасний «гуманітарний ландшафт» широкий і складний. Криза має винятковий характер, відповідно, кризовий стан легітимізує допомогу з боку сторонніх осіб. Традиційно, коло суб'єктів гуманітарної діяльності охоплювало неурядові організації (які, традиційно, домінували у наданні гуманітарної допомоги), міжнародні інституції (ООН та її структурні підрозділи), уряди та інші державні організації.

Таблиця 1.5

Розвиток парадигми гуманітарної діяльності

Класифікаційна ознака	Класична (дунантистська) парадигма	Радикальна парадигма (парадигма стійкості)
Часовий простір	Середина ХІХст-кінець ХХ ст.	Кінець-ХХ – початок ХХІст.
Методологічний базис	Етика гуманітарних принципів (гуманність, неупередженість, нейтралітет, незалежність)	криза – нова нормальність
Визначення характеру розвитку криз	Раптовість	Повільність
Визначення потреб	Потреби спровоковані кризою	Потреби компенсуються можливостями та стійкістю
Основні суб'єкти гуманітарної діяльності	Міжнародні організації та агенції гуманітарного спрямування	місцеві інституції, населення (волонтери), приватний сектор
Цілеполягання	Принципова допомога	Розбудова можливостей на місцевому рівні
Концептуалізація гуманітарної допомоги	Гуманітарна допомога ґрунтується виключно на потребах, рішення про її надання не може мати політичних мотивів або бути дискримінаційним	Зростання національного потенціалу реагування на стихійні лиха. Реагування є більш ефективнішим і раціональним за умов врахування здатності людей до адаптації та відновлення
Організаційний механізм гуманітарної допомоги	Гуманітарна система	Гуманітарна екосистема

Джерело: Складено та проаналізовано автором на основі аналізу джерел [76, 95, 102]

Сучасна система гуманітарного реагування охоплює декілька рівнів, як представлено в табл.1.6, кожен з яких характеризується відповідною системою гуманітарних акторів гуманітарної допомоги. Національні та місцеві органи

влади будь-якої країни (національний та локальний рівень), безпосередньо, відповідають за забезпечення гуманітарних потреб і захист своїх громадян. Відповідно до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 46/182 (19 грудня 1991 року) [156], постраждала держава, включно з урядом та її офіційними інституціями, несе головну відповідальність за ініціацію, організацію, координацію та реалізацію гуманітарної допомоги на своїй території.

Національні та місцеві органи влади, фактично, виступають як базовий рівень системи гуманітарного реагування, оскільки виконують першочергову роль ініціюючи, організовуючи, координуючи та забезпечуючи впровадження відповідного гуманітарного реагування. Всі інші суб'єкти гуманітарного реагування мають доповнюючий характер (у випадку неспроможності та недостатніх можливостей вирішення проблем на рівні національних урядів або в умовах бездіяльності останніх).

Регіональний рівень сучасної міжнародної гуманітарної системи найбільш яскраво представлений системою скоординованого гуманітарного реагування на кризи і катастрофи під егідою Департаменту цивільного захисту та гуманітарної допомоги Європейської комісії (ЕЧО). Механізм цивільного захисту Союзу («Civil Protection Mechanism»)[185] має на меті посилити співпрацю між Союзом і державами-членами та сприяти координації у сфері цивільного захисту з метою підвищення ефективності систем запобігання, підготовки та реагування на стихійні лиха.

Мобілізація гуманітарних ресурсів та їх перерозподіл для забезпечення гуманітарних потреб відбувається шляхом застосування Механізму цивільного захисту ЄС та реалізації відповідних гуманітарних програм, у т.ч. у співпраці із іншими міжнародними організаціями, урядовими структурами та місцевими установами, які надають гуманітарну допомогу.

Таблиця 1.6

**Ієрархія рівнів, структурні компоненти та джерела фінансування
сучасної системи міжнародної гуманітарної допомоги**

Рівні охоплення	Гуманітарні актори	Нормативне забезпечення	Фінансування
Глобальний	Міжнародні організації (агентства ООН (Програма розвитку ООН, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців та ін.), департаменти ООН, що пов'язані із гуманітарною сферою (Управління з координації гуманітарних питань та ін.)	Резолюція Генсамблеї ООН «Зміцнення координації надання надзвичайної гуманітарної допомоги ООН»	Об'єднані фонди під управління ООН (центральный фонд реагування на надзвичайні ситуації, об'єднані фонди країн)
	Міжнародні неурядові організації гуманітарної спрямованості (Лікарі без кордонів, Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, Save the children, Норвезька рада у справах біженців та ін.)	Міжнародні конвенції та декларації, основний гуманітарний стандарт, національне законодавство	Міжнародні гуманітарні організації, інші благодійні організації, фонди компаній, приватних осіб
Регіональний	Міждержавні інституції, що надають допомогу (департамент цивільного захисту та гуманітарної допомоги Європейської комісії)	Рішення Європейського Парламенту та Ради щодо Механізму цивільного захисту Союзу	Двостороннє фінансування, міжнародні гуманітарні організації, інші благодійні організації/фонди компаній, приватних осіб
Національний/ локальний	Спеціально уповноважені державні органи з питань гуманітарної допомоги, місцеві установи, які надають допомогу, місцеві громадські організації, НУО	Закони України «Про гуманітарну допомогу», «Про благодійну діяльність та благодійні організації»	Національні уряди, місцеві органи влади, фонди компаній, приватних осіб

Джерело: Складено автором на основі аналізу джерел [35-36,108,156,185]

Реалізуючи свою зовнішню політичну та економічну діяльність ЄС органічно поєднує та застосовує інструменти, надаючи фінансову та оперативну допомогу гуманітарним організаціям відповідно до гуманітарних принципів та міжнародного гуманітарного права. До основних механізмів дії, які використовує ЄС відносяться [82]: політичний діалог із країнами, що не входять до ЄС, як у разі конфлікту, так і в мирний час; загальні публічні заяви щодо дотримання міжнародного гуманітарного права, засудження ситуації або конкретних дій, що призводять до його порушення; застосування обмежувальних заходів та санкцій; переслідування осіб, відповідальних за порушення міжнародного гуманітарного права; співпраця з міжнародними організаціями; операції з управління кризами, розслідування воєнних злочинів; підготовка та освіта населення, військовослужбовців і правоохоронців; контролю продажу зброї тощо.

Європейський потенціал гуманітарного реагування (European Humanitarian Response Capacity, EHRC) – нова ініціатива ЄС, яка започаткована у 2022 році, і передбачає сукупність оперативних інструментів, які використовує Єврокомісія для надання допомоги у непередбачуваних кризах, що раптово виникають за межами ЄС, і які характеризуються наступними ознаками: швидкість (негайне реагування на надзвичайні ситуації, що передбачає оперативність прийняття відповідних рішень щодо гуманітарних асигнувань); першочерговість фінансуванням (максимальна тривалість дії обмежена 6-12 місяцями), надзвичайність (реагування на надзвичайні несподівані ситуації, настання яких неможливо передбачити). Тобто, залежно від конкретних обставин, фінансування допомоги визначається відповідно до ступеню терміновості гуманітарної допомоги, характеру гуманітарної кризи, тривалості гуманітарних дій тощо. Планування кожного фінансового рішення охоплює: визначення конкретного регіону допомоги; цілі, які потрібно досягнути; період фінансування, безпосередньо, бюджет.

Через дію стихійних лих, особливо в умовах високого рівня вразливості і обмеженого місцевого потенціалу, посилюється ризик виникнення гуманітарних криз, вплив яких може мати значні руйнівні наслідки. Відповідно, гуманітарна допомога має передбачати:

(1) підтримку людей, які вже постраждали в наслідок дії надзвичайних ситуацій,

(2) допомогу в очікуванні виняткових ситуацій (дія на основі прогнозу).

Така гуманітарна допомога має форму екстреного фінансування для швидкого реагування або передбачення дій реагування на надзвичайні ситуації. Таким чином, зазначена ініціатива є важливим доповненням наявної розгалуженої системи гуманітарних програм, дія яких має стратегічний характер, і дозволяє забезпечити оперативне реагування на надзвичайні і непередбачувані обставини. Європейський потенціал гуманітарного реагування формують інструменти реагування на надзвичайні ситуації великих, малих масштабів, інструменти реагування на епідемічні спалахи, стихійні лиха, які систематизовано у табл.1.7 [109].

Інструменти реагування на надзвичайні ситуації розподіляються залежно від її масштабів (інструмент реагування на надзвичайні ситуації великих масштабів (ALERT), інструмент реагування на надзвичайні ситуації малих масштабів), характеру надзвичайної ситуації (інструмент «Епідемії»). До інструментів також відносять Надзвичайний фонд реагування на стихійні лиха (DREF), який був створений Міжнародною федерацією товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (IFRC) задля підтримки національних осередків організації, що дозволяє останнім забезпечити швидке реагування на надзвичайні ситуації, пов'язані, головним чином, із стихійними лихами (повені, тропічні циклони, посуха), соціальними потрясіннями (переміщення населення, громадянські заворушення), гострими епідеміологічними ситуаціями (спалахами холери, дифтерії тощо).

Таблиця 1.7

Інструменти гуманітарного реагування на надзвичайні ситуації

Інструмент	Вид надзвичайної ситуації	Бенефіціари допомоги	Основні сектори гуманітарних потреб
Інструмент реагування на надзвичайні ситуації великих масштабів	Широкомасштабні стихійні лиха, техногенні катастрофи	Вразливі верстви населення в третій країнах, які сильно постраждали від великомасштабних катастроф у кількості понад 100 тис. осіб (або 50% населення)	Продовольча допомога, охорона здоров'я, санітарія, водопостачання, притулок, непродовольчі товари, відновлення базової інфраструктури, підтримка комунікацій, логістика, координація
Інструмент реагування на надзвичайні ситуації малих масштабів	Стихійні лиха або катастрофи, які стали наслідком антропогенної діяльності спричиненої діяльністю людини	Вразливі верстви населення в третій країнах, які постраждали від катастроф, у кількості до 100 тис. осіб	Продовольча допомога, охорона здоров'я, вода, санітарія, притулок, непродовольчі товари, відновлення базової інфраструктури, готовність до катастроф, захист, аварійний зв'язок, логістика, координація
Інструмент «Епідемії»	епідемічні спалахи та запобігання їм	Населення третій країн, яке постраждало від спалаху епідемії або з високим ризиком спалаху епідемії	Охорона здоров'я, запобігання епідеміям; координація, управління інформацією, технічна підтримка та мобілізація ресурсів
Надзвичайний фонд реагування на стихійні лиха	Природні та техногенні катастрофи, епідемічні спалахи	Вразливі верстви населення, які постраждали від лих, вимушеного переселення, конфліктів	Розбудова потенціалу реагування на місцевому та національному рівні рівнях, підготовка до стихійних лих
Резерв реагування на надзвичайні ситуації	Непередбачувані кризи, а також кризи, що загострюються,	Населення третій країн, яке постраждало від непередбачуваних криз	Харчування і водопостачання, санітарія та гігієна захист і охорона здоров'я

Джерело: Складено автором на основі аналізу джерела: [109]

Щорічне фінансування ЄС фонду може становити 200 тис.євро на кожну подію. У 2023 році загальний обсяг фінансування по всім інструментам екстреної гуманітарної допомоги становив 44,5 млн.євро [48]. Окрім цього в системі інструментів реагування передбачається резерв реагування на надзвичайні ситуації. Інструмент реагування на надзвичайні ситуації великих масштабів застосовується в умовах, коли дія великомасштабних стихійних лих, техногенних катастроф охоплює понад 100 тис.осіб або понад 50% населення. Інструмент застосовується в умовах, коли реагування на регіональному, національному або субнаціональному рівнях є загалом недостатнім.

Принципово важливим моментом є висока швидкість прийняття рішень – протягом 24-48 годин від початку надзвичайної ситуації. Такий вид інструментів застосовувався в умовах різноманітних стихійних лих (тропічні циклони (Мозамбик, Мадагаскар, М'янма), повені (Пакистан, Бангладеш, Ефіопія, Сомалі, Кенія), землетрус (Туреччина, Сирія, Марокко, Афганістан)), загальний обсяг фінансування становив 43,6 млн.євро (за даними 2023 року). Якщо кількість постраждалих осіб виявляється меншою, застосовується інструмент реагування на надзвичайні ситуації малих масштабів. Обсяг фінансування при цьому не перевищує 500 тис.євро. Інструмент реагування на надзвичайні ситуації малих масштабів у 2023 році було застосовано в умовах повені (Перу, Гаїті, Бангладеш, Лівія) затоплення (Нова Каховка, Україна), циклони (Вануату, Бангладеш, Філіппіни), а також для підтримки людей через вимушено переміщення (Чад, Вірменія, Мавританія), недоїдання (Нігерія, Бразилія).

В умовах епідеміологічних спалахів, а також задля запобігання їх появи і розповсюдження, використовується інструмент «Епідемії» (спалахи холери (Малаві, Ефіопія, Зімбабве, Судан, Південний Судан), дифтерії (Нігерія) тощо). Епідемії, інфекційні захворювання мають високий ризик впливу на здоров'я людини, його безпеку, і можуть спричинити ситуацію надзвичайної дії (епідемію, пандемію), оскільки не завжди у країн є достатньо національних ресурсів

самостійно приборкати складну епідеміологічну ситуацію (передусім, ця ситуація вкрай актуальна для країн, що розвиваються). Інструмент «Епідемії» охоплює дві складові – компонент швидкого реагування (реагування на епідеміологічний спалах) і компонент готовності (запобігання появи і розповсюдження епідемії) [109, с.7]. Компонент швидкого реагування включає: оперативну оцінку на місці під час початкових фаз спалахів; надання безкоштовної лікувальної первинної та вторинної медичної допомоги; тимчасова підтримка існуючих медичних установ (надання ліків, вакцин, обладнання та ін.); організація, проведення та нагляд за кампаніями масової вакцинації; заходи з охорони довкілля, спрямовані на боротьбу з епідеміями; аналіз даних під час спалаху; супровідне навчання персоналу; транспортно-логістичне забезпечення, включаючи медичну евакуацію; забезпечення водою, засобами санітарії та гігієни.

У свою чергу, компонент готовності охоплює: зміцнення потенціалу для швидкої оцінки на місцях на початкових етапах спалаху, аналізу епідеміологічних моделей; покращення спроможності реагування на надзвичайні ситуації через розробку технічних рекомендацій; мобілізація технічної експертизи для багатoproфільних оцінки; сприяння формуванню екстрених запасів вакцин, ліків; розробка планів дій у надзвичайних ситуаціях; створення систем спостереження; посилення лікувальної спроможності; підвищення обізнаності (інформаційні, освітні, комунікаційні кампанії); навчання місцевого персоналу тощо.

Глобальний рівень гуманітарного реагування забезпечує система спеціалізованих установ, організацій, фондів, що діють під егідою ООН (агентства ООН) (Програма розвитку ООН (ПРООН), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Всесвітня продовольча програма (ВПП), Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Міжнародна організація з міграції (МОМ), Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО), Фонд ООН у галузі

народонаселення (UNFPA)), а також департаменти ООН, діяльність яких пов'язана із гуманітарною сферою (Управління з координації гуманітарних питань (ОСНА), Департамент безпеки та захисту (UNDSS) та інші).

Руйнування природних систем, кліматичні зміни, втрата біорізноманіття в умовах глибокої взаємозалежності економічних, фінансових, технологічних систем, обмежують можливості управління ризиками на національному рівні. Мережевість та взаємозалежність сучасної побудови світового господарства, що виникли у наслідок глобалізації, призвели до каскадування наслідків багатьох процесів (вимушена міграція, війна росії проти України, пандемія COVID-19, кіберзагрози, технології штучного інтелекту), врегулювання яких мають забезпечувати багатосторонні механізми. Однак політична поляризація та фрагментація світового господарства призвели до того, що мультилатералізм зазнає викликів з багатьох напрямків [45,с.11-12].

Глобальні та транснаціональні ризики потребують колективних дій. Однак неефективність та недієспроможність міжнародних інституцій в умовах геополітичного суперництва призвели до фактичного руйнування світового порядку, що супроводжується порушенням міжнародних гуманітарних норм, принципів та стандартів при одночасній відсутній відповідальності за злочини та насильство. Спостерігається реконфігурація багатосторонніх домовленостей, посилення впливу країн з низьким та середнім рівнем доходу на відновлення балансу сил у багатосторонній системі.

Серед акторів міжнародної гуманітарної допомоги слід окремо виділити неурядові організації гуманітарної спрямованості (НУО), що діють на професійній або волонтерській основі, масштаб діяльності яких може бути як міжнародний (мають представництва в багатьох країнах – Лікарі без кордонів (MSF), Save the children, Міжнародний комітет порятунку (IRC), Данська рада у справах біженців (DRC), Католицька служба допомоги (CRS), Норвезька рада у справах біженців (NRC), People in Need та інші), так і національний (організації

найбільш інтегровані у громади, та відповідно, здатні найбільш оперативно відреагувати на ситуації, пов'язані із гуманітарними кризами). Саме національні та місцеві неурядові гуманітарні організації можуть забезпечити не тільки оцінку наявних гуманітарних потреб, а й врахувати наявні та потенційні можливості, сильні сторони, забезпечуючи актуальність, доступність та відповідність стандартам якості надання гуманітарної допомоги, що враховує інклюзивності та рівність для потребуючих і, особливо, для найбільш маргіналізованих. Більш того, саме інтегровані до громад НУО спроможні забезпечити не тільки функцію реагування, а й передбачування задля забезпечення довгострокового позитивного впливу на суспільство, його сталий розвиток, сталість, стійкість. Результатом цього є визнання провідної ролі громад у пошуку місцевих рішень, що закріплено в Основному гуманітарному стандарті, який було оновлено у 2024 році [70].

Сучасна система міжнародної гуманітарної допомоги ґрунтується на застосуванні кластерного підходу, відповідно до якого, загальносистемну гуманітарне реагування забезпечується Управлінням ООН з координації гуманітарних питань (ОСНА) [65]. В умовах масштабності та складності гуманітарної кризи у наслідок раптової та/або ситуації, що швидко поширюється в певній країні чи регіоні через природну катастрофу або конфлікту коли гуманітарні потреби перевищують можливості уряду їх задовільними, що, у свою чергу, потребує багатосекторної відповіді за участю широкого кола гуманітарних акторів, активується кластерна модель. В інших випадках, пов'язаних із проблемами вимушеного переселення, застосовується модель координації біженців, задля забезпечення захисту, залученості та інтеграції біженців у національні системи для уникнення дублювання та сприяння сталому розвитку. Зазначена модель поєднує вирішення завдань гуманітарної допомоги, розвитку та миробудування, узгоджуючи взаємодію між різними акторами міжнародної гуманітарної системи.

Виокремлення кластерів (продовольча безпека та засоби до існування, житло та непродовольчі товари, захист, охорона здоров'я, вода, санітарія та гігієна, логістика, координація та управління об'єктами розміщення впо, освіта, телекомунікації в надзвичайних ситуаціях, раннє відновлення, управління таборами) відбувається на основі оцінки гуманітарних потреб задля [31,66]:

(1) забезпечення відповідної координації урядових установ, гуманітарних організацій, контролю за використанням ресурсів без безпосереднього управління фінансами, розробка механізмів для усунення дублювання,

(2) оцінки гуманітарних потреб, формування пріоритетів, при цьому кластери не забезпечують надання безпосередньо гуманітарної допомоги,

(3) планування гуманітарного реагування, (стратегій, кластерні плани з цілями та індикаторами),

(4) технічна експертиза для покращення гуманітарного реагування, впровадження технічних стандартів тощо, при цьому кластери не забезпечують реалізацію програм на місцевому рівні,

(5) моніторинг та оцінка ефективності гуманітарної допомоги,

(6) розвиток потенціалу кластера, сприяння прийняттю політик ефективного гуманітарного реагування.

Критичний аналіз діяльності кластерів [65,174] дозволяє дійти наступних висновків. У 2023 році кластери координували понад 20 тисяч гуманітарних організацій, 76% відсотків з яких були НУО (як національними, так і міжнародними). Розмір як національних гуманітарних груп країн, так і міжкластерних координаційних груп стабільно зростає. У 2023 році середня кількість членів національних гуманітарних груп досягла 35 (у т.ч., в М'янмі (68 членів), Гондурасі (65 членів), Мадагаскарі (56 членів)). У середньому 34 учасника формують міжкластерні координаційні групи (у т.ч. у Південному Судані (65 членів), Центральноафриканській Республіці (59 членів), Афганістані (58 членів)). Наявність такої розгалуженої чисельності партнерів суттєво

ускладнює їх координацію, національну та локальну спроможність, міжсекторну інтеграцію, обмежує ефективну реалізацію потенціалу кластера. Фінансова залежність від організації донора (у випадку тісних зв'язків організації, що керують кластером, із інтегрованими місіями, миротворчими силами або учасниками конфліктів) виникає конфлікт щодо дотримання гуманітарних принципів (незалежність).

Побудова міжнародної гуманітарної системи, заснованої на кластерах, передусім, враховує уподобання й можливості гуманітарних організацій, як наслідок, реальні гуманітарні потреби стають неповністю враховані, а сама гуманітарна допомога, що надається, характеризується невідповідністю потребам і вподобанням людей і громад, при тому, що незалежна оцінка діяльності гуманітарних організацій, їх відповідальності є відсутньою. Як наслідок, низька мотивація до здійснення змін наявної фрагментовано гуманітарної системи [124]. Особливо гострою є проблема забезпечення ефективної роботи місцевих гуманітарних організацій, обмеженості їх діяльності відповідними проєктними показниками, що містять стандартні рішення, які можуть не відповідати реаліям постраждалих громад [43]. Бюрократизація, відсутність маневреності звужують можливості залученості територіальних громад до спільного ефективного вирішення гуманітарних проблем.

Сучасна мережа суб'єктів, що формують міжнародну гуманітарну систему, охоплює понад 5,1 тисяч організацій, які забезпечують реагування на гуманітарні кризи відповідно до принципів, закладених резолюцією 46/182 Генеральної Асамблеї ООН. За останні десять років кількість суб'єктів, що формують міжнародну гуманітарну систему, збільшилась на 10%, на 40% також зросла чисельність персоналу, задіяного в гуманітарній системі. Варто підкреслити, що понад 90% гуманітарної робочої сили в екстрених умовах становить національний персонал. Розвиток гуманітарної діяльності привів до активізації серед її суб'єктів приватного сектора, що є свідченням посилення важливості

гуманітарної діяльності в умовах зростання невизначеності глобального середовища, ускладнення геополітичних процесів у світі в цілому. Відтак, саме міжнародна гуманітарна система акумулює відповідні державні та приватні фінансові ресурси, які розподіляються для забезпечення гуманітарних потреб.

Гуманітарні організації не беруть участь у конфлікті та, відповідно, не мають важелів впливу на них. Їх завданням стає створення гуманітарного безпекового простору, де забезпечується гуманітарна допомога для всіх постраждалих в наслідок кризових явищ. У той же час, ефективність гуманітарних організацій все частіше піддається критичній оцінці. Так, згідно з результатами дослідження (проведеного Humanitarian Outcomes на замовлення Центру гуманітарних інновацій Великої Британії за підтримки Міністерства закордонних справ у справах Співдружності та розвитку Великої Британії [32]), міжнародні гуманітарні організації, які були вже працюючи в Україні на початку активної фази війни, показали недостатню підготовленість і неефективне планування. Незважаючи на залучення значних сум грошей, міжнародні організації не змогли забезпечити швидке вливання ресурсів для зміцнення та розширення існуючих місцевих інструментів реагування. Навіть після трьох місяців війни більшість грошей міжнародних організацій залишалася невикористаною. Серед причин значної втрати ефективності діяльності гуманітарних організацій, відсутності достатньої координації можна визначити різні пріоритети та підходи у діяльності гуманітарних організацій, певною мірою це є наслідком різного визначення гуманітарних криз.

Таким чином, еволюція гуманітарного ландшафту світового господарства, посилення частоти та інтенсивності гуманітарних криз сприяли тому, що класична парадигма гуманітарної діяльності (надання допомоги та захисту відповідно до гуманітарних принципів) доповнилась парадигмою стійкості, відповідно до якої криза визначається як нова нормальність, в якій особливого значення набуває зростання національного потенціалу реагування на кризові

ситуації. За умов врахування здатності людей до адаптації та відновлення реагування на кризу є більш ефективнішим і раціональним. Різноманіття суб'єктів міжнародної гуманітарної системи із урахуванням складності та багатоаспектного прояву сучасних гуманітарних криз посилюють ризики недостатньої скоординованості учасників системи, що, у свою чергу, знижує ефективність використання гуманітарного фінансування через дублювання та розпорошення ресурсів. Запровадження кластерного підходу сприяла структуруванню у наданні гуманітарної допомоги, однак ускладнення гуманітарних криз, їх затяжний і поліструктурний характер, стрімке зростання гуманітарних потреб на тлі скорочення гуманітарного фінансування актуалізували питання трансформації міжнародної гуманітарної системи.

1.3 Науково-методичні засади дослідження впливу цифровізації на розвиток системи міжнародної гуманітарної допомоги.

В умовах зростання масштабів збройних конфліктів та гуманітарних криз особливої актуальності набуває аналіз взаємозв'язку між рівнем цифрової трансформації держав та результативністю міжнародної гуманітарної допомоги. В науковому дискурсі це питання залишається недостатньо опрацьованим, зокрема у контексті комплексної оцінки впливу рівня розвитку цифрової інфраструктури та інструментів цифрової ідентифікації на гуманітарний сектор. У зв'язку з цим в дослідженні запропоновано використати інструментарій економіко-математичного моделювання для обґрунтування наступних сформульованих гіпотез:

Н1. Вищий рівень розвитку цифрової інфраструктури (поширеність доступу до Інтернету, мобільного зв'язку третього покоління і вище, наявність широкосмугових підключень тощо) позитивно впливає на результативність

міжнародної гуманітарної допомоги, що виражається у зростанні охоплення населення та підвищенні відсотку реалізованих фінансових зобов'язань.

Н2. Використання сучасних механізмів цифрової ідентифікації (цифрова ID-верифікація, онлайн-ідентичність) підсилює вплив цифрової інфраструктури на гуманітарний сектор, сприяючи підвищенню адресності та прозорості розподілу ресурсів.

Н3. Вплив цифрових індикаторів на результативність надання гуманітарної допомоги не є однорідним, а може модифікуватися макроекономічними характеристиками та масштабами конфлікту, що зумовлює необхідність урахування контрольних змінних (ВВП на душу населення, чисельність населення у потребі тощо).

Для перевірки сформульованих гіпотез передбачено застосування наступних економіко-математичних моделей:

1. Базова лінійна регресія (OLS-регресія), що використовується для первинної кількісної оцінки взаємозв'язку між показниками цифрової зрілості та результативністю гуманітарної допомоги. Така модель дозволяє виявити напрями та силу взаємозв'язків, проте є чутливою до зміщення, пов'язаного з неврахованими характеристиками країн.

У загальному вигляді модель має вигляд:

$$Y_i = \alpha + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \dots + \beta_k X_{ki} + \varepsilon_i \quad (1.1)$$

де: Y_i - показник результативності гуманітарної допомоги; X_{1i}, \dots, X_{ki} - цифрові індикатори розвитку країни (вимірники рівня цифрової зрілості); ε_i - випадкова похибка.

2. Моделі робастності з контролем макроекономічних змінних, що передбачають повторне тестування попередніх базових моделей лінійної регресії із включенням контрольних змінних, що дозволяє перевірити стійкість виявлених закономірностей та уникнути хибних висновків, зумовлених впливом сторонніх факторів.

До таких змінних в дослідженні було віднесено: показник ВВП на душу населення (GDP_{pc}) як індикатор рівня економічного розвитку країни, а також чисельність осіб, що потребують гуманітарної допомоги ($PinN$), як характеристику масштабу гуманітарної кризи. Застосування моделей робастності дозволили оцінити, чи зберігається вплив цифрових чинників на результативність гуманітарних інтервенцій після врахування макроекономічного та гуманітарного контексту.

Модифікована модель матиме вигляд:

$$Y_{it} = \alpha + \beta_l X_{lit} + \dots + \beta_k X_{kit} + \gamma_l Z_{lit} + \dots + \gamma_m Z_{mit} + \varepsilon_{it} \quad (1.2)$$

де: Z_{lit}, \dots, Z_{mit} – контрольні змінні (ВВП на душу населення, чисельність людей у потребі); $\gamma_1, \dots, \gamma_m$ – коефіцієнти контрольних змінних.

Таким чином, для перевірки робочих гіпотез в дослідженні використано базову OLS-регресії та модель робастності з контролями, порівняльний аналіз яких в аспекті основного призначення у дослідженні, очікуваного результату та логіки застосування представлений в табл.1.8.

Послідовне застосування таких регресійних моделей дає змогу комплексно перевірити висунуті гіпотези, порівняти отримані результати та сформувані узагальнені висновки щодо ролі цифрових технологій у підвищенні ефективності міжнародної гуманітарної допомоги. Для подальшої практичної апробації моделей необхідно визначити вибірку досліджуваних країн та сформувані систему логічно взаємопов'язаних показників, серед яких одна група показників (залежні змінні) – це індикатори результативності гуманітарної допомоги, друга група (незалежні змінні) – це цифрові індикатори, що відображають рівень цифрової зрілості країни.

При формуванні вибірки країн було використано класифікацію країн у конфлікті Світового банку. Так, Світовий банк щорічно публікує перелік країн, що знають впливу нестабільності та конфліктів (*fragile and conflict-affected situations, FCS*) з метою виявлення країн, що в найбільшій мірі постраждали від

нестабільності та конфліктів, та забезпечення ефективної та відповідної взаємодії та допомоги в рамках запровадження відповідних інструментів та політики реагування та врегулювання складних ситуацій [63].

Таблиця 1.8

**Порівняльний аналіз економіко-математичних моделей:
базової OLS-регресії та моделі робастної з контролями**

Етап	Тип моделі	Основна мета	Ключові змінні	Очікуваний результат	Внесок у загальну логіку
1	Базова OLS-регресія	Первинна перевірка гіпотези H1, H2	Залежні: показники результату гуманітарної допомоги Незалежні: цифрові індикатори	Виявлення наявності та напряду статистично значущих зв'язків	Формує стартові припущення про роль цифрової зрілості
2	Робастні моделі з контролями	Перевірка гіпотези H3	Додані контролі: ВВП на душу населення, кількість людей, що потребують допомоги	Перевірка, чи зберігається вплив цифрових індикаторів після контролю за зовнішніми чинниками	Забезпечує стійкість і достовірність висновків

Джерело: побудовано автором

У зазначеній класифікації країн Світовий банк застосовує наступні методологічні основи типологізації, визначаючи ключові терміни, зокрема:

нестабільність (fragility), що трактується як системний стан або ситуація, що характеризується надзвичайно низьким рівнем інституційної та управлінської спроможності, що значно обмежує здатність держави ефективно функціонувати, підтримувати мир та сприяти економічному і соціальному розвитку;

конфлікт (conflict) як ситуація гострої нестабільності, спричинена застосуванням смертоносної сили групою (включаючи державні сили, організовані недержавні групи або інші нерегулярні утворення) з політичною метою або наміром. Така сила може бути двосторонньою (із залученням декількох організованих, озброєних сторін, що іноді призводить до побічної шкоди цивільному населенню), або односторонньою (група спеціально націлена на цивільне населення).

Країни, що перебувають у стані нестабільності чи у стані конфлікту оцінюються за наступними індикаторами:

- країни, що перебувають у стані нестабільності, визначаються за сукупністю таких показників [130]: Індекс CPIA (Country Policy and Institutional Assessment (CPIA), показники Світового банку [71]), що вимірює рівень інституційної спроможності та якості політичного середовища держави) є нижче 3,0; наявність миротворчої операції ООН; виїзд за кордон 2000 або більше осіб на 100 000 населення з країни або території походження, які на міжнародному рівні вважаються біженцями, що потребують міжнародного захисту;

- країни/території, що перебувають у стані конфлікту, визначаються за сукупністю таких показників: країни, що перебувають у стані триваючого конфлікту, що вимірюється за абсолютною кількістю загиблих у конфлікті понад 250 осіб за даними ACLED [69] та 150 осіб за даними UCDP [189]; та понад 2 особи на 100 000 населення за даними ACLED та понад 1 особи за даними UCDP; країни з різким погіршенням ситуації з безпекою, що вимірюється за абсолютним числом загиблих у конфлікті понад 250 згідно з ACLED і 150 згідно з UCDP; від 1 до 2 (ACLED) та 0,5 і 1 (UCDP) на 100 000 населення; та більш ніж удвічі більша кількість жертв за останній рік.

Перелік країн, відповідно до останньої актуальної класифікації [85] Світового банку, представлено у табл.1.9.

Таблиця 1.9

**Перелік країн, що знають впливу нестабільності та конфліктів
(за методологією Світового банку)**

Країни, що перебувають у стані конфлікту (<i>conflict</i>)	Країни, що перебувають у стані нестабільності (<i>institutional and social fragility</i>)
Афганістан Буркіна-Фасо Камерун Центральноафриканська Республіка Демократична Республіка Конго Ефіопія Гаїті Ірак Ліван Малі Мозамбик М'янма Нігер Нігерія Сомалі Південний Судан Судан Сирія Україна Західний берег і Газа (територія) Ємен	Бурунді Чад Коморські Острови Республіка Конго Еритрея Гвінея-Бісау Кірібаті Лівія Маршаллові Острови Мікронезія, Федеративні Штати Папуа-Нова Гвінея Сан-Томе і Принсіпі Соломонові Острови Східний Тимор Тувалу Венесуела Зімбабве

Джерело: Складено автором на основі аналізу джерела[85]

Для подальшого аналізу було обрано країни першої групи, ключові показники надання гуманітарної допомоги яким аналізувались за період 2022-2024 рр. (відповідно вибірка включає 21 країну, 3 періоди часу).

На наступному етапі було сформовано вибірку індикаторів для аналізу, що було поділено на два блоки: перший - показники стану та ефективності системи гуманітарної допомоги; другий – індикатори цифрового розвитку.

У таблиці 1.10 систематизовано індикатори оцінки стану та ефективності системи гуманітарної допомоги.

Таблиця 1.10

**Індикатори оцінки стану та ефективності
системи міжнародної гуманітарної допомоги**

Індикатор	Позначка	Сутність	Аспект оцінки системи гуманітарної допомоги
Люди, які потребують допомоги/ People in need	<i>PinN</i>	Кількість осіб, які об'єктивно потребують гуманітарної допомоги	Масштаб гуманітарної кризи (характеристика обсягу потреб та рівня гуманітарного навантаження на систему)
Люди, на яких спрямована допомога/ People targeted	<i>PT</i>	Кількість осіб, включених до планів гуманітарного реагування та запланованих до охоплення допомогою	Планувальна спроможність системи (відображає здатність гуманітарних інституцій формувати дії відповідно потреб)
Люди, яким надано допомогу/ People reached	<i>PR</i>	Фактична кількість осіб, які отримали гуманітарну допомогу	Фактична результативність (відображає реальну ефективність реалізації гуманітарних інтервенцій)
Частка охоплення допомогою (%) / Coverage Share (%)	<i>Cov_Share</i>	Частка охоплених допомогою осіб у загальній кількості осіб, що потребують допомоги	Операційна ефективність (інтегральний індикатор доступності та досяжності допомоги)
Обсяг фінансування, дол. / Funding (USD)	<i>Fund(\$)</i>	Фактичний обсяг залученого фінансування гуманітарної допомоги	Ресурсна забезпеченість (спроможність міжнародної системи гуманітарної допомоги мобілізувати кошти)
Фінансована частка (%) / Funded (%)	<i>Fund(%)</i>	Частка профінансованих потреб у загальному обсязі заявлених фінансових вимог	Фінансова ефективність (ступінь відповідності між потребами та наявними ресурсами)

Джерело: Складено автором

Таким чином, було сформовано багатовимірну систему індикаторів, що дозволяють оцінювати стан та ефективність функціонування системи міжнародної гуманітарної допомоги, які відображають різні аспекти гуманітарного реагування, а саме масштаб гуманітарних потреб, планувальну та операційну спроможність, фактичне охоплення допомогою, а також фінансову забезпеченість і ступінь задоволення потреб. Сукупне використання цих показників дозволяє комплексно оцінити ефективність гуманітарних інтервенцій у країнах, що перебувають у стані конфлікту або нестабільності. Цей блок індикаторів в запропонованих моделях формує панель результативних показників.

У таблиці 1.11 систематизовано індикатори оцінки цифрової розвитку країн (показники оцінки рівня розвитку та провадження цифрових технологій), що пропонується використати як панель факторних (незалежних) ознак в запропонованих моделях. Так, показник кількості осіб, які користуються Інтернетом (%) (individuals using the Internet), характеризує частку населення, що регулярно користується Інтернетом, від так, він є певною оцінкою рівня цифрової інклюзії населення, що, у свою чергу полегшує інформування, дистанційну реєстрацію, зворотний зв'язок, доступ до цифрових гуманітарних сервісів тощо. Рівень покриття населення технологією мобільного зв'язку (мін 3G) (population coverage by mobile network technology) свідчить про частку населення, що має доступ до мобільного зв'язку, а від так, визначає базову телекомунікаційну доступність, забезпечує можливість оперативної комунікації, SMS-реєстрації, доступ та використання мобільних гуманітарних платформ. Про розвиненість стаціонарної цифрової інфраструктури, що підвищує інституційну спроможність державних і гуманітарних структур до цифрового управління, свідчить показник кількості абонентів фіксованого широкопasmового доступу на 100 осіб (fixed-broadband subscriptions). Кількість абонентів активного мобільного широкопasmового доступу (active mobile-broadband subscriptions), підсилює

можливості мобільних грошових переказів, цифрових ідентифікацій та е-доставки допомоги.

Таблиця 1.11

Індикатори оцінки цифрового розвитку

Індикатор	Позначка	Характеристика цифрової спроможності	Напрямок впливу на ефективність гуманітарної допомоги
Особи, які користуються Інтернетом (%)	<i>Int_users</i>	Рівень цифрової інклюзії населення	Полегшує інформування, дистанційну реєстрацію, зворотний зв'язок, доступ до цифрових гуманітарних сервісів
Покриття населення технологією мобільного зв'язку (мін 3G)	<i>Mob_Cov</i>	Базова телекомунікаційна доступність	Забезпечує можливість оперативної комунікації, SMS-реєстрації, мобільних гуманітарних платформ
Абоненти фіксованого широко-смугового доступу на 100 осіб	<i>FBS</i>	Розвиненість стаціонарної цифрової інфраструктури	Підвищує інституційну спроможність державних і гуманітарних структур до цифрового управління
Абоненти активного мобільного широко-смугового доступу на 100 осіб	<i>MBS</i>	Інтенсивність використання мобільного Інтернету	Підсилює можливості мобільних грошових переказів, цифрових ідентифікацій та е-доставки допомоги
Індекс поширення мобільних грошей/	<i>Mob_mon</i> <i>eu</i>	Рівень цифрових фінансових інструментів	Забезпечує швидку, адресну та менш корупційно вразливу доставку грошової допомоги
Цифрова перевірка ідентичності	<i>Dig_ID</i>	Інституційна цифрова готовність держави	Полегшує таргетинг отримувачів, зменшує дублювання допомоги та помилки включення/виключення
Онлайн-ідентифікація/	<i>Online_DI</i>	Рівень цифрового адміністрування	Підвищує ефективність реєстрації, моніторингу та контролю гуманітарних програм

Джерело: Складено автором

Зазначимо, що перші чотири індикатори в таблиці є безперервні величини, що виражені відносними показниками. Індекс поширення мобільних грошей (інтегральний індекс поширеності мобільних фінансових сервісів). Він відображає рівень цифрових фінансових інструментів, застосування яких може забезпечити швидку, адресну та менш корупційно вразливу доставку грошової допомоги. Цей індекс є порядковою величиною, що вимірюється за 5ти бальною шкалою (від дуже низький до дуже високий) та відповідно представляє собою комплексний індекс, який враховує рівень впровадження, активність та доступність мобільних грошей на рівні країни з метою полегшення порівняння між ринками [173].

Наступні дві змінні є бінарними. Показник цифрової перевірки ідентичності (Digital ID Verification) виступає як показник наявності системи цифрової ідентифікації, що свідчить про рівень інституційної цифрової готовності країни. Показник «цифрової перевірки ідентичності» кодується як «так», якщо існує принаймні один державний та/або приватний постачальник послуг, який може використовувати систему ідентифікації для цифрової перевірки та/або автентифікації інформації про особу або її ідентичності. Впровадження цифрової верифікації та автентифікації особи для особистих транзакцій може мати переваги для оптимізації надання послуг та зменшення певних видів шахрайства. Цифрова перевірка ідентичності або певних атрибутів може зменшити транзакційні витрати та підвищити зручність і швидкість багатьох транзакцій, забезпечуючи вищий рівень надійності та довіри. Це, в свою чергу, може спростити послуги та транзакції, зробивши їх швидшими та простішими (наприклад, шляхом зменшення кількості фізичних документів, які необхідно пред'явити), а також зменшити витрати на адаптацію для людей, уряду та підприємств [113].

Онлайн-ідентифікація (online Digital Identity) свідчить про наявність онлайн-систем цифрової ідентичності та, відповідно, рівень цифрового адміністрування. Online Digital Identity кодується як «так», якщо система, що надає посвідчення

онлайн-ідентифікації та пов'язані з ними рішення для цифрової автентифікації, були визначені як такі, що:

- (i) мають міцний «зв'язок» між цифровими посвідченнями та реальним власником ідентичності
- (ii) є оперативними, з доказами активного використання системи; та
- (iii) видають посвідчення з можливістю підтримки віддаленої цифрової автентифікації на декількох платформах або в декількох сервісах.

Можливість безпечного та надійного дистанційного підтвердження особи в контексті онлайн-транзакцій стає все більш актуальною для надання послуг, державного управління та економічних можливостей у цифрову епоху. Можливість отримувати доступ до послуг та здійснювати транзакції з будь-якого місця та в будь-який час, без необхідності особисто відвідувати будь-які установи або надавати фізичні документи, може забезпечити значну економію для користувачів та постачальників послуг, а також уможливити нові види надання послуг (наприклад, для людей з обмеженою мобільністю або тих, хто проживає у віддалених районах) [113].

Зазначений блок індикаторів включає показники, що характеризують рівень розвитку цифрової інфраструктури, цифрової інклюзії населення та цифрових інституцій у країнах, що досліджуються. Індикатори цього блоку розглядаються як факторні змінні, що безпосередньою не є ціллю гуманітарних програм, але можуть суттєво впливати на ефективність планування, фінансування та реалізації гуманітарної допомоги. Теоретично передбачається, що вищий рівень цифрової зрілості країни сприяє кращому охопленню населення допомогою, ефективнішому використанню ресурсів та підвищенню прозорості гуманітарних інтервенцій. Таким чином, запропонований комплексний авторський підхід до оцінки впливу цифрової трансформації країн на результативність міжнародної гуманітарної допомоги ґрунтується на розмежуванні результативних індикаторів розвитку системи гуманітарної допомоги та факторних показників цифрової

зрілості. Особливістю підходу є формування дворівневої системи індикаторів, яка дозволяє аналізувати не обсяги гуманітарної допомоги як такі, а ефективність її реалізації з урахуванням цифрових умов, у яких здійснюється гуманітарне реагування. Запропонований підхід ґрунтуватиметься на побудові та аналізі системи економіко-математичних моделей, що дозволить емпірично перевірити ряд гіпотез про те, що цифровий розвиток і цифрові інституції не створюють гуманітарну допомогу напряду, але визначають ефективність її доставки, охоплення та фінансової реалізації.

Для оцінки рівня нерівномірності цифрового розвитку та цифрового розриву країн в роботі застосовано наступний методичний підхід, що складається з наступних етапів:

по-перше, систематизація кількісних індикаторів оцінки цифрового розвитку з обґрунтуванням характеру впливу на рівень інкорпорації країн та регіонів

по-друге, оцінка закономірності зміни визначених індикаторів та статистичний аналіз нерівномірності та диференціації розвитку країн/регіонів. Аналіз здійснено на основі застосування таких показників:

- показника оцінки інтенсивності змін (CR), що характеризує на скільки відсотків збільшився або зменшився індикатор у аналізованому періоді.

$$\text{Change rate (CR)} = \frac{x_i - x_0}{x_0} * 100 \quad (1.3)$$

- квадратичного коефіцієнту варіації, що оцінює сукупність регіонів на однорідність за показниками цифрового розвитку та дозволяє порівнювати її.

$$\text{Variation rate (VR)} = \frac{\sigma}{\bar{x}} * 100 = \frac{\sqrt{\sum(x - \bar{x})^2 / n}}{\bar{x}} * 100 \quad (1.4)$$

- рівня диференціації регіонів, що рахується шляхом співвідношення максимального та мінімального значення показників цифрового розвитку за сукупністю регіонів.

$$\text{Differentiation rate (DR)} = \frac{x_{max}}{x_{min}} \quad (1.5)$$

по-третє, формування інтегральної оцінки рівня цифрового розвитку, що передбачає агрегування визначених індикаторів на основі їх попередньої стандартизації (нормування).

У дослідженні застосовано *метод min-max* для стандартизації вхідних даних та приведення їх до порівнювального вигляду на основі застосування наступних формул:

$$P_{ij} = \frac{x_{ij} - x_{\min}}{x_{\max} - x_{\min}} \quad (1.6)$$

Для показників-стимуляторів, в тому випадку, якщо збільшення величини індикатора, що розглядається, повинно призводити до збільшення самого інтегрального показника:

$$P_{ij} = \frac{x_{\max} - x_{ij}}{x_{\max} - x_{\min}} \quad (1.7)$$

Для показників-дестимуляторів якщо навпаки при збільшенні величини індикатора підсумкова інтегральна оцінка повинна зменшуватися.

Для агрегування стандартизованих показників використано *лінійний метод*, що передбачає розрахунок інтегрального показника (індексу) у формі середньої арифметичної:

$$I_j(\%) = \frac{\sum_1^m P_{ij}}{m} * 100 \quad (1.8)$$

j – число регіонів, i – число індикаторів, P_{ij} – стандартизовані значення індикаторів;

по-четверте, оцінка інтегрального рівня цифрового розвитку та розриву на основі отриманих інтегральних оцінок.

Інформаційним джерелом проведення відповідних розрахунків є статистична база International Telecommunication Union [115] та даних UNCTADStat [184]. Ґрунтуючись на статистичній базі International Telecommunication Union та UNCTADStat у табл.12 систематизовано групу показників, що відображають (із точки зору характеру їх впливу) особливості

використання інформаційних технологій, особливості доступу до них та рівень їх доступності, результативність розробки, впровадження та використання ІСТ.

Таблиця 1.12

Систематизація індикаторів цифрового розвитку

Індикатор	Категорія	Характер впливу
Кількість осіб, які користуються Інтернетом, % населення	Connectivity, Use	Стимулятор
Кількість абонентів активного мобільного широкосмугового доступу на 100 осіб	Connectivity, Access	Стимулятор
Кількість абонентів фіксованого широкосмугового доступу на 100 осіб	Connectivity, Access	Стимулятор
Рівень покриття населення технологією мобільного зв'язку	Connectivity, Access	Стимулятор
Фіксований широкосмуговий інтернет, % ВНД на душу населення	Affordability	Дестимулятор
Мобільний широкосмуговий інтернет лише для передачі даних, % ВНД на душу населення	Affordability	Дестимулятор
Міжнародна пропускна здатність, Мбіт/с на одного користувача інтернету	Connectivity, Infrastructure	Стимулятор
Експорт товарів ІКТ, %	ICT Results	Стимулятор
Імпорт товарів ІКТ, %	ICT Results	Стимулятор

Джерело: Складено автором

У сучасних дослідженнях взаємозв'язку між цифровим розривом та цифровою нерівністю у глобальній перспективі все більше піднімається питання: що сформувало цифровий розрив, які фактори його посилюють, чи виключно із технологічною складовою слід пов'язувати цифровий розрив між країнами. Актуалізація проблеми нерівності в глобальному світі посилюється с кожним роком. Глобальні асиметрії світогосподарського розвитку не тільки поглиблюють технологічний розрив між країнами, а й впливають на їх потенціальну спроможність до цифрових адаптацій в умовах швидких трансформацій,

притаманних техноглобалізму. Цифрові практики всі більше вбудовуються в сучасну архітектуру глобального світу. Однак нові цифрові технології стали не тільки фактором економічного розвитку, вони сприяють посиленню розриву між економічними системами, що стає викликом для досягнення сталого, інклюзивного та справедливого зростання та розвитку. Наймасштабніше зростання технологій, інвестицій, світової торгівлі не забезпечило переваги для всіх. Пандемія COVID-19 підкреслила важливість цифровізації, що не тільки докорінно змінює способи виробництва й торгівлю, а й впливає на повсякденне життя людей, їх онлайн-активності.

Цифрові технології сприяють поглибленню нерівності, яка викликана економічними, соціальними, екологічними силами, тим самим посилюючи глобальні асиметрії. З іншого боку, саме нові інформаційні технології створюють нові потенційні можливості: від подолання бідності до покращення освіти, розвитку охорони здоров'я, підвищення продуктивності і створення робочих місць. За сучасних умов, цифрові технології формують унікальну можливість для країн у стимулюванні економічного розвитку, формуванні інклюзивного суспільства. Під час кризи, викликані пандемією COVID-19 саме цифрові технології забезпечили комунікацію між людьми, бізнесом та урядами.

Цифровізація не тільки загострила проблему цифрового розриву. Фактично мова йде про виключення певних країн, соціальних груп, окремих людей з переваг цифрових технологій. Для усунення причин цифрового розриву актуалізується розробка й впровадження цифрових політик, що узгоджуються із Цілями сталого розвитку 2030. Використання міжнародної допомоги для найменш розвинутих країн сприятиме покращенню цифрових навичок населення, розширенню можливостей використання цифрових технологій для підвищення результативності гуманітарної допомоги, розвитку виробництва і торгівлі тощо.

Висновки до розділу 1

1. Визначено, що гуманітарна криза – це надзвичайна ситуація, основою якої є природній або антропогенний вплив, що формує критично загрозливу та небезпечну ситуацію для великої групи людей, яка перевищує їх можливості подолати відповідні труднощі, та потребує втручання та допомоги інших осіб. Обґрунтовано винятковий та амбівалентний характер сучасних гуманітарних криз: амбівалентність передбачає, з одного боку, деструктивний вплив на соціально-економічний розвиток, з іншого – формує засади нового розвитку. Винятковість визначено неможливістю самостійного подолання людьми кризових явищ, що легітимізує допомогу з боку сторонніх осіб. Основними характеристиками гуманітарних криз особливо виділено внутрішньо-політичну кризу, збройні конфлікти, погіршення безпекової ситуації в країні, загострення економічної ситуації в країні.

2. Систематизовано підходи до визначення гуманітарного простору: агентський (простір, як середовище, де надання допомоги з боку гуманітарних агентів відбувається відповідно до гуманітарних принципів), громадський (простір, як середовище, де формується потреба місцевої громади у гуманітарній допомозі у наслідок виникнення кризової ситуації), правовий (простір, на який розповсюджуються норми гуманітарного права), що дозволяє визначити простір як динамічну та складну систему та сферу взаємодії різних суб'єктів, їх інтересів, процесів та політик.

3. Уточнено визначення гуманітарного простору як середовища, в якому формуються гострі гуманітарні потреби, що виникають у наслідок складної політичної, економічної, військової, ситуації, і потребують проактивної гуманітарної діяльності та допомоги. Ключовими ознаками гуманітарного простору виділено: по-перше, чітке визначення та пріоритезація гуманітарних потреб; по-друге, наявність відповідного правового захисту гуманітарних агентів (організацій), діяльність яких відбувається відповідно до гуманітарних

принципів; по-третє, чітко визначений організаційний механізм гуманітарної допомоги та наявність ефективної гуманітарної екосистеми, що забезпечує доступ для надання гуманітарної допомоги всім, хто потребує. Таке розуміння сучасного гуманітарного простору сприятиме розвитку наявної архітектури гуманітарної діяльності, її координації на національному, міжнародному, глобальному рівнях.

4. Визначено, що міжнародна гуманітарна діяльність складається із допомоги та захисту і охоплює дві складові: забезпечення задоволення базових потреб потребуючих, та, безпосередньо, захист. Гуманітарні організації не беруть участь у конфлікті та, відповідно, не мають важелів впливу на них. Їх завданням стає створення гуманітарного безпекового простору, де забезпечується гуманітарна допомога для всіх постраждалих в наслідок кризових явищ. Охарактеризовано принципи гуманітарної діяльності (гуманність, неупередженість, нейтралітет, незалежність, добровільне служіння, єдність, універсальність).

5. З'ясовано змістовне наповнення парадигми гуманітарної діяльності шляхом уточнення її теоретико-методологічного базису за конкретними класифікаційними ознаками, до яких віднесено часовий простір, характер розвитку криз, визначення потреб, суб'єкти гуманітарної діяльності, цілеполягання та концептуалізація гуманітарної допомоги, її організаційний механізм тощо. Доведено, що еволюція гуманітарного ландшафту світового господарства, посилення частоти та інтенсивності гуманітарних криз сприяли доповненню класичної парадигми гуманітарної діяльності парадигмою стійкості, відповідно до якої криза визначається як нова нормальність.

6. Виділено основні фактори поширення у сучасному світовому господарстві гуманітарних криз, серед яких визначено: конфлікти, кліматичні зміни та соціально-економічна нестабільність. Обґрунтовано, що конфлікти стрімко поширюються та загострюються у світі між різними країнами, і є

наслідком загострення протиріч і посилення суперництва між найбільшими державами.

7. Сформовано багатовимірну систему індикаторів, що дозволяють оцінювати стан та ефективність функціонування системи міжнародної гуманітарної допомоги, які відображають різні аспекти гуманітарного реагування, а саме масштаб гуманітарних потреб, планувальну та операційну спроможність, фактичне охоплення допомогою, а також фінансову забезпеченість і ступінь задоволення потреб. Сукупне використання цих показників дозволяє комплексно оцінити ефективність гуманітарних інтервенцій у країнах, що перебувають у стані конфлікту або нестабільності

8. Запропоновано комплексний авторський підхід до оцінки впливу цифрової трансформації країн на результативність міжнародної гуманітарної допомоги, що ґрунтується на розмежуванні результативних індикаторів розвитку системи гуманітарної допомоги та факторних показників цифрової зрілості. Особливістю підходу є формування системи індикаторів, яка дозволяє аналізувати не обсяги гуманітарної допомоги як такі, а ефективність її реалізації з урахуванням цифрових умов, у яких здійснюється гуманітарне реагування. Запропонований підхід гуртуватиметься на побудові та аналізі системи економіко-математичних моделей, що дозволить емпірично перевірити ряд гіпотез про те, що цифровий розвиток і цифрові інституції не створюють гуманітарну допомогу напряму, але визначають ефективність її доставки, охоплення та фінансової реалізації.

Основні положення дисертаційної роботи, що розглянуто в першому розділі, опубліковано в наукових працях [3,9-12,19-20,178].

РОЗДІЛ 2. ТЕНДЕНЦІЇ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

2.1. Динамічні зміни ландшафту системи міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах.

Поточна гуманітарна система була розроблена для світу геополітичного консенсусу, лінійних криз та стабільного фінансування. Такого світу більше не існує, оскільки кризи набули полісистемного та затяжного характеру, світовий порядок зруйновано, а гуманітарне фінансування стрімко скорочується [45,201]. Така ситуація ще більше посилює невизначеність світогосподарської системи, за якої здатність гуманітарного реагування катастрофічно зривається. Сучасні кризи мають тенденцію до ускладнення та дублювання через поширення конфліктів, економічний спад, зміни клімату та погіршення стану навколишнього середовища, розповсюдження надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я тощо. Існуючі кризи всередині країн поглиблюються, відповідно, число країн, які переживають тривалу кризу, і кількість країн із високим рівнем гуманітарних потреб суттєво зростають.

Основні рушійні сили гуманітарних криз (конфлікти, кліматичні зміни, соціально-економічна нестабільність) накладаються одна на одну, створюючи надскладний гуманітарний ландшафт, який характеризується різким зростанням рівня глобальних гуманітарних потреб. Якщо у 2015 році 77,9 млн. людей потребували гуманітарної допомоги, то у 2024 році їх кількість становила понад 305 млн.людей [90].

Станом на початок 2026 року у звіті Global Humanitarian Overview 2026 [91] зазначається, що понад 239 млн. людей потребують гуманітарної допомоги та

захисту таке скорочення чисельності стало результатом найбільшого скорочення гуманітарного фінансування, у результаті якого було прийнято складне рішення визначення більш обмеженого пріоритезування потребуючих допомоги.

Регіональний розподіл за кількістю людей, потребує гуманітарної допомоги та захисту, представлений на рис.2.1., є вкрай нерівномірним. На регіон Близького Сходу та Північної Африки припадає 58,2 млн.осіб, що найбільш потерпають від насильства, руйнувань (Палестина, Сирія, Ємен). У регіоні Південної та Східної Африки невідкладної гуманітарної допомоги найбільш критично потребують 56,6 млн.людей.

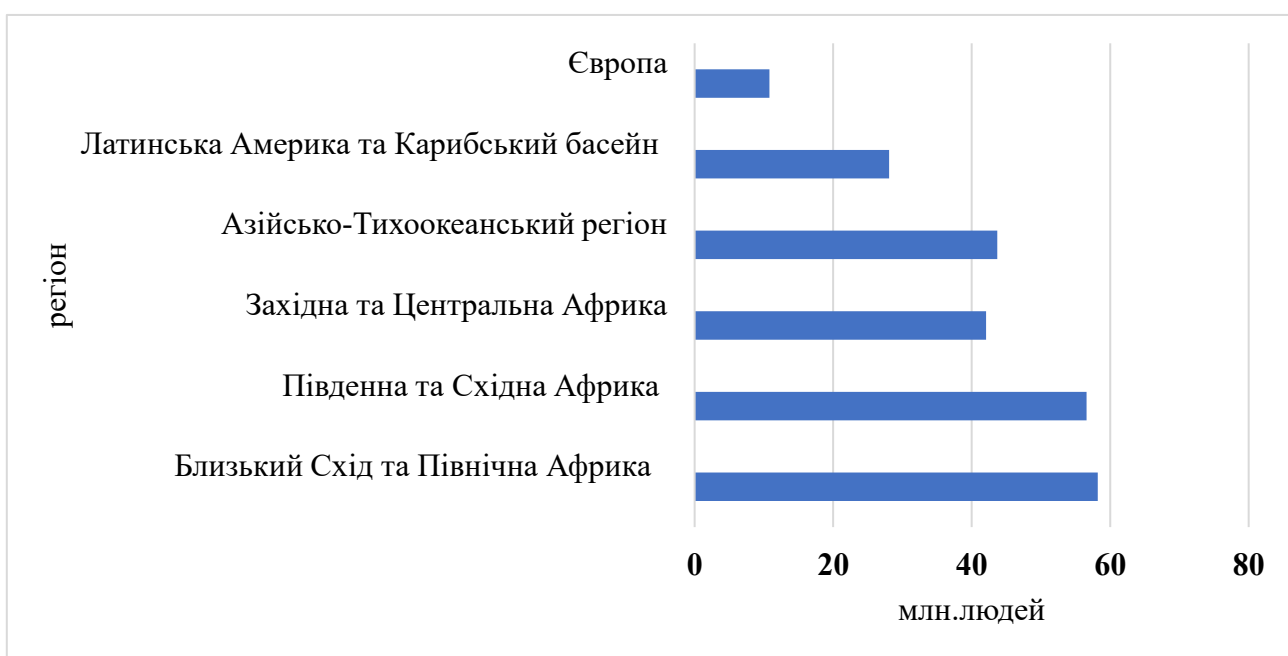

Рис. 2.1.Кількість людей, потребує гуманітарної допомоги та захисту: регіональний розподіл

Джерело: побудовано автором за даними [91]

Ситуація із гуманітарними кризами спостерігається в Судані (33,7 млн.людей), Південному Судані (10 млн.людей), Сомалі (4,8 млн.людей). Серед населення країн Західної та Центральної Африка насильство та нестабільність стали головними причинами гуманітарних потреб для 42,1 млн.людей (у т.ч. в Демократичні республіці Конго 14,9 млн.людей, Нігерії (5,9 млн.людей), Малі (5,1 млен. людей), Буркіна-Фасо (4,4млнлюдей). В країнах Азійсько-Тихоокеанського регіону 43,7 млн.людей потребують невідкладної гуманітарної допомоги, більша частина з яких припадає на Афганістан (51,5%) та М'янку (37,1%). Через ескалацію насильства, нестабільність найбільш складна гуманітарна ситуація серед країн Латинської Америки та Карибського басейну спостерігається в Гаїті, Венесуелі, Колумбії. 28,1 мільйона. В Європі військова агресія росії проти України викликала найбільшу гуманітарну кризу й вимушене переселення населення в регіоні.

Кризове скорочення низько диверсифікованого гуманітарного фінансування виявило структурні вразливості системи, а високий рівень її залежності від обмеженої кількості ключових донорів призвів до виникнення ризиків на системному рівні. Хронічне недофінансування програм гуманітарного реагування, що підтримуються ООН, динаміка якого представлена на рис.2.2 та у таб.В.1. Додатку В, призвело до значного гуманітарного розриву, який оцінюється у 32,8 млрд.лолл.[91]. Найбільше скорочення зафіксовано у 2025 році, із заявлених 45,5 млрд.дол. гуманітарних потреб профінансовано лише 12,7 млрд.дол.

Через довготривалі складні кризи (триваючі і нові конфлікти, природні катастрофи, пандемія COVID-19, соціально-економічна нестабільність, хронічна бідність) зростає не тільки кількість людей, потребуючих гуманітарної допомоги, збільшується також й кількість країн, які вони представляють. Найбільш складна ситуація серед країн Азійсько-Тихоокеанського регіону склалась в Афганістані, де сконцентровано 30 млн. потребуючих допомоги. Серед країн Латинській

Америци та Карибського басейну найбільш трагічною є ситуація у Венесуелі (15 млн.осіб). В Європі через війну росії проти України понад 15 млн.людей зазнали гуманітарної кризи і потребують відповідної допомоги.

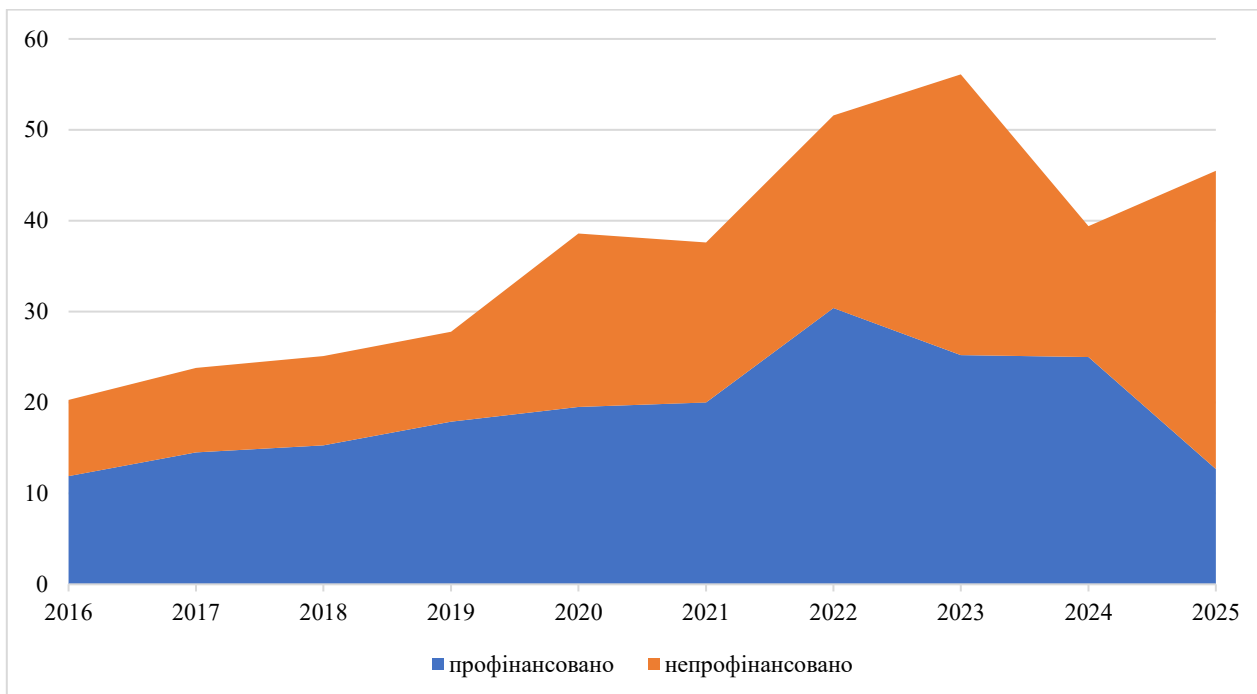

Рис.2.2. Фінансування програм гуманітарного реагування, що підтримуються ООН, млрд.долл

Джерело: побудовано за даними [91]

Незважаючи на те, що протягом останніх десяти років наявна у світі гуманітарна система суттєво зростала у кількісно-якісному вимірі: майже вдвічі зростання в обсягах фінансування до 46,9 млрд.долл у 2022 році (табл.1), однак через пандемію COVID-19, посилення конфліктогенності у світі, поширення затяжного характеру конфліктів темпи зростання протягом останніх років суттєво скоротились, і в 2025 році досягнуто найбільше скорочення гуманітарного фінансування за всю історію спостережень.

Аналіз динаміки фінансування, пов'язаного із гуманітарною допомогою, що представлена у табл. 2.1, переконливо свідчить про його безпрецедентне скорочення з боку всіх типів донорів – як урядових, так й приватних. 2022 рік

став максимальним з точки зору фінансування як урядовими, так і приватними донорами, що пояснюється збільшенням обсягів допомоги у зв'язку із розгортанням військової агресії РФ проти України.

Таблиця 2.1

Динаміка міжнародної гуманітарної допомоги, млрд.долл.

Загальний обсяг міжнародної гуманітарної допомоги	2020	2021	2022	2023	2024
Всього	34,9	39,5	46,1	45,7	40,8
у т.ч. уряди та інституції ЄС	29,0	32,4	35,2	37,5	33,9
приватні донори	5,9	7,1	10,9	8,3	7,0

Джерело: побудовано автором за даними джерела [87]

Близько 84% міжнародної гуманітарної допомоги фінансування відбувається за рахунок коштів державних бюджетів країн-донорів. Скорочення гуманітарної допомоги, у першу чергу, пов'язано із згортанням урядових донорів – США скоротили фінансування гуманітарної допомоги на 10,4%, інституції ЄС на 12,7%, Німеччина – на 22,6%, Японія – на 13%, Канада – на 40%, Норвегія на 21,6%, Франція – на 15,9% [87,с.7]. Ці країни, що забезпечили найбільше скорочення фінансування є найбільшими донорами гуманітарного фінансування, що значно вплинуло на його загальну динаміку.

Протягом 2018-2024рр. майже половина загального фінансування міжнародної гуманітарної системи надходило від п'яти найбільших донорів, серед яких найбільшим донором залишаються США, що забезпечують понад третини всіх надходжень [87,91,175]. Рівень фінансування з боку найбільших країн-донорів зазнав достатніх структурних змін. Так, внески США щороку зростали, у результаті чого питома вага США у загальній державній гуманітарній допомозі змінилась з 24% у 2018 році, 31% у 2021, до 43% у 2024 році [87]. . За

цей самий період скоротилась питома вага Великобританії у допомозі (з 8% до 6%), Німеччина щороку забезпечувала 4% допомоги, збільшив її до 8% у 2024 році. У 2024 році до топ лідерів серед донорів увійшли Саудівська Аравія, Японія, внески яких у 2024 році становили понад 3% кожна від загального обсягу міжнародного гуманітарного фінансування. У 2024 році найбільшими донором залишились США, інституції ЄС, Німеччина, Саудівська Аравія, Великобританія, серед яких лише дві останні забезпечили зростання обсягів фінансування гуманітарної допомоги на 60,1% та 39,9%, відповідно. Розподіл донорів державної гуманітарної допомоги за результатами 2024 року представлено на рис.2.3. та у табл.В.2.Додатку В.

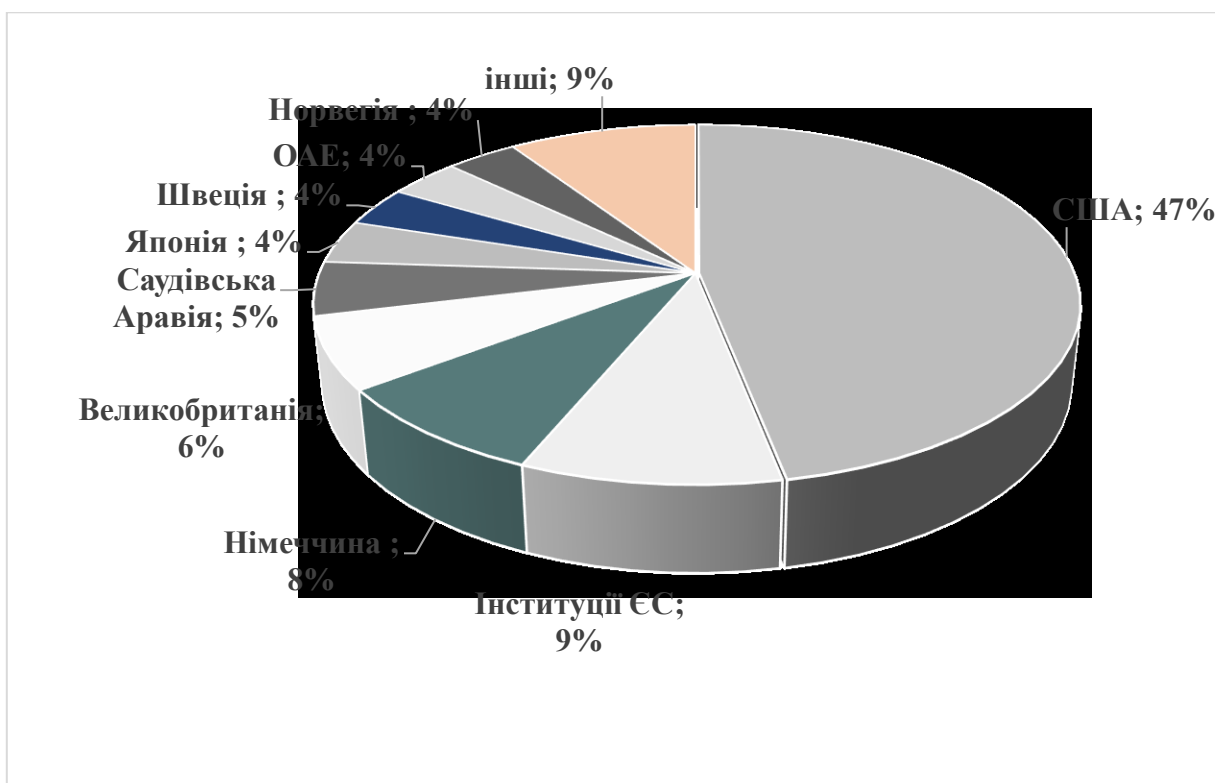

Рис. 2.3. Найбільші донори державної гуманітарної допомоги (2024 р.)

Джерело: побудовано за даними [87]

Незважаючи на скорочення фінансування, важливу роль у розвитку гуманітарної діяльності відіграє приватний сектор, що забезпечує 17% гуманітарного фінансування. Обсяги асигнувань з боку приватних донорів поступово збільшувались протягом 2018-2022 рр. (з 5,7 млрд.дол. США у 2018 році до рекордних 10,9 млрд.долл у 2022р.), однак на початок 2025 року теж фінансування скоротилось до 7 млрд.долл.

Слід зазначити, що розподіл фінансування у кризових умовах, у першу чергу, забезпечують міжнародні організації/багатосторонні інституції, які отримали у 2024 році 61% гуманітарного фінансування (17,4 млрд.долл.). Близько половини всіх надходжень гуманітарної допомоги надійшло до трьох організацій [87]: Всесвітня продовольча програма (7,9 млрд.долл.), Верховний комісар ООН по справам біженців (3,3 млрд.долл.), UNICEF тощо. Міжнародні неурядові організаціям отримали, відповідно, 17,8% (5,1 млрд.долл.).

Міжнародні неурядові організації отримали для гуманітарних цілей 5,1 млрд.долл., однак відсутність прозорості у перерозподілі фінансуванні перешкоджає координації, цілеспрямованню та підзвітності. Переважна більшість фінансування (89%), отриманого одержувачами першого рівня, розподіляється не прозоро [87,с.22]. Проблемою залишається відсутність публічно доступної інформації щодо механізмів перерозподілу фінансової допомоги на користь цільових потребуючих груп, складових довгих ланцюгів фінансування, впровадження партнерств тощо. Щодо вторинних отримувачів, то лише 1,0 млрд.долл. фінансування місцевих та національних суб'єктів (включаючи неурядові організації та місцеві або національні урядові органи), більшість якого надійшла від УВКБ ООН (614 млн.долл. США) та об'єднаних фондів ООН (334 млн.долл. США).

Скорочення загального фінансування міжнародної допомоги призвело й до зменшення обсягів готівкової та ваучерної гуманітарної допомоги (грошові кошти, що отримують безпосередньо цільові групи постраждалих у гострих

кризових ситуаціях). Це скорочення стосується як загального обсягу допомоги, так і скорочення питомої ваги готівкової та ваучерної допомоги у загальному обсязі міжнародної гуманітарної допомоги. Аналіз динаміки обсягів готівкової та ваучерної гуманітарної допомоги, яку представлено у табл.2.2, свідчить, найбільша частина готівкової та ваучерної допомоги у загальному обсязі міжнародної гуманітарної допомоги припала на 2022 рік – 23,9%, після чого її питома вага неухильно скорочується: у 2023 році вона становила 21,23%, у 2024 році 19,6%. Абсолютні обсяги готівкової та ваучерної допомоги після стрімкого зростання у 2022 році, коли розмір виплат зріс до 8,4 млрд.долл., теж скоротились і становили за результатами 2024 року 6,6 млрд.долл. Подальше скорочення гуманітарного фінансування призведе до падіння обсягів гуманітарної допомоги у грошовій та ваучерній формі

Таблиця 2.2

Обсяги готівкової та ваучерної гуманітарної допомоги, млрд.долл

Показник допомоги	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
Запланований обсяг	6,8	7,2	10,6	9,7	8,2	5,6
Очікувана вартість програм	1,4	1,5	2,2	1,9	1,6	1,1
Отримані трансфери	5,4	5,8	8,4	7,8	6,6	4,5
Готівкова та ваучерна допомога у загальному обсязі міжнародної гуманітарної допомоги, %	21,3	19,0	23,9	21,2	16,9	Н.д.

*Попередні оцінки

Джерело: побудовано автором за даними джерела [87].

Використання допомоги у готівковій та ваучерній формі вважається одним із успішніших досягнень у розвитку міжнародної гуманітарної системи, що є ключовим оперативним стандартом у гуманітарній практиці. Відповідно до

результатів дослідження CALP Network [119] донори, у т.ч. приватні, підкреслюють, що зазначена форма фінансування характеризується меншими трансакційними витратами, однак наявний рівень доступності до фінансових послуг, рівень розвитку фінансової інфраструктури, відсутність гармонізованого підходу до грошової та ваучерної форми надання допомоги значно звужують можливості його масштабування. При цьому саме такий інструмент зазначається як найбільш результативний для більш ефективної реакції на потреби людей у кризових ситуаціях.

Потенціал для значного зростання зумовили скоординовані зусилля для зростання такої форми допомоги, її ефективність, інтеграція у внутрішні стратегії гуманітарних акторів тощо. Серед основних викликів для подальшого масштабування допомоги у готівковій та ваучерній формі слід виділити загальну доступність фінансування, ступень гармонізації підходів, готовність урядів країн, що постраждали від кризи, забезпечити програмування гуманітарного фінансування у готівковій та ваучерній формі, готовність гуманітарних організацій прийняти ризики, пов'язані із наданням допомоги у грошовій та ваучерній формі (обираючи допомогу в натуральній формі), доступність до фінансових послуг тощо. Подальше зростання частки гуманітарної допомоги у грошовій та ваучерній формі може становити щонайменше 30% і до 50% глобального гуманітарного фінансування. Одночасно, розвиток форм фінансування від міжнародних гуманітарних акторів має передбачати застосування інноваційних підходів задля більш ефективного покриття гуманітарних потреб в кризових умовах.

Важливо підкреслити, гуманітарні витрати, які фінансують деякі країни, охоплюють не тільки міжнародну допомогу. Канада, Ірландія, Італія, Німеччина, Швейцарія, Великобританія, Нідерланди, Франція та Бельгія для забезпечення внутрішніх гуманітарних проблем вимушених переселенців та біженців витратили фінансові ресурси значно більше, ніж міжнародні гуманітарні

витрати, як це наочно демонструють дані, наведені на рис.2.4 [87,с.10]. Внутрішні витрати пов'язані із розміщенням біженців, виплат стипендій іноземним студентам, адміністративні витрати тощо. Найбільші витрати останні роки були пов'язані із розміщення біженців (збільшенням кількості біженців з України після вторгнення росії, внаслідок громадянської війни в Сирії тощо).

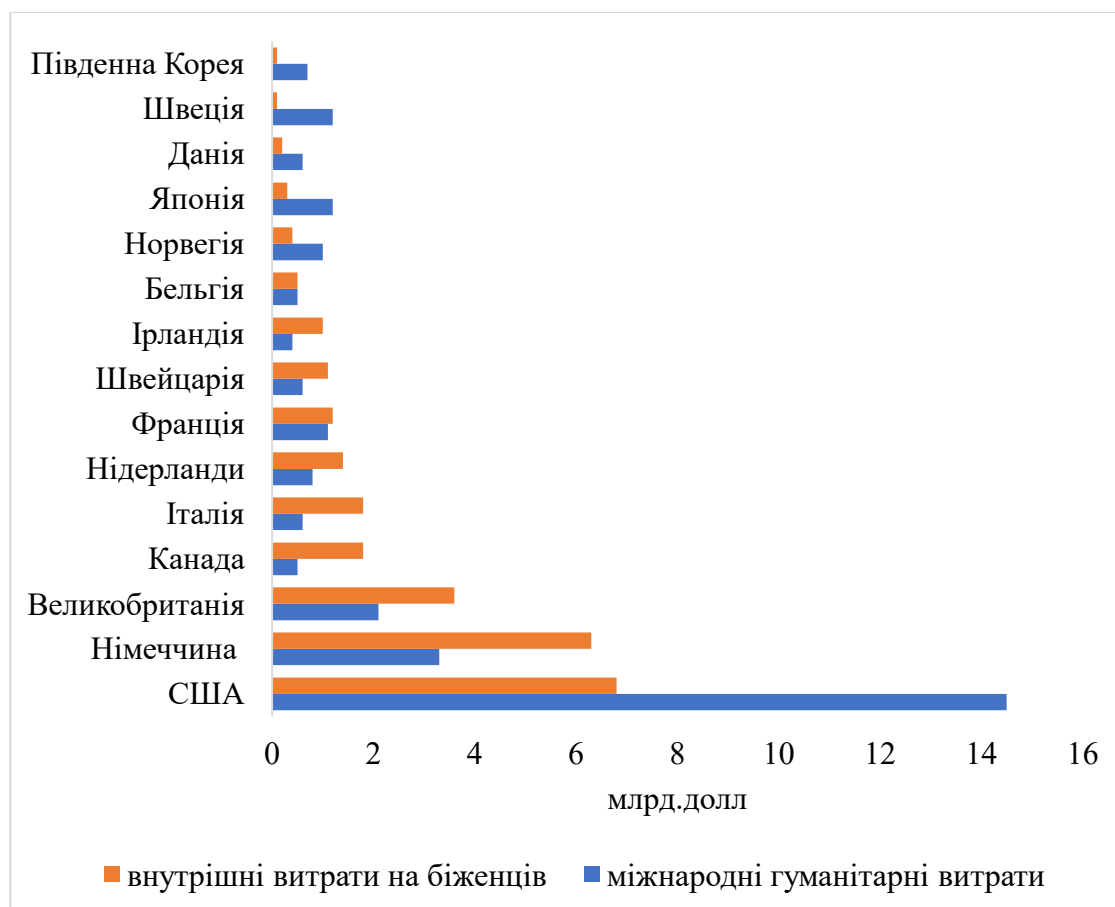

Рис.2.4. Внутрішні витрати на біженців та міжнародні гуманітарні витрати окремих країн (2024 р.), млрд.долл

Джерело: побудовано автором за даними джерела [87].

У 2023 році 22,4% іноземної допомоги було витрачено безпосередньо в середині країн-донорів, про що свідчать дані розподілу гуманітарної допомоги на внутрішньому ринку окремих країн, які представлено у табл.2.3 [161]. При

цьому, внутрішні витрати зросли більш, ніж утричі (з 14 млрд.долл. у 2010 році до 48 млрд.долл. у 2023 році).

Таблиця 2.3

Розподіл гуманітарної допомоги на внутрішньому ринку,%

Країна	Види витрат				Рівень допомоги, витраченої на внутрішньому ринку
	Розміщення біженців	Адміністративні витрати	Стипендії	Підвищення обізнаності	
Польща	51,8	< 0,1	5,5	< 0,1	57,5
Ірландія	52,3	1,8	0,4	0,3	54,8
Чехія	51,7	0,3	0,6	< 0,1	52,7
Угорщина	0,8	Н.д.	41,3	Н.д.	42,1
Великобританія	28,5	4,7	0,7	< 0,1	34,0
Німеччина	17,7	3,0	5,2	0,4	26,3
Нідерланди	17,8	5,5	0,4	< 0,1	23,8
США	10,8	12,3	<0,1	Н.д.	23,2
Канада	18,6	3,8	<0,1	< 0,1	22,6
Франція	8,1	4,7	7,0	0,1	19,7
Фінляндія	15,2	3,8	<0,1	0,5	19,5
Швеція	4,6	4,2	0,3	< 0,1	9,2
Японія	0,2	3,3	0,8	< 0,1	4,3

Джерело: побудовано автором за даними джерела [161]

Країни - найбільші гуманітарні донори витрачають значну частину свого фінансування й на допомогу розвитку. Офіційна допомога розвитку (Official development assistance, ODA) – допомога, що надається країнам, що входять до списку одержувачів, який визначено Комітетом сприяння розвитку ОЕСР та багатосторонніх установ розвитку, із метою забезпечення економічного розвитку та добробуту. Офіційна допомога розвитку не включає військову

допомогу, за винятком витрат, пов'язаних із використанням збройних сил для доставки гуманітарної допомоги. Моделі розподілу витрат суттєво відрізнялися серед країн, так, за результатами 2023 року Польща, Ірландія, Чехія понад половини загальної допомоги кожної країни витратили на різні види діяльності на внутрішньому ринку, з якої майже вся була спрямована на вирішення гуманітарних потреб розміщення біженців. Досить високим (42%) був і показник рівня допомоги, витраченої саме на внутрішньому ринку і для Угорщини, однак практично вся вона стосувалась фінансування стипендій та інших програм. До 2024 року більшість українських біженців перебуватимуть у своїх країнах більше року. Після цього першого року їхня підтримка більше не вважатиметься іноземною допомогою.

Для посилення вкладу країн у гуманітарну діяльність Радою ЄС для своїх держав-членів було визначено добровільну ціль – виділення 0,07% валового національного доходу на гуманітарну допомогу. Порівнянні внесків країн донорів із їх національним економічним потенціалом виявили, що лише чотири країни досягли цільового показника виділення 0,7% свого ВНД на офіційну допомогу в розвитку Норвегія, Люксембург, Швеція та Данія [133]. На тлі зростаючої тенденції до скорочення гуманітарного фінансування, збільшення бюджетних витрат на інші цілі (передусім, на мілітаризацію економіки та безпекові заходи), досягнення добровільної цілі є вельми проблематичним.

Кризи поглинають більшу частину гуманітарної допомоги, про що свідчить розподіл гуманітарної допомоги серед країн-одержувачів, який наведено у табл.2.4. [87]. Найбільшим одержувачем міжнародної гуманітарної допомоги у 2024 році, була Палестина отримавши 2,9 млрд.долл. США, що на 51% більше попереднього року. Фінансування України продовжує скорочуватися на чверть другий рік поспіль (3,9 млрд.долл. США до 2,8 млрд.долл. США), досягнувши пікового значення у 2022 році. Значно скоротилось й фінансування Сирії, яка у

2024 році отримала менше половини фінансування рівня 2023 році (з 3,5 млрд. долл. США до 1,7 млрд долл. США у 2024 році).

Таблиця 2.4

Топ10 одержувачів гуманітарної допомоги у 2024 році,млн.долл.

Країна	2023	2024	2024 до 2023,%
Палестина	1949	2935	+50,6
Україна	3864	2839	-26,5
Ємен	2305	2367	+2,7
Судан	1607	2103	+30,9
Афганістан	2107	1753	-16,8
Сирія	3517	1695	-51,8
Демократична республіка Конго	1136	1467	+39,1
Ліван	887	1358	+53,0
Південний Судан	1395	1339	-4,0
Ефіопія	1790	1293	-27,8%

Джерело: побудовано автором за даними джерела [87]

Незважаючи на певне переформатування серед отримувачів гуманітарної допомоги (додаткове фінансування Палестини у 2024 році вивело її на першу позицію перед Україною та Сирією), основний перелік країн-отримувачів гуманітарної допомоги не змінився. Враховуючи, що у всіх цих країнах гуманітарне фінансування було пов'язано із затяжними кризами, саме вони залишаються основними претендентами на нові асигнування гуманітарної допомоги, обсяг якої стрімко скорочується.

Конфлікти залишаються основним чинником переміщення, однак зміна клімату посилює руйнівну реальність [186]. За останні 10 років стихійні лиха, що стали наслідком природних процесів, спричинили 220 мільйонів внутрішніх переміщень (приблизно 60 000 переміщень на день). Троє з чотирьох примусово переміщених людей живуть у країнах із високим або екстремальним впливом

кліматичних небезпек. У цілому, кількість вимушено переміщених людей у світі подвоїлася до понад 120 мільйонів людей за останні 10 років. На початок 2025 року у наслідок конфліктів, насильства, порушень прав людини кліматичних змін 123,2 млн.осіб, серед яких 49 млн. дітей, були вимушені переселитись із ореолів народження та традиційного перебування (табл.2.5).

Таблиця 2.5

Кількість переміщених осіб у світі, млн.осіб

Категорія переміщених осіб	2020	2023	2024
Загальна кількість переміщених осіб	89,0	117	123,2
Біженці	26,4	31,6	31,0
Особи в пошуку притулку	4,1	6,9	8,4
Інші, хто потребує міжнародного захисту	3,9	5,2	5,9
ВПО	55	71,2	73,5

Джерело: побудовано автором за даними джерела [146]

Основна частина вимушених мігрантів (69%) становили мешканці Венесуели (6,2 млн. осіб), Сирії (6,0 млн.осіб), Афганістану (5,8 млн.осіб), України (5,1 млн.осіб), Судану (2,3 млн.осіб), країни, які знаходяться в епіцентрі конфліктів, впливу кліматичних змін, соціально-економічних трансформацій. Це люди, які були змушені залишити місця постійного проживання через війни або страх переслідування (73,5 млн. є внутрішньо переміщеними особами, 310 млн осіб є біженцями, 8,4 млн.осіб є шукачами притулку, 5,9 млн. потребують міжнародного захисту).

Кількість переміщених внаслідок конфліктів та стихійних лих, млн.осіб. щороку зростає. У внаслідок конфліктів і насильства переміщення зазнали 83,4 млн.осіб , через стихійні лиха – 20,1 млн.осіб, у тому числі у таких країнах як

Афганістан (1,3 млн.осіб), Чад (1,2 млн.осіб), Філіппіни (1 млн. осіб), Ефіопія 0,76 млн.осіб), Сомалі (0,73 млн.осіб).

Рис.2.5. Кількість переміщених внаслідок конфліктів та стихійних лих, млн.осіб.

Джерело: побудовано автором за даними джерела [92].

Найчастіше основною причиною гуманітарних криз у світі стають конфлікти. 87% усіх людей, що потребують гуманітарної допомоги, мешкають у країнах, де сьогодні спостерігається високий рівень інтенсивності конфліктів або в країнах, що переживають конфлікти високої інтенсивності. Крім того, 85% проживали в соціально-економічно слабких країнах, а 58% - у країнах, які найбільш страждають від кліматичних змін. З 82 країн, 41% населення зіткнулись із гострою продовольчою безпекою, у тому числі у стані надзвичайної ситуації.

Варто підкреслити, зміни обставин у країнах та регіонах походження, несприятливі зміни в країнах надання притулку посилюють тенденції до повернення переміщених осіб. Так, у 2024 році спостерігалось значне зростання кількості повернень як біженців (1,6 мільйона повернень, або на 54% більше порівняно з 2023 роком), так і внутрішньо переміщених осіб (8,2 мільйона повернень, що на 61% більше)[146]. Незважаючи на це, кількісна динаміка зростання чисельності ВВП є свідченням низької ефективності підтримки вимушених переселенців у відновленні умов життя, які вони мали до переміщення, що посилює їх рівень вразливості. Це потребує відповідних програм та інвестицій, фінансування яких має передбачати багатоканальне фінансування, що набуває особливої актуальності в умовах скорочення гуманітарного фінансування.

Існуючі відмінності передумов вимушеної міграції у світі, її масштабів і структури міграційних потоків, наявних систем управління вимушеною міграцією, які сформувались в різних країнах і мають свої національні властивості, актуалізують питання удосконалення колективних форм управління міграцією, що охоплюють систему відносин між різними суб'єктами (державних та неурядових) на мікро-, макро, мезорівні. Розробка практичних рекомендацій з удосконалення національної системи управління вимушеною міграцією сприятиме підвищенню рівня стійкості інтегрованої до європейської економічної системи України, розвитку демографічного потенціалу для забезпечення достатнього рівня безпеки країни

Таким чином, основними силами і факторами поширення у сучасному світовому господарстві гуманітарних криз виступають: конфлікти (що стрімко поширюються та загострюються у світі між різними країнами, і є наслідком загострення протиріч і посилення суперництва між найбільшими державами, найбільш драматичним проявом чого стала війна на європейському континенті); кліматичні зміни (що проявляються у посиленні антропогенного впливу та

збільшенні екологічних злочинів; поширенні екстремальних погодних явищ та стихійних лих, які призводять до чисельних людських втрат матеріальних збитків; у провалі політики пом'якшення наслідків кліматичних змін з боку урядів і великих компаній тощо); соціально-економічна нестабільність (що є наслідком нерівності, внутрішньодержавних конфліктів, низького рівня соціально-економічного розвитку тощо). Зазначені фактори взаємопов'язані, накладаються один на одного, створюючи надскладний гуманітарний ландшафт.

Поширення гуманітарних криз забезпечує постійне зростання запиту на гуманітарну допомогу, масштаби якої стрімко зростають і за показником кількості країн, і за показником кількості людей, що потребують гуманітарної допомоги. Основна частина (80%) фінансування міжнародної гуманітарної допомоги забезпечується за рахунок коштів державних бюджетів країн-донорів, лідером серед яких залишаються США. Близько половини всіх надходжень гуманітарної допомоги надійшло до трьох організацій (Всесвітня продовольча програма, Верховний комісар ООН по справам біженців та ЮНІСЕФ). Кризове скорочення низько диверсифікованого гуманітарного фінансування виявило структурні вразливості системи, а високий рівень її залежності від обмеженої кількості ключових донорів призвів до виникнення ризиків на системному рівні.

2.2. Цифровий розвиток країн як потенціал для використання міжнародного гуманітарного фінансування

Сучасний цифровий розрив, який існує між країнами світу, має соціальне й технологічне підґрунтя. Соціальна нерівність обмежує доступ до технологій, можливостей їх використання і отримання корисності. З іншого боку, рівень доступу до технологій, можливості їх ефективного використання безпосередньо впливають на інформаційний ланцюг створення вартості, а від так визначають рівень соціально-економічного розвитку, що є важливим для поширення

інформаційних технологій, розвитку цифрової інфраструктури, визначення вартості цифрових технологій, опанування цифровими навичками тощо. Як результат, цифрова нерівність посилює подальшу соціальну стратифікацію. Без досягнення універсальної цифрової комунікації і зв'язку, що є необхідними для подальшого забезпечення цифрової трансформації, досягнення Цілей сталого розвитку буде ускладнено.

Оцінка досягнень цифрового зв'язку (універсальних та технологічних цілей), які систематизовано у табл.2.6., дозволяє дійти наступних висновків. 5,3 млрд. населення світу (66% від загальної чисельності) користується інтернетом. Одночасно, 2,7 млрд. людей такого доступу до інтернету досить не мають, при тому, що досягнення універсального цифрового зв'язку є ключовим для забезпечення цифрової трансформації. Показник використання Інтернету є одним з індикаторів цифрового розвитку, рівень якого відповідно до Цілей сталого розвитку ООН до 2030 р. має глобально досягти 100% [49]. У контексті результативності програм міжнародної гуманітарної допомоги цей показник є певною оцінкою рівня цифрової інклюзії, що характеризує доступ до різноманітних цифрових сервісів, у т.ч. гуманітарного спрямування.

Для високорозвинутих країн рівень користувачів інтернету становить вже 92,4%, тобто практично наближається до визначеного індикатора. У регіональному розрізі найвищий рівень інтернет-користувачів припадає на європейські країни (89%), найнижчий – африканський континент (40%). За аналізований період 2015-2022 рр. найбільш інтенсивні темпи зростання частки користувачів спостерігались в регіонах з найменшою кількістю користувачів, а саме в африканських країнах (150%), арабських країнах (84,2%), країнах азійсько-тихоокеанського регіону (88,2%). Таким чином, розрив у використанні інтернетом залишається проблемою.

Відсоток осіб, які володіють мобільним телефоном, наразі є вищий (72,7%), ніж відсоток користувачів Інтернету (66,3), але цей розрив щороку скорочується

(у 2020 році він становив 69,3% проти, відповідно, 59,6%). За показником підписок за послуги мобільного широкосмугового зв'язку лідерами є Європа та Америка (110 підписок на 100 осіб населення за даними 2022 р.), тоді як в країнах Африки цей показник становить 42 підписки на 100 осіб. За всіма регіонами у 2015-2022 рр. спостерігається зростання, найбільш інтенсивні темпи якого демонструють країни азійсько-тихоокеанського регіону (134,2%) та країни африканського регіону (121,1%).

Таблиця 2.6

Досягнення цифрового зв'язку

індикатор	критерій
<i>Універсальні цілі</i>	
100%	населення віком від 15 років користується Інтернетом
100%	домогосподарств мають доступ до Інтернету
100%	підприємств користуються Інтернетом
100%	шкіл підключені до Інтернету
100%	населення охоплено мобільною мережею найновіших технологій
100%	населення віком від 15 років має мобільний телефон
>70%	населення віком від 15 років має базові цифрові навички
>50%	населення віком від 15 років має середній рівень цифрових навичок
Гендерний паритет	досягнуто у використанні Інтернету, володінні та використанні мобільних телефонів, а також у цифрових навичках
<i>Технологічні цілі</i>	
100%	підписок на фіксований широкосмуговий доступ мають швидкість 10 Мбіт/с та вище
20Mb/s	Мінімальна швидкість завантаження в кожній школі:
50kb/s	Мінімальна швидкість завантаження, доступна на одного учня
200GB	Мінімальний обсяг даних для кожної школи
<i>Цілі доступності</i>	
2%	Підписка на широкосмуговий доступ початкового рівня коштує менше 2% від валового національного доходу на душу населення
2%	Підписка на широкосмуговий доступ початкового рівня коштує менше ніж 2% середнього доходу нижчих 40% населення

Джерело: систематизовано автором за даними джерела [49]

Показник кількості підписок на послуги фіксованого широкосмугового зв'язку є найвищим в країнах Європи (35 підписок на 100 осіб), країнах американського регіону (25 підписок на 100 осіб), країнах СНД (21 підписка на 100 осіб), найменшим він є для країн африканського регіону (0,7 підписок на 100 осіб). Найбільш інтенсивними темпами рівень підписок за аналізований період збільшився у країнах арабського світу (112,8), країнах азійсько-тихоокеанського регіону (83,7%), однак, у порівнянні з підписками на мобільний зв'язок інтенсивність зростання рівня підписок на фіксований зв'язок є меншою. Динаміка індикаторів цифрового розвитку за період 2015-2025 рр. за регіонами світу систематизовано у табл.Д.1-Д.9 Додатку Д.

Розвиненість стаціонарної цифрової інфраструктури посилює інституційну спроможність гуманітарних структур, державного цифрового управління в цілому. Використання активного мобільного широкосмугового доступу розширює можливості використання систем мобільних грошових переказів, е-доставки гуманітарної допомоги, застосування цифрової ідентифікацій для отримання міжнародного гуманітарного фінансування. Кількість або інтенсивність підписок на послуги мобільного або фіксованого зв'язку є індикаторами доступу до інформаційних ресурсів та їх використанню, їх зростання свідчить про інтенсифікацію процесів цифровізації суспільного розвитку. При чому рівень підписок для фіксованого широкосмугового зв'язку менший за рівень мобільного, бо перші використовуються спільно в межах домогосподарств, тоді як другі окремими індивідами.

Рівень покриття населення технологією мобільного зв'язку є індикатором базової телекомунікаційної доступності населення, що не тільки забезпечує оперативну комунікацію, а й відкриває доступ до мобільних гуманітарних платформ, використання SMS-реєстрації у гуманітарних програмах тощо. Ступінь покриття мобільним зв'язком різного рівня (2G-5G) є основною

передумовою доступу до Інтернету, відповідно зростання поширення сучасних технологій 4G та 5G є свідченням цифрового розвитку. Наявність доступу до мобільного зв'язку є важливим способом доступу й до інтернету (часто єдиним). Мобільні технології продовжують швидко розвиватись, одночасно, і кількісно (розширення мобільної мережі 3G і вище) і якісно (4G вже витісняється технологією 5G). Глобальне покриття мережею 3G становить 94,8%, у тому числі в високорозвинутих країнах 99,7%).

Протягом 2015-2022 рр. покриття мережею 4G подвоїлось і становить вже 88% в цілому – 99% Європи, 97% азійсько-тихоокеанського регіону, 92% населення Америки та країн СНД. Для країн Африки цей показник складає 50%, але за період з 2015 р. він збільшився у 5 разів. На початок 2022 року 19% населення світу було охоплено мережею 5G (у тому числі по регіонам: європейський 52%, американський – 38%, азійсько-тихоокеанський – 16%) [128,с.20]. За прогнозними оцінками, до кінця 2025 року 5G становитиме близько чверті від загального числа мобільних зв'язків, а доступність мережі 5G становитиме 40% населення [172]. Для країн з низьким рівнем доходу основу мобільних мереж становлять 2G і 3G, які залишаються важливими засобами комунікації. У свою чергу, більшість європейських та азійсько-тихоокеанських операторів планують відключити свої мережі 3G до кінця 2025 року. Слід зазначити, що і для високорозвинутих країн нерівність всередині країни є суттєвим бар'єром доступу до цифрових технологій. Так, в американському регіоні 22% сільського населення взагалі не охоплюються мобільними сигналами, 5% мають доступ лише до мережі 2G, що фактично, означає – 27% цієї категорії населення не мають доступу до інтернету [172,с.12].

Показники доступності цифрових послуг пов'язані з рівнем цін на їх підключення, орієнтиром при цьому виступає кошик мобільного широкосмугового доступу лише для передачі даних і кошик фіксованого широкосмугового доступу, зниження вартості яких свідчить про зростання

доступності послуг та більш широкий доступ до мережі Інтернет. В країнах Європи та СНД витрати на доступ до послуг фіксованого зв'язку складають 1,3% від валового національного доходу на душу населення, мобільного зв'язку для передачі даних 0,51 та 1,1% від ВНД на душу, то в країнах Африки ці витрати відповідно становлять 18% та 5,1%. Для світу характерна тенденція здешевлення витрат на доступ до мобільного зв'язку для передачі даних (на 7,1% за період 2015-2022 р.) та навпаки здороження витрат на доступ до послуг фіксованого широкопasmового зв'язку (на 30,4%). По регіонах спостерігається загальний тренд до зменшення показника доступності кошику послуг мобільного зв'язку для передачі даних, щодо кошику послуг фіксованого зв'язку, то він став більш доступним в країнах Африки (зниження на 25%), Азії та Океанії (на 22,5%) та країнах СНД (на 7,1%). ООН визначила орієнтир щодо цих індикаторів – встановлення до 2025 року рівня доступності широкопasmового доступу за ціною менше 2% від валового національного доходу на душу населення.

Показник використання міжнародної пропускної здатності є індикатором попиту на міжнародні дані та рівня їх доступності, зростання зумовлено активізацією процесів глобального споживання інтернет-даних. Показник використання міжнародної пропускної здатності у світі у 2022 р. складав 230 Мб/с на користувача, найбільший попит на глобальні дані в країнах Європи та Америки. У порівнянні з іншими показниками цифрового розвитку динаміка рівня використання міжнародної пропускної здатності характеризується найбільшими темпами зростання, а саме 342,3% у світі за аналізований період, 672,7% у країнах Африки, 413,5% у країнах Азії та Океанії.

Індикатори, що відображають розвиток торгівлі ІСТ послугами, свідчать про здатність країн створювати та поширювати ІСТ з одного боку, та мати можливість купувати та використовувати з іншого. Найбільша їх частка в експорті та імпорті країн азійсько-тихоокеанського регіону – 23,12% та 21,41%

відповідно. Найбільші темпи зростання питомої ваги ІСТ експорту та імпорту характерні для країн арабського світу .

Отримані результати аналізу динамічних змін базових показників, що характеризують рівень розвитку цифрової інфраструктури, цифрової інклюзії населення, характеризують в цілому стан розвитку цифровізації, дозволяють оцінити нерівність та асиметрію цифрового розвитку світового господарства. Для оцінки рівня нерівномірності цифрового розвитку та цифрового розриву в роботі застосовано методичний підхід, запропонований у п.1.3. дисертаційної роботи. Отримані показники оцінки нерівномірності цифрового розвитку систематизовано у табл. Д.11-Д.12 Додатку Д.

Найменша варіація серед регіонів світу спостерігається за показниками частки інтернет-користувачів (29,53% за даними 2025 р.), підписок на мобільний зв'язок (27,91%), рівня покриття мобільним зв'язком за технологію 4G (9,48%). VR менше за 33%, відповідно сукупність регіонів за даними показниками у 2025 р. є однорідною. Для цих показників також характерною є тенденція до зменшення показників варіації. Розрив за показниками відповідно складає 2,6; 2,38; 1,32. Найвищий рівень варіації та неоднорідності регіонів виявлено за показниками вартості кошику фіксованого зв'язку (212%) та мобільного зв'язку для передачі даних (127,7%), розрив регіонів за показниками дорівнює відповідно 13,06 та 14,38. Високу варіацію та неоднорідність регіонів можна констатувати за такими показниками цифрового розвитку, як підписки на фіксований зв'язок (63,19%), рівень використання міжнародної пропускнуої здатності (31,55%), ІСТ експорт (63,61%), ІСТ імпорт (42,55%). Найвищий рівень розриву при цьому характерний для показника підписок на фіксований зв'язок (31 раз) та ІСТ експорту (39,4 разів). Незважаючи на збереження суттєвої нерівномірності цифрового розвитку регіонів, про що свідчать отримані оцінки, позитивним трендом є скорочення рівня нерівномірності та розриву за всіма показниками, окрім ІСТ експорту та частки ІСТ імпорту.

Рівень нерівномірності при порівнянні за різними одиничними індикаторами цифрового розвитку суттєво відрізняються, що обумовлює доцільність поєднання індикаторів в рамках одного комплексного інтегрального показника з наступною узагальнюючою оцінкою нерівномірності та розриву. Результати розрахунку інтегральних індексів систематизовано в табл.2.7.

Таблиця 2.7.

Інтегральні індекси цифрового розвитку регіонів світу

	Індекс/ ранг	Африка	Арабській регіон	Азійсько- тихоокеанський	СНД	Європа	Америка	Світ
2015	Ij	0,24	36,59	61,36	54,80	80,46	74,09	58,42
	ранг	6	5	3	4	1	2	
2016	Ij	0,28	37,75	66,31	57,44	80,69	72,86	61,27
	ранг	6	5	3	4	1	2	
2017	Ij	0,15	49,09	74,00	60,28	81,61	72,10	66,39
	rank	6	5	2	4	1	3	
2018	Ij	0,17	48,00	71,82	57,93	81,72	69,44	47,76
	ранг	6	5	2	4	1	3	
2019	Ij	0,18	46,44	75,14	58,85	82,18	69,59	65,29
	ранг	6	5	2	4	1	3	
2020	Ij	0,14	48,43	73,89	60,72	82,35	68,89	64,98
	ранг	6	5	2	4	1	3	
2021	Ij	0,22	48,07	75,40	59,88	80,43	68,50	65,10
	ранг	6	5	2	4	1	3	
2022	Ij	0,24	48,18	76,15	60,78	82,00	71,20	65,17
	ранг	6	5	2	4	1	3	
2023	Ij	0,26	49,68	76,38	61,63	81,04	71,31	66,14
	ранг	6	5	2	4	1	3	
2024	Ij	0,25	48,80	78,12	62,66	80,46	72,59	66,97
	ранг	6	5	2	4	1	3	
2025	Ij	0,22	48,19	76,87	63,74	79,49	72,22	65,85
	ранг	6	5	2	4	1	3	

Джерело: розраховано автором

Європейський регіон має найвищий рівень цифрового розвитку, а саме 79,49% за даними 2025 р., що на 1,2% нижче рівня 2015 р., є лідером серед інших регіонів. Азійсько-тихоокеанський регіон займає друге місце за інтегральним рівнем цифрового розвитку починаючи з 2017 р., випереджаючи Американський регіон. Індекс дорівнює 76,87% за даними 2025 р., що на 25,3% вище показника 2015 р. Американський регіон займає третє місце з інтегральною оцінкою цифрового розвитку у 72,22%, що на 2,5% менше показника 2015 р. Четверте місце протягом аналізованого періоду займають країни СНД з інтегральною оцінкою у 63,74%, що на 16,3% вище рівня 2015 р. Країни арабського світу мають п'яте місце в рейтингу з оцінкою рівня цифрового розвитку у 48,19%, що на 31,7% вище показника 2015р. Найнижчий інтегральний рівень цифрового розвитку мають країни Африканського регіону, при цьому інтегральна оцінка не перевищує 1%. Середньосвітовий індекс цифрового розвитку складає 65,85%, що на 12,7% вище рівня 2015 р. та характеризується незначними змінами у 2018-2022 рр.

Жоден регіон не досяг максимального рівня використання потенціалу цифрового розвитку, для Європи потенційне можливе зростання може бути оцінене у 20,5%, для азійсько-тихоокеанського регіону – у 23,1%, американського регіону – у 27,8%, країн СНД – у 36,3%, арабських країн – 51,8%, африканських країн – 99,8%. У табл.Д.13 Додатку Д на рис.2.6 представлено результати розрахунку показників нерівномірності на розриву за інтегральним рівнем.

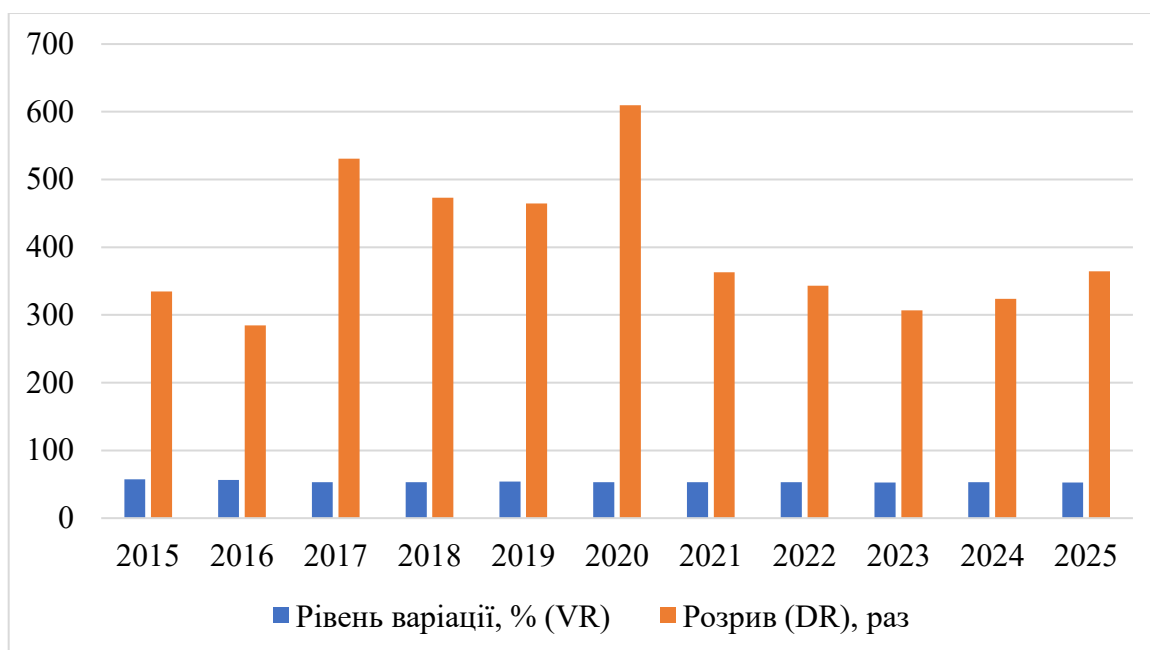

Рис.2.6. Оцінка нерівномірності цифрового розвитку регіонів світу

Джерело: розраховано та побудовано автором

Рівень варіації складає 52,71% (2025 р.), що свідчить про неоднорідність регіонів за цифровим розвитком, при цьому останніми роками (2023-2025 рр) вона перебуває на незмінному рівні, а порівняно з 2015 р. скоротилась на 4,55 в.п. Розрив залишається дуже високим (364,3 рази), що пов'язано зі збереженням суттєвого відставання країн африканського регіону у можливостях доступу та використання інформаційно-комунікативних технологій.

Причини наявного цифрового розриву залежить не тільки від регіональної належності. Найактуальнішими залишаються відсутність доступності, низькі цифрові навички, виключення або обмеження для певних груп населення (жінки, люди похилого віку, сільське населення, інваліди, ВПО. Усунення причин цифрового розриву розширить переваги цифрових технологій для більшої кількості людей, відповідно, це потребує узгоджених спільних дій всіх акторів цифрової екосистеми. Цифрове включення передбачає розвиток навичок у сфері технологій та інновацій, у тому числі шляхом розвитку міжнародного співробітництва [163]. Належне використання цифрових технологій, підкріплене

відповідною інфраструктурою, може сприяти зменшенню розриву і нерівності в країнах, що розвиваються. Рівень цифрового розвитку країн може суттєво впливати на ефективність планування, фінансування та реалізації гуманітарної допомоги. Із зростанням рівня цифрової зрілості посилюється й результативність гуманітарної допомоги шляхом максимізації охоплення населення, потребуючого допомоги, ідентифікації його потреб, їх ефективної пріоритезації, що сприяє більш ефективнішому використанню ресурсів та підвищенню прозорості гуманітарних інтервенцій.

Сучасні методи статистичного спостереження не дозволяють повністю визначити масштаби цифрової економіки, яка оцінюється від 5,2% до 28% для країн із розвинутою економікою [118]. У 2021 році мобільні технології та послуги принесли 4,5 трлн.долл. доданої вартості, або 5% глобального ВВП [172]. Однак навіть оціночні показники дають підставу визначити величезний вплив цифровізації на розвиток країн, людства в цілому, оскільки цифрові технології не тільки забезпечують трансформацію, вони створюють можливості. Цифрові послуги з доставкою шляхом використання цифрових технологій постійно зростають і становлять майже 2/3 світового експорту послуг (3,8млрд.долл) [114].

Із точки зору залученості до цифрової економіки сьогодні вже чітко виокремились два лідери – США і КНР, які разом домінують у різних сегментах цифровізації [74]: 50% світових центрів обробки даних, найвищі показники впровадження 5G у світі, 94% світового фінансування стартапів штучного інтелекту, 70% найкращих світових дослідників штучного інтелекту, 90% ринкової капіталізації найбільших у світі цифрових платформ (Apple, Microsoft, Amazon, Alphabet (Google), Facebook, Tencent і Alibaba). Фактично, мова йде не просто про цифрові платформи, а про сформовані глобальні цифрові корпорації, вплив яких має планетарний масштаб. Мега обсяги інформації практично надають повні кількісні показники та якісні уподобання сучасного споживача. Джерелом такої інформації (у тому числі несвідомо) виступають ті данні, які

люди надають добровільно у соціальних мережах, реєструючись на сайтах і платформах, тим самим надаючи відповідні соціальні, психологічні, гендерні, професійні, релігійні, політичні характеристики і родинні зв'язки, які відносяться до приватної сфери.

Від так, формується всеосяжний і комплексний портрет споживача, врахування якого, з одного боку, надає можливість широкого застосування клієнтоорієнтовного підходу для задоволення його потреб. Однак, з іншого боку, саме через такий масив інформації про кожного світ стає більш вразливим, що підтверджує щорічне зростання кібератак. Реакцією на це стає виникнення нового «інформаційного націоналізму», пов'язаного із вимогами щодо використання вітчизняних технологій, зберігання інформації о резидентах виключно на території країни тощо [73].

Низький рівень цифрових навичок гальмує цифрові трансформації, оскільки саме вони є надзвичайно важливими для стимулювання розвитку. За прогнозними оцінками ООН до 2030 року у світі зникне майже половина робочих місць. Разом із тим 90% нових робочих місць, які будуть створені найближчим часом, потребуватимуть цифрових навичок, переважно ці місця будуть створені в комп'ютерній, математичній, архітектурній та інженерній галузях. Навички спілкування та співпраці в середньому становлять в середньому 50% (дані стосуються 78 країн, що надають відповідну інформацію, для яких діапазон за цим показником становить від 31% до 65%). Застосування цифрових навичок у вирішенні проблем, забезпеченні безпеки, створення контенту, інформаційна грамотність, рівень володіння ними дозволяє не тільки забезпечити користування інтернетом, а й отримати максимальні переваги від цього мінімізуючи ризики [128]. Не менш серйозним бар'єром окрім навичок для більшості населення, хто наразі має обмежений доступ (або взагалі не має) до цифрових технологій є вартість зв'язку та інтернету, у тому числі пристроїв, необхідних для доступу до інтернету. Фіксований широкопasmовий зв'язок став менш доступним для

багатьох користувачів, а відносні ціни зросли з 2,9% ВНД на душу населення (GNI per capita) у 2020 році до 3,3% у 2022 році, при цьому для країн із високим рівнем доходу цей показник становить 1,1% ВНД на душу населення, а для країн із низьким рівнем доходів – 31,1%, відповідно [162].

Високий рівень нерівності є серйозною перешкодою для сталого економічного зростання та скорочення бідності в світі. Технологій покращують продуктивність, однак їх концентрація у незначній кількості компаній посилюють загрози монополізації. Існує високий потенціал нових технологій для забезпечення сталого розвитку, однак це можливо за умови забезпечення рівного доступу до цих технологій. Більшість населення зараз включено в певні цифрові системи, однак незважаючи на це зростання нерівності тільки посилюється. До пандемії COVID-19 майже 700 мільйонів людей залишалися в крайній бідності, через коронавірус ця кількість збільшилась ще на 150 мільйонів.

Через пандемію за прогнозними оцінками у 2022 році глобальний інтернет трафік перевищив весь трафік, який був до 2016 року, при цьому основну його частину – близько 80% - становили відео, соцмережі, ігри тощо. Цифрові технології вимагають якісного і швидкісного інтернету. Слід враховувати, що навіть за його наявності дисбаланси цифрової економіки є значними (мова не тільки про різну швидкість інтернету, його вартість, а й гендерні розриви, розриви між сільською та міською місцевістю). Лише 20 % населення [74] у найменш розвинутих країнах використовують інтернет, який характеризується відносно низькою швидкістю при одночасно високій ціні.

Через нерівний доступ до технологій доступ до благ стикається із відповідними обмеженнями. Так, неякісний інтернет унеможлиблює доступ до якісної освіти, що надається дистанційно, обмежений доступ до інтернету закриває доступ до сучасної телемедицини, цифровізація зайнятості поглиблює нерівність можливостей у суспільстві тощо. Слід зазначити, що наслідки цифровізації для представників різних поколінь також мають диференційований

характер. Результати цифровізації, які отримують представники покоління Gen Z, впливають на скорочення можливостей для попередніх поколінь (Z-inequality) [148], а це вже більше ніж класичне розуміння нерівності, пов'язаної із порівнянням соціальних, економічних, екологічних асиметрій між людьми, групами людей, країнами. Формування Gen Z співпадає із глобальним поширенням (з середини 1990-х років) цифрових технологій, фактично мова йде про перше цифрове покоління в історії людства. Та відношення до інституту власності. Gen Z має власну специфіку споживання і відрізняється відчуженням до традиційної системи цінностей, оскільки спостерігається переорієнтація на постматеріальні цінності. Для такого цифрового покоління віртуальна реальність поєднує реальний та віртуальний світ.

Таким чином, стрімке поширення цифровізації впливає на розвиток країн і людства, на долю конкретної людини. Новітні цифрові технології не тільки забезпечують трансформацію, а й створюють принципово нові можливості для їх розвитку. З іншого боку, несанкціонований доступ до великого масиву інформації зробило світ більш вразливим, що посилює інформаційний націоналізм. Із точки зору залученості до цифрової економіки сьогодні вже чітко виокремились два лідери – США і КНР, які разом домінують у різних сегментах цифровізації і вплив яких має планетарний масштаб, що актуалізує проблемні питання, які пов'язані із розподілом прибутків від цифровізації.

Доступність до цифрових технологій залишається асиметричною, у тому числі для представників різних поколінь. Формування Gen Z співпадає із глобальним поширенням цифрових технологій, що дозволяє говорити про перше цифрове покоління в історії людства, яке має власну специфіку споживання та зорієнтовано на постматеріальні цінності. Як наслідок, результати цифровізації, які отримують представники Gen Z, впливають на скорочення можливостей для попередніх поколінь, що розширює класичне розуміння нерівності, пов'язаної із порівнянням соціальних, економічних, екологічних асиметрій між людьми,

групами людей, країнами. У наслідок цифрового розриву формується цифрова інкорпорація країн із низьким рівнем доходу, що приводить до подальшого несправедливого розподілу цінності від доступу та використання переваг сучасної цифрової економіки. Така ресурсна нерівність посилюється через недосконалі норми й правила (інституційна нерівність), які певними групами користувачів цифрової системі (нерівність відносин).

2.3. Вплив міжнародної допомоги на поствоєнну відбудову європейських країн

Економічні та гуманітарні кризи є неодмінними супутниками збройних конфліктів та війн, відтак, відродження економіки, забезпечення її інноваційного зростання одночасно із нарощуванням потенціалу запобігання та протидії відновлення конфліктів та війн стають важливим завданням поствоєнного розвитку. Однак забезпечення високої економічної динаміки суттєво обмежується масштабними руйнуваннями інфраструктурних та промислових об'єктів, відтак, міжнародна фінансова, технічна і гуманітарна допомога стають важливою умовою поствоєнного розвитку.

Економічне зростання, яке демонстрували зруйновані країни після Другої світової війни (Західна Німеччина, Японія, Франція, Італія), характеризувалось високою динамікою і сталістю, яку забезпечили фізичне відродження зруйнованої промисловості та сільського господарства, об'єктів соціальної сфери (1940-1950 рр) із подальшим розвитком конкурентоспроможності національних економік, зростання добробуту населення, внутрішнього та зовнішнього попиту на основі інноваційних підходів і технологій (1970–1980 рр) [23].

Варто зазначити, що міжнародне фінансування, на жаль, може і не привести до економічного зростання, а, навпаки, поглибити кризу у суспільстві (посилення корупції, незаконного збагачення тощо) [21, с.47]. Підтвердженням цього може

бути емпіричне дослідження [72], у якому обґрунтовано – економічне зростання країн, що розвиваються, залежить від якості інститутів та ефективності політик. Відповідно, міжнародна фінансова допомога має позитивний вплив на зростання в країнах, що розвиваються, і які демонструють ефективність фіскальної, монетарної та торговельної політик, мають сприятливе політичне (інституційне) середовище.

Серед основних факторів розвитку країн після завершення воєнних дій слід виокремлюють [23]: визначення концепції та моделі розвитку, наявність відповідної стратегії розвитку (розробка внутрішньої та міжнародної економічної політики), реалізація структурних реформ, спрямованих на оновлення та нарощування виробництва і торгівлі, підвищення зайнятості та зростання продуктивності праці, забезпечення цінової стабільності. Ресурсні обмеження потребували визначення пріоритетних галузей та напрямів розвитку, у забезпечення яких ключову роль відіграло зовнішнє фінансування (грошова, ресурсна допомога), ефективний механізм її використання, у т.ч. із встановленням обмеження прав уряду, боротьба з корупцією тощо.

Основні складові та етапи реалізації програм відновлення, напрями допомоги, інструменти та інституційне забезпечення ґрунтовно в різні часи досліджували Байярд П. [169], Крейг Б., Доллар Д.[72], Боел Б.[54], Бредфорд де Лонг Дж. Ейхенгрін Б. [56], Узан М., Крафтс Н., Хеллвіг М. [79], Мачадо Б. [126], Падоан П., Сорел Е. [153], Рейнолдс Д [147], Тарнофф С. [159], Хоган М. [104] та інші. Важливість досвіду застосування програм поствоєнного відновлення для української економіки розглядали в своїх працях й вітчизняні вчені, серед яких Богдан Т. [1], Геєць В. [22], Іванов С. [23], Кістерський Л. [24], Комар Н. [25], Нестор О. [26], Трофімчук М. [41]. Одним й найуспішніших досвідів поствоєнного відновлення національних економік залишається Програма відновлення Європи (European Recovery Program (ERP), більш відома як План Маршалла. Аналіз особливостей міжнародної допомоги у поствоєнній

відбудові європейських країн та імплементація наявного досвіду для ефективної реалізації в Україні в контексті її поствоєнного розвитку є важливим науковим завданням.

Програма відновлення Європи або План Маршалла (План), стала однією з найуспішніших програм зовнішньої допомоги США. План був спрямований на досягнення трьох цілей: розширення європейського сільськогосподарського та промислового виробництва; відновлення та стабілізація валютно-фінансової та бюджетної сфери; стимулювання міжнародної торгівлі між європейськими країнами та між Європою та рештою світу. Найголовніше, що реалізація Плану сприяла посиленню європейської згуртованості навколо проведення відповідних політичних реформ, спрямованих на розвиток та збільшення виробництва, розширення торгівлі, забезпечення стабільності.

Післявоєнне становище європейських країн було вкрай складним, відновлення економіки Європи, рівня життя населення власними силами малоімовірним. Основними складовими економічної кризи 1947 року для європейських країн стали: низький рівень виробництва, інфляція та неспроможність оплати терміново необхідного імпорту з інших частин світу.

Низька продуктивність промисловості була пов'язана не тільки із значними втратами виробничого потенціалу та його моральним старінням (станом на початок 1947 року рівень промислового виробництва Німеччини становив 27% довоєнного рівня). Значною проблемою залишалась нестача продуктів харчування й банальне недоїдання (у 1947 році споживання харчових продуктів у Західній Європі становило лише близько 80% довоєнного рівня відсотків довоєнного, і приблизно 2/3 рівня США). Окрім цього, втрата кадрового потенціалу через фізичні втрати, інвалідність, неспроможність його швидкого відновлення через тривалу перерву в системі підготовки. Інфляція загострила соціальні проблеми, падіння рівня життя призвело до голоду. На тлі вичерпаності

валютних резервів загострилась проблема внутрішніх та міжнародних платежів[169, с.29-32].

Встановлення контролю з боку Радянського Союзу над територіями Східної Європи, загроза подальшої комуністичної експансії вимагали відповідної реакції вільного світу, в першу чергу з боку США, шляхом надання економічної підтримки (Акт про економічне співробітництво, 1948 року) та підтримки демократичних урядів країн Західної Європи. Фактично, План Маршалла прийняв обмеження комуністичного впливу в Західній Європі [104,с.39]. Цілком очікувано, СРСР відмовився приєднуватись до запропонованого Плану Маршала, тим самим майже на півстоліття загальмувавши економічний розвиток та процвітання східноєвропейських країн. Важливо підкреслити наявність єдності європейських еліт через загрозу розповсюдження комуністичних ідей, активна участь США у протидії їх розповсюдження, що стало важливою геополітичною детермінантою розвитку європейської моделі інтеграції [2, с.227].

Відповідно до Плану Маршалла 16 європейських країн отримали фінансування, загальний обсяг якого становив 13млрд.долл.США. Західна Європа отримувала американську допомогу за планом Маршалла з 1948 по 1952 рік. Розподіл допомоги по країнах представлено на рис.2.7.

Оснoву допомоги в рамках Плану Маршала стали гранти (90%), які спрямовувались на оплату відповідних товарів та послуг. Надання кредитної допомоги відбувалось за пільговою ставкою (2,5%) та довготривалим терміном погашення (35 років). Основними напрямками надання допомоги стали [159]:

- закупівля товарів, продовольства, палива та обладнання,
- реалізація конкретних проєктів з розвитку,
- відновлення інфраструктури.
- технічна допомога для підвищення продуктивності.

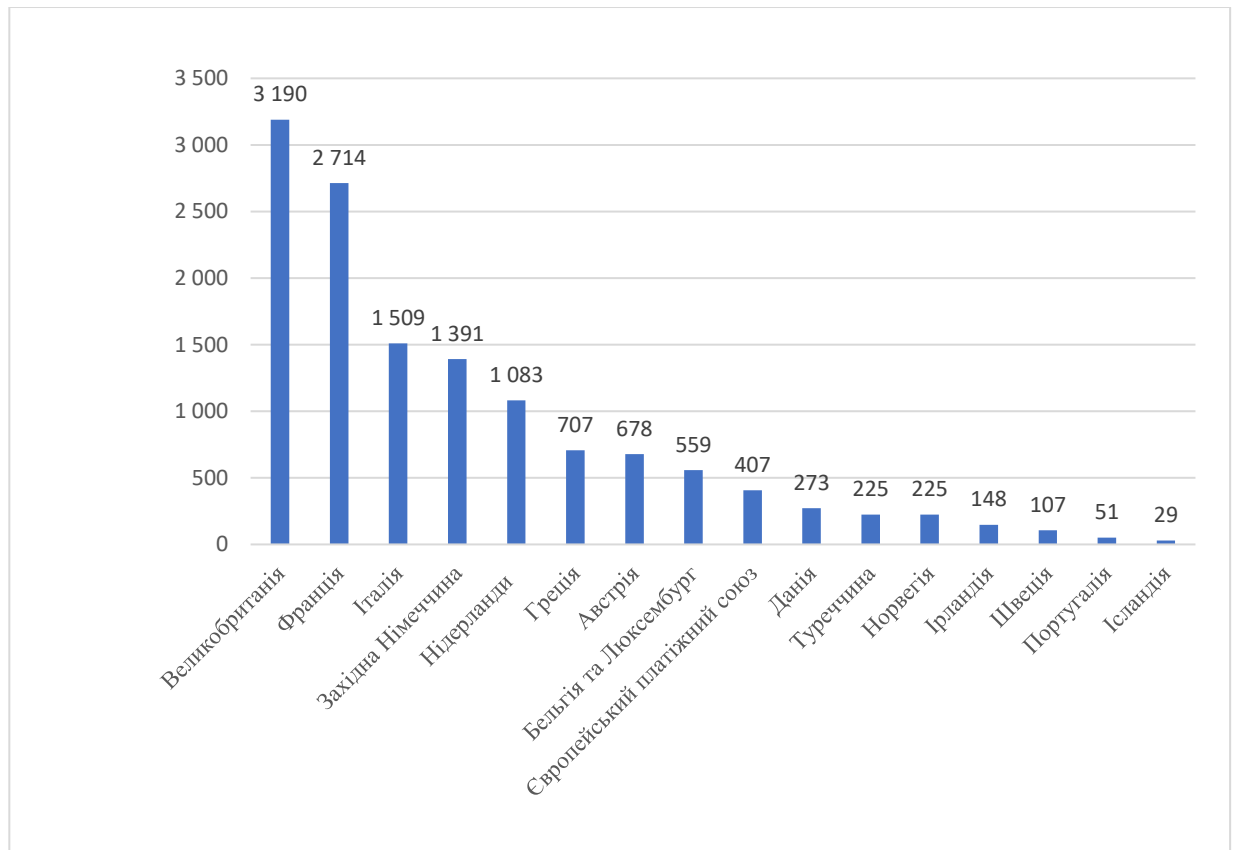

Рис.2.7. Розподіл допомоги по країнах в рамках Плану Маршала (1948-1952рр.), млн.долл.

Джерело: побудовано автором за даними джерела:[159]

Основними отримувачами фінансової допомоги стали Великобританія (26%) і Франція (18%). Частка Західної Німеччини становила 11%, що було еквівалентно 3% її ВВП, відповідно, це не компенсувало втрати економіки країни, які пов'язані були із руйнацією промисловості, конфіскацією патентів, авторських прав і торгових марок тощо [131].

Допомога за Планом Маршалла дала можливість маневрувати урядам із інструментами економічної політики (скорочення витрат, необхідних для фінансової стабільності, послаблення засобів контролю, які перешкоджали ринкам розподіляти ресурси, відкриття економіки для торгівлі) задля скорочення директивного планування та поширення ліберальних засад, довіра до яких

зменшилась після наслідків Великої депресії. Це дозволило вивести Європу на шлях від автаркії 1930-х років до спільного ринку 1960-х [25]. План Маршалла значно прискорив розвиток та зростання економіки країн Західної Європи шляхом зміни середовища [171]. Що дозволяє говорити про певне економічне звільнення, яке прийшло разом із планом, оскільки відповідно до умов Плану економічна політика країн була спрямована на забезпечення збалансованих бюджетів, відновлення внутрішньої фінансової консолідації, стабілізацію обмінних курсів.

Важливою особливістю Плану Маршалла є те, що це був не односторонній програмний продукт, План став Спільною розробкою Сполучених Штатів та європейських країн. Практичну реалізацію Плану забезпечували дві інституції із окремим статусом: з боку США – Адміністрація економічного співробітництва (Economic Cooperation Administration, ECA)), з боку європейських країн - Організація європейського економічного співробітництва (Organization for European Economic Cooperation, ОЕЕС), що безпосередньо забезпечували взаємодію та координацію між учасниками допомоги, це сприяло виконанню учасниками зобов'язань, які були попередньо визначені та узгоджені. У кожній європейській країні, куди спрямовувалась допомога, була створена відповідна місія ЕСА, завданням якої було забезпечення взаємодії із місцевим урядом, моніторинг потоків допомоги, її цільове використання, оцінка ефективності та визначення потреб тощо. Так, із часом зміст допомоги зазнав суттєвих змін – від продовольчої групи товарів, палива, кормів для сільськогосподарських тварин до виробничого обладнання та сировини, від питань економічного відновлення та розвитку до спільного вирішення оборонних та безпекових питань (у т.ч. військової безпеки).

Зі свого боку, ОЕЕС, яку було створено для представництва спільних інтересів європейських країн, стала відповідним інструментом управління виконанням багатосторонніх зобов'язань шляхом координації програмної

діяльності країн-членів відновлення (визначення конкретних потреб та розподілу допомоги, напрямів інвестиційних потоків) та ініціювання та виконання спільних дій, спрямованих на відновлення та економічне зростання (план дій). Країни-члени ОЕЕС взяли на себе певні загальні та індивідуальні зобов'язання. Так, індивідуально вони домовилися збільшити виробництво, забезпечити ефективне використання ресурсів, досягнути фінансової стабільності. Разом країни ОЕЕС домовились розробити та забезпечити виконання спільної програми відновлення, зменшити економічні бар'єри задля сприяння зростанню виробництва та торгівлі, спрямувати зусилля на формування багатосторонньої системи платежів тощо. Важливим результатом діяльності ОЕЕС стало стимулювання внутрішньорегіональної торгівлі між європейськими країнами (стимулювання експорту шляхом формування в рамках грантової допомоги відповідних валютних резервів), а також спільне опрацювання питань, пов'язаних із усуненням внутрішньоєвропейських торговельних бар'єрів[159,с.10].

Протягом двох десятиліть після запровадження Плану Маршалла європейські країни продемонстрували високий рівень економічного зростання [164]. Фактично, в 1949-1950рр. більшість країн відновила довоєнний рівень виробництва. Між 1950-1970 рр. середньоєвропейський рівень ВВП на душу населення зростав на 4,4%, тоді як в середньому в світовому господарстві цей показник становив 3,0%. Промислове виробництво зростало ще швидше: на 7,1% на рік порівняно зі світовим показником 5,9%. Середньорічне зростання ВВП і промислового виробництва в країнах Західної Європи 1950-1970 рр. представлено на рис.2.8.

Відбудова економік європейських країн сприяла із використанням масштабної міжнародної допомоги з боку США стала фундаментом економічного процвітання на довгі роки для цих країн [41]. Європейські країни отримали економічну лібералізацію, відносну монетарну та фіскальну стабільність,

відновлення довіри бізнесу, усунення режимної невизначеності. Принципово важливим стало те, що реалізація Плану сприяла розвитку європейської та євроатлантичної інтеграції.

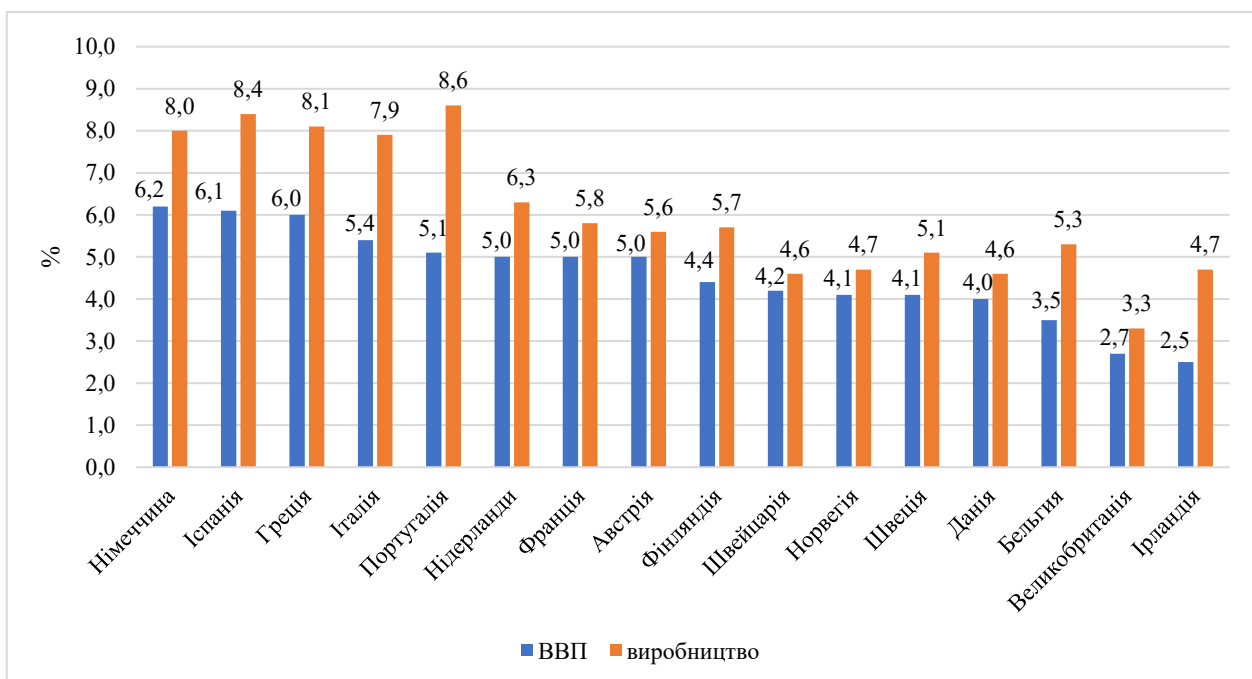

Рис.2.8.Середньорічне зростання ВВП і промислового виробництва в країнах Західної Європи 1950-1970 рр.

Джерело: побудовано автором за даними джерела [164]

Допомога, яку отримали європейські країни, сприяла підвищенню продуктивності в Західній Європі в 1950-х роках, яка становили лише третину рівня США. Менш 1% від загальної суми фінансування в рамках Плану Маршала припадало на технічну допомогу, однак її вплив на розвиток виробництв та забезпечення стабільності. Технічна допомога стала базовим компонентом «кампанії продуктивності», яку реалізувала Адміністрація економічного співробітництва США, що стимулювало ефективне використання міжнародної підтримки європейських країн. Координатором американської технічної

допомоги країнам ОЕЕС стало Європейське агентство продуктивності (European Productivity Agency, ЕРА), що, фактично, слало провідником американських технологій на європейський ринок з метою сприяння економічній, соціальній та культурній модернізації Західної Європи [54]. Допомога ЕРА у просуванні науково-технічних знань для розвитку менш розвинутих територій у подальшому отримала логічне продовження в діяльності Організації економічного та соціального розвитку. Незважаючи на короткий термін функціонування ЕРА стало невід'ємною частиною історії європейської співпраці та трансатлантичного співробітництва, зусилля ЕРА спрямовувались не тільки на підвищення продуктивності економіки на регіональному та національному рівнях, а й сприяння поширенню інтеграції між країнами Європи.

Узагальнюючи [25-26, 41, 169], можна визначити декілька важливих складових, що забезпечили результативність програми поствоєнного відновлення національних економік країн Західної Європи, які є важливими й для імплементації цього досвіду в українській практиці.

1. Успішна реалізація Плану Маршалла стала можливою через поєднання унікальності ідеї Плану та історичного часу його реалізації (вчасність). В основі Плану Маршала знаходилась ідея, що давала надію мільйонам, хто покладав надію на розвиток щирої співпраці, що не має політичних кордонів. Саме таке єднання наразі спостерігається й в українському середовищі, де й політичні та й економічні фактори максимально поєднані в частині визнання історичного моменту проведення стратегічних реформ української економіки, побудови реально демократичного суспільства. З іншого боку, сьогодні як ніколи підтримка України з боку цивілізованого світу займає провідне місце у зовнішній політики ЄС, США, Великобританії, Канади тощо. Сталий та безпековий розвиток Європи є неможливим без продовження підтримки Україну, у тому числі шляхом мобілізації повної потужності Єдиного ринку ЄС.

2. В основі ідеї Плану Маршалла була втілена відповідальна та ретельно продумана пропозиція (із певною мірою ризиків несприйняття Плану як в США, так і в Європі). Цілком логічним стало те, що «відновлення економічного здоров'я» [52,с.405-412], сприяло політичній стабільності та миру, оскільки допомога з боку США передбачала підтримку подальшої ініціативи з боку країн Європи у напрямі єдності та згуртованості. Реалізація Плану на практиці перетворилась у розробку цілісної регіональної програми (а не сукупності національних програм підтримки та відновлення), яка дозволила не тільки використати міжнародну допомогу, а й акумулювати на відновлення та розвиток внутрішні ресурси. Розвиток інструментів аналізу посилили результативність аналітичної роботи, головним результатом якої стала адаптація до місцевих умов конкретних програм та заходів допомоги одночасно із формуванням ефективних сучасних місцевих установ («принцип спільності»).

3. Широке залучення громадськості одночасно із значною аналітичною роботою сприяли формуванню конструктивному діалогу та забезпечили підтримку громадян на початку реалізації програми підтримки. Реалізована інформаційна діяльність з боку ЕСА із залученням усіх видів ЗМІ дозволила максимально донести фундаментальні ідеї Плану до американського та європейського народів, відповідно, і залучити мотивованих фахівців до його практичної реалізації та підтримки.

4. Двосторонні домовленості між кожною європейською країною та США забезпечили повне усвідомлення відповідальності взаємної співпраці та самопомоги. Особливо варто підкреслити, що США уникнули диктування умов, а спрямували зусилля на підтримку колективно важливих цілей. Запропоновані пропозиції була підкріплена чітким та узгодженим планом дій, який розвивався у національних програмних документах стратегічного розвитку європейських країн. Такий підхід забезпечив взаємну вигоду як для донорів, так і для реципієнтів програми.

5. Високу продуктивність реалізації програми допомоги забезпечило створення відповідних інституцій, для яких було визначено чітку відповідальність та встановлено напрями реалізації контролюючої функції по відношенню до використання допомоги, контролю рівня заборгованості тощо. Новації ОЕЕС сприяли стрімкому розвитку європейської інтеграції в подальшому. Успіхи, досягнуті в рамках Плану Маршалла, у тому числі пов'язані із високо досвідченим та відповідальним персоналом, залученим до ЕСА, ОЕЕС. Ефективна взаємодія між ЕСА та ОЕЕС забезпечили реальний діалог, результатом якого стали обґрунтовані політичні рішення.

Цілі Плану Маршалла виявились найбільш конструктивними та далекоглядними, оскільки спрямовані були на досягнення базових демократичних цінностей – права людини, свобод (вільний світ вільних людей). Сучасні події в Україні, фактично, стали важливим каталізатором стратегічного затвердження двох цивілізаційних угруповань — демократичного та автократичного, а вимоги до результатів економічної політики пов'язуються вже не тільки і не стільки із забезпеченням зростання та розвитку, скільки із забезпеченням безпекового стану. З огляду на це, ефективна організація міжнародної допомоги для відновлення та формування основи поствоєнної відбудови національної економіки в сучасних умовах стає найважливішою умовою забезпечення безпекового розвитку не тільки України та Європи, а й сталого глобального розвитку.

Трагічні події, які сьогодні переживає Україна в наслідок військової агресії з боку РФ, загибель українців, втрата людського капіталу в наслідок вимушеного переміщення за кордон, руйнування промислових та інфраструктурних об'єктів – все це актуалізує проблему організації ефективної міжнародної допомоги не тільки у військовій техніці та зброї, гуманітарній допомозі для вирішення поточних питань, пов'язаних із виживанням цивільного населення країни, що знаходиться на окупованій території або вимушено переїхало до інших районів

країни. Для забезпечення сталого розвитку України потрібна комплексна політика, що охоплює як використання допомоги, так і залучення інвестицій для підтримки розвитку країни у довгостроковій перспективі [42]. Важливою умовою поствоєнної відбудови України має стати прийняття багаторічного плану, розробленого міжнародним співтовариством спільно із українським урядом для такого економічного відновлення, що дозволить мінімізувати період гуманітарної допомоги та уникнути потреби у постійних донорських програмах.

Міжнародна фінансова допомога вже сьогодні відіграє важливу роль у забезпеченні гуманітарних потреб України, підтримки макроекономічної стабільності, поствоєнному відновленні [40,42]. Унаслідок війни РФ проти України мільйони людей водночас стали потребувачами у гуманітарній допомозі та підтримці.

Втрата постійного доходу, домівок, вимушене переселення унеможливили спроможність самотійного утримання своїх родин тисячі українців. Відповідно до чинного національного законодавства, гуманітарна допомога - цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном [36]. За оцінками ОСНА у 2025 році в Україні 12,7 млн. осіб – 36 % населення – потребують гуманітарної допомоги. У порівнянні із 2022 роком – роком найбільшого за обсягами гуманітарного фінансування – кількість людей, що отримали гуманітарну допомогу, скоротилась практично вдвічі, а обсяг гуманітарного фінансування майже на 2/3, як це можна побачити з даних табл.2.8.[137].

На кінець березня 2025 року 2,3 млн. українців були отримувачами гуманітарної допомоги [182], з яких понад 100 тис. осіб отримали можливість забезпечити свої термінові потреби завдяки багатоцільовій грошовій допомозі.

Таблиця 2.8

Гуманітарні потреби та фінансування: Україна

Показники гуманітарних потреб та допомоги	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Обсяги гуманітарних потреб, млрд.дол	0,205	0,168	4,29	3,95	3,11	2,63
Обсяги гуманітарного фінансування, млрд.долл.	0,124	0,106	3,77	2,91	2,39	1,37
Кількість людей, потребуючих гуманітарної допомоги, млн.осіб	3,4	3,4	17,7	17,6	14,6	12,7
Кількість людей, що отримали гуманітарну допомогу, млн.осіб	2,1	1,9	11,5	11,1	8,5	6,0
Фактично профінансовано, % від запланованого	60,5	63,4	87,9	73,9	77,0	51,9

Джерело: систематизовано автором за даними джерела [137,180]

До подолання гуманітарної кризи в Україні залучені Європейський механізм цивільного захисту (EUCPM), Координаційний центр запобігання катастрофам при НАТО (EADRCC), Управління з координації гуманітарних питань ООН (ОСНА), WFP (Глобальна продовольча програма), Дитячий фонд ООН (UNICEF), Агентство ООН у справах Біженців (UNHCR), Фонд з питань народонаселення (UNFPA), Програма розвитку ООН (UNDP), Міжнародний комітет Червоного Хреста (ICRC), Всесвітня організація здоров'я (WHO), Агентство з міжнародного розвитку США (USAID), Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ), Консультативна місія Європейського Союзу в Україні (EUAM) та багато інших механізмів. Багато із цих інституцій мають попередній досвід роботи надання гуманітарної допомоги як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Основним нормативно-правовим документом, що визначає правові, організаційні, соціальні засади надання та отримання, оформлення, розподілу та

контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги, є Закон України «Про гуманітарну допомогу» №1192-XIV від 22.10.1999року [36]. Отримувачі допомоги потребують її у зв'язку із соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Відповідно, гуманітарне реагування спрямовано на забезпечення життєдіяльності населення, надання гуманітарної допомоги тощо. Гуманітарна допомога є різновидом благодійництва і має спрямовуватися відповідно до обставин, об'єктивних потреб, згоди її отримувачів та за умови дотримання вимог Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»(ст.3)[35]. Гуманітарна допомога може надаватись не тільки у грошовій або в натуральній формі, а й у вигляді виконання робіт, надання послуг. Важливим аспектом надання та отримання гуманітарної допомоги є забезпечення гласності та прозорості цього процесу. Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань надання гуманітарної допомоги виступає Міністерство соціальної політики, що здійснює визнання гуманітарною допомогою відповідних вантажів, робіт, послуг, контролює її розподіл та цільове використання, веде Єдиний реєстр отримувачів гуманітарної допомоги.

Незважаючи на залучення значних сум грошей, міжнародні організації, не змогли забезпечити швидке вливання ресурсів для зміцнення та розширення існуючих місцевих інструментів реагування. Все це актуалізує проведення критичного аналізу наявної системи підтримки населення та розробки рекомендацій щодо формування багаторівневої системи гуманітарної допомоги. Розробка практичних рекомендацій з удосконалення національної системи управління вимушеною міграцією сприятиме підвищенню рівня стійкості

економічної системи України, розвитку демографічного потенціалу для забезпечення достатнього рівня безпеки країни.

В Україні координація міжнародної технічної допомоги здійснюється відповідно до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги, до якої країна приєдналася у 2007 році (Указ Президента України від 19 квітня 2007 р. № 325 «Про приєднання України до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги»). У світі багато країн визначили підвищення ефективності зовнішньої допомоги як високо пріоритетний напрям, реалізація якого сприяє [37]: виробленню більш чітких національних стратегій розвитку країн-партнерів та забезпечення їхньої реалізації, а також посилення відповідних рамок діяльності (наприклад, планування, бюджету й оцінки виконання); поліпшенню узгодження зовнішньої допомоги з пріоритетами, системами та процедурами країни партнера й стимулюванню зміцнення їхнього потенціалу; підвищенню рівня відповідної підзвітності країн-донорів і країн-партнерів перед своїми громадянами й парламентами для розробки політичних курсів, стратегій та забезпечення їхнього виконання; уникненню дублювання заходів і забезпечення більш раціональної донорської діяльності для максимального підвищення її економічної ефективності; реформуванню та спрощенню стратегій і процедур країн-донорів для заохочення спільної роботи й прогресивного узгодження з пріоритетами, системами й процедурами країн-партнерів; визначенню критеріїв, стандартів виконання та підзвітності для національних систем країн-партнерів у сфері державного фінансового управління, системі закупівель відповідно до широко визнаних успішних практик, а також забезпечення їхнього швидкого й широкого застосування.

ЄС є одним із найбільших у світі донорів гуманітарної допомоги, що забезпечує третину світової гуманітарної допомоги. За період активної фази війни в Україні (з лютого 2022 року) обсяг програм гуманітарної допомоги, яку

надав ЄС Україні, становив понад 1 млрд.євро (485 млн.євро у 2022 році, 300 млн.євро у 2023 році, 165 млн.євро у 2024 році, 220 мільйонів у 2025 році) [80]. Зазначене фінансування було спрямовано для покриття базових потреб громадян (грошова допомога), їх захист, забезпечення екстреного та зимового притулку, надання медичної допомоги тощо.

У цілому, у розподілі гуманітарного фінансування на грошову допомога для забезпечення основних потреб було спрямовано 24% від обсягу допомоги, захист та притулок (15% та 17%, відповідно), охорону здоров'я (12%), забезпечення освіти в надзвичайних умовах (10%), вода, санітарія та гігієна (8%), забезпечення продуктами харчування, предметами першої необхідності (4%) тощо. Крім того, понад 110 млн євро було надано ЄС та державами-членами на гуманітарне розмінування, у тому числі 21,5 млн євро з бюджету ЄС. Станом на кінець 2025 року, загальна підтримка ЄС становить [81]:

- понад 103,29 млрд.євро для забезпечення загальної фінансової та бюджетної підтримки (у т.ч. 15 млрд.євро від європейських країн, включаючи 1,2 млрд.євро на програми гуманітарну допомогу для реалізації партнерами на місцях (забезпечення житлом, грошова підтримка, охорона здоров'я, продовольча допомога, освіта, водопостачання та санітарія тощо); 88,29 млрд.євро макрофінансової підтримки, гуманітарної та енергетичної допомоги, що надається або гарантується бюджетом ЄС);

- 17 млрд.євро допомога країнам ЄС для забезпечення потреб українців, що виїхали через війну;

- 69,3 млрд.євро військової допомоги від європейських країн, у т.ч. 6,1 млрд.євро від Європейського фонду миру;

- 3,7 млрд.євро заморожених російських активів.

Через механізм цивільного захисту ЄС (EU Civil Protection Mechanism) в Україну було доставлено близько 150 тис.тонн негрошової допомоги (аптечки, обладнання для укриття, протипожежне обладнання, водяні насоси,

електрогенератори, паливо) на суму понад 970 млн.євро, що стало найбільшою за обсягом допомогою за зазначеним механізмом, який об'єднує можливості реагування всіх країн ЄС та 10 держав-учасниць (Албанія, Боснія і Герцеговина, Ісландія, Молдова, Чорногорія, Північна Македонія, Норвегія, Сербія, Туреччина та Україна).запровадження системи медичної евакуації (Medevac), дозволило евакуювати понад 3,7 тисяч поранених українських пацієнтів до лікарень з 22 країн ЄС.

Ukrainian Facility, компоненти якого представлено у табл.2.9, став спеціальним фінансовим інструментом, запропонованим ЄС, застосування якого передбачає 50 млрд.євро на період 2024-2027 років для підтримки євроінтеграційного курсу розвитку України, відновлення та модернізації. Наскрізною лінією європейського фінансування України є дотриманням принципів зеленого та сталого відновлення [40].

Таблиця 2.9

Компоненти Ukrainian Facility

	Компонент 1	Компонент 2	Компонент 3
напря́м	пряма фінансова підтримка	інвестиційна рамка	допомога при вступі
	відновлення, реконструкція та модернізація країни, а також реформи в контексті вступу до ЄС	масштабування інвестицій у відновлення та реконструкцію шляхом застосування гарантій, надання грантів і кредитів	заходи допомоги на національному, регіональному та місцевому рівнях (гармонізація із законодавством ЄС, проведення реформ)
фінансування	38 млрд.євро у період з 2024 по 2027 рік через комбінацію кредитів (до 33 млрд.євро) та грантів	Гарантії та гранти на суму €9,5 мільярда. Залучені державні і приватні інвестиції до €40 мільярдів	

Джерело: систематизовано автором за даними джерела [81]

Найгострішим наслідком військової російської агресії стала гуманітарна криза, яка торкнулася мільйонів пересічних українців та спричинила найбільші міграційні потоки біженців та переселенців. Гуманітарна допомога ЄС має вирішальне значення для задоволення критично важливих потреб українського населення, у т.ч. біженців, які знайшли притулок у європейських країнах. Якщо до 24.02.2022 року міграція населення мала переважно внутрішній характер (кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) становило близько 1,5 млн.осіб), то із початком відкритої фази війни кількість внутрішньо переміщених осіб перевищила у 2022 році 5,9 мільйонів [181].

За даними Міжнародної організації з міграції станом на квітень 2025 року в Україні кількість ВПО оцінюється в 3,757 млн.осіб, за даними Агентства ООН у справах біженців, за кордон виїхало понад 6,9 млн.українців (табл.2.10), з яких у європейських країнах зареєстровано понад 6,3 млн.осіб. [68,179]. Визволення частини українських територій, відсутність можливості інтегруватись на місцях вимушеного переселення сприяли поверненню 4,137 млн.українців.

Таблиця 2.10

Кількість вимушенопереміщених українців

Категорія переміщених осіб	2022	2023	2024
Всього	11,6	10,0	14,0
біженці	5,9	3,7	7,1
ВПО	5,7	6,3	6,9

Джерело: побудовано автором за даними джерела [179]

Слід підкреслити, що ще у довоєнні часи демографічна ситуація в Україні було напруженою через стрімке скорочення населення (практично на п'яту частину скоротилась чисельність населення через низький рівень народжуваності, погіршення якості життя і, як наслідок, його скорочення тощо).

У наслідок війни демографічна проблема в країні досягла кризового стану. Втрата людського капіталу з України. Із урахуванням того, що основу біженців з України складають жінки та діти (близько 90%), наслідки такої втрати людського капіталу матимуть довготривалі наслідки, відповідно, поствоєнне відновлення української економіки та підтримка сталого розвитку стає більш проблематичним. За експертними оцінками в наслідок неповернення біженців страти ВВП країни становитимуть 2,55%-7,71% ВВП [28,с.16], потенційні загрози забезпеченню наукового потенціалу України, її інноваційного розвитку та безпеки.

Українські ВПО є, з одного боку, суб'єктами національної політики (надання соціальних послуг, фінансових виплат, гарантування прав і свобод ВПО в частині медицини, освіти, праці тощо). Їх можливе неповернення на батьківщину може стати викликом демографічного потенціалу в Україні. Остання проблема ускладнюється й тим, що значна кількість українських біженців – це жінки із дітьми, учнівська молодь, науковці. З іншого боку, українські біженці стають суб'єктами міграційної політики європейських країн. Значні потоки біженців з України формують високий міграційний тиск у часи глобальної полікризи. Українці за кордоном, поступово адаптуючись до нового середовища, будуть інтегруватись до місцевих ринків праці, громад тощо. Виклики (адміністративні, юридичні, фінансові, інфраструктурні, гуманітарні тощо), з якими стикаються вимушені мігранти в умовах тимчасового переміщення, мають багатовимірний характер. Таким чином, вимушена європеїзація українських переселенців має потенційно суперечливий характер. Існуючі дослідження вчених із Центру глобального руху населення Кембриджського університету [59] доводять, що управління міграцією — це не лише забезпечення прикордонного контролю та безпеки, а й інтеграція, вплив біженців на політику, інституції та економіку. Криза біженців, з якою зіткнулися країни ЄС, стала важким випробуванням для євроінтеграції.

Висновки до розділу 2

1. Основні рушійні сили гуманітарних криз (конфлікти, кліматичні зміни, соціально-економічна нестабільність) накладаються одна на одну, створюючи надскладний гуманітарний ландшафт, який характеризується різким зростанням рівня глобальних гуманітарних потреб. Якщо у 2015 році 77,9 млн. людей потребували гуманітарної допомоги, то у 2024 році їх кількість становила понад 305 млн.людей. Катастрофічне скорочення гуманітарного фінансування призвело до визначення більш обмеженого кола потребуючих допомоги до 239 млн.осіб на початок 2026р. У внаслідок конфліктів і насильства вимушеного переміщення зазнали 83,4 млн.осіб , через стихійні лиха – 20,1 млн.осіб

2. Визначено, що кліматичні зміни, як фактор гуманітарних криз, проявляються у посиленні антропогенного впливу та збільшенні екологічних злочинів; поширенні екстремальних погодних явищ та стихійних лих, які призводять до чисельних людських втрат матеріальних збитків, а також у провалі політики пом'якшення наслідків кліматичних змін з боку урядів і великих компаній. Значний вплив на поглиблення гуманітарних криз забезпечує соціально-економічна нестабільність, що є наслідком нерівності, внутрішньодержавних конфліктів, низького рівня соціально-економічного розвитку країн тощо). Найбільш драматичним проявом геополітичного протистояння стала війна на європейському континенті. Через війну росії проти України понад 15 млн.людей зазнали гуманітарної кризи і потребують відповідної допомоги Зазначені фактори створюють надскладний сучасний гуманітарний ландшафт.

3. Виявлено, що основна частина фінансування міжнародної гуманітарної допомоги забезпечується за рахунок коштів державних бюджетів країн-донорів, лідером серед яких залишаються США. Кризове скорочення низько диверсифікованого гуманітарного фінансування виявило структурні вразливості системи, а високий рівень її залежності від обмеженої кількості

ключових донорів призвів до виникнення ризиків на системному рівні. Хронічне недофінансування програм гуманітарного реагування, що підтримуються ООН, призвело до значного гуманітарного розриву, який оцінюється у 32,8 млрд.лолл (2025). Близько половини всіх надходжень гуманітарної допомоги надійшло до трьох організацій (Всесвітня продовольча програма, Верховний комісар ООН по справам біженців та ЮНІСЕФ).

4. Визначено, що відбудова країн Західної Європи після Другої світової війни була одним із найбільших успіхів економічної та зовнішньої політики. Виділено основні складові, що забезпечили ефективність програми поствоєнного відновлення національних економік країн Західної Європи, запропоновано напрями впровадження європейського досвіду в українську практику, зокрема: оптимальне та своєчасне поєднання політичних та економічних чинників, що відповідають конкретному історичному моменту; відповідальність, обґрунтованість та комплексність програми, яка забезпечила адаптацію конкретних заходів допомоги до місцевих умов; конструктивний діалог з громадськістю; усвідомлення відповідальності за взаємну співпрацю та допомогу, високоефективну інституційну підтримку програми тощо.

5. Доведено, що ефективна організація міжнародної допомоги для відновлення та формування основи поствоєнної відбудови національної економіки в сучасних умовах стає найважливішою умовою забезпечення розвитку безпеки не лише України та Європи, а й а також сталого глобального розвитку.

6. Надано оцінку нерівності та асиметрії цифрового розвитку регіонів світового господарства. Європейський регіон має найвищий рівень цифрового розвитку, а саме 79,49% (2025 р.). Азійсько-тихоокеанський регіон займає друге місце за інтегральним рівнем цифрового розвитку (76,87%), починаючи з 2017 р., випереджаючи Американський регіон, інтегральна оцінка цифрового розвитку становить 72,22%. Найнижчий інтегральний рівень цифрового розвитку мають

крани Африканського регіону (інтегральна оцінка не перевищує 1%). Середньосвітовий індекс цифрового розвитку складає 65,85%, що на 12,7% вище рівня 2015 р. та характеризується незначними змінами у 2018-2022 рр. визначено, належне використання цифрових технологій, підкріплене відповідною інфраструктурою, може сприяти зменшенню розриву і нерівності в країнах, рівень цифрового розвитку країн може суттєво впливати на ефективність планування, фінансування та реалізації гуманітарної допомоги. Із зростанням рівня цифрової зрілості посилюється й результативність гуманітарної допомоги шляхом максимізації охоплення населення, потребуючого допомоги, ідентифікації його потреб, визначення пріоритетності, що сприяє більш ефективнішому використанню ресурсів та підвищенню прозорості гуманітарних інтервенцій.

7. Обґрунтовано, що у наслідок цифрового розриву формується цифрова інкорпорація країн із низьким рівнем доходу, що приводить до подальшого несправедливого розподілу цінності від доступу та використання переваг сучасної цифрової економіки. Така ресурсна нерівність посилюється через недосконалі норми й правила (інституційна нерівність), які певними групами користувачів цифрової системі (нерівність відносин). Цифрове включення шляхом усунення причин цифрового розриву розширить переваги цифрових технологій для більшої кількості людей, Досягнення цього потребує узгоджених спільних дій всіх акторів цифрової екосистеми, у тому числі шляхом розвитку міжнародного співробітництва та допомоги.

Основні положення дисертаційної роботи, що розглянуто у другому розділі, опубліковано в наукових працях [7-8,10-11,13-15,17-19,178].

РОЗДІЛ 3

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

3.1. Стратегічні підходи формування багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги в контексті досягнення цілей **Grand Bargain 3.0**.

Як було зазначено у Розділі 1, сучасні надзвичайні ситуації мають різноманітні контексти. Зміна клімату, стихійні лиха посилюють вразливість країн. Складні надзвичайні ситуації часто є результатом поєднання політичної нестабільності, конфлікту, соціальної нерівності, недоїдання посилюють вразливість населення. У країнах із низьким рівнем доходу, яким притаманні низькі гігієнічні стандарти, спостерігаються більш частіші спалахи інфекційних захворювань. Вразливі групи населення, які потерпають у бідності, найбільше страждають від катастроф. В умовах, коли національних ресурсів виявляється вкрай недостатньо, ризики гуманітарних криз суттєво посилюються. Наявне фінансування гуманітарної допомоги виявляється не спроможним забезпечити існуючі гуманітарні потреби людей. Як свідчать результати аналізу міжнародної гуманітарної допомоги, що представлені у п.2.1, розрив між потребами й наявними ресурсами постійно зростає. За таких умов операційна система міжнародної гуманітарної системи не тільки ускладнюється, а й потребує відповідної трансформації [3].

Із урахуванням попередньо оголошених намірів щодо зменшення гуманітарного фінансування потенційний обсяг подальших скорочень оцінюється від 34% до 45% [87], що може призвести гуманітарний сектор на рівень урядового фінансування 2014 року. Вже сьогодні фінансування кожної

третьої країни з 30 найбільших бенефіціарів гуманітарної допомоги отримали понад 70% свого фінансування від донорів. Очікується майбутнє скорочення і для міжнародних організацій – фінансування Всесвітньої продовольчої програми, Міжнародної організації з міграції, Управління з координації гуманітарних питань, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців та ін. Розрив між гуманітарними внесками і масштабом гуманітарних потреб дітей не протягом останніх років щороку тільки посилюється – у 2024 році він становив 9,9 млрд.долл. запиту з боку UNICEF щодо гуманітарної допомоги для дітей проти 2,23 млрд.долл. фактично отриманих гуманітарних внесків.

Наявний розрив між масштабами гуманітарних потреб та існуючих обсягів фінансування гуманітарної допомоги не дозволяє повною мірою забезпечити якісне виконання програм гуманітарного реагування, у відповідності до міжнародних гуманітарних стандартів. Хронічне недофінансування обмежує можливості міжнародних організацій щодо якісної реалізації програм гуманітарної допомоги. У 2022 році 56% гуманітарних внесків, отриманих UNICEF, було цілеспрямовано на гуманітарну діяльність, пов'язану із трьома кризовими ситуаціями, у 2023 році 50% було виділено на сім криз, станом на 31 жовтня 2024 року 48% відсотків було виділено кризові ситуації [187].

Стрімке зменшення гуманітарного фінансування посилює надзвичайну невизначеність і вразливість, які вже спричинені триваючою полікризою. Найбільш трагічним наслідком такого скорочення може стати зростання смертності в країнах-бенефіціарах гуманітарної допомоги. Так, фінансування USAID значно сприяло зниженню смертності дорослих та дітей у країнах з низьким та середнім рівнем доходу протягом останніх двох десятиліть. Попередні прогнози оцінки закриття програм USAID, запроваджені на початку 2025 року, може призвести до більш ніж 14 мільйонів додаткових смертей до 2030 року, включаючи 4-5 мільйонів смертей серед дітей молодше 5 років [61,с.284]. Фактично, це не тільки мінімізує можливості країн із низьким рівнем

доходів щодо соціально-економічного зростання, а й унеможливило досягнення людством Цілей сталого розвитку до 2030 року. Скорочення фінансування з боку головного донора посилює тиск на зменшення обсягів фінансування, яке забезпечували інші донори, про що свідчать їх попередні заяви щодо скорочення гуманітарного фінансування (Велика Британія на 40%, Франція – 37%, Нідерланди – 30%, Бельгія – 25%). Таке скорочення гуманітарного фінансування поглиблює кризу в секторі гуманітарного реагування та допомоги розвитку.

Слід підкреслити, вплив гуманітарних організацій виходить за рамки прямого фінансування програм та заходів у сфері охорони здоров'я. Мова йде про вплив на покращення соціальних детермінант розвитку людського капіталу, що мають як прямий, так і опосередкований характер впливу (заходи з подолання бідності, розвиток освіти, інфраструктури мають значний вплив на зниження смертності як дорослих, так і дітей) [61,с.290]: кожен додатковий рік навчання знижує ризик смертності дорослих на 19%; опанування середньою освітою матір'ю може знизити ризик смертності дітей молодше 5 років на 31%, покращення доступу до безпечної питної води, санітарії та гігієни, знижують дитячу смертність на 17% тощо. Відсутність дієвих заходів щодо гуманітарного «перезавантаження» призведе не тільки до стрімкого зростання дитячої смертності, але й до довгострокових соціальних збитків, вплив яких відчуватимуть наступні покоління.

Розвиток діючої гуманітарної системи, її трансформація та реформування спрямовані на активізацію, оптимізацію та підвищення ефективності гуманітарного реагування в контексті сталого розвитку. Запровадження нових форм гуманітарного фінансування відповідає зобов'язанням, які прийняли на себе основні донори та гуманітарні організації, підписав на Всесвітньому гуманітарному форумі у 2016 році відповідну рамкову угоду (Grand Bargain). Відповідно до зазначеної угоди базовими засадами реформування гуманітарної системи визначено посилення гуманітарної допомоги шляхом оптимізації

процесів та покращення координації; розвиток потенціалу гуманітарних операцій шляхом розширення можливостей місцевих та національних служб реагування; збільшення прозорості та підзвітності шляхом оптимізації звітності; розвиток гнучкого та довгострокового гуманітарного фінансування, що сприяє його більш ефективному та результативному використанню. Такий формат угоди характеризує її всеохоплюючий характер, що, з одного боку, є свідченням складно структурованого процесу гуманітарної допомоги, але ж з іншого, - досягнення результатів за таких умов стає вкрай проблематичним, що потребує звуження фокусу пріоритетів у подальшому: підвищення якості фінансування, забезпечення лідерства та спроможності місцевих акторів, збільшення підтримки для розширення участі постраждалих громад.

Відповідно до другої версії угоди (Grand Bargain 2.0.) фокус реформування визначено наступним набором колективних взаємопідсилюючих «сприятливих пріоритетів»: якісне фінансування та локалізація участі. Нова структура також передбачала створення груп, призначених для виходу за рамки технічного діалогу та зосередження на переговорах щодо політичних дій для розблокування проблем або визначення компромісів між різними підписантами. У червні 2023 року кількість учасників нової угоди (Grand Bargain 3.0) зросла двічі, серед 71 донорів та гуманітарних організацій угоду підтримали 12 агентств ООН, 25 країн-донорів, 30 неурядових організацій, два рухи Червоного Хреста/ Червоного Півмісяця та дві міжурядові організації. Задля підвищення ефективності та результативності гуманітарної діяльності для апробації нової моделі реформування гуманітарної системи, що посилює роль національних та місцевих акторів, враховує місцевий контекст у розбудові стійкості у 2003 році у чотирьох пілотних країнах (Колумбія, Нігер, Філіппіни та Південний Судан) запроваджено флагманську ініціативу (Flagship Initiative). За результатами розвитку узгодженої основними донорами системи міжнародної гуманітарної діяльності, еволюцію якої представлено у табл.3.1, досягнуто наступні результати.

Таблиця 3.1

**Еволюція системи міжнародної гуманітарної діяльності:
фокус, пріоритети, досягнуті результати**

Параметр	Grand Bargain (2016)	Grand Bargain 2.0 (2021)	Grand Bargain 3.0 (2023)
фокус	оптимізація процесів та покращення координації; розвиток потенціалу гуманітарних операцій; розширення можливостей місцевих та національних служб реагування; збільшення прозорості та оптимізація звітності; розвиток гнучкого та довгострокового гуманітарного фінансування	якісне фінансування; локалізація	локалізація участі постраждалих громад; якісне фінансування; створення секторальної трансформації шляхом випереджувальних дій, багатосекторальної співпраці та інноваційних механізмів фінансування. Міжсекторальні питання: гендерна рівність та розподіл ризиків.
Кількість донорів та гуманітарних організацій	34	64	71
<i>Пріоритет</i>	<i>Результати</i>		
Якісне фінансування (узгоджена ціль: 30% гнучкого фінансування)	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення <i>довгострокового фінансування</i> - розвиток <i>гнучких механізмів адаптації до криз</i> - обмежений прогрес у забезпеченні <i>гнучкого фінансування</i> 		
Локалізація (узгоджена ціль: 25% фінансування для місцевих акторів)	<ul style="list-style-type: none"> - розширення практик фінансування національних та місцевих акторів (розробка та запровадження стратегії, політики фінансування <i>локалізації</i>) - перехід до збільшення <i>накладних витрат</i> для місцевих та національних акторів - розвиток <i>рівноправних партнерств</i> - поширення міжкластерних координаційних груп 		

Джерело: побудовано автором за даними джерел [96,129]

Поступове запровадження нових ініціатив сприяло збільшенню довгострокового фінансування (16 з 22 донорів зменшили до 70% прямого фінансування, розширюючи м'яке цільове фінансування, 10 з 22 донорів забезпечили понад 30% довгострокового фінансування у загальному обсязі гуманітарних асигнувань). Суттєвим обмеженням для розвитку довгострокового фінансування залишається річне фінансове планування. Щодо забезпечення гнучкого фінансування спостерігається обмежений прогрес (узгоджена ціль – 30% гнучкого фінансування), потребують подальшого розвитку гнучкі механізми адаптації до криз.

Відбулось розширення практик фінансування національних та місцевих акторів: 77% підписантів угоди (17 з 22 донорів, 17 з 19 міжнародних неурядових організацій, агентства ООН, організації Руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця) розробили/ змінили/ прийняли або планують запровадити стратегії, політики фінансування локалізації. Важлива роль у розвитку локалізації відіграють об'єднані фонди, скорочення посередництва у фінансуванні. Гальмуючим фактором залишається наявність обмежень для донорів щодо безпосереднього фінансування місцевих та національних акторів. Поступово відбувається перехід до збільшення накладних витрат для місцевих та національних акторів. 87% підписантів спроможні покривати накладні витрати місцевим національним акторам. Серед інших здобутків у розвитку локалізації участі постраждалих громад варто зазначити розвиток рівноправних партнерств, поширення міжкластерних координаційних груп (44 з 55 підписантів, у т.ч. 16 донорів, 4 агентства ООН, 18 міжнародних неурядових організацій, 2 Регіональні центри розвитку громад, 4 місцеві та національні мережі) мають політику щодо рівноправних партнерств. 95% донорів стимулюють своїх партнерів залучати постраждале населення; 94% гуманітарних організацій застосовують політику взаємодії з постраждалим населенням; 74% гуманітарних організацій діють на основі відгуків постраждалих.

Найвний прогрес у досягненні пріоритетів реформування свідчить, незважаючи на отримані результати, найбільш гострими залишаються проблеми, пов'язані із недостатнім обсягом якісного фінансування, незначний прогрес у забезпеченні участі постраждалих людей та обмежене пряме фінансування місцевих акторів гуманітарної діяльності. Збільшення обсягів довгострокового гуманітарного фінансування, посилення ролі національних та місцевих суб'єктів гуманітарної діяльності суттєво впливає на підвищення ефективності гуманітарного фінансування через розширення координації дій між гуманітарними організаціями різного рівня, розподіл повноважень між ними відповідно до стандартів та норм якості (нові моделі партнерства та співпраці між міжнародними та місцевими організаціями). Нездатність донорів та посередників забезпечити оптимальне фінансування, яке покриває накладні витрати їхніх партнерів, призводить до зниження якості та ефективності гуманітарного реагування, хронічному недофінансуванню національних та місцевих гуманітарних організацій [136].

Важливою умовою підвищення ефективності гуманітарної діяльності є підвищення прозорості та підзвітності щодо гуманітарної допомоги. Відсутність обов'язкового систематичного звітування щодо гуманітарного фінансування значно ускладнює оцінку потенційних гуманітарних потреб. Існуючий дисбаланс між гуманітарним попитом та пропозицією, пріоритетами донорів та цільовими показниками ефективності посилює пріоритет охоплення над якістю та справедливістю. У такому випадку, оптимальне поєднання цих складових (охоплення, якість, справедливість) стає вкрай важливою основою для трансформації гуманітарної діяльності:

по-перше, забезпечення інклюзії у складних умовах сучасного операційного середовища (невизначеність, нестабільність, зростання конфліктогенності тощо) гуманітарної діяльності вимагатиме посилення гуманітарної дипломатії на підтримку найбільш вразливих груп населення;

по-друге, розширення участі постраждалого населення і громад для визначення гуманітарних потреб, оптимізує пріоритети, сприяє визначенню основних чинників вразливості та виключення;

по-третє, застосування програмних підходів та інклюзивного проєктування сприятиме досягненню якісних результатів надання гуманітарної допомоги у великих масштабах, у тому числі й шляхом розширення партнерств між різними суб'єктами гуманітарної системи,

по-четверте, забезпечення довгострокового фінансування сприятиме розвитку гнучких механізмів адаптації до криз,

по-п'яте, поширення інклюзивного підходу сприятиме зменшенню впливів факторів вразливості, підвищенням стійкості та зниженням ризиків, зокрема шляхом соціального захисту.

Трансформація гуманітарної системи вимагає двосторонніх/ спільних зусиль як від донорів, так і від гуманітарних організацій, цілеспрямованої взаємодії із кількома зацікавленими сторонами, підтримки національних урядів тощо. На національному рівні застосування відповідних важелів трансформації, передусім, вимагає застосування певного набору дій гуманітарного реагуванні у відповідності із визначеним форматом діючої рамки угоди Великої угоди. Це сприятиме залученню донорів, міжнародних гуманітарних організацій на двосторонній та колективній основі для забезпечення довгострокового якісного фінансування. Перелік трансформаційних заходів для розвитку гуманітарного регулювання у відповідності Великої угоди 3.0 представлено у табл.3.2.

Зміна сучасного ландшафту міжнародної гуманітарної системи залежить від геополітичних та гео економічних трансформацій, що змінюють світовий порядок. Скорочення гуманітарного фінансування, зміни інтересів країн-донорів, посилення впливу недержавних акторів, впровадження нових технологій у механізм гуманітарної допомоги стали важливими складовими трансформації міжнародної гуманітарної системи.

Таблиця 3.2

Важелі трансформації гуманітарного реагування на національному та міжнародному рівні відповідно до Великої угоди 3.0

Пріоритет великої угоди/ актори	Важелі трансформації на відповідному рівні	
	Міжнародні донори та гуманітарні організації	Національний уряд, локальні гуманітарні організації
Якісне фінансування	<ul style="list-style-type: none"> - багаторічне планування в умовах затяжної кризи - гнучкість фінансування - якісний моніторинг та звітності щодо фінансування 	<ul style="list-style-type: none"> - адаптація національних гуманітарних систем до умов затяжних криз - застосування гнучкого фінансування (зокрема шляхом внесків до об'єднаних фондів) - вдосконалення внутрішньої системи моніторингу та звітності (зокрема для місцевих служб реагування)
Локалізація	<ul style="list-style-type: none"> - прогрес у накладних витратах без збільшення звітного навантаження - розширення фінансування місцевих акторів (не менш ніж 25% об'єднаних фондів) - розширення участі місцевих організацій у гуманітарних комісіях, міжвідомчих групах з координації дій, дорадчих радах - інвестування у збільшення потенціалу місцевих акторів - дебюрократизація процесів - розширення залучення постраждалих громад до розробки заходів реагування - розширення грошової та ваучерної форми надання гуманітарної допомоги 	<ul style="list-style-type: none"> - посилення впливу місцевих служб гуманітарного реагування через об'єднані фонди (зокрема, CBPF - Country-based Pooled Funds) на процеси прийняття рішень - забезпечення представництва місцевих національних організацій в обговореннях гуманітарних політик і стратегій прогрес у сфері гендерної рівності та результатів - масштабування ініціатив донорів щодо зменшення навантаження вимог/ відповідності та розподілу ризиків у своїх партнерствах
Багатосекторальна співпраця та інноваційні механізми фінансування	<ul style="list-style-type: none"> - розширення випереджувального фінансування та координації - поширення інноваційної моделі гуманітарного фінансування 	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток ініціатив щодо впровадження інноваційних інструментів гуманітарного інвестування

Джерело: Складено автором на основі аналізу джерела [166]

Посилення фрагментації світового господарства на тлі сучасних глобальних викликів супроводжується зменшенням ролі і впливу міжнародних інституцій, багатосторонніх механізмів (під егідою ООН) на користь двосторонніх та регіональних домовленостей. Ситуацію погіршують санкційні механізми, які ускладнюють запровадження інструментів гуманітарної підтримки. Диверсифікація донорів гуманітарного фінансування (релігійні організації, діаспори, інші приватні донори) так само призведе не тільки розширенню джерельної бази допомоги, а й посиленню впливу інтересів нових гуманітарних акторів [191]. У кінцевому результаті, зазначені процеси тільки посилять фрагментацію гуманітарної допомоги, надання якої ставатиме більш упередженим, і призведе до появи альтернативних координаційних гуманітарних структур.

Очікуване узгодження пріоритетів гуманітарної допомоги із інтересами донорів стає несе загрозу реалізації її базових принципів (у першу чергу, незалежність та неупередженість). Так, існують ризики, що нова інституція, яка має замінити USAID, буде більш зорієнтована на геостратегічні та безпекові інтереси, що знайде втілення у більшій пріоритетності короткострокових кризових втручань (забезпечення базових потреб постраждалих людей, екстрена допомога) над довгостроковими інвестиціями у розвиток (освіта, управління, економічне зміцнення), і, як наслідок, пріоритетність базують секторів (охорона здоров'я, освіта, програмування управління у затяжних кризах) зменшиться, що призведе до їх недофінансуванню. Таким чином, у розвитку гуманітарної допомоги знов буде повернення до допомоги, орієнтованої на кризові ситуації, а не допомоги розвитку.

Гуманітарна система не є ринком у традиційному розумінні, відповідно, гуманітарні суб'єкти конкурують за доступ до впливу та коштів від донорів. Нерівні структури влади та перекошені економічні стимули стали серйозним гальмом у багатьох процесах реформ [122]. Від так, за значно меншого

фінансування гуманітарна система потребує радикального спрощення структур, процесів і процедур.

Стрімке зростання гуманітарних потреб у наслідок посилення конфлікту, змін клімату актуалізують запровадження комплексного підходу, спроможного сприяти забезпеченню узгодженості та взаємодоповнюваності між гуманітарною допомогою, заходами із розбудови стійкості та розвитку, забезпеченням миру безпосередньо (Humanitarian-Development-Peace, HDP). Шляхом зменшення першопричин гуманітарних криз, ризиків і вразливостей населення, через посилення координації та співпраці заради миру з'являється можливість зменшити гостроту наявного розриву між гуманітарними потребами та їх фінансуванням. Застосування такого підходу із одночасним вирішенням питань гуманітарної допомоги, розвитку та діяльності, яка сприяє миру, а не розглядання та проведення їх окремо чи ітеративним способом, стало певною відповіддю на виклики міжнародної допомоги, пов'язані зі зміною клімату, збільшенням і тривалим переміщенням, а також складністю сталого розвитку в умовах конфліктів. У свою чергу це потребує координації між різними рівнями та суб'єктами гуманітарної діяльності [116], а саме:

системний моніторинг даних, їх контроль під час реалізації гуманітарних проєктів має бути частиною будь-якого проєкту, що фінансується донорами;

дії, спрямовані на сприяння миру та зменшення конфлікту в гуманітарному просторі, можуть бути реалізовані із відповідним мирним компонентом проєкту, за умови, що гуманітарні актори (національні агенції та організацій розвитку, неурядові організації) розуміють місцевий контекст та середовище конфлікту.

Гостра нестача гуманітарного фінансування на тлі стрімкого збільшення гуманітарних потреб за наявних практик свідчить про загальне скорочення фінансування розвитку і миру в порівнянні з гуманітарним фінансуванням в надзвичайно нестабільних умовах.

Дисбаланс та нерівність сучасного світу актуалізували безпекову складову розвитку у тому контексті, що національна безпека це політична, дипломатична, загально стратегічна концепція досягнення стану безпеки, прогнозування та попередження як зовнішніх, так і внутрішніх загроз [33]. Насильство всіх видів зростає із зменшенням підтримки профілактики та запобігання. Порівняльний масштаб глобальних інвестицій в оборону та розвиток підкреслює складність пошуку збалансованих стратегічних підходів у політиці розвитку, політиці безпеки, гуманітарній діяльності тощо. Контраст наявних обсягів фінансування військових витрат [34] та обсягами офіційної допомоги в розвитку є вражаючим, оскільки остання становить лише десяту частину наявних військових витрат [154,с.33]. Скорочення гуманітарного фінансування, програм розвитку та підтримки миру в умовах посилення нестабільності та криз буде тільки посилювати попит на гуманітарні проекти.

Теоретичною основою концептуалізації зв'язку між гуманітарною допомогою, розвитком та миром має стати концепція континууму, яка вказує на терміни та масштаби гуманітарного втручання, і визначається: терміновістю допомоги, відновленням, доглядом та обслуговуванням, розвитком та профілактикою. Жодна кризу не є явищем статичним, і має динамічний характер. Відповідно, управління кризами вимагає своєчасного, стійкого та прогресивного втручання, із урахуванням конкретних вимірів кризи [97]. З огляду на це, політики, що реалізуються в гуманітарній сфері мають бути спрямовані не тільки на передбачення безпосередньо спалаху кризи, а й на забезпечення швидкого реагування, уникнення кризи або мінімізацію її наслідків. Із огляду на це важливим стає й контекст кризи, подія, що її провокує. Врахування цього призводить до взаємозв'язку між гуманітарною допомогою, розвитком та миром [143,с.29].

Розвиток взаємозв'язку між трансформованою системою гуманітарної допомоги, забезпеченням розвитком та підтриманням мирного середовища визначатиметься:

- (1) швидким наданням гуманітарної допомоги;
- (2) втручанням у відновлення, підтримку, профілактику та розвиток для відновлення та покращення місцевих структур;
- (3) довгостроковими операціями для встановлення тривалого миру задля запобігання майбутніх гуманітарних криз.

Фактично, такий підхід вимагає від учасників трьох секторів (гуманітарного, розвитку та миробудування) спільної роботи протягом багаторічного періоду на основі порівняльних переваг та зосередження планування своїх втручань на колективно узгоджених конкретних та вимірюваних результатах, які планується досягнути спільно протягом 3-5 років задля зменшення потреб, ризиків та вразливості людей, підвищення їхньої стійкості [55,с.19].

Як було доведено у Розділі 2, операційна система міжнародної гуманітарної системи постійно ускладняється, що пов'язано, перш за все із зростанням гуманітарних потреб у світі. Експоненціальний характер зростання кількості людей, потребуючих гуманітарної допомоги, пов'язаний із погіршенням кліматичних змін, поширенням конфліктів, криз, пандемій. За прогнозними оцінками до 2026 року міжнародна гуманітарна система буде спроможна задовольнити лише частину гуманітарних проблем через ресурсні обмеження з одного боку, та подальше загострення глобальних викликів – з іншого, серед яких особливо слід відзначити наступні: погіршення кліматичної кризи, повільне економічне зростання, поглиблення асиметрії та нерівностей, зростання нестабільності та поширення конфліктів, пандемії та спалахи захворювань, а також подальшу фрагментацію геополітичного ландшафту світової економіки. Ситуація ускладнюється тим, що в умовах невизначеності кризи створюються

частіше, вразливість посилюється, відповідно, ще більша кількість людей будуть потребувати гуманітарної допомоги на місцевому, національному та міжнародному рівні. Все це актуалізує критичний аналіз існуючої системи гуманітарної допомоги, який сформовано на національному рівні, у контексті актуальних напрямів розвитку міжнародної системи гуманітарної допомоги. Концептуальні засади трансформації міжнародної гуманітарної системи в контексті досягнення цілей Grand Bargain 3.0 представлено на рис.3.1.

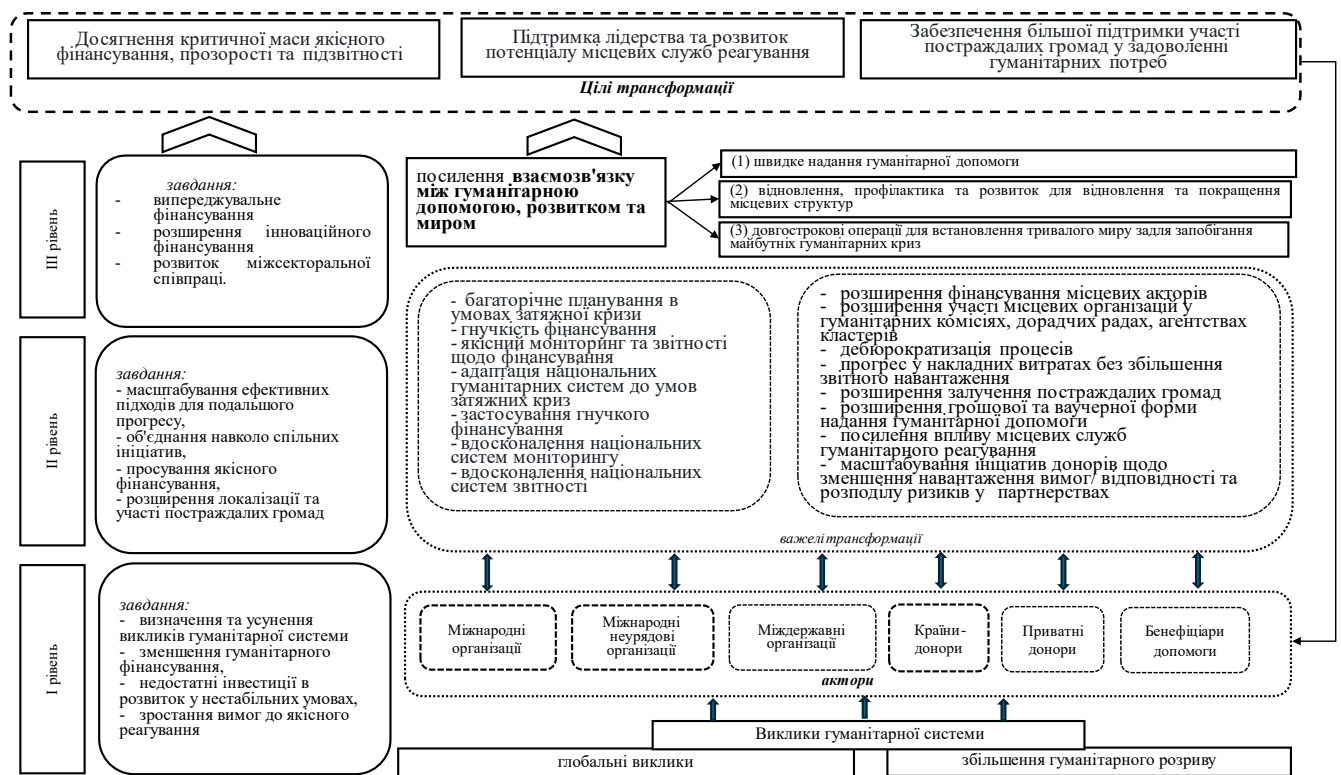

Рис.3.1. Концептуальні засади трансформації міжнародної гуманітарної системи в контексті досягнення цілей Grand Bargain 3.0

Джерело: побудовано автором

Запропоновані важелі трансформації міжнародної гуманітарної системи, що застосовуються відповідними акторами як на національному, так і на міжнародному рівнях, корелюють із пріоритетами трансформації координації

гуманітарної допомоги відповідно до Стратегічного плану на 2023-2026 рр Управління ООН з координації гуманітарних питань (OCHA's Strategic Plan 2023-2026: Transforming Humanitarian Coordination)[135]:

послідовне гуманітарне реагування, що сприяє стійкості громади та досягненню конкретних результатів захисту людей;

системне та передбачуване лідерство щодо доступу; рішення для тривалого внутрішнього переміщення;

інклюзивне гуманітарне реагування;

гуманітарне фінансування, що впливатиме на життя людей;

стратегічний аналіз ризиків і тенденцій для адаптації до мінливого ландшафту.

Зазначені пріоритети не відображають усіх питань, які потребують вдосконалення, а визначають ті напрями роботи, що потребують трансформацій. Досягнення балансу у наданні гуманітарної допомоги, з одного боку, передбачає охоплення якомога більшої кількості людей, які її потребують, а з іншого – охоплення саме тих, хто найбільше потребує гуманітарної підтримки. Враховуючі суттєве зростання кількості потребуючих гуманітарної допомоги, можна зазначити, що гуманітарний сектор знаходиться у передкризовому стані, від так актуалізується питання підвищення ефективності гуманітарної діяльності і міжнародної системи допомоги в цілому. Скорочення гуманітарного фінансування, структурні зрушення, зміна пріоритетів донорів формують новий гуманітарний ландшафт та гуманітарну екосистему, розвиток якої залежить від забезпечення прозорості та ефективної координації та згуртованості всіх її учасників, що застосовують різноманітні підходи.

Поглиблення геополітичної та геоекономічної фрагментації вкрай негативно впливають на узгодженість будь-якої системи в сучасних координатах міжнародних відносин, у тому числі й гуманітарної. Звідси, фрагментація міжнародної гуманітарної системи буде й надалі посилюватись, а подальша

реконфігурація її архітектури буде пов'язана, більшою мірою, із виокремленням основних донорів, розвитком регіональних гуманітарних систем, розвитку координації, двосторонніх відносин тощо.

Сучасний ландшафт гуманітарної діяльності і фінансування характеризується тим, що переважна більшість (понад 90%) сучасного гуманітарного фінансування виділяється на реагування, порівняно з менш ніж 1% на прогнозування, 3,8% на готовність та 5,5% на відновлення та реконструкцію. Інноваційне фінансування має високий потенціал для зниження витрат шляхом переходу до профілактики та передбачення, що дозволяє вживати превентивні заходи задля зменшення впливу кризи. Фінансування передбачуваних дій (випереджувальне фінансування) поступово зростає, але все ще становить менше 1% від загального обсягу міжнародної гуманітарної допомоги (у 2023 році на таке фінансування припадало менше 1% від загального обсягу). Як доводять емпіричні дослідження [198] до 55% потреб гуманітарного реагування є результатом передбачуваних потрясінь. Передбачуваність стає підґрунтям для запровадження попередньо узгодженого фінансування випереджального характеру (період між попередженням про кризовий шок та наслідками), що може суттєво зменшити втрати, або взагалі їх уникнути. Основним регулятором та координатором програм випереджувальної дії в сучасній гуманітарній системі залишається ООН (83% програм), міжнародні неурядові організації (10%), а також організація Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (6%).

Випереджувальні дії – одна з форм попередньо узгодженого фінансування – забезпечують попередньо узгоджену підтримку в період між попередженням про шок та його наслідками, що відповідає сутності ризикорієнтовної моделі реагування. Із урахуванням посилення кліматичних загроз, зростання їх частоти, завдяки появі новим випереджувальним механізмам потенціал подібних випереджувальних дій є високим. Так, згідно із дослідженнями Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН кожен долар США, інвестований у

випереджувальні дії, сприяє уникненню до 7 доларів США втрат [168]. Розвиток випереджувального проактивного реагування спроможний пом'якшити вплив гуманітарних криз, підвищити стійкість до майбутніх потрясінь, а від так – підвищити ефективність програм гуманітарної допомоги.

Із огляду на вищезазначене, можна підсумувати, сучасна гуманітарна система, існуючі механізми допомоги потребують трансформації задля задоволення зростаючих гуманітарних потреб, включаючи пошук нових інструментів задля забезпечення більшого впливу та досягнення результатів. Трансформація сучасної міжнародної гуманітарної системи передбачає:

- реконфігурацію багатосторонніх домовленостей з множинністю учасників та організацій,
- переформатування ролі гуманітарних акторів у вирішенні довгострокових та структурних проблем,
- появу нових акторів та моделей гуманітарного фінансування,
- посилення впливу приватного сектору у попередженні криз, викликаних конфліктами, змінами клімату, у забезпеченні гуманітарних потреб,
- пріоритизацію та раціоналізацію гуманітарних потреб людей/ громад, постраждалих від криз одночасно із забезпеченням економічної ефективності та результативності гуманітарного реагування,
- посилення ролі та зміцнення потенціалу місцевих акторів, локалізації гуманітарної діяльності,
- концептуалізацію зв'язку між гуманітарною допомогою, розвитком та миробудуванням,
- дебюрократизацію процесів гуманітарної допомоги, посилення локально керованих, децентралізованих моделей реагування.

Важелями трансформації міжнародної гуманітарної системи в контексті досягнення цілей Grand Bargain 3.0, на міжнародному рівня для досягнення якісного фінансування мають стати застосування багаторічного планування в

умовах зтяжної кризи, гнучкість гуманітарного фінансування, якісний моніторинг та звітності щодо фінансування. Відповідно, на національному рівні такими важелями стають адаптація національних гуманітарних систем до умов зтяжних криз; застосування гнучкого фінансування для гуманітарних проєктів; вдосконалення систем моніторингу та національних систем звітності. Посилення локалізації, розвиток потенціалу та залученості постраждалих громад забезпечується на міжнародному рівні шляхом збільшення фінансування місцевих акторів та розширення їх участі у гуманітарних комісіях, дорадчих радах, агентствах кластерів; дебюрократизації процесів; прогресу у накладних витратах без збільшення звітного навантаження; розширення залучення постраждалих громад; збільшенням використання грошової та ваучерної форми надання гуманітарної допомоги, на національному рівні, відповідно, через посилення впливу місцевих служб гуманітарного реагування; масштабування ініціатив донорів щодо зменшення навантаження вимог/ відповідності та розподілу ризиків у партнерствах.

Реалізація визначених важелів трансформації міжнародної гуманітарної системи, що застосовуються відповідними акторами (на міжнародному, національному рівнях) задля досягнення цілей Grand Bargain 3.0 потребує застосування комплексного підходу, спроможного сприяти забезпеченню узгодженості та взаємодоповнюваності між гуманітарною допомогою, заходами із розбудови стійкості та розвитку, забезпеченням миру безпосередньо. Шляхом зменшення першопричин гуманітарних криз, ризиків і вразливостей населення, через посилення координації та співпраці заради миру з'являється можливість зменшити гостроту наявного розриву між гуманітарними потребами та їх фінансуванням. Застосування такого підходу із одночасним вирішенням питань гуманітарної допомоги, розвитку та діяльності, яка сприяє миру, а не розглядання та проведення їх окремо чи ітеративним способом, стало певною відповіддю на виклики міжнародної допомоги, пов'язані зі зміною клімату, збільшенням і

тривалим переміщенням, а також складністю сталого розвитку в умовах конфліктів. Гуманітарні кризи, які швидко поширюються у світі, актуалізують питання підвищення ефективності надання гуманітарної допомоги, що сприятиме не тільки підтримці вразливих категорій населення, а й посилять стійкість країн. Важливе значення у підвищенні результативності надання гуманітарного реагування має вибір інструментів, які застосовуються у випадках, що потребують гуманітарної допомоги.

3.2 Вплив цифрової трансформації країн на результативність міжнародної гуманітарної допомоги

Як було визначено у п.2.2, сучасний цифровий розрив, існуючий між країнами, не тільки обмежує доступ до технологій, отримання відповідної корисності, а й посилює подальшу соціальну стратифікацію, що стає особливо відчутним в умовах затяжних гуманітарних криз. За таких обставин актуальним стає моделювання впливу рівня розвитку цифрової інфраструктури на стан та ефективність системи міжнародної гуманітарної допомоги, яку залучає країна із високим рівнем гуманітарних потреб. У п.1.3 було обґрунтовано відповідний інструментарій економіко-математичного моделювання для обґрунтування гіпотез (Н1,Н2,Н3, див.п.1.3) щодо ролі цифрових технологій у підвищенні ефективності міжнародної гуманітарної допомоги.

Із метою визначення ступеня взаємозв'язку між досліджуваними ознаками та тих результативних змінних, що є найбільш чутливими до впливу цифрових індикаторів було побудовано матрицю парних коефіцієнтів кореляції, які систематизовано представлено у табл3.3.

Таблиця 3.3

Матриця парних коефіцієнтів кореляції між досліджуваними показниками

	<i>PR</i>	<i>Cov_Share</i>	<i>Fund(\$)</i>	<i>Fund(%)</i>	<i>Int_users</i>	<i>Mob_Cov</i>	<i>FBS</i>	<i>MBS</i>	<i>Mob_money</i>	<i>Dig_ID</i>	<i>Online_DI</i>
<i>PR</i>	1										
<i>Cov_Share</i>	0,220	1									
<i>Fund(\$)</i>	0,659	-0,069	1								
<i>Fund(%)</i>	-0,120	0,572	-0,033	1							
<i>Int_users</i>	-0,302	0,353	-0,067	0,535	1						
<i>Mob_Cov</i>	0,036	0,013	0,161	0,162	0,549	1					
<i>FBS</i>	0,011	0,433	0,422	0,541	0,774	0,421	1				
<i>MBS</i>	0,015	0,248	-0,012	0,466	0,661	0,392	0,379	1			
<i>Mob_money</i>	-0,305	-0,412	0,009	-0,344	0,190	0,207	0,103	0,211	1		
<i>Dig_ID</i>	-0,010	-0,302	0,160	-0,061	0,196	0,220	0,163	0,086	0,216	1	
<i>Online_DI</i>	0,193	0,168	0,595	0,254	0,458	0,169	0,435	0,306	0,391	0,4	1

Примітка: жирним позначені коефіцієнти, значення яких $|r| \geq 0,4$, що оцінено як помірний або сильний зв'язок між змінними (враховуючи прикладний характер дослідження та обмежений обсяг вибірки)

Джерело: побудовано автором

Аналіз матриці дозволяє зробити такі висновки:

- залежні змінні (*PR*, *Cov_Share*, *Fund(\$)*, *Fund(%)*) мають різну силу зв'язку з цифровими індикаторами, а самі деякі незалежні змінні (цифрові індикатори) тісно взаємопов'язані між собою - *Int_users* та *FBS* (коефіцієнт кореляції 0,774), *MBS* та *Int_users* (0,661), *Mob_Cov* та *Int_users* (0,549), *FBS* та *Online_DI* (0,735). Це свідчить про наявність мультиколінеарності між ними, відповідно в моделі разом включати їх одночасно є недоцільним, оскільки оцінки будуть нестійкими;

- щодо результативного показника *PR*, то він має слабкі та негативні кореляції з більшістю цифрових індикаторів, відповідно неможливо виявити найбільш значущих цифрових факторів впливу на нього, як наслідок

використовувати цей показник як основну залежну змінну недоцільно. Слід також зазначити наявність тісної кореляції між цим індикатором та обсягами фінансової допомоги (коефіцієнт кореляції 0,659);

- щодо результативної ознаки Cov_Share, то було виявлено наявність помірного прямого зв'язку з такими цифровими індикаторами, а саме Int_users (коефіцієнт кореляції 0,353), FBS (0,433), а також помірного зворотного зв'язку з Mob_money (-0,412), як наслідок Coverage Share(%) є перспективною залежною змінною із помірним рівнем чутливості до впливів цифровізації. Також враховуючи колінеарність між Int_users та FBS, до моделі доцільно включити той, що має більший ступінь впливу на рівень охоплення допомогою, тобто FBS;

- результативна ознака Fund(\$) демонструє помітну позитивну кореляцію з таким індикатором, як Online_DI (коефіцієнт кореляції 0,595) та помірну кореляцію з показником FBS (коефіцієнт кореляції 0,422), що попередньо дозволяє констатувати, що обсяги фінансування залежать від розвитку цифрових систем прозорості/ідентифікації та умов (інфраструктури) їх поширення;

- результативна ознака Fund(%), що відображає рівень профінансованих потреб, є найчутливішим до рівня цифрової зрілості показником результативності гуманітарної допомоги, оскільки має виражену кореляцію з найбільшою кількістю цифрових індикаторів, а саме помітну пряму кореляцію із FBS (коефіцієнт кореляції 0,541), Int_users (0,535), помірну кореляцію із індикаторами MBS (0,466) та Mob_money (-0,344), отже, цей показник є найбільш ідеальною залежною ознакою для запропонованих моделей. Однак, факторні ознаки є мультиколінеарними, що обмежує їх одночасне застосування в одній моделі.

Отримані результати дозволяють сформулювати ряд варіантів вибору незалежних змінних для подальших базових регресійних моделей (OLS-регресій):

- по-перше, основні предикторами цифровізації виступають Int_users та FBS,

по-друге, додатковими факторами моделей можна розглядати Online_DI (помітний вплив на Fund(\$)), Mob_money (зворотній помірний вплив на Cov_Share), Dig_ID (зворотній помірний вплив на Cov_Share);

по-третє, бінарна змінна Online_DI може бути включена до моделей як dummy-змінні, що відображає ефект прозорості.

Моделі залежності результативності гуманітарної допомоги від цифрових індикаторів моделі представлено на рис.3.2. , який ілюструє логіку моделювання, зокрема відбір найбільш релевантних незалежних ознак - цифрових предикторів, що характеризують рівень розвитку цифрової інфраструктури та доступність послуг, що отримані з кореляційної матриці із урахуванням наявності сильних зв'язків, уникнення мультиколінеарності та збереження інтерпретаційної цінності.

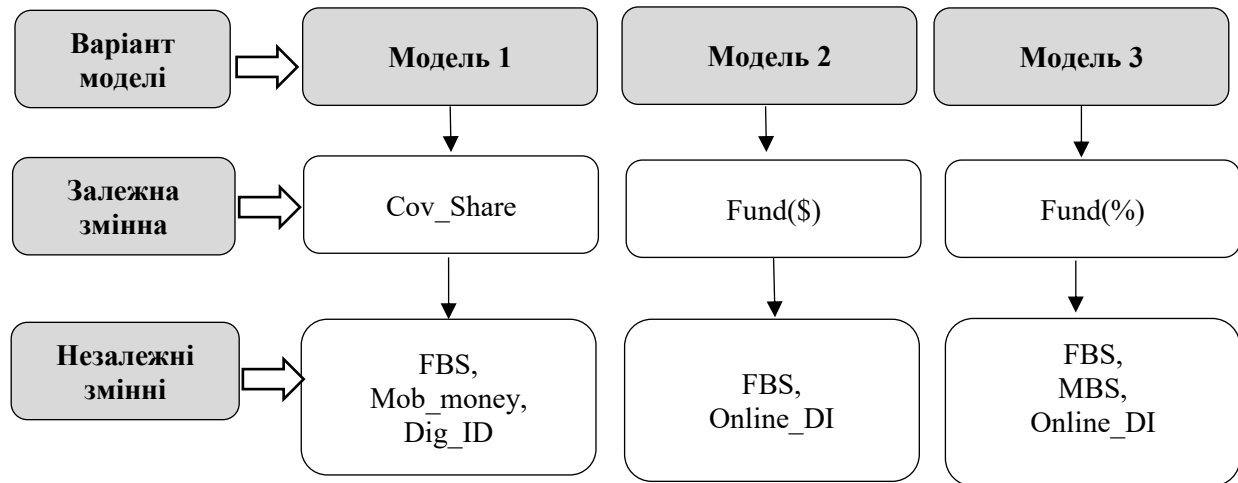

Рис. 3.2. Моделі (OLS-регресії) залежності результативності гуманітарної допомоги від цифрових індикаторів

Джерело: побудовано автором

Запропонований підхід дозволяє сформулювати систему регресійних моделей, що перевірятимуть гіпотези про вплив розвитку цифрових технологій на ефективність реалізації програм гуманітарної допомоги країнам у конфлікті.

В табл.3.4 наведено визначені результативні показники моделей, що характеризують різні аспекти ефективності системи міжнародної гуманітарної допомоги за 2022-2024 рр.

Таблиця 3.4

**Динаміка окремих показників
міжнародної гуманітарної допомоги в окремих країнах**

Країна	Частка охоплення допомогою (%) / Cov_Share			Обсяг фінансування, млн.дол.США / Fund(\$)			Фінансована частка (%) / Fund(%)		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Афганістан	118,1	129,4	106,2	3269,0	1678,3	1622,3	73,6	52,0	53,0
Буркіна-Фасо	57,0	92,3	41,6	355,2	349,3	441,7	44,1	39,8	47,3
Камерун	56,8	45,5	80,3	206,6	140,5	170,1	54,9	34,5	45,8
Центрально-африканська Республіка	92,5	84,0	77,1	444,5	348,3	242,5	96,4	65,3	66,0
Демократична Республіка Конго	83,0	68,9	81,6	1004,9	955,2	1366,7	53,4	42,4	53,0
Ефіопія	104,9	74,1	82,8	1710,5	1468,6	1001,6	51,3	36,8	31,0
Гаїті	80,0	83,6	52,8	192,9	248,0	296,1	51,7	34,4	44,0
Ірак	153,8	361,5	0,0	0,0	90,4
Ліван	55,1	100,0	100,0	93,7	43,6	44,5	82,3	115,5	132,3
Малі	55,0	28,0	36,8	304,2	239,1	283,0	44,4	31,8	40,3
Мозамбік	111,3	103,5	96,3	272,3	213,1	174,7	70,1	41,5	42,3
М'янма	71,1	65,3	73,0	373,2	403,1	403,0	45,2	45,5	40,6
Нігер	129,5	90,5	100,0	384,0	293,0	354,4	69,5	50,2	53,5
Нігерія	84,7	67,7	72,2	752,8	577,6	557,2	66,8	44,0	60,1
Сомалі	95,6	49,9	44,2	2095,8	1229,7	903,6	92,4	47,3	57,0
Південний Судан	72,5	69,8	84,1	1288,4	1156,3	1251,5	75,8	56,2	70,0
Судан	87,6	44,6	95,5	1123,6	1321,7	1860,4	58,0	51,5	69,0
Сирія	65,9	45,7	39,1	2366,6	2224,7	1470,5	53,2	41,1	36,1
Україна	137,0	99,1	100,2	3765,2	2914,3	2426,1	87,7	73,9	78,1
Ємен	74,5	59,7	69,4	2312,7	1774,1	1565,3	54,1	40,8	57,9
Чад	71,8	68,9	47,9	314,2	416,5	640,5	61,5	45,2	57,0

Джерело: Складено автором на основі аналізу джерела[84]

Частка охоплення населення допомогою є достатньо варіативною за вибіркою країн та коливається в межах від 36,8% (Малі) до 106,2% (Афганістан) за даними 2024 р. Тільки чотири країни Афганістан, Ліван, Нігер та Україна

мають повне охоплення населення, що потребує допомоги. Для більшості країн спостерігаються суттєві міжрічні коливання, які не завжди корелюють з динамікою обсягів фінансування. Так, у Лівані, Україні та Афганістані частка у окремі роки перевищує 100 %, що відображає ефект перехресного покриття потреб або коригування гуманітарних планів у відповідь на зміну масштабів криз. Водночас у країнах із хронічними конфліктами (Сомалі, Сирія, Ємен) простежується тенденція до зниження охоплення, що свідчить про накопичення структурних обмежень у системі доставки допомоги.

Аналіз динаміки обсягів гуманітарного фінансування демонструє, що розподіл ресурсів має виразно нерівномірний характер і значною мірою залежить від геополітичних та кризових чинників. Найбільші обсяги фінансування стабільно припадають на Україну, Афганістан, Сирію, Ємен та Сомалі, що підтверджує концентрацію донорських ресурсів у найбільш масштабних гуманітарних кризах. Водночас у низці країн (наприклад, Мозамбік, Камерун, Буркіна-Фасо) фінансування залишається відносно обмеженим і нестабільним, попри наявність значних гуманітарних потреб. Це підкреслює, що обсяг виділених коштів не завжди є прямою функцією чисельності постраждалого населення, а формується під впливом інституційних, політичних та організаційних факторів.

Щодо частки профінансованих потреб, дані таблиці свідчать, що навіть за значних обсягів фінансування країни часто не досягають повного задоволення заявлених потреб, так, для 8 країн вибірці частка профінансованих потреб не перевищує 50%. У Афганістані, Нігері, Сомалі, Судані, Ємені та Чаді частка профінансованих потреб залишається нестабільною і, як правило, не перевищує 60 %, тоді як у Лівані в окремі роки вона перевищує 100 %. Така диференціація також є проявом недосконалості системи гуманітарної допомоги, що потребує подальшого вивчення.

У табл.3.5 наведено динаміку ключових цифрових індикаторів розвитку досліджуваних країн, що за результатами аналізу продемонстрували найбільший вплив.

Таблиця 3.5

Динаміка основних показників цифрового розвитку країн

Країна	Особи, які користуються Інтернетом (%) / Int_users			Абоненти фіксованого широкопasmового доступу на 100 осіб / FBS			Абоненти активного мобільного широкопasmового доступу на 100 осіб / MBS		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Афганістан	16,5	17,2	17,7	0,07	0,08	0,08	18,6	56,3	55,5
Буркіна-Фасо	12,6	14,6	17	0,07	0,07	0,07	61,2	72,3	85,4
Камерун	42	41,8	41,9	2,23	2,13	2,13	38,6	36,4	24,5
Центральноафриканська Республіка	0,01	0,02	0,02	5,6	5,5	5,3
Демократична Республіка Конго	28,4	29,5	30,5	0,03	0,03	0,02	23,3	25,3	28,3
Ефіопія	16,1	16,7	16,7	0,40	0,45	0,54	21,4	26,5	31,6
Гаїті	0,27	0,31	0,31	28,4	28,8	29,3
Ірак	65	78,7	81,7	14,80	14,50	17,20	48,0	46,6	52,8
Ліван	88,6	88,6	88,5	4,65	4,52	4,52	114,0	118,0	123,0
Малі	34	34,4	35,1	0,65	0,77	0,77	39,2	57,3	59,1
Мозамбік	16,4	18,8	19,8	0,21	0,20	0,15	19,7	23,4	27,8
М'янма	56,5	58	58,5	1,67	2,10	2,80	110,0	97,9	109,0
Нігер	17,5	23,3	23,2	0,05	0,06	0,11	33,1	36,7	32,4
Нігерія	35,5	37,7	39,2	0,03	0,04	0,05	35,7	40,5	41,6
Сомалі	15	27,6	27,6	0,69	0,67	0,72	2,6	2,5	9,0
Південний Судан	9,27	9,27	9,27	0,00	0,00	0,00	6,2	6,9	6,6
Судан	26,4	26,4	26,4	0,06	0,06	0,06	39,9	45,2	51,9
Сирія	7,29	7,16	6,86	17,2	21,6	31,2
Україна	79,2	82,7	82,4	18,30	17,50	21,40	80,1	77,4	88,6
Ємен	13,8	13,8	13,8	1,09	1,27	1,27	19,5	25,7	34,3
Чад	0,01	...	0,01	5,3	3,3	5,8

...дані відсутні

Джерело: Складено автором на основі аналізу джерела [115]

На основі первинного аналізу даних можна констатувати наявність глибокої цифрової неоднорідності, характерної для держав у конфлікті. Показник частки осіб, які користуються Інтернетом, демонструє істотну диференціацію: від критично низьких значень у Південному Судані, Ефіопії, Афганістані, Буркіна-Фасо, Ємені (менше 20 %) до високих рівнів у Лівані, Іраку та Україні (понад 80%). При цьому для більшості країн характерне або дуже повільне зростання, або стагнація показника, що свідчить про структурні бар'єри доступу до цифрових послуг в умовах конфліктів, інституційної слабкості та обмежених інвестиційних можливостей.

Аналіз показника кількості абонентів фіксованого широкосмугового доступу виявляє ще більш виражену цифрову асиметрію та неоднорідність (коефіцієнт варіації дорівнює 184,8% у 2023 р.). У переважній більшості африканських країн у конфлікті цей показник залишається на рівні, близькому до нуля (менше 0,1 підключення на 100 осіб), що фактично означає відсутність повноцінної стаціонарної цифрової інфраструктури. Водночас окремі країни, зокрема Україна, Ірак, Сирія та Ліван, демонструють відносно високі значення показника, що відображає збереження або часткове відновлення інфраструктурної бази навіть в умовах криз. Така різниця створює принципово нерівні умови для цифрової координації гуманітарних процесів, обліку бенефіціарів і управління потоками допомоги.

Показник кількості активних абонентів мобільного широкосмугового доступу є найбільш динамічним серед усіх цифрових індикаторів і для багатьох країн демонструє стійке зростання, що в принципі підтверджує тезу про мобільні мережі як ключовий канал цифрового доступу у державах в конфлікті. Найвищі значення (понад 80 абонентів на 100 осіб населення) мають такі країни, як Ліван, М'янма, Буркіна-Фасо та Україна. Разом з тим високі значення даного показника не завжди супроводжуються відповідним рівнем проникнення Інтернету чи розвитком фіксованої інфраструктури, що вказує на фрагментарний характер

цифровізації. Отже, домінування мобільного доступу в країнах з низьким рівнем доходів за відсутності стабільної широкопasmової інфраструктури формує обмежену функціональність цифрових рішень і відповідно така ситуація стримує ефективність інструментів гуманітарної допомоги. Виявлена неоднорідність цифрових індикаторів і дозволяє обґрунтувати доцільність використання регресійних моделей для перевірки гіпотез щодо ролі цифрової інфраструктури та цифрових інституцій у формуванні результативності міжнародної гуманітарної допомоги.

Побудова визначених моделей, оцінка їх параметрів на основі сформованої вибірки країн, дозволили обґрунтувати наступні результати, які представлено у табл.3.6-3.8.

Модель 1:

$$\text{Cov_Share} = 103,49 + 2,69 \cdot \text{FBS} - 9,75 \cdot \text{Mob_money} - 20,67 \cdot \text{Dig_ID} \quad (3.1)$$

Таблиця 3.6

Результати OLS-регресії (Y- Cov_Share)

Змінна	Коефіцієнт (β)	Стандартна похибка (SE)	t-статистика	p-value
(Константа)	103,49	13,85	7,47	0,000
FBS	2,69	0,92	2,93	0,009
Mob_money	-9,75	4,46	-2,19	0,043
Dig_ID	-20,67	12,39	-1,67	0,113
R ²	0,477			
Adjusted R ²	0,385			
F-statistic	5,166			
Prob(F)	0,010			

Джерело: розраховано автором

Результати аналізу придатності моделі дозволяють зробити наступні висновки: наявний сильний зв'язок між результативною та факторними ознаками ($R = 0,691$); модель пояснює 47,7% варіації частки охоплення гуманітарною допомогою населення через цифрові індикатори ($R^2 = 0,477$), за оцінкою з використанням F-test ($F = 5,17$; $p = 0,010$) модель адекватно описує досліджувані взаємозв'язки. Отже, модель є статистично значущою в цілому та дозволяє зробити висновок, що цифрові індикатори спільно дійсно пов'язані з рівнем охоплення гуманітарною допомогою.

Щодо оцінок окремих ефектів впливу, то можна зазначити:

- Показник FBS має позитивний та статистично значущий вплив на Cov_Share ($\beta = 2,69$; $p = 0,009$), зростаючи на 1 підписку на 100 осіб населення призводить до збільшення частки охоплення допомогою на 2,69%. Це означає, що зростання рівня розвитку стаціонарної цифрової інфраструктури асоціюється зі збільшенням частки населення, охопленого гуманітарною допомогою. Такий результат підтверджує припущення про важливу роль інституційної та інфраструктурної цифрової спроможності у забезпеченні ефективної організації гуманітарних інтервенцій.

- Негативний і значущий вплив демонструє індекс Mob_money ($\beta = -9,75$; $p = 0,043$), що може мати таке пояснення: по-перше, якщо проникнення мобільних грошей відбувається у країнах з надзвичайно слабкими державними інститутами, це не завжди означає, що поширення електронних платежів сприяє більш широкому доступу до гуманітарної інфраструктури; по-друге, мобільні гроші інколи застосовуються як компенсаторний механізм, коли охоплення населення іншими формами допомоги низьке; сам індекс проникнення мобільних грошей може більше відображати кількість провайдерів, а не реальну доступність для бенефіціарів. Отже, ця змінна потребує додаткового аналізу та моделювання.

- Коефіцієнт при змінній Dig_ID є негативним ($-20,67$), однак статистично незначущим ($p = 0,113 > 0,5$), що свідчить про те, що наявність цифрової

ідентифікації сама по собі не гарантує підвищення ефективності охоплення гуманітарною допомогою, а її вплив, імовірно, реалізується через взаємодію з іншими елементами цифрової та інституційної екосистеми. Також імовірно змінна Dig_ID не продемонструвала статистичної значущості через недостатню варіативність у вибірці.

Модель 2:

$$\text{Fund}(\$) = 780,89 - 4,66 * \text{FBS} + 2233,16 * \text{Online_DI} \quad (3.2)$$

Таблиця 3.7

Результати OLS-регресії (Y- Fund(\$))

Змінна	Коефіцієнт (β)	Стандартна похибка (SE)	t-статистика	p-value
(Константа)	780,89	164,99	4,73	0,0001
FBS	-4,66	37,91	-0,12	0,9035
Online_DI	2233,16	1005,94	2,22	0,0395
R ²	0,355			
Adjusted R ²	0,282			
F-statistic	4,946			
Prob(F)	0,019			

Джерело: розраховано автором

Результати показують наявність помірного зв'язку між результативною та факторними ознаками ($R = 0,596$); близько 35,5% варіації обсягів фінансування в сфері гуманітарної допомоги пояснюється включеними змінними ($R^2 = 0,355$), за оцінкою на адекватність з використанням F-test ($F = 4,95$; $p = 0,019$) модель демонструє достатню пояснювальну здатність та статистичну значимість.

Щодо оцінки ефектів впливу отримано такі результати:

- Перший фактор FBS ($\beta = -4,66$; $p = 0,9035$) є статистично не значимим, що свідчить про те, що він не відіграє ролі у формуванні обсягів фінансування міжнародної гуманітарної допомоги, що можна пояснити тим, що більшість країн

вибірки є країнами із низьким рівнем доходів населення, тому більш доступними для населення є мобільні технології комунікації, ніж технології стаціонарного ширококуткового доступу.

- Другий фактор Online_DI ($\beta = 2233,16$; $p = 0,0395$) є статистично значущим та засвідчує, що наявність в країні системи онлайн-ідентифікації збільшує очікуваний обсяг фінансування в середньому на 2233 млн дол. США, що є сильним ефектом. Відповідно, донори віддають перевагу країнам з певною мінімальною цифровою інфраструктурою, при цьому цифрова ідентичність розглядається як системоутворюючий елемент у цифровій трансформації та передумова ефективного розподілу фінансової допомоги.

Таким чином, модель демонструє, що: фіксований ширококутвий інтернет не впливає на обсяги міжнародного фінансування, що є очікуваним у контексті країн, де основною платформою цифровізації виступає мобільний сектор; наявність систем цифрової ідентифікації суттєво підвищує ймовірність отримання значно більших обсягів міжнародної підтримки, що підтверджує гіпотезу про те, що доступність та рівень проникнення й поширення гуманітарної допомоги залежить від наявності базових цифрових систем. Загалом, модель показує, що ключовим елементом цифрової екосистеми, який безпосередньо пов'язаний із зростанням обсягів фінансування, є саме система цифрової ідентифікації, а не рівень проникнення традиційної комунікаційної інфраструктури.

Модель 3:

$$\text{Fund(\%)} = 37,80 + 2,33 * \text{FBS} + 0,19 * \text{MBS} - 30,81 * \text{Online_DI} * \quad (3.3)$$

Отримані результати показують наявність помітного зв'язку між результативною та факторними ознаками ($R = 0,65$); 42,3% варіації частки профінансованих потреб у допомозі пояснюється включеними змінними ($R^2 =$

0,423), за оцінкою на адекватність з використанням F-test ($F = 4,146$; $p = 0,022$) модель має достатню пояснювальну здатність на 5% рівні значущості.

Таблиця 3.8

Результати OLS-регресії (Y- Fund(%))

Змінна	Коефіцієнт (β)	Стандартна похибка (SE)	t-статистика	p-value
(Константа)	37,80	6,27	6,03	0,0000
FBS	2,33	0,98	2,38	0,0295
MBS	0,19	0,12	1,58	0,1324
Online_DI	-30,81	25,25	-1,22	0,2391
R^2	0,423			
Adjusted R^2	0,321			
F-statistic	4,146			
Prob(F)	0,022			

Джерело: розраховано автором

Отримані результати показують наявність помітного зв'язку між результативною та факторними ознаками ($R = 0,65$); 42,3% варіації частки профінансованих потреб у допомозі пояснюється включеними змінними ($R^2 = 0,423$), за оцінкою на адекватність з використанням F-test ($F = 4,146$; $p = 0,022$) модель має достатню пояснювальну здатність на 5% рівні значущості.

Оцінка ефектів впливу виявила наступне. Перший фактор FBS ($\beta = 2,33$; $p = 0,0295$) на відміну від моделі 2 демонструє наявність значимого та суттєво прямого зв'язку (більше охоплення високошвидкісним інтернетом – вищий рівень профінансованості потреб), зокрема збільшення покриття високошвидкісним інтернетом населення (на 1 підпису на 100 осіб) призводить до збільшення рівня фінансування потреб у допомозі на 2,33%. Отже, країни з більш розвинутою та стабільно працюючою Інтернет-інфраструктурою за інших

рівних умов отримують більш прогнозований та вищий відсоток фінансування гуманітарних, навіть якщо загальні обсяги фінансування різняться.

Другий фактор моделі MBS ($\beta = 0,19$; $p = 0,1324$) демонструє позитивний, але статистично незначущий ефект, що вказує на те, що охоплення населення мобільним інтернетом, хоча й може виступати допоміжним чинником, не є вирішальним детермінантом рівня фінансування гуманітарних потреб у досліджуваній вибірці країн.

Третій фактор Online_DI ($\beta = -30,81$; $p = 0,2391$) на відміну від попередньої моделі 2 не має статистично значущого впливу, тобто наявність технологій цифрової ідентифікації не гарантує більшого відсотка покриття потреб тих, кому потрібна допомога, хоча в моделі 2 цей фактор був сильно пов'язаний із обсягами фінансування в межах програм гуманітарної підтримки.

Отримані результати дозволяють дійти висновку, що, з одного боку, цифрова ідентичність важлива для отримання більших обсягів фінансування, але не впливає на частку фактичного фінансування потреб. З іншого боку, якість технічної інфраструктури (стаціонарний Інтернет-доступ та його швидкість) не визначає суми фінансування, але суттєво впливає на якість виконання програм гуманітарної підтримки (відсоток профінансованості). Це є свідченням того, що наявність онлайн-систем цифрової ідентифікації підвищує довіру донорів і сприймається як індикатор інституційної спроможності держави управляти гуманітарними потоками, тобто зрілість адміністративно-цифрових інститутів впливає на готовність (довіру) донорів надавати кошти, але з іншого боку технічна цифрова інфраструктура (інтернет-інфраструктура), що не є ключовою для отримання гуманітарної допомоги, але є критичною для ефективного використання, доставки та реалізації гуманітарних програм.

За результатами перевірки робастності моделей 1-3 за рахунок включення двох контролів (ВВП на душу населення; кількість людей, що потребують допомоги), отримано регресійну модель:

$$\text{Cov_Share} = 102,47 + 2,06*\text{FBS} - 9,54*\text{Mob_money} - 19,37*\text{Dig_ID} + 0,003*\text{GDPpc} - 0,27*\text{PinN} \quad (3.4)$$

Отримані результати, які представлено у табл.3.9, свідчать про задовільну пояснювальну здатність моделі. Модель порівняно із базовою має вищий R^2 , що дорівнює 0,514, але нижче значення F-критерій ($F = 3,18$; $p = 0,037$), що тим не менш є статистично значущим та свідчить про адекватність моделі в цілому.

Таблиця 3.9

Результати моделі робастності (Y- Cov_Share)

Змінна	Коефіцієнт (β)	Стандартна похибка (SE)	t-статистика	p-value
(Константа)	102,466	20,516	4,994	0,000
FBS	2,057	1,283	1,604	0,130
Mob_money	-9,538	4,731	-2,016	0,062
Dig_ID	-19,372	12,799	-1,514	0,151
GDPpc	0,003	0,004	0,672	0,511
PinN	-0,270	0,661	-0,409	0,689
R^2	0,514			
Adjusted R^2	0,352			
F-statistic	3,177			
Prob(F)	0,037			

Джерело: розраховано автором

Фактор моделі FBS зберігає позитивний вплив, хоча його статистична значущість дещо знижується після введення контрольних змінних. Це свідчить про те, що розвинена фіксована цифрова інфраструктура залишається важливим чинником ефективного охоплення населення гуманітарною допомогою, однак частина її впливу опосередковується загальним економічним контекстом країни. Фактор Mob_money зберігає негативний вплив, що узгоджується з базовими моделями. Фактор наявності цифрова ID-верифікація Dig_ID також зберігає

негативний знак і не є статистично значущою. GDPpc не демонструє статистично значущого впливу на Cov_Share, що свідчить про те, що ефективність гуманітарного охоплення не є безпосередньо функцією рівня економічного розвитку країни, а визначається передусім інституційними та інфраструктурними чинниками. Фактор PinN також не виявляє значущого впливу, що може пояснюватися нелінійним характером гуманітарних криз, тобто збільшення масштабу потреб при розгортанні кризи не завжди супроводжується пропорційним зростанням охоплення допомогою.

У цілому, отримані результати підтверджують стійкість ключових висновків базової OLS-моделей. Робастна специфікація першої моделі підтвердила, що цифрова інфраструктура, зокрема розвиток та поширення фіксованого швидкісного інтернету, зберігає позитивний вплив на рівень охоплення населення гуманітарною допомогою навіть після включення контрольних змінних. Хоча статистична значущість окремих цифрових індикаторів знижується, загальна логіка результатів зберігається: цифрова готовність країн підвищує організаційну спроможність гуманітарних систем та сприяє ефективнішому досягненню бенефіціарів. При цьому макроекономічні контролюючі не нівелюють вплив цифрових чинників, що дозволяє інтерпретувати його як такий, що не залежить від загального рівня економічного розвитку.

У результаті перевірки на робастність другої моделі, результати якої представлені у табл.3.10, була отримана наступна специфікація регресійної моделі:

$$\text{Fund}(\$) = 302,13 + 43,62 * \text{FBS} + 1318,16 * \text{Online_DI} - 0,09 * \text{GDPpc} + 45,95 * \text{PinN} \quad (3.5)$$

Після включення контрольних змінних у робастну специфікацію пояснювальна здатність моделі суттєво зросла: коефіцієнт детермінації R^2 підвищився з 0,355 до 0,743, а скоригований R^2 - з 0,282 до 0,678, F-критерій - з 4,95 до 11,55. Це свідчить про те, що значна частина варіації обсягів гуманітарної

допомоги зумовлюється саме макроекономічними та гуманітарними характеристиками країн-реципієнтів.

Таблиця 3.10

Результати моделі робастності (Y- Fund(\$))

Змінна	Коефіцієнт (β)	Стандартна похибка (SE)	t-статистика	p-value
(Константа)	302,13	237,67	1,27	0,222
FBS	43,62	30,93	1,41	0,178
Online_DI	1318,16	698,96	1,89	0,078
GDPpc	-0,09	0,07	-1,19	0,250
PinN	45,95	12,23	3,76	0,002
R ²	0,743			
Adjusted R ²	0,678			
F-statistic	11,547			
Prob(F)	0,000			

Джерело: розраховано автором

У робастній моделі ключову роль (найбільш значимий за t-критерієм фактор) відіграє змінна PinN, яка має позитивний і статистично значущий вплив на обсяги гуманітарної допомоги ($p = 0,002$). Отриманий результат підтверджує, що міжнародні донори у першу чергу орієнтуються на масштаб гуманітарних потреб під час розподілу ресурсів.

Вплив Online_DI у розширеній моделі зберігає позитивний знак і залишається близьким до статистичної значущості ($p = 0,078$, що є більшим за 0,5 але меншим за 0,1), що дозволяє інтерпретувати цифрову ідентифікацію як інституційний фактор, який підсилює спроможність країн ефективно взаємодіяти з міжнародними донорами, забезпечувати прозорість обліку бенефіціарів і, відповідно, залучати більші обсяги фінансування. А решта показників у робастній моделі FBS та GDPpc не є статистично значущими, відповідно рівень

економічного розвитку сам по собі не визначає обсяги гуманітарної допомоги, а роль цифрової інфраструктури проявляється опосередковано, зокрема через інституційні механізми управління, такі як цифрова ідентифікація.

Вищезазначене дозволяє дійти висновку, обсяги гуманітарної допомоги формуються насамперед під впливом масштабу гуманітарної кризи, однак цифрові інститути, зокрема онлайн-цифрова ідентичність, виступають важливим допоміжним чинником, що підвищує здатність країн залучати фінансові ресурси. Це не протирічить результатам базової регресійної моделі, а лише поглиблює їх тим, що вплив на обсяги гуманітарного фінансування реалізується в тісному зв'язку цифровізації із загальним контекстом гуманітарних потреб.

На останньому етапі, в результаті перевірки на робастність третьої моделі, які представлено у табл.3.11) отримали таку специфікацію моделі:

$$\begin{aligned} \text{Fund(\%)} = & 29,96 + 0,48 * \text{FBS} + 0,13 * \text{MBS} - 17,96 * \text{Online_DI} \\ & + 0,01 * \text{GDPpc} + 0,08 * \text{PinN} \end{aligned} \quad (3.6)$$

Таблиця 3.11

Результати моделі робастності (Y- Fund(%))

Змінна	Коефіцієнт (β)	Стандартна похибка (SE)	t-статистика	p-value
(Константа)	29,96	7,14	4,20	0,001
FBS	0,48	0,87	0,55	0,591
MBS	0,13	0,09	1,44	0,170
Online_DI	-17,96	19,67	-0,91	0,376
GDPpc	0,01	0,00	3,57	0,003
PinN	0,08	0,35	0,22	0,827
R ²	0,844			
Adjusted R ²	0,713			
F-statistic	7,449			
Prob(F)	0,001			

Джерело: розраховано автором

Перш за все слід зазначити, що після включення контрольних змінних у робастну специфікацію пояснювальна здатність моделі суттєво зросла: коефіцієнт детермінації R^2 підвищився з 0,423 до 0,844, F-критерій - з 4,15 до 7,45, що підтверджує, що макроекономічний контекст є ключовим фактором формування показника рівня профінансованості потреб, що доповнюється впливом цифрових чинників. Однак, на відміну від перших двох моделей, після включення до третьої моделі контрольних змінних, статистична значущість цифрових факторів, зокрема FBS, який відігравав ключову роль впливу у базовій моделі, знизилась. Таким чином, можна констатувати, що частка профінансованих потреб формується під впливом більш складної сукупності чинників, серед яких цифрова готовність є необхідною, але недостатньою умовою. У моделі саме показник GDP_{pc} демонструє позитивний і статистично значущий вплив ($p = 0,003$) на результативну ознаку. Такий результат свідчить про те, що фінансова реалізація гуманітарних потреб значною мірою визначається загальним рівнем економічної спроможності країни, що впливає на її здатність забезпечувати реалізацію або співфінансування гуманітарних програми, здійснювати адміністрування гуманітарних потоків тощо. Друга контрольна змінна $PinN$ не виявила статистично значущого впливу на частку профінансованих потреб.

Таким чином, можна зробити висновок, що фінансова реалізація гуманітарних потреб є значно більш залежною від макроекономічної спроможності країн, ніж від рівня їх цифрової зрілості. Тобто цифрова інфраструктура та відповідні інституції створюють сприятливі умови для організації гуманітарних процесів, однак не можуть повністю компенсувати фінансові обмеження, пов'язані з рівнем економічного розвитку, бюджетною спроможністю держави тощо. Це, у свою чергу, підтверджує гіпотезу про диференційований характер впливу цифровізації на різні виміри

результативності гуманітарної допомоги та підкреслює необхідність поєднання цифрових рішень із ширшими економічними та інституційними реформами.

За результатами узагальнення трьох моделей робастності, визначено, що вплив цифрових індикаторів на результативність системи міжнародної гуманітарної допомоги є неоднорідним та залежить від конкретного виміру індикатора ефективності гуманітарної допомоги. Так, для операційних показників (рівень охоплення населення) цифрова інфраструктура відіграє безпосередню та відносно стійку роль; для ресурсних показників (обсяги фінансування) цифрові інститути діють як допоміжний фактор у поєднанні з масштабом гуманітарних потреб; для фінансової реалізації потреб (частка профінансованих потреб) вирішальне значення мають макроекономічні обмеження, які повністю не компенсуються розвитком процесів цифровізації.

Отримані результати робастних моделей свідчать про наступне: розвиток та впровадження інструментів цифрової ідентифікації доцільно розглядати як напрям підвищення довіри та прозорості, що сприяє мобілізації гуманітарних ресурсів; розвиток цифрової інфраструктури, зокрема поширення високошвидкісного інтернету, є критично необхідним для забезпечення реального охоплення населення гуманітарною допомогою. Без належної економічної спроможності цифрові рішення не можуть повністю компенсувати фінансові обмеження гуманітарних систем. Тобто цифрові інституції, цифрова інфраструктура та рівень загальної економічної спроможності країни є взаємодоповнюючими елементами механізму стійкості системи міжнародної гуманітарної допомоги. Вхідна панель даних індикаторів оцінки стану та ефективності системи гуманітарної допомоги для проведення моделювання, а також протоколи аналізу систематизовано у табл. Д.13-Д.15 Додатку Д.

Підсумовуючи, зазначимо, що отримані емпіричні результати моделювання, дозволили здійснити комплексну перевірку сформульованих у теоретичній частині гіпотез і уточнити характер впливу цифрових чинників на

результативність міжнародної гуманітарної допомоги у державах, що перебувають у конфлікті. Так, підтверджено частково гіпотезу H1 «Вищий рівень розвитку цифрової інфраструктури позитивно впливає на результативність міжнародної гуманітарної допомоги, зокрема на охоплення населення та рівень реалізації фінансових зобов'язань. Емпіричний аналіз показав, що показники цифрової інфраструктури, насамперед рівень розвитку фіксованих широкосмугових підключень, мають статистично значущий позитивний вплив на операційну результативність гуманітарної допомоги, що проявляється у зростанні охоплення населення. Це засвідчує, що розвинена цифрова інфраструктура підвищує здатність країн ефективно координувати гуманітарні потоки, забезпечувати облік та доступ до допомоги. Однак, для показника частки профінансованих гуманітарних потреб вплив цифрової інфраструктури виявився нестійким після врахування макроекономічних характеристик, що свідчить про наявність додаткових структурних обмежень, які не можуть бути повністю подолані за рахунок цифровізації.

Підтверджено із уточненнями гіпотезу H2 «Використання механізмів цифрової ідентифікації підсилює вплив цифрової інфраструктури на гуманітарний сектор, сприяючи підвищенню адресності та прозорості розподілу ресурсів». Так, у базових моделях встановлено, що цифрова інституційна спроможність (онлайн цифрова ідентифікація, цифрова ID-верифікації), позитивно впливає на обсяги гуманітарної допомоги, що надходять до країни, що дозволяє інтерпретувати цифрову ідентифікацію як інституційний сигнал для донорів, який підвищує довіру, прозорість і підзвітність гуманітарних систем. Разом з тим, результати робастних моделей показали, що ефект цифрової ідентифікації не є самодостатнім і послаблюється після врахування масштабів гуманітарної кризи. Таким чином, цифрові інститути не автоматично підсилюють вплив цифрової інфраструктури, а виконують комплементарну роль,

ефективність якої залежить від контексту гуманітарних потреб і економічних можливостей країни.

Повністю підтверджено гіпотезу НЗ «Вплив цифрових індикаторів на результативність гуманітарної допомоги модифікується макроекономічними характеристиками та масштабами конфлікту, що зумовлює необхідність урахування контрольних змінних». Результати робастних моделей однозначно засвідчили, що макроекономічні та гуманітарні характеристики суттєво модифікують вплив цифрових факторів, зокрема кількість осіб, що потребують гуманітарної допомоги, є ключовим детермінантом обсягів фінансування; ВВП на душу населення відіграє вирішальну роль у поясненні частки профінансованих гуманітарних потреб. Урахування контрольних змінних призводить до зниження статистичної значущості окремих цифрових індикаторів, що свідчить про їх опосередкований, а не ізольований характер впливу. Ці результати підтверджують принципову доцільність застосування моделей робастності та доводять, що цифровізація гуманітарного сектору повинна розглядатися у взаємодії з економічним та інституційним середовищем.

Результати проведеного економіко-математичного моделювання впливу цифрових індикаторів на стан та ефективність системи міжнародної гуманітарної допомоги дозволили поглибити розуміння ролі цифрових інституцій і цифрової інфраструктури у формуванні та реалізації міжнародної гуманітарної допомоги в країнах, що перебувають у стані конфлікту за рахунок:

1. Виявленої диференціації характеру впливу цифрових індикаторів на окремі виміри результативності системи гуманітарної допомоги, зокрема для операційних показників (рівень охоплення населення) цифрова інфраструктура відіграє безпосередню та відносно стійку роль; для ресурсних показників (обсяги фінансування) цифрові інститути діють як допоміжний фактор, у поєднанні з масштабом гуманітарних потреб; для фінансової реалізації потреб (частка профінансованих потреб) вирішальне значення мають макроекономічні

обмеження, які повністю не компенсуються розвитком процесів цифровізації. Отже, цифровізація не є однозначним універсальним фактором для всіх аспектів гуманітарної результативності, а її вплив залежить від конкретного етапу гуманітарного циклу.

2. Обґрунтування характеру впливу цифрових індикаторів, а саме цифрова інституційна спроможність держави та рівень розвитку цифрової інфраструктури мають різноспрямований, але при цьому комплементарний характер впливу на ефективність гуманітарних процесів у країнах, що перебувають у конфлікті. Так, інституційна цифровізація (онлайн-цифрова ідентичність, системи верифікації) формує здатність країн мобілізувати гуманітарні ресурси, підвищуючи довіру донорів, прозорість розподілу та підзвітність використання коштів, тоді як цифрова інфраструктура (широкосмуговий доступ, мережеві спроможності) визначає здатність трансформувати залучені ресурси у реальне покриття потреб населення, забезпечуючи ефективну координацію та управління гуманітарними програмами.

3. Емпіричного обґрунтування існування цифрового розриву ефективності гуманітарної допомоги, що виникає в умовах асиметричного розвитку цифрових інституцій та цифрової інфраструктури. Тобто країни можуть залучати значні обсяги гуманітарної допомоги за рахунок інституційної цифрової спроможності, однак без належного рівня цифрової інфраструктури та загальної економічної спроможності вони не здатні забезпечити повне фінансове та операційне покриття гуманітарних потреб населення.

У цьому контексті важливого значення набуває цифрова інституційна спроможність держави, рівень розвитку цифрової інфраструктури в країні, що перебуває в стані гуманітарної кризи тощо. Від цього залежить здатність країни не тільки мобілізувати ресурси гуманітарної допомоги, а й забезпечити їх ефективне використання із урахуванням наявних гуманітарних потреб, їх пріоритетів.

3.3 Концептуальні засади розвитку інноваційних підходів міжнародного гуманітарного фінансування

Обмеженість гуманітарного фінансування актуалізує пошуки напрямів трансформації існуючої гуманітарної системи, нових (альтернативних, інноваційних) моделей, інструментів фінансування тощо. Гуманітарне фінансування є частиною мобілізації ресурсів, одного з п'яти основних етапів Циклу гуманітарної програми. Гуманітарний програмний цикл (Humanitarian Programme Cycle, HPC) – оперативна структура, яка визначає послідовність дій для підготовки, планування, управління, виконання та моніторингу колективних заходів реагування в надзвичайних гуманітарних ситуаціях. Ефективна реалізація гуманітарного програмного циклу залежить від [145]: (1) ступеню готовності до надзвичайних ситуацій, (2) оцінки та аналізу потреб, (3) стратегічного планування та реагування, (4) впровадження та моніторингу, (5) мобілізації ресурсів, (6) оперативної експертної оцінки. Важливими факторами, що сприяють досягненню ефективності, виступають ефективна координація між національними та місцевими органами влади та гуманітарними організаціями, управління інформацією тощо.

Традиційні практики гуманітарного фінансування передбачають нерівномірний розподіл серед гуманітарних установ та організацій, визначення системи пріоритетів, відповідно, гуманітарні потреби із самого початку не мають бути повністю забезпечені. Уточнення/ зміна пріоритетів (гуманітарне перезавантаження [167]) має на меті забезпечити порятунок якомога більше життів за допомогою ресурсів, які є в розпорядженні гуманітарних організацій. Нерівномірний розподіл гуманітарного фінансування, більша частина якого надходить від урядів обмеженої кількості країн із високим рівнем доходу, які мають відповідні пріоритети. Зміна національних політичних пріоритетів США – основного донора, тільки посилює несталість міжнародного гуманітарного

реагування за традиційної моделі і актуалізує потребу її подальшої трансформації.

Традиційна модель фінансування гуманітарної діяльності передбачає застосування проектного підходу, що чітко визначає цільове призначення, а від так, обмеження гнучкості та оперативності із урахуванням конкретного гуманітарного контексту. Проектний підхід у сукупності із низької спроможності оперативної адаптації, наявністю різноманітних підходів, процедур, пріоритетів гуманітарного фінансування, які визначаються країнами-донорами вплинули на значну фрагментацію гуманітарної системи. Хронічний і затяжний характер сучасних криз, з однієї сторони, а з іншої – перевага короткострокового гуманітарного фінансування (довгострокове фінансування не перевищує 20%), обмежують горизонт гуманітарного регулювання та планування. Якісне фінансування включає багаторічне (фінансування тривалістю 24 місяці і більше) та гнучке (нецільове та м'яке цільове) фінансування [108]. На відміну від проектного фінансування, нецільове фінансування забезпечує гуманітарним організаціям максимальну гнучкість для реалізації гуманітарних та програм розвитку. М'яке цільове фінансування передбачає внески, що розподіляються на: конкретні теми або стратегічні цілі чи програми; географічний регіон; або внески до об'єднаних фондів країни; або обмежені ресурси.

За існуючою практикою сьогодення гуманітарне фінансування розподіляється між значною кількістю гуманітарних організації різного типу. Отримання найбільшого фінансування агентствами ООН (61% загального фінансування) (Всесвітня продовольча програма, УВКБ ООН, UNICEF) у подальшому розпорошується на чисельні міжнародні та національні організації, що стають партнерами-виконавцями. Решта гуманітарного фінансування безпосередньо спрямовується на міжнародні організації (серед яких найбільші обсяги припадають на Міжнародний комітет Червоного Хреста – 1,8 млрд.долл.), і лише 1% спрямовується безпосередньо на національні та місцеві громадські

організації (основну частину свого фінансування вони отримують через субконтракти). Такий розподіл із перевагою прямого фінансування глобальних акторів сучасної гуманітарної системи призвів значної фрагментації останньої. Окрім цього, координацію субконтрактів із чисельними партнерами виконавцями забезпечують посередники, діяльність яких має передбачати й відповідну статтю фінансування. Це, у свою чергу, суттєво посилює конкуренцію серед суб'єктів гуманітарної діяльності.

Важливою характеристикою існуючої моделі гуманітарного фінансування є значна залежність від добровільності донорів (як державних, так і приватних). Відповідно, ефективність трансформації існуючої гуманітарної системи значною мірою залежить від досягнення спільних добровільних зобов'язань країн – членів міжнародних організацій, функцією яких є забезпечення гуманітарної діяльності; підвищення прозорості та підзвітності щодо гуманітарної допомоги; консолідації інноваційних методів гуманітарного фінансування тощо.

Незважаючи на певний прогрес механізми інноваційного гуманітарного фінансування продемонстрували потенціал, але не змінили основний спосіб фінансування гуманітарної діяльності, в якому грантове фінансування виступає каталізатором мобілізації фінансування від банків розвитку, приватних інвесторів, страхової галузі та кліматичного фінансування [110]. В умовах скорочення традиційного гуманітарного фінансування для забезпечення гуманітарних потреб грантів виявляється вкрай недостатньо, рішенням цього питання має стати застосування інноваційних інструментів гуманітарного фінансування (особливо із залученням капіталу приватного сектору), які представлено у табл.3.12 [83].

Проекти із значним соціально-економічним впливом потребують розвитку імпаکت-інвестування, однак у надзвичайних кризових умовах та надзвичайних ситуаціях оперативне залучення приватних інвесторів практично неможливе. Рішенням може стати застосування державних виплат за отримані результати,

інвестування в акціонерний капітал компаній (у т.ч. державних), діяльність яких пов'язана із вирішенням гуманітарних питань (сектор охорони здоров'я, агробізнес тощо), що дозволить інвестору отримати фінансові та соціальні прибутки.

Таблиця 3.12

Інноваційні варіанти гуманітарного фінансування

Варіанти гуманітарного фінансування	Типи проєктів	Особливості застосування
Імпакт-інвестування	Проєкти із очевидним соціально-економічним впливом	В умовах складних криз та надзвичайних ситуацій оперативне залучення приватних інвесторів практично неможливе. Застосування державних виплат за отримані результати
Глобальні фонди	Проєкти з регулювання передбачуваних/повторювальних кризових ситуацій	Залежність від добровільних внесків донорів (як державних, так і приватних)
Введення страхового компоненту	Проєкти з реагування на надзвичайні ситуації	Ризики страховиків щодо недостатності можливостей фонду в надзвичайних ситуаціях. Отримання премії за страхування від екстремальних погодних умов
Застосування боргових, кредитних інструментів фінансування	Проєкти розвитку	Обмеження для використання для фінансування реагування на кризи та надзвичайних гуманітарних втручань
Диверсифікація донорів гуманітарної діяльності	Всі типи проєктів	залежність від добровільних внесків донорів (як державних, так і приватних)
Застосування сучасних інструментів зі збору коштів, спрямованих на конкретні заходи (краудфандинг)	Всі типи проєктів	залежності від добровільних внесків донорів (як державних, так і приватних)
Альтернативні моделі фінансування	Всі типи проєктів	Досягається за умов сформованої широку гуманітарну екосистему (поза межами офіційної допомоги розвитку)

Джерело: Складено автором на основі аналізу джерела[83]

Використання грантів, які становлять основу традиційного гуманітарного фінансування, що неухильно скорочується, застосування гнучких (пільгових) кредитних механізмів сприятиме структуруванню фінансування інфраструктурних проєктів із залученням приватного капіталу. У свою чергу, застосування зелених кредитів, окрім вирішення гуманітарних проблем сприятиме посиленню стійкості та сталого розвитку. Розвиток приватного інвестування в гуманітарній сфері потребує застосування інструментів гарантії та страхування (особливо для високоризикових проєктів), введення страхового компоненту (особливо для проєктів з реагування на надзвичайні ситуації) сприятиме формуванню безпекових систем для бізнесу, вразливих громад на випадок непередбачуваних подій та катастроф.

Гуманітарне фінансування все більше залежить від диверсифікації донорів гуманітарної допомоги, залучення нетрадиційних учасників: діаспори, що формують фонди швидкого реагування; релігійні фонди допомоги; благодійні фонди, що працюють із цифровими валютами; суверенні регіональні фонди тощо. Нерівність, політична поляризація, економічна вразливість країн зростають. Як наслідок, потрясіння, а з ними й гуманітарні кризи стають дедалі частішими. Диверсифікація донорів гуманітарної допомоги пов'язана також і зі зміною традиційної системи допомоги, в якій домінують високо розвинуті західні країни. Посилення конкуренція призвело до того, що країни із низьким і середнім рівнем доходу (Китай, росія, Об'єднані Арабські Емірати, Туреччина, Саудівська Аравія) активно пропонують власні гуманітарні проєкти

Складним питанням залишається масштабування інновацій в гуманітарній сфері, які обмежуються конкретним локальним контекстом, що суттєво обмежує досягнення відповідних результатів гуманітарної допомоги [78,177]. Складність та транзакційні витрати механізмів інноваційного гуманітарного фінансування можуть обмежувати масштабування у кризових умовах. Більш того, в умовах загострення конкуренції за гуманітарне фінансування, визначення серед

пріоритетів передбачувальні дії по відношенню до можливих кризових ситуацій при наявності вже існуючих гуманітарних криз, уявляється вельми проблематичним.

Таким чином, застосування інноваційних підходів у розвитку гуманітарного фінансування передбачає розвиток традиційної моделі гуманітарного фінансування (гранти, кредити) шляхом залучення нових фінансових інструментів (секьюритізація, хеджування, гарантування, акціонерний капітал, зелені кредити) та диверсифікації джерельної бази фінансування гуманітарних потреб (глобальні фонди, державно-приватне партнерство, нетрадиційні донори), що сприятиме більш ефективному використанню обмежених ресурсів для досягнення задач гуманітарного реагування та досягнення відповідного впливу (забезпечення потреб людей і громад, що знаходяться у кризі та вразливості; розбудова стійкості громад, у т.ч. до змін клімату, економічне зростання та розвиток; досягнення цілей сталого розвитку (прямий вплив); зміцнення ринків, розвиток партнерств, мобілізація ресурсів для гуманітарних цілей (непрямий вплив). Застосування інноваційних підходів гуманітарного фінансування із залученням приватного капіталу сприятиме: скороченню гострого дефіциту гуманітарного фінансування, зміщенню його фокусу з короткострокових проєктів на користь довгострокового фінансування та міжсекторальної співпраці, у т.ч. шляхом розвитку публічно-приватного партнерства, покращенню якості фінансування, посиленню впливу громад для стимулювання розвитку постраждалих від кризи регіонів тощо.

В умовах скорочення гуманітарного фінансування цілком ймовірним є те, що асигнування на розробку та впровадження інновацій в гуманітарній діяльності буде мати похідний характер. Так, запровадження технологій штучного інтелекту, блокчейну потребує фінансування заходів, пов'язаних із безпекою, захистом даних, розвитком технічної інфраструктури, навчання персоналу тощо. Такі первинні інвестиції є малоімовірні для невеликих

гуманітарних організацій (у першу чергу це стосується місцевих та національних організацій) , від так, цифровий розрив між суб'єктами гуманітарної системи буде посилюватись. Нові технології сприяють забезпеченню високого рівня прозорості та безпеки фінансових операцій, автоматизації аналітичних процесів, що підвищує точність прийняття рішень, прогнозування гуманітарних потреб, управління ланцюгами поставок, сценарного планування гуманітарного реагування в цілому [187]. Використання краудфандингу та роботизованої автоматизації процесів для залучення капіталу сприяє оптимізації процесів управління інформацією, підвищенню операційної ефективності [142].

Зменшення обсягів гуманітарного фінансування у світі в цілому скоротило можливості реалізації гуманітарних проєктів і в Україні, зокрема у таких ключових секторах, як водопостачання, охорона здоров'я, соціально-правовий захист та грошова допомога. Статус фінансування поточного плану гуманітарного реагування (станом на 31.03. 2025 року) становить лише 17% (отримано фактично 452 млн.дол.) при загальному обсязі потреб у 2,63 млрд. дол., розподіл яких визначено потребами у забезпечення продуктами харчування та товарів першої потреби (23%), підтримка критично важливої інфраструктури (21%), надання багатоцільової грошової допомоги (16%), підтримка водопостачання, санітарії та гігієни (14 %) тощо [180,с.40].

Існуюча система оперативної гуманітарної допомоги, якої вкрай потребують українське населення, виявила певні проблеми у наданні гуманітарної допомоги. За даними МЗС України, лише через Європейський механізм цивільного захисту за весь час повномасштабного вторгнення в Україну надійшло понад 43 тис. тонн гуманітарної допомоги. Війна сприяла появі в Україні нових міжнародних благодійних організацій і фондів. Проте, міжнародні гуманітарні організації показали недостатню підготовленість і не змогли забезпечити швидке вливання ресурсів для зміцнення та розширення існуючих місцевих інструментів реагування. Певною мірою це пояснюється недостатньо

ефективною реалізацією заходів щодо розвитку локалізації у забезпеченні гуманітарного фінансування.

Сучасна гуманітарна криза в Україні виявила, що існує об'єктивна потреба у формуванні відповідної моделі міжнародної гуманітарної допомоги, що об'єднує не тільки донорів та отримувачів допомоги, а й включати відповідні механізми моніторингу, збору та обробки інформації про оперативні потреби, логістичні інструменти тощо. Незважаючи на суттєву міжнародну підтримку, активну участь українських неурядових гуманітарних організацій в країні недостатньо забезпечується локалізація гуманітарної допомоги [44], відповідно, монополія на гуманітарне фінансування та відповідним гуманітарним реагуванням, забезпеченням гуманітарних потреб зберігається за міжнародними організаціями. Попри те, що, місцеві/недержавні організації є на 15,5%-32% економічно ефективнішими за міжнародні суб'єкти (у першу чергу це стосується витрат на міжнародний персонал та інші накладні витрати), рівень фінансування, що припадає на них, становить менш ніж 1%.

Незважаючи на воєнний стан, доступність фінансових послуг станом на початок 2025 року залишається в Україні достатньо високою [183], зокрема до банківських відділень (60%), банкоматів (75%), відділень укрпошти (61%). Наближеність до фронту, повітряні тривоги зменшують доступність, погіршують ситуацію й обмеження на споживання електроенергії. Основними способами оплати, які приймали торговельні підприємства роздрібною торгівлі (станом на січень 2025 року) залишаються готівкові кошти (100%), кредитні картки (94%-97%), дебетові картки (78%-80%), а також мобільні додатки (61%-68%), ваучери від ООН або НУО (5–8%). У цілому, рівень розвитку цифрових і банківських технологій в Україні, створив унікальне і сприятливе середовище для надання гуманітарної допомоги у формі ваучерів і в готівковій формі [180,с.42]. Надання гуманітарної допомоги саме у такій формі сприяє розвитку діючої моделі міжнародної гуманітарної діяльності (Grand Bargain), сприяючи розвитку

якісного фінансування, локалізації участі постраждалих громад, а також створюючи секторальну трансформацію шляхом підтримки багатосекторальної співпраці.

Використання ефективних цифрових інструментів у гуманітарній діяльності стає важливим напрямом оптимізації та підвищення ефективності гуманітарного реагування. Відповідальна цифровізація та інноваційні технології все частіше розглядаються як засіб пом'якшення цих безпрецедентних викликів [193], оскільки демонструють значний потенціал щодо збору, аналізу та використання даних і цифрових інструментів, цифрової ідентифікації, безпечного переказу цифрових платежів, вирішення проблем дефіциту гуманітарного фінансування тощо. Цифрові інструменти мають потенціал для впровадження в гуманітарній діяльності, основним фокусом чого виступає, по-перше, скорочення дефіциту фінансування і задоволення гуманітарних потреб, по-друге, підтримка сприятливого середовища для гуманітарної допомоги. Визнаючи роль цифровізації та інноваційних технологій у пом'якшенні та вирішенні гуманітарних проблем, важливо підкреслити, що ЄС активно посилює потенціал цифровізації для реалізації гуманітарної діяльності. У цьому контексті ключові дії ЄС охоплюють [143,с.26-30]:

- проведення регулярного спільного аналізу ризиків, потреб, вразливостей та структурних рушійних сил криз; спільне програмування та планування політики ЄС відповідно до зв'язку між гуманітарною допомогою, розвитком та миром; впровадження ефективних зв'язків між зазначеними складовими, зміцнення національного та місцевого потенціалу (у т.ч.НУО);

- ефективна гуманітарна координація між цивільними та військовими у всіх відповідних контекстах задля захисту гуманітарного простору, уникнення дублювання та максимізації потенційної синергії з учасниками безпеки та оборони;

- інтеграція освіти в пріоритетні сфери взаємозв'язку між гуманітарною допомогою, розвитком та миром задля подолання глобального розриву в освіті, охороні здоров'я, продовольчій безпеці, готовність до стихійних лих та стійкість до зміни клімату тощо.

Застосування цифрових інструментів гуманітарної допомоги при збереженні наявного стану цифрової нерівності може сприяти ще більшій маргіналізації найбільш вразливих категорій постраждалих і потребуючих гуманітарної допомоги людей, закріпити існуючий дисбаланс влади між гуманітарним сектором та постраждалими та вразливими людьми. Так, технології штучного інтелекту можуть сприяти гуманітарній діяльності в трьох її основних вимірах [53]: передбачення (виявлення закономірностей та надання важливої інформації про потенційні ризики щодо розгортання гуманітарної кризи), реагування (біометрія та цифрова ідентифікація, прогнозування переміщень населення, картографування районів, постраждалих від гуманітарних криз, ідентифікації зниклих безвісти осіб) та відновлення (аналіз величезних обсягів багатовимірних даних, прогнозування сценарних підходів тощо). Однак, оскільки системи штучного інтелекту не є за своєю суттю нейтральними, залежно від того, як вони використовуються, вони можуть створювати нові, непотрібні ризики для вже вразливих груп населення.

Цифрові технології сприяють суттєвим змінам у наданні готівкової, а також ваучерної допомоги в контексті гуманітарних операцій [194]. Використання цифрових платіжних механізмів, систем мобільних грошей, біометричної ідентифікації оптимізує систему допомоги, що збільшує доступ до життєво важливих товарів та послуг потребуючому населенню. На тлі розширення впровадження цифрових інструментів для більшої ефективності гуманітарної діяльності, не менш важливим залишається сприяння цифровій грамотності як в гуманітарних організаціях (обмежена організаційна готовність до нових можливостей, боротьби із ризиками та загрозами), так і безпосередньо

отримувачів гуманітарної допомоги (біометрична ідентифікація, перехід до цифрових платежів як допомоги, використання електронних ваучерів тощо).

За результатами оцінки впливу цифрових індикаторів на результативність системи міжнародної гуманітарної допомоги, що представлено у попередньому пункті 3.2., доведено, цифрові інституції, цифрова інфраструктура та рівень загальної економічної спроможності країни є взаємодоповнюючими елементами механізму стійкості системи міжнародної гуманітарної допомоги. Відповідно, подальший розвиток та удосконалення інструментів цифрової ідентифікації доцільно розглядати як напрям підвищення довіри та прозорості, що сприяє мобілізації гуманітарних ресурсів; розвиток цифрової інфраструктури, зокрема поширення високошвидкісного інтернету, є критично необхідним для забезпечення реального охоплення українського населення гуманітарною допомогою; без належної економічної спроможності України цифрові рішення не можуть повністю компенсувати фінансові обмеження гуманітарних систем.

Сучасна цифрова трансформація має широкий спектр впливу на суспільство, що вимагає адекватних проактивних загальнодержавних цифрових політичних відповідей. Масове розширення потоків даних впливає на досягнення практично всіх цілей сталого розвитку, однак їх вплив не тільки стимулює торгівлю, інновації, економічний прогрес в цілому, а й формує проблемні питання, які пов'язані із розподілом прибутків від цифровізації, правами людини, забезпеченням безпеки, що актуалізує пошук нових механізмів та інструментів управління (як на національному, так і на глобальному рівнях) [74,151]. Економіка інтернету сприяє природнім монополіям, через відсутність конкурентного середовища фактично відбувається посилення концентрації економічної влади. Сучасні системи штучного інтелекту, великі масиви даних зробили людство більш вразливим (цифровий моніторинг, цифрова амнезія, цифрова дискримінація, покоління «непотрібних людей»). Великим питанням стає проблема етичного управління потужними цифровими інструментами з боку

урядів та компаній. Відсутність дієвих інститутів (прозорих та підзвітних), що забезпечують державне інвестування розвитку цифрових технологій, сприятиме впливу еліт, що, як зазначають експерти Світового банку у Звіті «Digital Dividends», може призвести до посилення державного контролю та підпорядкуванню політики інтересам еліт [73].

Відповідальна та інклюзивна цифрова трансформація потребує активної підтримки всіх рівнів влади, а саме тієї політики, яку вони забезпечують. На узгодженості політики, нормативно-правової бази, державно-приватного партнерства, співпраці всіх сторін, зацікавлених у підвищенні ефективності державного управління цифровою економікою. Успішні практики доводять [152,202], що цифровізація управління навіть в умовах війни та гуманітарних катастроф сприятиме стабільному функціонуванню економічної системи. Таким чином, цифрові технології мають займати важливе місце у відповідних політиках сталого відновлення (Policies for resilient recovery) шляхом:

визначення пріоритетності цифрової трансформації державних послуг, що відкриває доступ до них, формування відповідних цифрових платформ для підтримки урядів, бізнесу, населення для більшого залучення до цифрової економіки,

усунення обмежень, що формують цифровий розрив серед відповідних груп населення шляхом впровадження інклюзивної політики,

розвитку доступної цифрової інфраструктури та надійної цифрової екосистеми, що потребує відповідних рішень та інструментів інвестиційної, податкової, інноваційної та безпекової політик (цифрові гарантії),

навчання цифровим навичкам громадян, особливо тих, хто наразі взагалі виключений від цифрових послуг і відноситься до вразливих категорій населення

Сучасні умови розвитку світового господарства виявили низьку ефективність існуючих міжнародних інституцій у частині забезпечення міжнародного порядку, який створює умови для ефективного досягнення Цілей

сталого розвитку. У той же час, саме без допомоги з боку міжнародних організації сьогодні вкрай складно прогнозувати скорочення цифрового розриву та зменшення соціальної нерівності в цілому.

Для країн, для яких цифровий розрив обмежує можливості економічного розвитку, залучення до міжнародних партнерств сприятиме впровадженню та поширенню цифрових технологій, у тому числі за рахунок міжнародної технічної і фінансової допомоги. Підвищення цифрових навичок населення, забезпечення захисту даних та конфіденційності, розвиток цифрової інфраструктури, інвестиції в інформаційно-комунікаційну сферу розширюють можливості і потенціал соціально-економічного розвитку країн. Запровадження міжнародних стандартів забезпечує відповідну сумісність виробничих систем і технологій, збільшує продуктивності, посилює інтеграцію в систему світового виробництва і торгівлі.

Підсумовуючи, слід підкреслити, війна рф проти України спричинила гостру гуманітарну кризу, яка торкнулася мільйонів українців та спричинила найбільші міграційні потоки біженців та переселенців. Існуюча система оперативної міжнародної гуманітарної допомоги, виявила певні проблеми у її наданні, оскільки міжнародні гуманітарні організації, які працювали в Україні на початку активної фази війни, показали недостатню підготовленість і неефективне планування і, як наслідок, не змогли забезпечити швидке вливання ресурсів для зміцнення та розширення існуючих місцевих інструментів реагування. Запровадження інноваційних підходів задля залучення приватного та державного капіталу ґрунтується на застосуванні як принципово нових інструментів, так і комбінування із існуючими традиційними механізмами задля ефективного розподілу залученого капіталу для досягнення гуманітарного впливу прямого та опосередкованого характеру.

Практичне впровадження мають отримати запропоновані основні напрями впровадження цифрових політик у відповідні політики сталого відновлення, що

забезпечують відповідні рівні влади, основними з яких є: визначення пріоритетності цифрової трансформації державних послуг; формування відповідних цифрових платформ для підтримки урядів, бізнесу, населення; усунення обмежень, що формують цифровий розрив серед відповідних груп населення; розвиток доступної цифрової інфраструктури та надійної цифрової екосистеми; навчання цифровим навичкам. Стратегії цифровізації, які впроваджуються національними урядами на вирішення цієї проблеми, мають важливе значення для забезпечення конкурентоспроможності національних економік.

Використання міжнародної допомоги та залучення до міжнародних партнерств, з одного боку, визначається рівнем залученості країни до процесів цифровізації, з іншого, її ефективне використання сприятиме впровадженню та поширенню цифрових технологій, залученості до сучасної цифрової системи всіх акторів міжнародних економічних відносин. Відповідно, в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та інновацій система міжнародної гуманітарної допомоги зазнаватиме подальших змін. Цифрове включення шляхом усунення причин цифрового розриву розширить переваги цифрових технологій для більшої кількості людей, досягнення цього потребує узгоджених спільних дій всіх акторів цифрової екосистеми, у тому числі шляхом розвитку міжнародного співробітництва та допомоги.

Висновки до розділу 3

1. Обґрунтовано, що трансформація сучасної міжнародної гуманітарної системи у напрямку забезпечення інклюзивності, передбачуваності, управління ризиками, цифровізації стає важливою умовою підвищення її ефективності. Трансформація передбачає: реконфігурацію багатосторонніх домовленостей з множинністю учасників та організацій; переформатування ролі гуманітарних акторів у вирішенні довгострокових та структурних проблем; появу нових акторів та моделей гуманітарного фінансування; посилення впливу приватного сектору у попередженні криз, у забезпеченні гуманітарних потреб; раціоналізацію гуманітарних потреб людей/ громад одночасно із забезпеченням економічної ефективності гуманітарного реагування; зміцнення потенціалу місцевих акторів, локалізації гуманітарної діяльності; концептуалізацію зв'язку між гуманітарною допомогою, розвитком та миробудуванням; дебіюрократизацію процесів гуманітарної допомоги, посилення децентралізованих моделей реагування.

2. Важелями трансформації міжнародної гуманітарної системи в контексті досягнення цілей Grand Bargain 3.0, мають стати: (1) для досягнення якісного фінансування: на міжнародному рівні – застосування багаторічного планування в умовах затяжної кризи, гнучкість гуманітарного фінансування, якісний моніторинг та звітності щодо фінансування; на національному – адаптація національних гуманітарних систем до умов затяжних криз; застосування гнучкого фінансування для гуманітарних проєктів; вдосконалення систем моніторингу та національних систем звітності: (2) для посилення локалізації, розвитку потенціалу та залученості постраждалих громад: на міжнародному рівні – збільшення фінансування місцевих акторів та розширення їх участі у гуманітарних комісіях, дорадчих радах, агентствах кластерів; дебіюрократизації процесів; прогресу у накладних витратах без збільшення звітного навантаження; розширення залучення постраждалих громад; збільшення використання

грошової та ваучерної форми надання гуманітарної допомоги: на національному – посилення впливу місцевих служб гуманітарного реагування; масштабування ініціатив донорів щодо зменшення навантаження вимог/ відповідності та розподілу ризиків у партнерствах.

3. Запропоновано запровадження інноваційних підходів для залучення ресурсів гуманітарної допомоги (державного і приватного капіталу), що ґрунтується на застосування як принципово нових інструментів, так і комбінування із існуючими традиційними механізмами, що сприяють досягненню гуманітарного впливу прямого (забезпечення потреб людей і громад, які знаходяться у кризі та вразливості, розбудова стійкості громад, сприяння, у т.ч. до змін клімату, економічне зростання та розвиток, досягнення цілей сталого розвитку) та опосередкованого характеру (зміцнення ринків, розвиток партнерств, мобілізація ресурсів для гуманітарних цілей тощо).

4. Запропоновано розвиток традиційної моделі гуманітарного фінансування (гранти, кредити) шляхом залучення нових фінансових інструментів (секьюритизація, хеджування, гарантування, акціонерний капітал, зелені кредити) та диверсифікацію джерельної бази фінансування гуманітарних потреб (глобальні фонди, державно-приватне партнерство, нетрадиційні донори), що сприятиме більш ефективному використанню обмежених ресурсів для досягнення задач гуманітарного реагування.

5. Обґрунтовано, що вплив цифрових індикаторів на окремі виміри результативності системи гуманітарної допомоги має диференційований характер, зокрема: для операційних показників (рівень охоплення населення) цифрова інфраструктура відіграє безпосередню та відносно стійку роль; для ресурсних показників (обсяги фінансування) цифрові інститути діють як допоміжний фактор, у поєднанні з масштабом гуманітарних потреб; для фінансової реалізації потреб (частка профінансованих потреб) вирішальне

значення мають макроекономічні обмеження, які повністю не компенсуються розвитком процесів цифровізації.

6. Доведено, цифрова інституційна спроможність держави та рівень розвитку цифрової інфраструктури мають різноспрямований, але при цьому комплементарний характер впливу на ефективність гуманітарних процесів у країнах, що перебувають у конфлікті. Інституційна цифровізація (онлайн-цифрова ідентичність, системи верифікації) формує здатність країн мобілізувати гуманітарні ресурси, підвищуючи довіру донорів, прозорість розподілу та підзвітність використання коштів, тоді як цифрова інфраструктура (широкосмуговий доступ, мережеві спроможності) визначає здатність трансформувати залучені ресурси у реальне покриття потреб населення, забезпечуючи ефективну координацію та управління гуманітарними програмами.

7. Емпірично обґрунтовано існування в умовах асиметричного розвитку цифрових інституцій та цифрової інфраструктури цифрового розриву ефективності гуманітарної допомоги, оскільки країни можуть залучати значні обсяги гуманітарної допомоги за рахунок інституційної цифрової спроможності, однак без належного рівня цифрової інфраструктури та загальної економічної спроможності вони не здатні забезпечити повне фінансове та операційне покриття гуманітарних потреб населення.

8. Існуюча система оперативної міжнародної гуманітарної допомоги в Україні виявила певні проблеми у її наданні. Рівень розвитку цифрових і банківських технологій в Україні, створив сприятливе середовище для надання гуманітарної допомоги. Використання ефективних цифрових інструментів у гуманітарній діяльності стає важливим напрямом оптимізації та підвищення ефективності гуманітарного реагування, однак застосування цифрових інструментів гуманітарної допомоги при збереженні наявного стану цифрової нерівності може сприяти ще більшій маргіналізації найбільш вразливих категорій постраждалих і потребуючих гуманітарної допомоги людей, закріпити

існуючий дисбаланс влади між гуманітарним сектором та постраждалими та вразливими людьми.

9. Запропоновано основні напрями впровадження цифрових політик у політики сталого відновлення, що забезпечують відповідні рівні влади, основними з яких є: визначення пріоритетності цифрової трансформації державних послуг; формування відповідних цифрових платформ для підтримки урядів, бізнесу, населення; усунення обмежень, що формують цифровий розрив серед відповідних груп населення; розвиток доступної цифрової інфраструктури та надійної цифрової екосистеми; навчання цифровим навичкам. Стратегії цифровізації, які впроваджуються національними урядами на вирішення цієї проблеми, мають важливе значення для забезпечення конкурентоспроможності національних економік.

Основні положення дисертаційної роботи, що розглянуто у третьому розділі, опубліковано в наукових працях [3-4,6,12-13,20,178].

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження вирішено важливе наукове завдання поглиблення теоретичних засад, удосконалення методичних положень та розробка науково-практичних рекомендацій щодо трансформації багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги, що дозволило зробити наступні висновки.

1. Діюча система міжнародної гуманітарної допомоги, яка була розроблена для світу геополітичного консенсусу, лінійних криз та стабільного фінансування, в умовах сучасних глобальних викликів і загроз не спроможна забезпечити стрімко зростаючі гуманітарні потреби. Основні рушійні сили сучасних гуманітарних криз (конфлікти, кліматичні зміни, соціально-економічна нестабільність, що є наслідком нерівності та асиметричності розвитку країн) накладаються одна на одну, створюючи надскладний гуманітарний ландшафт.

2. Еволюція гуманітарного ландшафту світового господарства, посилення частоти та інтенсивності гуманітарних криз доповнюють класичну парадигму гуманітарної діяльності парадигмою стійкості, відповідно до якої криза визначається як нова нормальність, характерними ознаками якої визначено: неможливість самотійного подолання людьми кризових явищ, що легітимізує допомогу з боку сторонніх осіб (винятковість), деструктивний вплив на соціально-економічний розвиток із одночасним формуванням засад нового розвитку (амбівалентність гуманітарних криз).

3. Рівень розвитку цифрової інфраструктури, цифрових інструментів та цифрових навичок населення за сучасних умов впливають на розвиток гуманітарного сектору, результативність гуманітарної підтримки та захисту. Із використанням авторського підходу до оцінки впливу цифрової трансформації країн на результативність міжнародної гуманітарної допомоги емпірично обґрунтовано існування цифрового розриву ефективності гуманітарної допомоги, що виникає в умовах асиметричного розвитку цифрової інституційної

спроможності країни та цифрової інфраструктури, які мають різноспрямований, але при цьому комплементарний характер впливу на ефективність гуманітарної допомоги. Країни можуть залучати значні обсяги гуманітарної допомоги за рахунок інституційної цифрової спроможності, однак без належного рівня цифрової інфраструктури та загальної економічної спроможності вони не здатні забезпечити повне фінансове та операційне покриття гуманітарних потреб населення (цифровий розрив ефективності гуманітарної допомоги)

4. Доведено, що вплив цифрових індикаторів на окремі виміри результативності системи гуманітарної допомоги має диференційований характер, зокрема: для операційних показників (рівень охоплення населення) цифрова інфраструктура відіграє безпосередню та відносно стійку роль; для ресурсних показників (обсяги фінансування) цифрові інститути діють як допоміжний фактор, у поєднанні з масштабом гуманітарних потреб; для фінансової реалізації потреб (частка профінансованих потреб) вирішальне значення мають макроекономічні обмеження, які повністю не компенсуються розвитком процесів цифровізації.

5. Трансформація сучасної міжнародної гуманітарної системи у напрямку забезпечення інклюзивності, передбачуваності, управління ризиками, цифровізації стає важливою умовою підвищення її ефективності передбачає: реконфігурацію багатосторонніх домовленостей з множинністю учасників та організацій; переформатування ролі гуманітарних акторів у вирішенні довгострокових та структурних проблем; появу нових акторів та моделей гуманітарного фінансування; посилення впливу приватного сектору у попередженні криз, викликаних конфліктами, змінами клімату, у забезпеченні гуманітарних потреб; пріоритезацію та раціоналізацію гуманітарних потреб людей/ громад, постраждалих від криз одночасно із забезпеченням економічної ефективності та результативності гуманітарного реагування; посилення ролі та зміцнення потенціалу місцевих акторів, локалізації гуманітарної діяльності;

концептуалізацію зв'язку між гуманітарною допомогою, розвитком та миробудуванням; дебюрократизацію процесів гуманітарної допомоги, посилення локально керованих, децентралізованих моделей реагування.

6. Обґрунтовано важелі трансформації міжнародної гуманітарної системи в контексті досягнення цілей Grand Bargain 3.0, якими мають стати: (1) для досягнення якісного фінансування: на міжнародному рівні – застосування багаторічного планування в умовах затяжної кризи, гнучкість гуманітарного фінансування, якісний моніторинг та звітності щодо фінансування; на національному – адаптація національних гуманітарних систем до умов затяжних криз; застосування гнучкого фінансування для гуманітарних проєктів; вдосконалення систем моніторингу та національних систем звітності: (2) для посилення локалізації, розвитку потенціалу та залученості постраждалих громад: на міжнародному рівні – збільшення фінансування місцевих акторів та розширення їх участі у гуманітарних комісіях, дорадчих радах, агентствах кластерів; дебюрократизації процесів; прогресу у накладних витратах без збільшення звітного навантаження; розширення залучення постраждалих громад; збільшенням використання грошової та ваучерної форми надання гуманітарної допомоги: на національному – посилення впливу місцевих служб гуманітарного реагування; масштабування ініціатив донорів щодо зменшення навантаження вимог/ відповідності та розподілу ризиків у партнерствах.

7. Обґрунтовано застосування комплексного підходу трансформації міжнародної гуманітарної системи, спроможного сприяти забезпеченню узгодженості та взаємодоповнюваності між гуманітарною допомогою, заходами із розбудови стійкості та розвитку, забезпеченням миру безпосередньо. Шляхом зменшення першопричин гуманітарних криз, ризиків і вразливостей населення, через посилення координації та співпраці заради миру з'являється можливість зменшити гостроту наявного розриву між гуманітарними потребами та їх фінансуванням.

8. Для розвитку традиційної моделі гуманітарного фінансування (гранти, кредити) запропоновано залучення нових фінансових інструментів (секьюритізація, хеджування, гарантування, акціонерний капітал, зелені кредити) та диверсифікацію джерельної бази фінансування гуманітарних потреб (глобальні фонди, державно-приватне партнерство, нетрадиційні донори), що сприятиме більш ефективному використанню обмежених ресурсів для досягнення задач гуманітарного реагування та досягнення відповідного впливу (забезпечення потреб людей і громад, що знаходяться у кризі та вразливості; розбудова стійкості громад, у т.ч. до змін клімату, економічне зростання та розвиток; досягнення цілей сталого розвитку (прямий вплив); зміцнення ринків, розвиток партнерств, мобілізація ресурсів для гуманітарних цілей (непрямий вплив). Застосування інноваційних підходів гуманітарного фінансування із залученням приватного капіталу сприятиме: скороченню гострого дефіциту гуманітарного фінансування, зміщенню його фокусу з короткострокових проєктів на користь довгострокового фінансування та міжсекторальної співпраці, у т.ч. шляхом розвитку публічно-приватного партнерства, покращенню якості фінансування, посиленню впливу громад для стимулювання розвитку постраждалих від кризи регіонів тощо.

9. Визначено основні складові, що забезпечили ефективність програми повоєнного відновлення країн Західної Європи, запропоновано напрями впровадження європейського досвіду в українську практику. Визначено, що ефективна організація міжнародної допомоги для відновлення та формування основи повоєнної відбудови національної економіки стає найважливішою умовою забезпечення розвитку безпеки не лише України та Європи, а й а також сталого глобального розвитку.

10. Рівень розвитку цифрових і банківських технологій в Україні, створив сприятливе середовище для надання гуманітарної допомоги. Використання ефективних цифрових інструментів у гуманітарній діяльності стає

важливим напрямом оптимізації та підвищення ефективності гуманітарного реагування, однак застосування цифрових інструментів гуманітарної допомоги при збереженні наявного стану цифрової нерівності може сприяти ще більшій маргіналізації найбільш вразливих категорій постраждалих і потребуючих гуманітарної допомоги людей. Запропоновано основні напрями впровадження цифрових політик у політики сталого відновлення, що забезпечують відповідні рівні влади, основними з яких є: визначення пріоритетності цифрової трансформації державних послуг; формування відповідних цифрових платформ для підтримки урядів, бізнесу, населення; усунення обмежень, що формують цифровий розрив серед відповідних груп населення; розвиток доступної цифрової інфраструктури та надійної цифрової екосистеми; навчання цифровим навичкам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богдан Т.П. Основні принципи формування і спрямування міжнародної фінансової допомоги для України. *Економіка України*. 2015. № 4. С. 36–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2015_4_7.
2. Булатова О. В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів. Донецьк: ДонНУ, 2012. 386с.
3. Булатова О., Вишняков О. Міжнародна гуманітарна система: виклики та напрями трансформації. *Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України*: матеріали міжнар. наук.практ. конф. (м. Київ, 7-8 грудня 2023 р.). Київ: МДУ, 2023. С.419-421.
4. Булатова О., Вишняков О. Міжнародне гуманітарне фінансування: напрями, інструменти, важелі трансформації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2026. (3), 124-131. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.3.124>
5. Булатова О., Резнікова Н., Шепель О., Крикун В, Гридасова Г. Міжнародне співробітництво у сфері протидії кліматичним змінам в умовах загострення конфліктів: безпекова домінанта сталого розвитку. *Агросвіт*. 2025.(17). С.4-14 URL: DOI: 10.32702/2306-6792.2025.17.4
6. Булатова О.В, Вишняков О.В. Перспективні напрями підвищення ефективності гуманітарної допомоги. *Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання*: праці XXIV Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (03 грудня 2024р.).Вінниця: ДонНУ,2024.С.3-4.
7. Булатова О.В. Вишняков О.В. Вимушена міграція в умовах російсько-української війни та гуманітарна допомога. *Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України*: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 27 квітня 2023 року). Київ: МДУ, 2023. С.18-19.

8. Булатова О.В., Вишняков О.В. Вимушена міграція в умовах російсько-української війни: динамічні оцінки та наслідки. *Вимушена міграція у XXI столітті: виклики, цінності, рефлексії*. Міжнародний науковий симпозіум (1-3 грудня 2023 р.). Аугсбург, Німеччина, 2023. С.156-158.

9. Булатова О.В., Вишняков О.В. Європейський потенціал гуманітарного реагування: інструменти і бенефіціари допомоги. *Сучасні виклики для європейського бізнесу: безпека, конкурентоспроможність, екологічність*: конференція Дніпро Модуль Жана Моне Європейські практики із зеленої трансформації: уроки для України. Проєкт 101085135- EUGREEN, 2024. С.54-60.

10. Булатова О.В., Вишняков О.В. Соціальна нерівність та цифровий розрив. *Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку економічних систем*: матеріали науково-практичної інтернет-конференції (м. Кропивницький, 8 грудня 2023 р.). Кропивницький: ЦНТУ, 2023. С.74-76.

11. Булатова О.В., Вишняков О.В. Фактори гуманітарних криз у сучасному світовому господарстві. *Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України*: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 25 квітня 2024 року). Київ: МДУ, 2024. С.19-21

12. Булатова О.В., Вишняков О.В. Фінансування міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах. *Зовнішньоекономічні відносини України в умовах російсько-української війни*: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 23 жовтня 2025 р.), Київ: ННІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2025. С.88-89

13. Вимушена міграція українського населення в умовах російської збройної агресії: тренди, виклики, перспективи: колективна монографія/за наук.ред. Т.М. Іванець. Київ: Видавництво Ліра-К, 2025, 248с.

14. Вишняков О. В. Міжнародна допомога і поствоєнна відбудова Європейських країн: досвід для України. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*, 2023.(25), 58–66. URL: <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-58-66>

15. Вишняков О. Міжнародна гуманітарна допомога в Україні: нормативно-правове забезпечення. *Актуальні проблеми науки та освіти*: збірник матеріалів XXV підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ. Київ: МДУ, 2023. С.20-21.

16. Вишняков О. Міжнародна гуманітарна допомога і поствоєнна відбудова країн. *Міжнародна безпека у світлі сучасних глобальних викликів: країни Балтії – Україна: єдність, підтримка, перемога*: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (08 червня 2023 р.). Київ: КНЕУ, 2023. С.271-274.

17. Вишняков О. Міжнародна технічна допомога в Україні: нормативно-правове забезпечення. *Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір*: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (18 листопада 2022 р.). Київ: МДУ, 2022. С.8-9.

18. Вишняков О. Поствоєнне відновлення національних економік європейських країн. *Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір*: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (15 грудня 2023 р.). Київ: МДУ, 2023. С.256-259.

19. Вишняков О.В. Гуманітарні кризи та міжнародна гуманітарна діяльність. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*, 2024.(27), 77-84. URL: <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2024-14-27-77-84>

20. Вишняков, О. В. Сучасна міжнародна гуманітарна система: динамічні зміни в умовах поглиблення гуманітарних криз. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*, 2023. (26), 97–103. URL: <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-26-97-103>

21. Вплив багатополлярної глобалізації на зовнішню торгівлю України: колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НААН України Т.О. Осташко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2024. 330с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/Vplyv-bahatopoliarnoi-hlobalizatsii-na-zovnishniu-torhivliu-Ukrainy.pdf>
22. Геєць В. М. До питання застосування підходів "плану Маршалла" для України. *Економіка України*. 2015. №4. С. 6–11. URL:http://economyukr.org.ua/?page_id=723&lang=uk&aid=552
23. Іванов С.В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. *Економіка України*. 2019. № 1 (686). С. 75–89.
24. Кістерський Л. Л. Формування сучасної Європи: стримування та розвиток. *Економіка України*. 2015. № 4. С. 19–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ek_Uk_2015_4_5.
25. Комар Н. Напрямки надання міжнародної фінансової та технічної допомоги в рамках Плану Маршалла. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2012. Вип. 1. С. 172-181.
26. Нестор О. Роль управління економічної співпраці (ЕСА) у процесі реалізації плану Маршалла для відновлення Європи після другої світової війни. *Економіка та суспільство*, 2023.(47). URL:<https://doi.org/10.32782/10.32782/2524-0072/2023-47-94>
27. Орехова Т. 2022. Статус кандидата в ЄС для України: економічні перспективи. *Економіка і організація управління*. 2022. 2(46). С.15-23. URL: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2022.2.2>
28. Оцінка ролі демографічного фактору для економічного зростання та повоєнного відновлення. *Аналітична доповідь*. К.: Центр Разумкова. 2023. 20с.
29. Панченко В.Г., Резнікова Н.В., Іващенко О.А. Форсайт як інструмент відповідального державного управління і стратегування міжнародної

економічної політики в умовах загострення глобальних проблем розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки.* 2024. № 326 (1). С.350-358. URL:DOI<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-55>

30. Панченко, В. Г., Резнікова, Н. В., Іващенко, О. А. Розвиток industry 4.0 й цифрової економіки у фокусі глобального технологічного та інноваційного суперництва КНР і США. *Економіка та держава.* 2021.Вип.2. С.4–10. URL: DOI: 10.32702/2306-6806.2021.2.4

31. Панчишин Н. Гуманітарна кластерна структура. *ИММАР.* URL: https://fscluster.org/sites/default/files/documents/immap_humanitarian_clusters_system.pdf

32. Підтримати місцеві ініціативи: Нові гуманітарні пріоритети в Україні. 2022.26с. URL: https://www.humanitarianoutcomes.org/sites/default/files/publications/ukraine_review_june_ukr.pdf

33. Приятельчук О., Концептуальна еволюція сучасної доктрини національної безпеки. *Цифрова економіка та економічна безпека,* 2024. 6(15).С.308-312. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.15-48>

34. Приятельчук О.А., Намонюк В.Є. Структура та динаміка розвитку світового ринку озброєнь та військової техніки. *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* 2025. Том 1. №162.С.73-82. URL: DOI: <https://doi.org/10.17721/apmv.2025.162.1.73-82>

35. Про благодійну діяльність та благодійні організації. Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>

36. Про гуманітарну допомогу. Закон України від 22.10.1999року№1192-XIV.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>

37. Про приєднання України до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги: Указ Президента України від19 квітня 2007 року №325/2007. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3252007-5771>

38. Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів

України від 15 лютого 2002 р. № 153.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF/print>

39. Резнікова Н., Булатова О., Іващенко, О. Колізії конкуренції на діджиталізованих ринках в умовах техноглобалізму: ризики інноваційного та інформаційно-цифрового неопротекціонізму для міжнародного бізнесу та електронної комерції. *Інвестиції: практика та досвід*.2023.№ 13. С.13-21.URL : <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.13.13N>.

40. Рябчин О.М. Орехова Т.В. Пріоритети фінансування сталого відновлення міжнародними фінансовими організаціями та агенціями з міжнародного розвитку. *Економіка і організація управління*. 2025.№ 2(58). С.186-197.URL: DOI10.31558/2307-2318.2025.2.18

41. Трофімчук М. Аналіз особливостей реалізації «Плану Маршалла» та перспективи відновлення економіки України на його засадах. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022.№ 3.С.246-251.URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-306-3-36>

42. Фрайер Е., Ліщинський І., Лизун М. Вплив міжнародної допомоги та прямих іноземних інвестицій на економічне зростання в Україні. *Журнал європейської економіки*.2024. №23(3).С.397–412. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1793>

43. Церклевич Н. Що не так із міжнародною гуманітарною допомогою в Україні та світі і як зробити її системнішою. *Дзеркало тижня*. 11 червня, 2023.URL: <https://zn.ua/ukr/war/shcho-ne-tak-iz-mizhnarodnoju-humanitarnuju-dopomohoju-v-ukrajini-ta-sviti-i-jak-zrobiti-jiji-sistemnishuju.html>

44. Щорічне опитування щодо стану локалізації в Україні за 2024 рік. Схід SOS.42с.URL: <https://east-sos.org/wp-content/uploads/2024/12/annual-ukraine-localization-survey-2024-ua.pdf>

45. Abdullahi S., Lilly D., Poole L.An Independent Think Piece Reckoning And Renewal: A Future-Ready Humanitarian System ALNAP. 2025. 44p. URL:

https://alnap.cdn.ngo/media/documents/Full_Report_Think_Piece_Reckoning_and_Renewal.pdf

46. Abel, G. J., Brottrager, M., Crespo Cuaresma, J., & Muttarak, R. (2019). Climate, conflict and forced migration. *Global Environmental Change*, 54, 239–249. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2018.12.003>

47. Aladysheva A. Why humanitarian assistance needs rigorous evaluation. 2018. Sipri: *official website*. URL: <https://www.sipri.org/commentary/essay/2018/why-humanitarian-assistance-needs-rigorous-evaluation>

48. Annual Report on the European Union's humanitarian aid operations financed in 2023. Report From The Commission To The European Parliament And The Council <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2024:427:FIN>

49. Aspirational targets for 2030. ITU: *official website*. URL: <https://www.itu.int/itu-d/meetings/statistics/umc2030/>

50. Assessment (FCA). ECHO: *official website*. <https://www.dgecho-partners-helpdesk.eu/ngo/financing-decision/dg-echo-strategy/forgotten-crisis>

51. Baker J. Humanitarian capacity-building and collaboration: lessons from the Emergency Capacity Building Project. ODI - Overseas Development Institute Humanitarian Network Paper. 2014. Network Paper No. 78. URL: https://odihpn.org/wp-content/uploads/2014/06/NP_78_web.pdf

52. Bayard P. H. The Marshall Plan and Its Meaning. Cornell University Press. 1955. 424p.

53. Beduschi A. Harnessing the potential of artificial intelligence for humanitarian action: Opportunities and risks. *International Review of the Red Cross*. 2022. №104.1-21. URL: DOI:10.1017/S1816383122000261

54. Boel B. The European Productivity Agency And Transatlantic Relations, 1953-61. Museum Tusulanum Press, 2003. 294p.

55. Böttcher C., Wittkowsky A. Give „P“ a Chance: Peacebuilding, Peace Operations and the HDP Nexus. *Center for International Peace Operations*.

2021.40p.URL: https://www.zif-berlin.org/sites/zif-berlin.org/files/2022-02/ZIF_Studie_HDP_Nexus_EN.pdf

56. Bradford De Long J. , Eichengreen B. Marshall Plan: History's Most Successful Structural Adjustment Program .National Bureau Of Economic Research. *NBER Working Papers*.1991.No3899. 64c.

57. Bradley M. Introduction: Humanitarian Emergencies, *The Politics and Everyday Practice of International Humanitarianism*.2023 (online edn). URL:<https://doi.org/10.1093/oso/9780198840695.003.0001>

58. Bradley, M. Protecting civilians in war: The ICRC, UNHCR, and their limitations in internal armed conflicts. . Oxford: Oxford University Press.2016.221p.

59. Cambridge Crises & Refugee Hub. The Centre for the Study of Global Human: *official website*. URL: <https://www.humanmovement.cam.ac.uk/cambridge-crises-and-refugee->

60. Caso N., Hilhorst D., Mena R. The contribution of armed conflict to vulnerability to disaster: Empirical evidence from 1989 to 2018. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 2023. 95, 103881. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.103881>

61. Cavalcanti D.et al. Evaluating the impact of two decades of USAID interventions and projecting the effects of defunding on mortality up to 2030: a retrospective impact evaluation and forecasting analysis. *The Lancet*, 2025.Volume 406, Issue 10500, 283 – 294.URL: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(25\)01186-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(25)01186-9)

62. Children and armed conflict. Report of the Secretary-General, United Nations, A/79/878 S/2025/247, New York, 2025.39p.

63. Classification of Fragile and Conflict-Affected Situations. World Bank Group: *official website*. URL: https://www.worldbank.org/en/topic/fragilityconflictviolence/brief/classification-of-fragile-and-conflict-affected-situations?utm_source=chatgpt.com

64. Climate Change, Conflict and (In)Security: Hot War. Taylor & Francis.2023.402p.

65. Cluster Approach Evaluation II Synthesis Report (by Julia Steets, Andrea Binder, Susanna Krüger, Claudia Meier, François Grünewald, Véronique de Geoffroy, Domitille Kauffmann, B. Sokpoh).Global Public Policy Institute, 2010.162p. URL: <https://gppi.net/2010/04/01/cluster-approach-evaluation-ii-synthesis-report>

66. Cluster Approach. Emergency handbook. UNHCR: *official website*. URL: <https://emergency.unhcr.org/coordination-and-communication/cluster-system/cluster-approach>

67. Collinson S., Elhawary S. Humanitarian space: a review of trends and issues Humanitarian Policy Group.Overseas Development Institute HPG Report.2012. 32p. URL: https://www.academia.edu/10452546/Humanitarian_space_a_review_of_trends_and_issues_Humanitarian_Policy_Group_hpg_Overseas_Development_Institute_Acknowledgements

68. Conditions Of Return Assessment Round 4 Factsheet (2023). IOM: *official website*. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/CoRA%20Round%204%20Factsheet%20%28July-August%202023%29_FINAL.pdf

69. Conflict data. Aced: *official website*. URL: <https://acleddata.com/conflict-data>

70. Core Humanitarian Standard on Quality and Accountability. Interactive Handbook. 2024 Edition.URL: <https://handbook.hspstandards.org/en/chs/2024/#ch001>

71. Country Policy and Institutional Assessments. World Bank Group: *official website*. URL: https://data360.worldbank.org/en/dataset/WB_CPIA

72. Craig B. Dollar D.Aid, Policies, and Growth. *American Economic Review*. 2000. 90 (4): 847–868. URL: DOI:10.1257/aer.90.4.847

73. Digital Dividends. World Development Report. World Bank: *official website*. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2016>

74. Digital Economy Report 2021. Cross-border data flows and development: For whom the data flow. UNCTAD: *official website*. URL: <https://unctad.org/page/digital-economy-report-2021>

75. Dijkzeul, D., Hilhorst, D. Instrumentalisation of aid in humanitarian crises: Obstacle or precondition for cooperation? In V. M. Heins, K. Koddenbrock, & C. Unrau (Eds.), *Humanitarianism and challenges of cooperation* London, UK: Routledge.2016.pp. 54–71.

76. Dijkzeul, D., Griesinger, D. Ambivalent Humanitarian Crises and Complex Emergencies. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*.2020. URL: <https://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-1606>.

77. Displacement Tracking Matrix. IOM: *official website*. URL: <https://dtm.iom.int/ukraine>

78. Düchting, A. Successfully scaling humanitarian innovation. CHA, 2025.16p. URL:<https://reliefweb.int/report/world/successfully-scaling-humanitarian-innovation-february-2025>

79. Eichengreen B., Uzan M., Crafts N. Hellwig M. The Marshall Plan: economic effects and implications for Eastern Europe and the former USSR. *Economic Policy*. 1992.Vol.7 No.14.P.13–75. URL: DOI: <https://doi.org/10.2307/1344512>

80. EU humanitarian aid in Ukraine. European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations*official website*. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/ukraine_en

81. EU Solidarity With Ukraine. December 2025. *European Commission*: official website. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/882128/UKR_EUSolidarity With Ukraine.pdf

82. European Union Guidelines on promoting compliance with international humanitarian law. European Union: *official website*. URL:<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:133605>

83. Farber V. Reichert P., Martin M., Galligo J. Humanitarian Impact Finance: Instruments & Approaches. International Institute for Management Development 2024.90p. URL: https://imd.widen.net/s/btkh2wzt7v/imd-humanitarianimpactfinance-205x275mm-final-print_24thsept
84. Financial Tracking Service. Humanitarian Aid Contribution. OCHA: *official website*. URL: <https://fts.unocha.org/>
85. FY26 List of Fragile and Conflict-affected Situations. World Bank: *official website*. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/5c7e4e268baaafa6ef38d924be9279be-0090082025/original/FCSListFY26.pdf>
86. GHO country plans: an interactive dashboard. Humanitarian Action: *official website*. URL: <https://humanitarianaction.info/document/global-humanitarian-overview-2026/article/gho-country-plans-interactive-dashboard>
87. Global Humanitarian Assistance 2025. ALNAP: *official website*. URL: https://alnap.cdn.ngo/media/documents/GHA_Report_2025_1606_v5.pdf
88. Global Humanitarian Assistance Report 2023. Development Initiatives *official website*. URL: <https://devinit.org/data/datasets/global-humanitarian-assistance-report-2023/>
89. Global Humanitarian Overview 2022. OCHA: *official website*. URL: <https://www.unocha.org/publications/report/world/global-humanitarian-overview-2022-december-update-snapshot-31-december-2022>
90. Global Humanitarian Overview 2025. Full Report. 253p. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs: *official website*. URL: <https://doi.org/10.18356/9789211070538>
91. Global Humanitarian Overview 2026. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs: *official website*. URL: <https://humanitarianaction.info/document/global-humanitarian-overview-2026/article/trends-crises-and-needs-world-breaking-point>

92. Global Report on Internal Displacement 2025.115p. IDMC: *official website*. URL: <https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2025/>
93. Glossary of Humanitarian Terms in Relation to the Protection of Civilians in Armed Conflict. New York: OCHA: *official website*. URL: <https://reliefweb.int/report/world/reliefweb-glossary-humanitarian-terms-enko>
94. Goodwin-Gill, G. S., McAdam, J. *UNHCR and climate change, disasters, and displacement*. United Nations High Commissioner for Refugees. 2017. 34p. UNHCR: *official website*. URL: <https://www.refworld.org/reference/research/unhcr/2017/en/117626>
95. Gordon S, Donini A. Romancing principles and human rights: Are humanitarian principles salvageable? *International Review of the Red Cross*. 2015. 97. P.897-898. URL: doi:10.1017/S1816383115000727
96. Grand Bargain Self-Reporting Cycle 2024. Highlights of the 2024. IASC: *official website*. URL: <https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/2024-10/Highlights%20-%20Grand%20Bargain%20Self-Reporting%20Cycle%202024.pdf>
97. Harmer A., Macrae J. Beyond the Continuum: the changing role of aid policy in protracted crises, Overseas Development Institute, 2004. Number 16 URL: <https://media.odi.org/documents/341.pdf>
98. Harmer A., Stoddard A., Sarazen A. Humanitarian access in armed conflict: A need for new principles? Final Report. UK Department for International Development, 2018..34p. URL: https://www.humanitarianoutcomes.org/sites/default/files/puHarmerblications/scoping_study-humanitarian_access_and_new_principles.pdf
99. Heeks R. Digital inequality beyond the digital divide: conceptualizing adverse digital incorporation in the global South. *Information Technology for Development*, 2022.28 (4), P.688-704. URL: <https://doi.org/10.1080/02681102.2022.2068492>

100. Hieronymi O. Outlook Humanitarian Action – a Source of Optimism for the International Order of the Future. *Refugee Survey Quarterly*, 2006.Vol. 25, Issue 4.URL:DOI:10.1093/rsq/hdi0190
101. Hilhorst D., Jansen B. Humanitarian Space as Arena: A Perspective on the Everyday Politics of Aid. *Development and Change*. 2010.Volume 41, Issue 6.pp. 1117-1139.URL: <https://doi.org/10.1111/j.1467-7660.2010.01673.x>
102. Hilhorst, D. Classical humanitarianism and resilience humanitarianism: making sense of two brands of humanitarian action. *Int J Humanitarian Action*.2018. 3 (15). URL:<https://doi.org/10.1186/s41018-018-0043-6>
103. Ho, C-C., Tseng, S-F.From digital divide to digital inequality: the global perspective. *International Journal of Internet and Enterprise Management*, 2006. 4(3), pp. 215-227.URL: DOI: 10.1504/IJIEM.2006.010915
104. Hogan, M. The Marshall Plan: America, Britain and the reconstruction of Europe, 1947-1952. Cambridge University Press. 1989.482p.
105. Hore, K., Kelman, I., Mercer, J., & Gaillard, J. (2018). Climate change and disasters. In H. Rodríguez, W. Donner, & J. E. Trainor (Eds.), *Handbook of disaster research* (pp. 145–159). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-63254-4_8
106. Humanitarian Crises and Migration. Causes, Consequences and Responses. Taylor & Francis. 2014.400p.
107. Humanitarian Crises Around The World . *Center for Disaster Philanthropy* 2021 29p. URL:https://disasterphilanthropy.org/wp-content/uploads/2021/04/2021_04_08-Webinar-Humanitarian-Crises-compressed.pdf
108. Humanitarian Financing Landscape. ‘Grab and Go’ Pocket Guide.2025. 18p. ICVA:*official website*. URL: https://www.icvanetwork.org/uploads/2025/04/ICVA-HF-Pocket-Guide-Humanitarian-Financing-Landscape_250410.pdf
109. Humanitarian Implementation Plan (HIP) Emergency Toolbox 2024. European Union: *official website*. URL:https://ec.europa.eu/echo/files/funding/hip2024/echo_drf_bud_2024_91000_v4.pdf

110. Humanitarian Innovative Financing in fragile settings: Taking stock and charting the road ahead. *HPG/ODI policy brief*. London: ODI,2024. URL:www.odi.org/en/publications/humanitarian-innovative-financing-in-fragile-settings-taking-stock-and-charting-the-road-ahead
111. Humanitarian Partnership 2021-2027. European Commission: *official website*. URL: <https://www.dgecho-partners-helpdesk.eu/ngo/humanitarian-partnership-2021-2027>
112. Humanitarian. In J. Simpson (Ed.), *Oxford English dictionary online*. (2019). URL:https://www.oed.com/dictionary/humanitarian_n
113. Identification for Development (ID4D) Data . World Bank:*official website*. URL: [https://databank.worldbank.org/source/identification-for-development-\(id4d\)-data](https://databank.worldbank.org/source/identification-for-development-(id4d)-data)
114. International trade in digitally-deliverable services, value, shares and growth annual. UNCTAD:*official website*. URL:<https://unctadstat0.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx?ReportId=158358>
115. ITU Data Hub. ITU: *official website*. URL: <https://datahub.itu.int/indicators/>
116. Joireman S., Haddad F. The Humanitarian–Development–Peace Nexus in practice: building climate and conflict sensitivity into humanitarian projects, *Current Opinion in Environmental Sustainability*. 2023. Volume 62. URL: <https://doi.org/10.1016/j.cosust.2023.101272>.
117. Katsaliaki K., Galetsi P. , Kumar S. Supply chain disruptions and resilience: a major review and future research agenda. *Ann Oper Res*. 2022.**319**, P.965–1002. URL:<https://doi.org/10.1007/s10479-020-03912-1>
118. Knickrehm M., Berthon B.,Daugherty P.. Digital Disruption: The Growth Multiplier. Optimizing digital investments to realize higher productivity and growth. Dublin.2016. URL:<https://www.anupartha.com/wp-content/uploads/2016/01/Accenture-Strategy- Digital-Disruption-Growth-Multiplier.pdf>

119. Kreidler C., Reiger N. Increasing the Use of Humanitarian Cash and Voucher Assistance: Opportunities, Barriers and Dilemmas. CALP Network.2022.38p.
120. Idekop J.A., Horner R., Hulme D., Adhikari R., Agarwal B., Alford M., Zhang, Y.-F. COVID-19 and the case for global development. *World Development*,2020.134.105044.URL:<https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105044>
121. Lechman E. Development divide vs digital divide – cross country study. *MPRA Paper*.2009. No. 37770 URL:https://mpra.ub.uni-muenchen.de/37770/1/MPRA_paper_37770.pdf
122. Lilly, D. A Shrinking Humanitarian Marketplace. Time for Better Regulation. *Centre for Humanitarian Action*. 2025. 24p. URL:https://www.chaberlin.org/wp-content/uploads/dlm_uploads/2025/01/250123-humanitarian-marketplace-web-2.pdf
123. Lizarralde G. et al. Does climate change cause disasters? How citizens, academics, and leaders explain climate-related risk and disasters in Latin America and the Caribbean. *International Journal of Disaster Risk Reduction*,2021. 58, 102-173. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102173>
124. Lowcock M. What’s wrong with the humanitarian aid system and how to fix it. *Office for the Coordination of Humanitarian Affairs*.22 April 2021 URL:<https://reliefweb.int/report/world/what-s-wrong-humanitarian-aid-system-and-how-fix-it-remarks-under-secretary-general>
125. Lyzun M., Lishchynskyy I., Dobrovolska O. Enhancing European partnership for sustainable development in the face of global conflicts: a comprehensive analysis and strategic framework.[*Customs Scientific Journal*. 2024.№ 1,P.80-88. URL:DOI <https://doi.org/10.32782/2308-6971/2024.1.9>
126. Machado B. F., In Search of a Usable Past: The Marshall Plan and Postwar Reconstruction Today. The George C. Marshall Foundation. 2007. 186 p.
127. McGuire B. *Waking the giant: How a changing climate triggers earthquakes, tsunamis, and volcanoes*. Oxford: Oxford University Press.2012.320p.

128. Measuring digital development facts and figures 2022. ITU: *official website*. URL: <https://www.itu.int/itu-d/reports/statistics/facts-figures-2022/> (accessed 20.07. 2023).

129. Metcalfe-Hough V., Fenton W., Saez P., Spencer A. The Grand Bargain in 2021: An independent review. HPG commissioned report. ODI Global : *official website*. URL:www.odi.org/en/publications/the-grand-bargain-in-2021-an-independent-review).

130. Methodology: Classification of Fragility and Conflict Situations (FCS) for World Bank Group 360 t. World Bank : *official website*. URL:<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/fb0f93e8e3375803bce211ab1218ef2a-0090082023/original/Classification-of-Fragility-and-Conflict-Situations-FY24.pdf>

131. Mueller A. The Marshall Plan: Fiction and Facts. *American Institute for economic research*. 2018. 7. URL:<https://aier.org/article/the-marshall-plan-fiction-and-facts/>

132. Natsios, A. S. NGOs and the UN system in complex humanitarian emergencies: Conflict or cooperation. In T. G. Weiss & L. Gordenker (Eds.), *NGOs, the UN, and global governance*. Boulder, CO: Lynne Rienner.1996, pp. 67–81

133. Obrecht, A · Pearson, M. What new funding data tells us about donor decisions in 2025.*The New Humanitarian*, April 17, 2025.17. URL:<https://www.thenewhumanitarian.org/analysis/2025/04/17/what-new-funding-data-tells-us-about-donor-decisions-2025>

134. OCHA orientation handbook on complex emergencies. OCHA.1999. URL: <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%C2%A0ORIENTATION%20HANDBOOK.pdf>

135. OCHA's Strategic Plan 2023-2026: Transforming Humanitarian Coordination. OCHA: *official website*. URL: <https://www.unocha.org/publications/report/world/ochas-strategic-plan-2023-2026-transforming-humanitarian-coordination>

136. Overhead Cost Allocation In The Humanitarian Sector. Research Report.2022.41p. IASC: *official website*. URL: <https://interagencystanding>

committee.org/ sites/default/ files/migrated/2022-11/IASC%20Research%20report_Overhead%20Cost%20Allocation%20in%20the%20Humanitarian%20Sector.pdf

137. Overview of the humanitarian response in Ukraine. OCHA: *official website*. URL: <https://www.unocha.org/ukraine>

138. Oxfam International. Policy Compendium Note on United Nations Integrated Missions and Humanitarian Assistance. Oxford: Oxfam International . 2008.6p.

139. Peters K., Gray-Meral A., Opitz-Stapleton S., Measures H. Climate change, conflict and displacement: Implications for protection agencies. ODI advisory report. *Overseas Development Institute*. 2021. 39p. URL: <https://www.nrc.no/global/assets/pdf/reports/climate-conflict-and-displacement/nrc-odi-advisory-report.pdf>

140. Phumzile M.-N. Reshaping the future: Women, girls and tech for development. *Emerging Trends*. 2018 URL: <https://news.itu.int/reshaping-future-women-girls-icts/>

141. Piketty Th. *Capital in the Twenty-First Century*. Belknap Press. 2014. 816p.

142. Pryiatelchuk O., Tkachov Z. Innovation In Investment Banking As A Response To Global Challenges. *Actual Problems of International Relations* . 2024. 1(160). URL: DOI: 10.17721/apmv.2024.160.1.121-128 3575

143. Pusterla F. Pusterla E. . The future of humanitarian aid in a new context full of challenges. *European Parliament study*. 2021. 84p.

144. Ragnedda M., Muschert G. W. *The digital divide: The Internet and social inequality in international perspective*. Routledge. 2013. 344p.

145. Reference Module For The Implementation Of the Humanitarian Programme Cycle. Version 2.0. IASC. 2015 30p. URL: https://grelac.org/wp-content/uploads/2024/07/hpc_reference_module_2015_final_.pdf

146. Refugee Data Finder. *UNHCR: official website*. URL: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>

147. Reynolds D. The European response: Primacy of politics. *Foreign Affairs*.1997. Vol.76. № 3.P. 171–184.
148. Reznikova N., Bulatova O., Ptashchenko O., Ivashchenko O., Panchenko V. “Z-Owning” And “Z-Consumption” In The Conditions Of Movement From Shareholder To Stakeholder Capitalism: Values As The Basis Of Self-Identification. *Інвестиції: практика та досвід*.2023.№5.URL:DOI:10.32702/2306-6814.2023.5.28
149. Robinson L., Cotton S. R., Ono H., Quan-Haase A., Mesch G., Chen W., Schulz J., Hale T. M. Stern M. J., Digital inequalities and why they matter. *Information, Communication & Society*, 2015. 18 (5), pp, 569–582.URL: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2015.1012532>
150. See, S., Opdyke, A., & Banki, S. A review of the climate change-disaster-conflict nexus and humanitarian framing of complex displacement contexts. *Climate and Development*, 2025.1–14. <https://doi.org/10.1080/17565529.2025.2514027>
151. Seunghwa J., Jongsur P., Jeong Y.K. Digital Transformation Landscape in Asia and the Pacific: Aggravated Digital Divide and Widening Growth Gap. United Nations ESCAP, Information and Communications Technology and Disaster Risk Reduction Division. 2022.69p.URL: <https://www.unescap.org/kp/2022/digital-transformation-landscape-asia-and-pacific-aggravated-digital-divide-and-widening>
152. Shkolnyk I., Frolov S., Orlov V. Datsenko V., Kozmenko Y. The impact of financial digitalization on ensuring the economic security of a country at war: New measurement vectors. *Investment Management and Financial Innovations*, 2022.19(3), P.119-138. URL: [doi:10.21511/imfi.19\(3\).2022.11](https://doi.org/10.21511/imfi.19(3).2022.11)
153. Sorel E., Padoan P. C. The Marshall Plan: Lessons Learned for the 21st Century. OECD. 2008. 125 p
154. States of Fragility 2025. OECD Publishing, Paris,216p. URL:<https://doi.org/10.1787/81982370-en>.
155. Stoddard, A., Harvey, P., Czwarono, M., Breckenridge, M.-J. Humanitarian access SCORE report: Northeast Nigeria. Survey on the coverage, operational reach,

and effectiveness of humanitarian aid. Humanitarian Outcomes. 2020.16p. URL: https://humanitarianoutcomes.org/sites/default/files/publications/score_ne_nigeria_01_2020.pdf

156. Strengthening of the coordination of humanitarian emergency assistance of the United Nations. UN General Assembly resolution 46/182 19 December 1991. UN: *official website*. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/46/182>

157. Stuart G. The United Kingdom's stabilisation model and Afghanistan: The impact on humanitarian actors. *Disasters*. 2010. 34: P.368–S387. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1467-7717.2010.01208.x>.

158. Sturridge, C., Holloway, K. *Climate change, conflict and displacement: Five key misconceptions [HPG briefing note]*. 2022.20p. ODI. https://media.odi.org/documents/USAID_climate_briefing_LdMTgFy.pdf

159. Tarnoff C. The Marshall Plan: Design, Accomplishments, and Significance, 2018, 32p. URL: <https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc1156806/>

160. Tennant V., Doyle B., Mazou R. Safeguarding Humanitarian Space: a Review of Key Challenges for UNHCR. UNHCR Policy. 2010.26p. URL: <https://www.unhcr.org/media/safeguarding-humanitarian-space-review-key-challenges-unhcr-vicky-tennant-bernie-doyle-raouf>

161. Teutem S. van , Ritchie H., Arriagada P. How much foreign aid is spent domestically rather than overseas? *Our World in Data.org.[Online Resource]*. URL:<https://ourworldindata.org/foreign-aid-domestic-overseas>

162. The affordability of ICT services 2022. ITU: *official website*. URL: https://www.itu.int/en/ITUUD/Statistics/Documents/publications/prices2022/ITU_Price_Brief_2022.pdf

163. The Bridgetown Covenant. From inequality and vulnerability to prosperity for all. 2021.24p.

164. The European Economy: 1914-1990, Third ed. by Derek H. Aldcroft, George Penelis.1993.312 p. URL: <https://doi.org/10.4324/9780203450819>

165. The Fundamental Principles Of The International Red Cross And Red Crescent Movement. ICRC. In Bref.8p. International Committee of the Red Cross: : *official website*. URL:<https://www.icrc.org/en>

166. The Global climate s Report 2025. *World economic forum*: official website. The Grand Bargain 3.0 Implementation Agenda Date published:1. October 2024. ALNAP: *official website*. URL: <https://alnab.org/help-library/resources/grand-bargain-implementation-agenda/>

167. The Humanitarian Reset. Message from Emergency Relief Coordinator Tom Fletcher to the humanitarian community (10 March 2025). OCHA: *official website*. URL: <https://www.unocha.org/news/humanitarian-reset-10-march-2025>

168. The Impact of Disasters on Agriculture and Food Security 2023: Avoiding and reducing losses through investment in resilience. FAO: *official website*. URL: <https://doi.org/10.4060/cc7900en>

169. The Marshall Plan And Its Meaning. An Independent And Unbiased Appraisal Of The Entire Record. Harry Bayard Price. Cornell University Press London: Geoffrey Cu~Berlege Oxford University Press.1955.424p

170. The Marshall Plan: Design, Accomplishments, and Significance. CRS Report. 2018.33p.

171. The Marshall Plan: History's Most Successful Structural Adjustment Program by J. Bradford De Long Barry Eichengreen. *Working Paper* 1991.No. 3899. 66p.URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w3899/w3899.pdf

172. The Mobile Economy 2022. GSMA: *official website*. URL:<https://www.gsma.com/mobileeconomy/wp-content/uploads/2022/02/280222-The-Mobile-Economy-2022.pdf>

173. The Mobile Money Prevalence Index: Tracking the industry's evolution at the country level. GSMA: *official website*. URL: <https://www.gsma.com/mobile-money-metrics/#prevalence-index?y=2023>

174. The Pulse of Humanitarian Coordination 2023 Overview of IASC Structures at the Country Level . OCHA: *official website*. URL: <https://www.unocha.org/publications/report/world/pulse-humanitarian-coordination-2023-overview-iasc-structures-country-level-december-2024>

175. The State Of The Humanitarian System. ALNAP: *official website*. URL: <https://sohs.alnap.org/2022-the-state-of-the-humanitarian-system-sohs-%E2%80%93-full-report>

176. Theisen, O. M., Gleditsch, N. P., & Buhaug, H. Is climate change a driver of armed conflict? *Climatic Change*, 2013. 117(3), 613–625. <https://doi.org/10.1007/s10584-012-0649-4>

177. Townsend N. Failure to scale. ELRHA, 2024.73p. URL: <https://reliefweb.int/report/world/failure-scale-june-2024>

178. Trofymenko M., Bulatova O., Trofymenko A., Vyshniakov O. Digital Development and Technological Innovations: Inequality and Asymmetry. *Marketing and Management of Innovations*, 2023. Vol. 14. Is. 3. Pp. 215–229. URL: DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2023.3-19>

179. Ukraine emergency. UNHCR: *official website*. URL: <https://www.unhcr.org/emergencies/ukraine-emergency>

180. Ukraine Humanitarian Response Plan 2025. OCHA: *official website*. URL: <https://humanitarianaction.info/plan/1271>

181. Ukraine Returns Report (25 November – 5 December, 2022). IOM: *official website*. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_Gen%20Pop%20Report_R11_RET_FINAL_Logos_0.pdf

182. Ukraine: Humanitarian Response and Funding Snapshot (January - March 2025). OCHA: *official website*. URL: <https://www.unocha.org/publications/report/ukraine/ukraine-humanitarian-response-and-funding-snapshot-january-march-2025>

183. Ukraine: Joint Market Monitoring Initiative (JMMI), 2024 OCHA: *official website*. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-joint-market-monitoring-initiative-jmmi-october-december-2024>

184. UNCTADStat. UNCTAD: *official website*. URL: <https://unctadstat.unctad.org/EN/>

185. Union Civil Protection Mechanism. Decision № 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013. European Union: *official website*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2013/1313/oj/eng>

186. United Nations High Commissioner for Refugees, No Escape – On the Frontlines of Climate Change, Conflict and Forced Displacement, 2024. UNHCR: *official website*. URL: <https://www.unhcr.org/publications/no-escape-frontlines-climate-change-conflict-and-forced-displacement>

187. Update on UNICEF humanitarian action United Nations Children’s Fund Executive Board First regular session. 4–7 February 2025. UNICEF: *official website*. URL: <https://www.unicef.org/executiveboard/media/28221/file/2025-EB3-Humanitarian-action-EN-2024-12-20.pdf>

188. Uppsala Conflict Data Program: *official website*. URL: <https://ucdp.uu.se/>

189. Van Deursen A.J.A.M., Helsper E., Eynon R., van Dijk, J.A.G.M.,. The compoundness and sequentially of digital inequality. *International Journal of Communication*, 2017.11, pp. 452-473.

190. Van Dijk, J.A.G.M., 2020. Closing the Digital Divide: The role of digital technologies on social development, well-being of all and the approach of the Covid-19 pandemic. [online] URL: <https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/07/Closing-the-Digital-Divide-by-Jan-A.G.M-van-Dijk-.pdf>

191. Van Rooyen M. The Future of Humanitarian Aid: Navigating a Politicized and Fragmented Landscape. *Harvard Humanitarian Initiative*. June 02, 2025. URL: <https://hhi.harvard.edu/news/2025/06/future-humanitarian-aid-navigating-politicized-and-fragmented-landscape>
192. Van Wassenhove L. N. Humanitarian aid logistics: supply chain management in high gear," *Journal of the Operational Research Society*, Palgrave Macmillan; *Journal of the Operational Research Society* ,2006. vol. 57(5), P. 475-489. URL: <https://doi.org/10.1057/palgrave.jors.2602125>
193. Veron P. Digitalisation in humanitarian aid: opportunities and challenges in Forgotten crises. Making policies work. *Briefing Note*.2022. No. 143.12p.
194. Vhikai R., Mugoni E., Mataka A. P., Saruchera F. Digitalisation and efficient humanitarian logistical operations in Zimbabwe. *Cogent Social Sciences*, 2024. 10(1). URL: <https://doi.org/10.1080/23311886.2024.2321725>
195. Wagner J. An IHL/ICRC perspective on ‘humanitarian space’. *Humanitarian Exchange*. 2005.32.52p. URL: <https://odihpn.org/wp-content/uploads/2006/01/humanitarianexchange032.pdf>
196. Walker P., Josh G., Shubhada K. *Climate change as a driver of humanitarian crises and response*. Somerville, MA: Feinstein International Center, Tufts University.2012.40p.
197. Weerasinghe, S. Bridging the divide in approaches to conflict and disaster displacement: Norms, institutions and coordination in Afghanistan, Colombia, Niger, the Philippines and Somalia. UNHCR and IOM.2021.212pURL: <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/inline-files/bridging-the-divide-in-approaches-to-conflict-and-disaster-displacement-english.pdf>
198. Weingärtner L., Spencer A. Analyzing gaps in the humanitarian aid and disaster risk financing landscape. 2019. 16p. URL: www.anticipation-hub.org/download/file-153

199. What happens when climate change and conflict collide? Rescue: *official website*. URL:<https://www.rescue.org/article/what-happens-when-climate-change-and-conflict-collide>

200. World Economic Outlook – Steady but Slow: Resilience amid Divergence. *International monetary fund*: official website. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2024/04/16/world-economic-outlook-april-2024>

201. World Economic Situation and Prospects 2025. URL:<https://desapublications.un.org/publications/world-economic-situation-and-prospects-2025>

202. Yeraliyeva A., Dauliyeva G., Andabayeva G., Nurmanova B. Effectiveness of public administration of the digital economy in Kazakhstan. *Problems and Perspectives in Management*, 2023. 21(3), P.125-137. URL: [doi:10.21511/ppm.21\(3\).2023.10](https://doi.org/10.21511/ppm.21(3).2023.10)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Вишняков О.В. Гуманітарні кризи та вимушена міграція (п.1.1, с.8-15). *Вимушена міграція українського населення в умовах російської збройної агресії: тренди, виклики, перспективи: колективна монографія/за наук.ред. Т.М. Іванець. Київ: Видавництво Ліра-К, 2025,248с. (12,4 д.а./ 0,42 д.а.).)*

Статті у наукових виданнях,

включених до переліку наукових фахових видань України, включених до міжнародних наукометричних баз:

2. Trofymenko M., Bulatova O., Trofymenko A., & Vyshniakov O. (2023). Digital Development and Technological Innovations: Inequality and Asymmetry. *Marketing and Management of Innovations*, 14(3), 215–229. <https://doi.org/10.21272/mmi.2023.3-1> (Scopus) (заг. обсяг 1,57 д.а., особисто автору належить 1,2 д.а: проведено оцінку асиметрії цифрового розвитку, систематизовано та проаналізовано показники цифрового розвитку).
3. Вишняков О. В. (2023). Міжнародна допомога і поствоєнна відбудова Європейських країн: досвід для України. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*, (25), 58–66. <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-58-66> (заг. обсяг 0,55 д.а.).
4. Вишняков, О. В. (2023). Сучасна міжнародна гуманітарна система: динамічні зміни в умовах поглиблення гуманітарних криз. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*, (26), 97–103. <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-26-97-103>(заг. обсяг 0,46 д.а.).

5. Вишняков О.В.(2024) Гуманітарні кризи та міжнародна гуманітарна діяльність. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*, (27), 77-84. <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2024-14-27-77-84> (заг. обсяг 0,53 д.а.).
6. Булатова О., Вишняков О. (2026). Міжнародне гуманітарне фінансування: напрями, інструменти, важелі трансформації. *Інвестиції: практика та досвід*, (3), 124-131. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.3.124> (заг. обсяг 0,84 д.а., особисто автору належить 0,6 д.а: досліджено особливості існуючої системи гуманітарної допомоги, запропоновано концептуальні засади та важелі трансформації міжнародної гуманітарної системи в контексті досягнення цілей Grand Bargain 3.0).

**Публікації в матеріалах науково-практичних конференцій
(тези доповідей)**

7. Вишняков О. Міжнародна технічна допомога в Україні: нормативно-правове забезпечення// Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір: Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, 18 листопада 2022 р. Київ: МДУ, 2022. С.8-9. (заг. обсяг 0,14 д.а).
8. Вишняков О. Міжнародна гуманітарна допомога в Україні: нормативно-правове забезпечення// Актуальні проблеми науки та освіти: Збірник матеріалів ХХV підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2023. С.20-21. (заг. обсяг 0,1 д.а).
9. Булатова О.В. Вишняков О.В., Вимушена міграція в умовах російсько-української війни та гуманітарна допомога //Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень: виклики для України: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 27 квітня 2023 року)

- / за заг. ред. С. П. Калініної. Київ: МДУ, 2023. С.18-19.*(заг. обсяг 0,12 д.а., особисто автору належить 0,1 д.а: охарактеризовано характер вимушеного переміщення українського населення в наслідок війни).*
- 10.Вишняков О. Міжнародна гуманітарна допомога і поствоєнна відбудова країн// Міжнародна безпека у світлі сучасних глобальних викликів: країни Балтії – Україна: єдність, підтримка, перемога: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, 08 червня 2023 р. Київ: КНЕУ,2023. С.271-274. *(заг. обсяг 0,14 д.а).*
- 11.Булатова О.В., Вишняков О.В Вимушена міграція в умовах російсько-української війни: динамічні оцінки та наслідки// Вимушена міграція у XXI столітті: виклики, цінності, рефлексії. Міжнародний науковий симпозіум, 1-3 грудня 2023 р. – Аугсбург, Німеччина, 2023.С.156-158. *(заг. обсяг 0,18 д.а., особисто автору належить 0,12 д.а: охарактеризовано динамічні зміни вимушеної міграції в наслідок війни).*
- 12.Булатова О., Вишняков О. Міжнародна гуманітарна система: виклики та напрями трансформації// Проблеми і перспективи поствоєнної розбудови України: матеріали міжнар. Наук.-практ. конф., м. Київ, 7-8 грудня 2023 р. / за заг. ред. М. В. Трофименка. – Київ: МДУ, 2023.С.419-421 *(заг. обсяг 0,15 д.а., особисто автору належить 0,1 д.а: охарактеризовано пріоритети трансформації координації гуманітарної допомоги).*
- 13.Булатова О.В., Вишняков О.В. Соціальна нерівність та цифровий розрив //Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку економічних систем: матеріали науково-практичної інтернет-конференції (м. Кропивницький, 8 грудня 2023 р.) / упоряд. І. М. Миценко. Кропивницький : ЦНТУ, 2023. С.74-76.*(заг. обсяг 0,14 д.а.,особисто автору належить 0,1 д.а: охарактеризовано технологічну складову формування цифрового розриву).*

14. Вишняков О. Поствоєнне відновлення національних економік європейських країн// Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір: Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, 15 грудня 2023 р. / За заг. ред. д.е.н., проф. О.В Булатової. Київ: МДУ, 2023. С.256-259. (заг. обсяг 0,21 д.а).
15. Булатова О.В., Вишняков О.В. Фактори гуманітарних криз у сучасному світовому господарстві// *Розвиток ринку праці в умовах глобалізаційних зрушень : виклики для України*: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 25 квітня 2024 року) / за заг. ред. С. П. Калініної. Київ: МДУ, 2024. С.19-21(заг. обсяг 0,12 д.а., особисто автору належить 0,1 д.а: охарактеризовано фактори поширення гуманітарних криз у сучасному світовому господарстві).
16. Булатова О.В, Вишняков О.В. Перспективні напрями підвищення ефективності гуманітарної допомоги// Праці XXIV Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання» (03 грудня 2024р.), Вінниця: ДонНУ, 2024. С.3-4. (заг. обсяг 0,12 д.а., особисто автору належить 0,1 д.а: охарактеризовано нову ініціативу ЄС - Європейський потенціал гуманітарного реагування).
17. Булатова О.В., Вишняков О.В Європейський потенціал гуманітарного реагування: інструменти і бенефіціари допомоги // Сучасні виклики для європейського бізнесу: безпека, конкурентоспроможність, екологічність. конференція Дніпро Модуль Жана Моне Європейські практики із зеленої трансформації: уроки для України Проєкт 101085135- EUGREEN. 2024. С.54-60.(заг. обсяг 0,29 д.а., особисто автору належить 0,2 д.а: розглянуто основні інструменти Європейського потенціалу гуманітарного реагування).

18. Булатова О.В., Вишняков О.В. Фінансування міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах// Всеукраїнська науково-практична конференція «Зовнішньоекономічні відносини України в умовах російсько-української війни» (23 жовтня 2025 р.), Київ. ННІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2025. С.88-89 (заг. обсяг 0,12 д.а., особисто автору належить 0,1 д.а: охарактеризовано кількісно-якісні виміри міжнародної гуманітарної системи).

Акти впровадження

Міністерство
закордонних справ
України

Михайлівська площа, 1
м. Київ, 01018, Україна
(044) 238 17 48, (044) 238 18 88 (fax), zsmfa@mfa.gov.ua, Код ЄДРПОУ 00026620

Ministry
of Foreign Affairs
of Ukraine

1 Mykhailivska Square
Kyiv, 01018, Ukraine
mfa.gov.ua

До спеціалізованої вченої ради

АКТ
про впровадження
результатів дисертаційної роботи Вишнякова О.В.,
поданої на здобуття наукового ступеню доктора філософії,
на тему: «Формування багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги
в сучасних умовах »

Цифровий розрив, існуючий між країнами, не тільки обмежує доступ до технологій, а й посилює подальшу соціальну стратифікацію, що стає особливо відчутним в умовах затяжних гуманітарних криз. Цифрова інституційна спроможність, рівень розвитку цифрової інфраструктури в країні, що перебуває в стані гуманітарної кризи, впливають на здатність країни не тільки мобілізувати ресурси гуманітарної допомоги, а й забезпечити їх ефективне використання із урахуванням наявних гуманітарних потреб, їх пріоритетів.

Запропонований Вишняковим О.В. авторський підхід до оцінки впливу цифрової трансформації країн на результативність міжнародної гуманітарної допомоги, що ґрунтується на розмежуванні результативних індикаторів розвитку системи гуманітарної допомоги та факторних показників цифрової зрілості, знайшов практичне застосування при розробці проєктів та ініціатив Міжурядової робочої групи з грошових виплат в Україні, Плані гуманітарних потреб і реагування (HNRP) на 2024 - 2025, проєктах на основі INEE Minimum Standards Indicator Framework.

Особливістю підходу є формування дворівневої системи індикаторів, яка дозволяє аналізувати не обсяги гуманітарної допомоги як такі, а ефективність її реалізації з урахуванням цифрових умов, у яких здійснюється гуманітарне реагування.

Заступник директора –
начальник Управління консульської діяльності
Департаменту консульської служби

Світлана КРИСА

ДОКУМЕНТ СЕД МЗС АСКОД

Підписувач Криса Світлана Анатоліївна
Сертифікат 04AF212836405D990400000DB323D006AE5EC00
Дійсний з 12.01.2026 0:00:00 по 11.01.2028 23:59:59

71/19-091-20072 від 16.02.2026

Продовження додатку Б
КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
з питань економічного розвитку

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
ВИШНЯКОВА Олександра Вікторовича
на тему «Формування багаторівневої системи міжнародної
гуманітарної допомоги в сучасних умовах»

За результатами розгляду дисертації Вишнякова О.В. на тему: «Формування багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах», яка присвячена дослідженню трансформації сучасної системи міжнародної гуманітарної допомоги, формуванню її багаторівневої моделі та обґрунтуванню механізмів підвищення ефективності гуманітарного реагування в умовах глобальних кризових викликів повідомляємо, що надані пропозиції мають науково-практичне значення та можуть бути враховані в законотворчій роботі.

Заступник Голови Комітету

Олексій МОВЧАН

САС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
 Підписувач: Мовчан Олексій Васильович
 Сертифікат: 3FAA9288358EC0030400000093E22E006FA0DC00
 Дійсний до: 12.12.2026 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
 04-16/22-2026/36162 від 19.02.2026

2155049

ЗАПОРІЗЬКА МІСЬКА РАДА ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

просп. Соборний, 206, м. Запоріжжя, 69105, тел/факс: (061) 224-69-21 / 224-14-24
e-mail: info@zp.gov.ua, сайт: www.zp.gov.ua, код ЄДРПОУ 02140892

09.01.2026 № 07/059-14/00199 На № _____ від _____

До спеціалізованої вченої ради

АКТ
про впровадження
результатів дисертаційної роботи,
поданої на здобуття наукового ступеню доктора філософії,
Вишнякова Олександра Вікторовича на тему:
«Формування багаторівневої системи
міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах»

Поширення гуманітарних криз забезпечує постійне зростання запиту на гуманітарну допомогу. Трансформація сучасної міжнародної гуманітарної системи передбачає переформатування ролі гуманітарних акторів у вирішенні довгострокових та структурних проблем, зміцнення потенціалу локалізації гуманітарної діяльності. За зазначених умов дослідження Вишнякова О.В. набуває своєї особливої актуальності.

Запропоновані автором інноваційні підходи для залучення ресурсів гуманітарної допомоги (державного і приватного капіталу), що ґрунтуються на застосуванні як принципово нових інструментів, так і комбінування із існуючими традиційними механізмами, отримали практичне впровадження у діяльності Запорізької міської ради при розробці рішення міської ради від 04.12.2024 № 32 «Про Програму економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2025 рік».

Впровадження науково-практичних розробок Вишнякова О.В. сприяли досягненню гуманітарного впливу як прямого, що виражається у безпосередньому забезпеченні критичних потреб Запорізької територіальної громади через оптимізацію логістичних ланцюгів постачання допомоги та впровадження авторських алгоритмів оцінки пріоритетності запитів населення, що дозволило підвищити ефективність розподілу ресурсів серед найбільш вразливих категорій мешканців та внутрішньо переміщених осіб у прифронтовому регіоні, так і опосередкованого характеру, що реалізується через розбудову сталих багаторівневих партнерств між муніципальними органами влади та міжнародними інституціями. Завдяки методичним рекомендаціям автора вдалося налагодити залучення додаткових коштів поза межами бюджету для вирішення гуманітарних завдань. Це дозволило залучити приватні інвестиції

Продовження додатку Б

2

у проєкти швидкої відбудови та зміцнити репутацію міської влади в очах міжнародних партнерів завдяки зрозумілим і відкритим механізмам співпраці.

Заступник міського голови
з питань діяльності виконавчих
органів ради - керуючий справами
виконавчого комітету міської ради

Олександр ГОЛТВЕНКО

Продовження додатку Б

Рінат Ахметов

Ф О Н Д

Вих. № 10/26 від 17.02. 2026 р.

До спеціалізованої вченої ради

**АКТ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ
результатів дисертаційної роботи Вишнякова О.В.,
поданої на здобуття наукового ступеню доктора філософії,
на тему: «Формування багаторівневої системи
міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах»**

Стрімке зменшення міжнародного гуманітарного фінансування посилює надзвичайну невизначеність і вразливість сучасного світового господарства. Існуючий розрив між масштабами гуманітарних потреб та обсягами міжнародного фінансування не дозволяє повною мірою забезпечити якісне виконання програм гуманітарного реагування, що актуалізує необхідність наукового пошуку нових підходів до розвитку системи міжнародної гуманітарної допомоги відповідно до сучасних геополітичних і гео економічних викликів.

Розроблені Вишняковим О.В. науково-практичні рекомендації щодо трансформації багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги знайшли практичне впровадження у діяльності Фонд Ріната Ахметова та реалізуються у співпраці з місцевими громадами й волонтерськими організаціями з 2014 року.

Зокрема, підходи до посилення оперативності, координації та локалізації гуманітарного реагування були застосовані під час надання допомоги в умовах збройного конфлікту через діяльність Рінат Ахметов Humanitarian Center, який з 2014 року забезпечував цивільне населення Донбасу життєво необхідними продуктами харчування, медикаментами та іншими гуманітарними ресурсами.

Практичні результати впровадження рекомендацій Вишнякова О.В. у діяльності Фонду підтверджують їх актуальність і ефективність у сфері системного гуманітарного реагування, а також демонструють можливість масштабування запропонованих підходів у національних та регіональних проектах гуманітарної політики.

**В.о. Директора
БО «Фонд Ріната Ахметова»**

Ю.О. Горяйнова

Благодійна організація
«Фонд Ріната Ахметова»

ЄДРПОУ 33703116

Юр. адреса 01054, м. Київ,
вул. Богдана Хмельницького, буд. 19-21, літ. «А»
Факт. адреса 01032, м. Київ,
бульвар Тараса Шевченка, 33 - Б

Продовження додатку Б

FUNDACJA RAZEM DAMY RADE - DO IT TOGETHER.
 Warszawska 33, 40-010 Катовіце
 НІП: 9542838023. РЕГОН: 521524642

До спеціалізованої вченої ради

АКТ
про впровадження
результатів дисертаційної роботи «Формування багаторівневої системи міжнародної
гуманітарної допомоги в сучасних умовах»
(Вишняков Олександр)

Трансформація сучасної міжнародної гуманітарної системи у напрямку забезпечення інклюзивності, передбачуваності, управління ризиками, цифровізації стає важливою умовою підвищення її ефективності. Сучасні гуманітарні кризи, що виникають у наслідок збільшення конфліктів, кліматичних змін, соціально-економічної нестабільності, створили надскладний гуманітарний ландшафт. Існуючі кризи всередині країн поглиблюються, відповідно, кількість країн, які переживають тривалу кризу, і чисельність людей, потребуючих гуманітарної допомоги, суттєво зростають. Вищезазначене підкреслює важливість та актуальність досліджень, присвячених удосконаленню системи міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах.

Науково-практичні рекомендації Вишнякова Олександра щодо трансформації сучасної міжнародної гуманітарної системи, які передбачають реконфігурацію багатосторонніх домовленостей із залученням множинності гуманітарних акторів, переформатування їх ролей у вирішенні довгострокових і структурних проблем, посилення участі приватного сектору у попередженні криз та забезпеченні гуманітарних потреб, дебіюрократизацію процедур надання допомоги, а також розвиток локально керованих і децентралізованих моделей реагування, впроваджені у практичній діяльності FUNDACJA RAZEM DAMY RADE – DO IT TOGETHER (Республіка Польща, Європейський Союз).

Їх реалізація сприяла підвищенню ефективності гуманітарного реагування, зокрема шляхом створення міжнародного логістичного гуманітарного хабу на території Польщі, який забезпечив централізоване приймання, облік, зберігання та подальшу координацію відправлення гуманітарної допомоги від держав Європейського Союзу для населення України.

Практичні результати впровадження підтверджують прикладну значущість дослідження, його відповідність актуальним потребам розвитку міжнародної гуманітарної політики, а також можливість адаптації та масштабування запропонованої моделі в інших регіонах.

Володимир Задолінний
 Президент Фонду

FUNDACJA RAZEM DAMY RADE - DO IT TOGETHER
 ul. Warszawska 33, 40-010 Katowice
 NIP: 9542838023, REGON: 521524642

Volodymyr Zadolynnyi

Prezes Zarządu

Продовження додатку Б**Громадська організація
«Запоріжжя. Платформа
Спільних Дій»**

**ЗАПОРІЖЖЯ
ПЛАТФОРМА
СПІЛЬНИХ ДІЙ**

69063, Україна, Запорізька обл., м. Запоріжжя
вул. Левка Лук'яненка, буд. 29
код ЄДРПОУ 42316263
IBAN №UA34334851000000002600349517
в АТ «ПУМБ» у м.Київ

Вих. № 6 від 11.02.2026р.

До спеціалізованої вченої ради

АКТ

**про впровадження результатів дисертаційної роботи
Вишнякова Олександра Вікторовича на тему:
«Формування багаторівневої системи
міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах»,
поданої на здобуття наукового ступеню доктора філософії**

У сучасних умовах світогосподарського розвитку між різними країнами стрімко поширюються конфлікти, що є наслідком загострення протиріч і посилення суперництва та перерозподілу сфер впливу у світі. Наслідком таких конфліктів стали гострі гуманітарні кризи. Гуманітарні організації не беруть участь у конфлікті та, відповідно, не мають важелів впливу на них. Їх завданням стає створення гуманітарного безпечного простору, де забезпечується гуманітарна допомога для всіх постраждалих в наслідок кризових явищ. Із огляду на це, розроблені Вишняковим О.В. наукові підходи до визначення гуманітарного простору та система індикаторів оцінки ефективності гуманітарної допомоги отримали практичну реалізацію у діяльності громадської організації, яка в умовах гуманітарної кризи забезпечувала допомогу внутрішньо переміщеним особам з м. Маріуполь, мешканцям м. Запоріжжя та Запорізької області, а також виконувала функції гуманітарного хабу з акумулюючої та розподілу допомоги від донорів з країн Європейського Союзу та внутрішніх українських донорів.

На основі зазначених наукових напрацювань було розроблено та обґрунтовано матеріали для підготовки робочих документів, зокрема «Положення про гуманітарний хаб», «Методика оцінки гуманітарних потреб» та «Операційний протокол реагування на гуманітарні виклики», які використовуються у практичній діяльності Платформи спільних дій (Запоріжжя) як цілісна операційна модель реагування на гуманітарні виклики та реалізації гуманітарних програм.

Директор
ГО «Запоріжжя. Платформа спільних дій»

Дмитро ХАЛІЛОВ

Продовження додатку Б

КРИВОРІЗЬКА
ФУНДАЦІЯ
МАЙБУТНЬОГО

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«КРИВОРІЗЬКА ФУНДАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО»**

50102, м. Кривий Ріг, вул. Неделіна, буд. 29А, ЄДРПОУ 42658813,
п/р IBAN UA 76334851000000002600783030 в АТ«ПУМБ» м. Кривий Ріг, МФО 334851

№ 2

від 10.02.2026 р.

До спеціалізованої вченої ради

Довідка про впровадження

результатів дослідження

Вишнякова Олександра Вікторовича на тему:

«Формування багаторівневої системи

міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах»,

поданої на здобуття наукового ступеню доктора філософії

Наявне фінансування гуманітарної допомоги виявляється не спроможним забезпечити існуючі гуманітарні потреби людей. Збільшення обсягів довгострокового гуманітарного фінансування, посилення ролі національних та місцевих суб'єктів гуманітарної діяльності суттєво впливає на підвищення ефективності гуманітарного фінансування через розширення координації дій між гуманітарними організаціями різного рівня, розподіл повноважень між ними відповідно до стандартів та норм якості. Це підкреслює необхідність розвитку нових інструментів гуманітарної допомоги, здатної забезпечити інклюзивне економічне зростання, соціальну стійкість, для ефективного реагування на сучасні виклики. Дослідження таких процесів має важливе значення для формування нових підходів із забезпечення підвищення якості життя населення, розвитку ефективних стратегій розвитку людського потенціалу в Україні в умовах воєнної економіки та повоєнного відновлення. Таким чином, можна констатувати, що дослідження Вишнякова О.В., присвячене формуванню багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах є актуальним та важливим напрямом наукового пошуку.

Запропоновані Вишняковим О.В. напрями трансформації сучасної міжнародної гуманітарної системи, що стосуються реконфігурації домовленостей з множинністю учасників та гуманітарних організацій, посилення впливу приватного сектору, раціоналізації гуманітарних потреб людей та громад, постраждалих від криз одночасно із забезпеченням економічної ефективності та результативності гуманітарного реагування, використовуються у практичній діяльності використовуються у практичній діяльності ГО «Криворізька фундація майбутнього», а саме в межах реалізації Програми облаштування та оснащення захисних укриттів для цивільного населення, Програми розвитку та забезпечення доступу до первинної медичної допомоги (амбулаторії громади), а також Програми гуманітарної підтримки віддалених і прифронтових громад Криворізького району та Дніпропетровської області.

Директор

ГО «Криворізька фундація майбутнього»

Олена ЛЕЩЕНКО

Продовження додатку Б

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «Маріуполь.Реборн»
 49000, Дніпропетровська область, м. Дніпро, вул. Фабра Андрія, буд. 10, офіс 206
 Код ЄДРПОУ 45019289

№04 від 09 лютого 2026р

До спеціалізованої вченої ради

АКТ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ
результатів дисертаційної роботи Вишнякова О.В.,
поданої на здобуття наукового ступеню доктора філософії,
на тему: «Формування багаторівневої системи
міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах »

Зміна сучасного ландшафту міжнародної гуманітарної системи залежить від геополітичних та гео економічних трансформацій, що змінюють світовий порядок. Скорочення гуманітарного фінансування, зміни інтересів країн-донорів, посилення впливу недержавних акторів, впровадження нових технологій у механізм гуманітарної допомоги стали важливими складовими трансформації міжнародної гуманітарної системи.

Війна росії проти України перетворила півмільйонне місто Маріуполь на руїни. Місто зазнало більше руйнацій та втрат, ніж за всі роки Другої Світової війни, а тисячі маріупольці стали вимушеними переселенцями, що гостро потребують гуманітарної допомоги та захисту. Хронічне недофінансування обмежує можливості міжнародних організацій щодо якісної реалізації програм гуманітарної допомоги. Одним з основних напрямків діяльності ГО «Маріуполь.Реборн» є сприяння залученню та здійсненню гуманітарної допомоги, у тому числі у співпраці з іноземними неурядовими організаціями, міжнародними урядовими організаціями, іншими юридичними особами.

Скорочення гуманітарного фінансування, структурні зрушення, зміна пріоритетів донорів формують новий гуманітарний ландшафт та гуманітарну екосистему, розвиток якої залежить від забезпечення прозорості та ефективної координації та згуртованості всіх її учасників, що застосовують різноманітні підходи. У практичній діяльності ГО «Маріуполь.Реборн» знайшли застосування науково-практичні рекомендації Вишнякова О.В. щодо диверсифікації джерельної бази фінансування гуманітарних потреб шляхом співпраці із глобальними фондами, розвитку державно-приватного партнерства, нетрадиційні донори, що сприяло більш ефективному використанню обмежених ресурсів для досягнення задач гуманітарного реагування та досягнення відповідного впливу, забезпечення потреб людей і маріупольської громади, що знаходяться у кризі та вразливості.

Керуючий партнер

Світлана Алексєєва

ПОКРОВСЬКА
ПЛАТФОРМА
СПІЛЬНИХ ДІЙ

Продовження додатку Б

69000, Запорізька обл., м. Запоріжжя,
вул. Фанатська, б.25, кімн. 126
+380 99 059 58 37
ЄДРПОУ 42886268
ІВАН: UA86334851000000002600688760
МФ АТ «ПУМБ» 334851

Вих.№3 від 10.02.2026 р.

До спеціалізованої вченої ради

**АКТ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ
результатів дисертаційної роботи Вишнякова О.В.,
поданої на здобуття наукового ступеню доктора філософії,
на тему: «Формування багаторівневої системи
міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах »**

Сучасна гуманітарна система, існуючі механізми допомоги потребують трансформації задля задоволення зростаючих гуманітарних потреб, включаючи пошук нових інструментів задля забезпечення більшого впливу та досягнення результатів. Досягнення балансу у наданні гуманітарної допомоги, з одного боку, передбачає охоплення якомога більшої кількості людей, які її потребують, а з іншого – охоплення саме тих, хто найбільше потребує гуманітарної підтримки. Враховуючі суттєве зростання кількості потребуючих гуманітарної допомоги, гуманітарний сектор знаходиться у передкризовому стані, від так актуалізуються дослідження пошуку напрямів підвищення ефективності гуманітарної діяльності і міжнародної системи допомоги в цілому. У контексті зазначених проблем дослідження теоретичних концептів та розробка прикладних рекомендацій щодо трансформації багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги роблять дисертаційну роботу Вишнякова О.В. надзвичайно актуальною, теоретично та практично значущою.

У практичній діяльності Громадської організації «Покровська Платформа спільних дій» використовуються науково-практичні рекомендації Вишнякова О.В. щодо розвитку важелів трансформації міжнародної гуманітарної системи в контексті досягнення цілей Grand Bargain 3.0, а саме: застосування гнучкого фінансування для гуманітарних проєктів, вдосконалення систем моніторингу та національних систем звітності (для досягнення якісного фінансування), посилення впливу місцевих служб гуманітарного реагування; масштабування ініціатив донорів щодо розподілу ризиків у партнерствах (для посилення локалізації та розвитку потенціалу постраждалих громад).

Директор ГО «ППСД»

М.В. Третьяк

Продовження додатку Б

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА

04119, м. Київ, вул. Юрія Іллєнка, 36/1
Тел: (044) 481-44-37
Факс: (044) 481-45-55
E-mail: office@iir.kiev.ua

EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC
INSTITUTE OF
INTERNATIONAL RELATIONS
TARAS SHEVCHENKO NATIONAL
UNIVERSITY OF KYIV

36/1, Yuriiia Illenka St., Kyiv 04119 Ukraine
Phone: (044) 481-44-37
Fax: (044) 481-45-55
E-mail: office@iir.kiev.ua

17.02.2026 № 048-063

на _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
здобувача ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні
відносини (галузь знань 29 – Міжнародні відносини)
Вишнякова Олександра Вікторовича

Довідка видана про те, що дисертаційна робота Вишнякова О.В. на тему «Формування багаторівневої системи міжнародної гуманітарної допомоги в сучасних умовах» виконана в межах комплексної програми науково-дослідних робіт Київського національного університету імені Тараса Шевченка і науково-дослідної теми Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка наукова тема №23БФ048-01 (державний реєстраційний номер 0123U102061) «Міжнародні механізми забезпечення ресурсами стратегічного значення для підвищення обороноздатності України» (науковий керівник – проф. Н.В.Резнікова)

Результати дослідження враховані при здійсненні освітнього процесу в Навчально-науковому інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, зокрема, впроваджені кафедрою міжнародних фінансів у навчальний процес, розробці кейсів, актуалізації тематики курсових і магістерських робіт. При викладанні дисципліни «Світова економіка» використовуються науково-теоретичні підходи щодо дослідження системи міжнародної гуманітарної допомоги, зокрема гуманітарного фінансування, отримані результати аналізу цифрового розриву ефективності гуманітарної допомоги, що виникає в умовах асиметричного розвитку цифрової інституційної спроможності країни

Заступника директора
з наукової роботи, к.е.н., доц.

Василь НАМОНЮК

ДОДАТОК В

Таблиця В.1

**Фінансування програм гуманітарного реагування,
що підтримуються ООН, млрд.долл**

Гуманітарне реагування	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
недофінансовано	8,4	9,3	9,8	9,9	19,1	17,6	21,2	30,9	14,4	32,8
профінансовано	11,9	14,5	15,3	17,9	19,5	20,	30,4	25,2	25,0	12,7
Гуманітарні потреби	20,3	23,8	25,1	27,8	38,6	37,6	51,6	56,1	49,4	45,5

Таблиця В.2

Найбільші країни-донори гуманітарної допомоги (2024 р.)

Країна-донор	Гуманітарна допомога, млрд.дол.		
	2022	2023	2024
США	15,0	16,2	14,5
Інституції ЄС	4,1	3,3	2,9
Німеччина	5,3	3,4	2,6
Великобританія	1,7	1,86	2,0
Саудівська Аравія		0,95	1,5
Японія	2,1	1,38	1,2
Швеція	1,2	1,1	1,1
ОАЕ	0,4	1,2	1,1
Норвегія	0,9	1,4	1,1
Франція	0,8	0,83	0,7
Південна Корея	0,3	0,27	0,7
Нідерланди	0,8	0,87	0,7
Швейцарія	0,7	0,7	0,6

ДОДАТОК Д

Вхідні дані до розрахунку індексів цифрового розвитку

Таблиця Д.1

Динаміка показника «Фіксований широкопasmовий інтернет,
% ВНД на душу населення»

Макрорегіони	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Африка	24	20	21	20	20	18	18	16	14,8	15,2	15,1
Арабський регіон	2	2,3	1,9	3,1	3,1	3	3,3	3,84	2,99	3,58	2,82
Азійсько-тихоокеанський	4	3,9	3	2,8	3	3	3,1	3,45	3,04	2,63	2,33
СНД	1,4	0,94	1,4	1,4	1,4	1,2	1,3	1,75	3,28	2,52	1,34
Європа	0,98	1,1	1,2	1,3	1,4	1,3	1,3	1,11	0,96	0,97	0,94
Америка	4,1	3,7	4,5	4,3	4,7	4,7	5,1	3,9	3,92	3,46	3,14
Світ	2,3	2,6	2,5	2,8	2,8	2,8	3	3,22	2,66	2,57	2,53

Таблиця Д.2

Динаміка показника «Мобільний широкопasmовий інтернет,
% ВНД на душу населення»

Макрорегіони	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Африка	12	9,1	8	5,1	5,1	4,4	5,1	9,13	7,29	6,59	5,32
Арабський регіон	1,3	1,1	1,3	1	1,3	1	1,2	1,94	1,64	1,62	1,51
Азійсько-тихоокеанський	1,9	2,1	1,8	1,4	1,1	1,3	1,2	2,06	1,86	1,46	1,36
СНД	1,1	0,68	0,93	1,4	1,4	0,96	1,1	1,34	0,85	1,11	0,88
Європа	0,59	0,6	0,64	0,72	0,81	0,56	0,51	0,58	0,46	0,41	0,37
Америка	2,6	2,3	2,7	2,4	2,4	2,3	2,4	2,67	2,45	1,9	1,76
Світ	1,4	1,5	1,4	1,4	1,4	1,2	1,3	2,05	1,7	1,49	1,38

Таблиця Д.3

Динаміка показника «Кількість абонентів фіксованого
широкопasmового доступу, на 100 осіб»

Макрорегіони	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Африка	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7	0,9	1,2
Арабський регіон	4,7	5,1	6,9	7,4	7,5	8,7	9,7	10,6	11,3	11,8	12,4
Азійсько-тихоокеанський	9,8	11	13	13	14	15	17	18	18,6	19,3	20,1
СНД	15	16	18	19	18	20	21	21	23,4	24,9	26,7
Європа	28	29	30	32	32	34	34	35	35,8	36,5	37,2
Америка	19	19	20	21	21	23	24	25	25,8	26,7	27,7

Світ	11	12	14	14	15	16	17	18	18,6	19,3	20,1
------	----	----	----	----	----	----	----	----	------	------	------

Таблиця Д.4

Динаміка показника «Кількість абонентів активного мобільного широкосмугового доступу на 100 осіб»

Макрорегіони	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Африка	19	22	26	30	34	38	39	42	46,5	50,4	55,5
Арабський регіон	42	46	54	59	60	63	69	74	77,8	82,4	89,7
Азійсько-тихоокеанський	38	46	62	70	75	79	84	89	96,9	99	101
СНД	61	65	73	78	86	92	97	100	108	115	123
Європа	69	78	86	92	98	100	100	110	112	114	116
Америка	79	86	90	95	98	100	110	110	119	125	132
Світ	45	52	63	70	74	78	82	87	92,8	95,8	99,4

Таблиця Д.5

Динаміка показника «Кількість осіб, які користуються Інтернетом, % населення»

Макрорегіони	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Африка	16	19	21	24	28	32	29	31,1	32,3	33,6	35,7
Арабський регіон	38	41	47	50	55	62	66	66,9	68,2	68,6	69,5
Азійсько-тихоокеанський	34	37	39	43	49	57	60	68,3	71,2	74,1	77,1
СНД	62	66	68	73	76	79	81	86,8	89,2	90,8	92,9
Європа	73	75	77	80	82	84	87	88,3	89,6	90,8	92,2
Америка	62	68	72	74	76	80	81	82,8	84,9	84,6	88,1
Світ	40	43	46	49	54	60	63	67,0	69,2	71,2	73,6

Таблиця Д.6

Динаміка показника «Міжнародна пропускна здатність, Мбіт/с на одного інтернет-користувача»

Макрорегіони	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Африка	11,1	11	12,8	14,3	17,5	31,7	36,9	45,8	61,7	80,1
Арабський регіон	37,2	47	66,7	84,6	101	118	138	162	187	232
Азійсько-тихоокеанський	37	52	77	75,4	118	128	170	200	234	268
СНД	34	54	65	65	67,9	85,3	96,8	107	149	190
Європа	96,5	107	113	153	205	255	322	391	404	468
Америка	64	70	73	95,2	131	166	205	259	304	357
Світ	52	67	84,7	108	135	154	198	235	276	323

Таблиця Д.7

Динаміка показника «Рівень покриття населення технологією мобільної мережі (щонайменше 4G)»

Макрорегіони	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Африка	11	15	17,9	24,3	33,6	42,6	50,3	62,1	68,6	71,9	75,2
Арабський регіон	18,2	26,5	49,4	59,8	61,8	73,3	74,8	81,5	86,3	87,1	87,3
Азійсько-тихоокеанський	42	73	87	91	93	95	95	95	96,3	96,7	96,8
СНД	43	52	61	67	80	84	87	90,3	92,4	93,3	93,4
Європа	74	87	90	98	98	98	99	99	99,1	99,4	99,5
Америка	73	78	82	86	90	91	92,2	93,2	94	94,1	94,3
Світ	43	64	75	80	83	85	87	89,4	91,4	92,2	92,7

Таблиця Д.8

Динаміка показника «Експорт ІКТ товарів, %»

Макрорегіони	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Африка	1,12	1,05	0,83	0,75	0,81	0,76	0,99	0,96	1,00	1,00
Арабський регіон	1,20	1,16	3,15	2,97	3,49	4,50	4,20	4,14	4,4	4,4
Азійсько-тихоокеанський	20,57	20,91	21,5	21,64	21,83	24,32	23,12	21,47	20,67	22,47
СНД	0,69	0,53	0,54	0,42	0,47	0,47	0,54	0,51	0,54	0,57
Європа	4,64	4,72	4,68	4,6	4,71	5,09	4,7	4,38	4,34	4,38
Америка	7,69	7,83	7,63	7,21	7,17	7,79	6,96	6,55	6,47	6,87
Світ	12,03	12,12	12,35	12,29	12,4	14	13,16	12,26	11,69	12,76

Таблиця Д.9

Динаміка показника «Імпорт ІКТ товарів, %»

Макрорегіони	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Африка	4,95	4,81	4,50	4,61	4,78	4,42	4,62	3,92	3,93	3,97
Арабський регіон	5,35	5,26	9,43	8,18	8,23	8,93	8,72	8,32	8,58	8,78
Азійсько-тихоокеанський	18,66	19,59	19,81	19,54	19,67	22,56	21,41	19,86	18,81	20,74
СНД	7,45	7,19	7,37	8,00	7,58	8,52	8,48	7,78	7,87	8,07
Європа	7,82	7,62	7,72	7,66	7,72	8,48	7,90	7,04	7,14	7,34
Америка	12,39	12,63	12,68	12,20	11,88	13,23	12,55	11,56	11,17	12,28
Світ	13,04	13,26	13,48	13,27	13,27	15,03	14,23	12,85	12,47	13,66

Таблиця Д.10

**Оцінка нерівномірності та асиметрія цифрового розвитку
(за показником квадратичного коефіцієнту варіації, *VR*)**

Індикатор	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2025/ 2015,%
Кількість осіб, які користуються Інтернетом	54,00	51,10	47,70	44,80	38,50	32,80	33,94	32,04	31,40	30,37	29,53	-45,3
Кількість абонентів активного мобільного широкосмугового доступу	49,50	45,60	37,40	34,40	33,60	31,30	31,60	30,08	29,19	28,71	27,91	-43,6
Кількість абонентів фіксованого широкосмугового доступу	91,20	85,40	74,30	79,20	73,00	72,70	68,30	65,74	65,48	64,45	63,19	-30,7
Рівень покриття населення технологією мобільного зв'язку	61,52	45,81	37,12	33,89	29,43	24,27	20,80	15,07	12,13	10,80	9,48	-84,6
Фіксований широкосмуговий інтернет	385,90	280,70	307,60	257,10	255,80	228,70	212,00	171,03	187,37	202,92	212,19	-45,0
Мобільний широкосмуговий інтернет лише для передачі даних	310,20	216,10	197,20	115,70	114,50	118,60	128,90	151,60	146,34	148,98	127,73	-58,8
Міжнародна пропускна здатність	57,00	46,81	38,03	41,69	46,70	49,22	49,48	51,64	32,93	31,55	...	-44,6
Експорт товарів ІКТ	63,50	64,50	63,60	64,60	64,20	63,20	63,62	63,25	63,46	63,61	...	0,2
Імпорт товарів ІКТ	40,20	42,70	40,10	39,50	39,70	41,90	41,19	43,03	40,81	42,55	...	5,9

... н.д.

Джерело: розраховано автором

Таблиця Д.11

**Оцінка нерівномірності та асиметрія цифрового розвитку
(за показником рівня диференціації регіонів, DR)**

Індикатор	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2025/ 2015,%
Кількість осіб, які користуються Інтернетом	4,60	3,90	3,70	3,30	2,90	2,60	3,00	2,84	2,77	2,70	2,60	-43,4
Кількість абонентів активного мобільного широкосмугового доступу	4,20	3,90	3,50	3,20	2,90	2,60	2,80	2,62	2,56	2,48	2,38	-43,4
Кількість абонентів фіксованого широкосмугового доступу	70,00	72,50	75,00	80,00	64,00	56,70	56,70	50,00	51,14	40,56	31,00	-55,7
Рівень покриття населення технологією мобільного зв'язку	6,73	5,80	5,03	4,03	2,92	2,30	1,97	1,59	1,44	1,38	1,32	-80,3
Фіксований широкосмуговий інтернет	24,50	21,30	17,50	15,40	14,30	15,00	13,80	14,41	15,42	15,67	16,06	-34,4
Мобільний широкосмуговий інтернет лише для передачі даних	20,30	15,20	12,50	7,10	6,30	7,90	10,00	15,74	15,85	16,07	14,38	-29,2
Міжнародна пропускна здатність	8,69	9,73	8,83	10,70	11,71	8,04	8,73	8,54	4,93	4,46	...	-48,7
Експорт товарів ІКТ	29,80	39,50	39,80	51,50	46,40	51,70	42,81	42,10	38,28	39,42	...	32,3
Імпорт товарів ІКТ	3,80	4,10	4,40	4,20	4,10	5,10	4,63	5,06	4,78	5,23	...	37,6

... н.д.

Джерело: розраховано автором

Таблиця Д.12

**Показники оцінки нерівномірності та інтегрального рівня
цифрового розвитку регіонів світу**

Роки	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Рівень варіації, % (VR)	57,26	56,24	52,92	53,27	53,85	53,11	53,02	53,20	52,61	52,84	52,71
Розрив (DR), раз	334,78	284,63	330,89	472,95	464,65	509,51	363,23	343,09	306,94	323,62	364,35

Джерело: розраховано автором

**Вхідна панель даних для проведення моделювання
Індикатори оцінки стану та ефективності системи гуманітарної допомоги**

Країна	2022				2023				2024			
	Люди, які потребують допомоги, млн. осіб	Люди, на яких спрямована допомога, млн. осіб	Люди, яким надано допомогу, млн. осіб	Частка охоплення допомогою, %	Люди, які потребують допомоги, млн. осіб	Люди, на яких спрямована допомога, млн. осіб	Люди, яким надано допомогу, млн. осіб	Частка охоплення допомогою, %	Люди, які потребують допомоги, млн. осіб	Люди, на яких спрямована допомога, млн. осіб	Люди, яким надано допомогу, млн. осіб	Частка охоплення допомогою, %
Афганістан	24,38	22,07	26,06	118,06	29,17	21,33	27,59	129,37	23,67	17,33	18,40	106,19
Буркіна-Фасо	4,89	3,79	2,16	56,97	4,65	3,12	2,88	92,27	6,29	3,85	1,60	41,57
Камерун	3,93	2,61	1,48	56,79	4,70	2,70	1,23	45,46	3,37	2,30	1,85	80,35
Центральнафрик анська Респ.	3,05	2,04	1,89	92,54	3,43	2,44	2,05	84,03	2,80	1,95	1,50	77,10
Дем.Респ. Конго	27,03	8,81	7,32	83,05	26,43	10,03	6,91	68,95	25,40	8,70	7,10	81,59
Ефіопія	20,00	20,00	20,99	104,93	28,60	20,10	14,90	74,13	21,36	15,47	12,80	82,75
Гаїті	4,90	2,50	2,00	80,00	5,20	3,15	2,63	83,58	5,50	3,60	1,90	52,78
Ірак	2,45	0,99	1,52	153,82
Ліван	0,80	0,40	0,22	55,15	0,88	0,25	0,25	100,00	0,25	0,25	0,25	100,00
Малі	7,52	5,26	2,90	55,00	8,78	5,65	1,58	27,99	7,11	4,08	1,50	36,75
Мозамбік	1,53	1,20	1,34	111,26	2,01	1,57	1,62	103,53	2,25	1,67	1,61	96,31
М'янма	14,37	6,19	4,40	71,09	17,62	4,97	3,24	65,28	18,59	5,34	3,90	72,99
Нігер	3,65	2,39	3,10	129,51	4,32	2,70	2,44	90,49	4,50	3,00	3,00	100,00
Нігерія	8,36	5,58	4,73	84,72	8,30	6,00	4,06	67,67	7,95	4,43	3,20	72,19
Сомалі	7,85	7,61	7,28	95,58	8,25	7,62	3,80	49,85	6,87	5,21	2,30	44,16
Південний Судан	8,87	6,78	4,91	72,50	10,00	7,40	5,16	69,79	9,00	5,94	5,00	84,11
Судан	14,26	10,93	9,58	87,62	24,68	18,10	8,06	44,57	24,79	14,66	14,00	95,52
Сирія	14,56	11,84	7,80	65,88	15,33	14,20	6,50	45,75	16,66	10,75	4,20	39,06
Україна	17,70	11,50	15,76	137,04	17,57	11,13	11,04	99,14	14,62	8,48	8,50	100,23
Ємен	23,46	17,88	13,33	74,55	21,64	17,37	10,37	59,71	18,18	11,23	7,80	69,44
Чад	6,15	3,94	2,83	71,84	7,67	5,23	3,60	68,90	6,01	4,59	2,20	47,94

Таблиця Д.13 (продовження)

Країни	2022			2023			2024		
	Потреби, млн.дол. США	Надано фінансової допомоги, млн.дол.США	% покриття	Потреби	Надано фінансової допомоги	% покриття	Потреби	Надано фінансової допомоги	% покриття
Афганістан	4442,2	3269,0	73,59	3227,4	1678,3	52,00	3059,6	1622,3	53,02
Буркіна-Фасо	805,1	355,2	44,12	876,7	349,3	39,84	934,6	441,7	47,26
Камерун	376,0	206,6	54,93	407,3	140,5	34,49	371,4	170,1	45,81
Центральноафриканська Республіка	461,3	444,5	96,37	533,3	348,3	65,32	367,7	242,5	65,96
Демократична Республіка Конго	1881,7	1004,9	53,40	2252,7	955,2	42,40	2580,6	1366,7	52,96
Ефіопія	3335,0	1710,5	51,29	3994,8	1468,6	36,76	3235,8	1001,6	30,96
Гаїті	373,2	192,9	51,68	719,9	248,0	34,45	673,8	296,1	43,95
Ірак	400,0	361,5	90,38
Ліван	113,8	93,7	82,34	37,7	43,6	115,47	33,7	44,5	132,30
Малі	685,7	304,2	44,36	751,5	239,1	31,81	701,6	283,0	40,34
Мозамбік	388,5	272,3	70,08	512,9	213,1	41,54	413,4	174,7	42,27
М'янма	825,7	373,2	45,20	886,7	403,1	45,46	993,5	403,0	40,56
Нігер	552,6	384,0	69,49	583,9	293,0	50,17	662,2	354,4	53,52
Нігерія	1127,2	752,8	66,79	1312,0	577,6	44,03	926,5	557,2	60,13
Сомалі	2267,4	2095,8	92,43	2599,2	1229,7	47,31	1585,3	903,6	57,00
Південний Судан	1699,6	1288,4	75,80	2055,9	1156,3	56,24	1788,8	1251,5	69,96
Судан	1936,7	1123,6	58,02	2565,2	1321,7	51,52	2695,7	1860,4	69,01
Сирія	4444,3	2366,6	53,25	5413,8	2224,7	41,09	4074,2	1470,5	36,09
Україна	4292,5	3765,2	87,72	3945,7	2914,3	73,86	3107,7	2426,1	78,07
Західний берег і Газа (територія)	509,9	465,0	91,20	376,7	366,6	97,31	3422,9	2856,1	83,44
Ємен	4271,9	2312,7	54,14	4344,2	1774,1	40,84	2705,8	1565,3	57,85
Чад	510,9	314,2	61,50	920,6	416,5	45,25	1124,6	640,5	56,95

Таблиця Д.14

Індикатори оцінки цифрового розвитку

Країна	Особи, які користуються Інтернетом (%)			Покриття населення технологією мобільного зв'язку (мін 3G)				Абоненти фіксованого широкосмугового доступу на 100 осіб				Абоненти активного мобільного широкосмугового доступу на 100 осіб				Mobile Money Prevalence Index		Digital ID Verification (2022)	Online Digital Identity (2022)
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024	2022	2023		
Афганістан	16,5	17,2	17,7	58,0	65,2	67,0	..	0,0664	0,0796	0,080	..	18,6	56,3	55,5		1	1	0	0
Буркіна-Фасо	12,6	14,6	17	53,2	58,0		..	0,0741	0,0669	61,2	72,3	85,4		4	4	0	0
Камерун	42	41,8	41,9	65,0	70,0	75,0	..	2,2300	2,1300	38,6	36,4	24,5	17,4	5	5	0	0
Центральнафриканська Респ.	57,8	59,6	0,0098	0,0161	5,6	5,5	5,3	..	2	2	0	0
Демократична Республіка Конго	28,4	29,5	30,5	55,0	55,0	55,0	..	0,0313	0,0322	0,022	..	23,3	25,3	28,3	..	3	4	0	0
Ефіопія	16,1	16,7	..	85	98,53	98,35	98,8	0,3990	0,4520	0,535	0,594	21,4	26,5	31,6	38,6	2	3	0	0
Гаїті	60,0	67,5	0,2730	0,3070	28,4	28,8	29,3		3	3	0	0
Ірак	65	78,7	81,7	96,87	98,19	98,2	99,22	14,800	14,500	17,200	17,60	48,0	46,6	52,8	41,9	1	1	0	0
Ліван	88,6	88,6	88,5	72,0	93,5	4,6500	4,5200	114,0	118,0	123,0	..	2	3	0	0
Малі	34	34,4	35,1	68	70	81	..	0,6480	0,7740	39,2	57,3	59,1	..	4	4	1	0
Мозамбiк	16,4	18,8	19,8	85,0	85,0	86,0	..	0,2070	0,1980	0,149	0,142	19,7	23,4	27,8	30,0	4	4	0	0
М'янма	56,5	58	58,5	95,4	95,4	95,4	..	1,6700	2,1000	2,800	2,870	110,0	97,9	109,0	103,0	3	3	0	0
Нігер	17,5	23,3	23,2	24,0	24,0	0,0506	..	0,108	..	33,1	36,7	32,4	..	2	2	0	0
Нігерія	35,5	37,7	39,2	84,6	86,8	89,4	89,4	0,0302	0,0434	0,051	0,079	35,7	40,5	41,6	41,4	4	3	1	0
Сомалі	15	27,6		70,0	70,0	80,0	..	0,6890	0,6680	0,723	..	2,6	2,5	8,97	..	4	4	0	0
Південний Судан	9,27	15,0	15,0	18,0	..	0,0018	0,0018	0,002	..	6,2	6,9	6,62	..	1	2	0	0
Судан	26,4	78,6	78,6		..	0,0633	0,0604	39,9	45,2	51,9	..	3	3	1	0
Сирія	97	98,9	98,9	99	7,2900	7,1600	6,860	..	17,2	21,6	31,2	..	3	3	0	0
Україна	79,2	82,7	82,4	91,6	91,0	91,0		18,300	17,500	21,400	21,70	80,1	77,4	88,6	86,8	5	5	1	1
Ємен	13,8	62,0	73,7	74,6	..	1,0900	1,2700	19,5	25,700	34,3	..	1	1	0	0
Чад	59,0	68,0	75,4	84,5	0,0004	5,33	3,26	5,83	17,3	2	2	1	0

Протоколи регресійного аналізу

OLS-регресії

SUMMARY OUTPUT (Y= Cov_Share)

<i>Regression Statistics</i>					
Multiple R		0,690562			
R Square		0,477			
Adjusted R Square		0,385			
Standard Error		23,37068			
Observations		21			
<i>ANOVA</i>					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	3	8464,33	2821,443	5,166	0,010
Residual	17	9285,205	546,1885		
Total	20	17749,54			

	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	103,4886	13,85	7,47	0,000	74,2585	132,7188	74,2585	132,7188
Fixed-broadband subscriptions, per 100 people	2,689183	0,92	2,93	0,009	0,75459	4,623775	0,75459	4,623775
Mobile Money Prevalence Index	-9,74981	4,46	-2,19	0,043	-19,1528	-0,34679	-19,1528	-0,34679
Digital ID Verification	-20,6735	12,39	-1,67	0,113	-46,8053	5,458327	-46,8053	5,458327

SUMMARY OUTPUT (Y= Fund)

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,595538
R Square	0,354666
Adjusted R Square	0,282962
Standard Error	665,1749
Observations	21

ANOVA								
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>			
Regression	2	4377023	2188511	4,946261	0,019412			
Residual	18	7964239	442457,7					
Total	20	12341261						
	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	780,8864	164,9912	4,732898	0,000166	434,2528	1127,52	434,2528	1127,52
Fixed-broadband subscriptions, per 100 people	-4,66256	37,90778	-0,123	0,903472	-84,3039	74,97874	-84,3039	74,97874
Online Digital Identity	2233,155	1005,938	2,219973	0,039502	119,7576	4346,552	119,7576	4346,552
SUMMARY OUTPUT (Y= Fund%)								
<i>Regression Statistics</i>								
Multiple R	0,650004							
R Square	0,423							
Adjusted R Square	0,321							
Standard Error	16,68319							
Observations	21							
ANOVA								
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>			
Regression	3	3461,716	1153,905	4,146	0,022			
Residual	17	4731,591	278,3289					
Total	20	8193,307						
	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	37,80	6,27	6,03	0,0000	24,57501	51,02307	24,57501	51,02307
Fixed-broadband subscriptions, per 100 people	2,33	0,98	2,38	0,0295	0,261228	4,392589	0,261228	4,392589
Active mobile-broadband subscriptions, per 100 people	0,19	0,12	1,58	0,1324	-0,06454	0,449966	-0,06454	0,449966
Online Digital Identity	-30,81	25,25	-1,22	0,2391	-84,0896	22,47078	-84,0896	22,47078

Моделі робастності

SUMMARY OUTPUT (Y= Cov_Share)

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,717182
R Square	0,514
Adjusted R Square	0,352
Standard Error	23,9723
Observations	21

ANOVA

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	5	9129,47	1825,894	3,177	0,037
Residual	15	8620,066	574,6711		
Total	20	17749,54			

	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	102,466	20,516	4,994	0,000	58,73713	146,1944	58,73713	146,1944
Fixed-broadband subscriptions, per 100 people	2,057	1,283	1,604	0,130	-0,67711	4,790449	-0,67711	4,790449
Mobile Money Prevalence Index	-9,538	4,731	-2,016	0,062	-19,6215	0,546486	-19,6215	0,546486
Digital ID Verification	-19,372	12,799	-1,514	0,151	-46,6517	7,907347	-46,6517	7,907347
GDP per capita	0,003	0,004	0,672	0,511	-0,00586	0,011267	-0,00586	0,011267
People in need	-0,270	0,661	-0,409	0,689	-1,68005	1,13941	-1,68005	1,13941

SUMMARY OUTPUT (Y= Fund)

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,861812
R Square	0,743
Adjusted R Square	0,678
Standard Error	445,4744
Observations	21

ANOVA

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>				
Regression	4	9166102	2291526	11,547	0,000				
Residual	16	3175159	198447,4						
Total	20	12341261							

	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	302,13	237,67	1,27	0,222	-201,693	805,9631	-201,693	805,9631
Fixed-broadband subscriptions, per 100 people	43,62	30,93	1,41	0,178	-21,9559	109,1913	-21,9559	109,1913
Online Digital Identity	1318,16	698,96	1,89	0,078	-163,577	2799,887	-163,577	2799,887
GDP per capita	-0,09	0,07	-1,19	0,250	-0,24132	0,067452	-0,24132	0,067452
People in need	45,95	12,23	3,76	0,002	20,03338	71,86939	20,03338	71,86939

SUMMARY OUTPUT (Y= Fund%)

Regression Statistics

Multiple R	0,844
R Square	0,713
Adjusted R Square	0,61719
Standard Error	12,52293
Observations	21

ANOVA

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>				
Regression	5	5840,95	1168,19	7,449	0,001				
Residual	15	2352,357	156,8238						
Total	20	8193,307							

	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	29,96	7,14	4,20	0,001	14,74803	45,17056	14,74803	45,17056
Fixed-broadband subscriptions, per 100 people	0,48	0,87	0,55	0,591	-1,38382	2,34479	-1,38382	2,34479
Active mobile-broadband subscriptions, per 100 people	0,13	0,09	1,44	0,170	-0,06461	0,333907	-0,06461	0,333907
Online Digital Identity	-17,96	19,67	-0,91	0,376	-59,8753	23,95745	-59,8753	23,95745
GDP per capita	0,01	0,00	3,57	0,003	0,002999	0,011901	0,002999	0,011901
People in need	0,08	0,35	0,22	0,827	-0,66218	0,816593	-0,66218	0,816593